Міністерство освіти і науки України

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА

МАТЕРІАЛИ

VI МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ

«РИНКОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ЕКОНОМІКИ: СТАН, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ»

8-10 квітня 2015 року

Присвячується 85-річчю з дня заснування
Харківського національного технічного університету
сільського господарства імені Петра Василенка

Харків – 2015

Міністерство освіти і науки України

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА

МАТЕРІАЛИ

VI МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ ІНТЕРНЕТ - КОНФЕРЕНЦІЇ

«РИНКОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ЕКОНОМІКИ: СТАН, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ»

8-10 квітня 2015 року

Харків – 2015

УДК 631.115

Матеріали VI Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції «Ринкова трансформація економіки: стан, проблеми, перспективи». – Харків: ХНТУСГ, 2015. – 354 с.

Із надісланих матеріалів оргкомітетом до друку рекомендовано 115 тез доповідей та наукових статей від 149 авторів із 21 установ, організацій і вищих навчальних закладів України та зарубіжжя.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Л.М. ТІЩЕНКО – ректор ХНТУСГ імені Петра Василенка, доктор технічних наук, професор, академік НААНУ

В.І. АРАНЧИЙ – ректор Полтавської державної аграрної академії, професор

П.Т. САБЛУК – ННЦ «Інститут аграрної економіки» НААНУ, доктор економічних наук, професор, академік НААНУ, радник при дирекції

С.М. КВАША – проректор з науково-педагогічної роботи НУБіП, доктор економічних наук, професор, академік НААНУ

В.А. ВОЙТОВ – проректор з наукової роботи ХНТУСГ, доктор технічних наук, професор

Г.Є. МАЗНЄВ – директор ННІ бізнесу і менеджменту ХНТУСГ, професор

О.О. КРАСНОРУЦЬКИЙ – завідувач кафедри обліку і аудиту ХНТУСГ, доктор економічних наук, професор

В.М. ОНЕГІНА – завідувач кафедри економіки та маркетингу ХНТУСГ, доктор економічних наук, професор

Р.В. ЛЕВКІНА – доктор економічних наук, доцент кафедри економіки та маркетингу ХНТУСГ

Т.Г. МАРЕНИЧ – доктор економічних наук, професор кафедри обліку і аудиту ХНТУСГ

А.Й. ВАСИЛЬЄВ – доктор економічних наук, професор кафедри організації виробництва, бізнесу та менеджменту ХНТУСГ

Ф.В. ЗИНОВ'ЄВ – доктор економічних наук, професор кафедри організації виробництва, бізнесу та менеджменту ХНТУСГ

О.В. РОДІОНОВ – доктор економічних наук, професор кафедри організації виробництва, бізнесу та менеджменту ХНТУСГ

JACEK SKUDLARSKI – доктор-інж., Варшавський університет природничих наук – SSGW (Польща)

© Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

ПЕРЕЛІК НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ,
НАУКОВО-ДОСЛІДНИХ УСТАНОВ ТА ПІДПРИЄМСТВ,
СПІВРОБІТНИКИ ЯКИХ БЕРУТЬ УЧАСТЬ У КОНФЕРЕНЦІЇ:

- ***Національний науковий центра «Інститут аграрної економіки»***
- ***Національний університет біоресурсів і природокористування України***
- ***Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка***
- ***Білоцерківський національний аграрний університет***
- ***Вінницький коледж національного університету харчових технологій***
- ***ВНЗ "Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника"***
- ***ВП "Слов'янський технікум Луганського національного аграрного університету"***
- ***Державний університет телекомунікацій***
- ***Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет***
- ***Житомирський національний агроекологічний університет***
- ***Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського***
- ***Національний університет «Львівська політехніка»***
- ***Національний фармацевтичний університет***
- ***Одеська державна академія будівництва та архітектури***
- ***Одеський національний університет імені І.І. Мечникова***
- ***Полтавська державна аграрна академія***
- ***Сумський національний аграрний університет***
- ***Українська інженерно-педагогічна академія***
- ***Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва***
- ***Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна***
- ***Warsaw University of Life Sciences – SGGW (Польща)***

Секція Ефективне функціонування підприємств в умовах формування інноваційно-інвестиційної моделі розвитку економіки

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ТА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА НА ІННОВАЦІЙНІЙ ПЛАТФОРМІ

Гудзь О.Є., д.е.н., професор,
Державний університет телекомунікацій

Нині забезпечення ефективності та конкурентоспроможності стало необхідною умовою виживання для будь-якого підприємства в умовах мінливого внутрішнього середовища і непрогнозованої ситуації на ринку. Інновації не тільки змушують підприємства шукати нові форми, механізми і методи впливу, але і наповнюють новою сутністю сам процес забезпечення ефективності та конкурентоспроможності, надаючи йому стратегічну спрямованість. Нововведення для підприємства виступають основою творчого процесу, який зумовлює зростання ефективності, продуктивності праці, прибутковості та генерування додаткових конкурентних переваг. Тому інновації є одним з основних чинників, що забезпечує ефективне функціонування підприємств в умовах глобальної конкуренції.

Розгляд означеної проблематики зумовлює звернення до праць Й. Шумпетера, К. Оппенлендера, П. Друкера, В. Галушку, О. Гудзинського, Г. Єрмакова, В. Онегіної, О. Олійника, П. Стецюка, М. Маліка, А. Поддєрьогіна, П. Саблука, А. Чупіса, проте жодна з них не є універсальною, має свої недоліки і не відображає повністю всієї глибини проблеми забезпечення ефективності та конкурентоспроможності підприємства на інноваційній платформі в умовах кризових деформацій сучасного економічного простору.

У сучасних умовах відбуваються зміни, що впливають на підходи до управління підприємством. Ці зміни відображають нову роль інновацій для забезпечення конкурентоспроможності та ефективності підприємства. Конкурентоспроможність підприємства є однією з найважливіших категорій ринкової економіки і характеризує можливість і ефективність адаптації підприємства до умов зовнішнього середовища. Однак вітчизняні підприємства часто продукують конкурентоспроможну продукцію неефективними засобами, які характеризуються високими енерго-, матеріалозатратами і трудомісткістю, низькою заробітною платою, невисокими прибутками. Більшість наших підприємств виявляються

неконкурентоспроможними та неефективними. Під ефективністю переважно розуміють співвідношення витрат і результатів.

Нині на забезпеченість конкурентоспроможності та ефективності вітчизняних підприємств впливає шерег гальмівних чинників, серед яких відзначимо наступні: [2, С.3]: недостатність фінансових ресурсів та інформації щодо впровадження нових технологій; низький рівень попиту на інноваційну продукцію; небажання і слабка сприйнятливість підприємств до впровадження інновацій; низький рівень інноваційного потенціалу підприємств; нестача кваліфікованого персоналу; труднощі кластеризації, кооперації та інтеграції з іншими підприємствами; нерозвинутість інституту державно-приватного партнерства тощо.

Аналітичні дані свідчать, що за останні роки (до 2014 р.) спостерігалася позитивна динаміка розміру прибутку вітчизняних підприємств в абсолютному вимірі. Так, в 2013 році валовий прибуток всіх підприємств зрівняно з 2007 роком збільшився на 48,08 % [1].

Забезпечення конкурентоспроможності та ефективності має відбуватися на інноваційній платформі, сприяти підвищенню результативності виробництва і стимулювати його розвиток. Нині спостерігається стримування інноваційної діяльності підприємств. Створенням і використанням передових технологій та об'єктів права інтелектуальної власності, а також використанням раціоналізаторських пропозицій займалися лише 2283 підприємства, майже дві третини з них це промислові підприємства. При цьому, третина промислових підприємств, які займалися передовими технологіями, зосереджена у м. Києві, 12,8% – у Харківській, 10,1% – Дніпропетровській, 8,4% – Донецькій, 3,9% – Луганській, 3,4% – Миколаївській областях. Цікаво, що інноваційна активність у підприємств за останні п'ять років не перевищувала 7,1 %. У країнах Великої сімки кількість підприємств, які впроваджують інновації становить 70–80 % [3 с. 22]. Тобто, немає підстав для висновку щодо формування стійкої тенденції переорієнтації вітчизняних підприємств на інноваційний шлях розвитку.

Підґрунтям забезпечення конкурентоспроможності та ефективності підприємства на інноваційній платформі, слід вважати наступні підходи: визначення пріоритетних напрямів інноваційної діяльності, виходячи з мети і завдань базисних економічних стратегій підприємства; скорочення кількості ланцюгових управлінських рівнів задля прискорення процесу „дослідження – освоєння – виробництво – збут"; мінімізація термінів розробки та імплементації інноваційних

проектів з використанням принципів паралельного й інтегрального вирішення інноваційних завдань.

Використання запропонованого підходу щодо забезпечення конкурентоспроможності та ефективності підприємства на інноваційній платформі дозволить, спрямовуючи діяльність підприємства в напрямі стратегічно визначеної моделі інноваційного розвитку, систематизувати інноваційні перетворення, організувати раціональну взаємодію усіх внутрішніх елементів системи, здійснювати контроль за інноваціями на підприємствах впродовж всього їх життєвого циклу, забезпечити конкурентоспроможність товарів та послуг, надати споживачам продукції (товарів, послуг) нові показники високої ефективності та якості, збільшити обсяги реалізації продукції.

Література.

1. Осауленко О.Г. Україна у цифрах 2011: Статистичний збірник. - К. Державна служба статистики України, 2012. – 250 с.

2. Трефилова И.Н. Развитие потенциала малого предпринимательства в условиях модернизации хозяйственной системы: автореф. канд. экон. наук: 08.00.05. – СПб, 2012 – С. 3.

3. Шнипко О. Інноваційне становище України: Проблеми та перспективи / О. Шнипко // Вісник Національного банку України. – 2008. – № 2. – С. 22–24.

АДАПТАЦІЯ УПРАВЛІННЯ ДО УМОВ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

Россоха В.В., д.е.н., професор,
ННЦ «Інститут аграрної економіки»

Сучасний етап розвитку економічної науки характеризується розробленням концепцій, поставленням завдань, створенням алгоритмів, опрацюванням методик, широким упровадженням програмних і обчислювальних засобів оброблення інформації й результатів виміру. Проте прискорення економічного розвитку й ускладнення, пов'язані з процесами глобалізації світового простору й становленням господарських структур нового типу, визначили необхідність удосконалення управління складними виробничими й соціальними системами, кардинального перегляду методів підготовки й ухвалення рішень. Критичний розгляд завдань управління, сформованих раніше концепцій, методів аналізу й систем управління

підприємствами зумовлюють трансформаційні процеси пореформеного періоду.

Невизначеність ринкового середовища спричиняє швидке реагування на зміни, пристосування пропозиції виробника до попиту споживача. Технологічне обмеження аграрного сектору економіки щодо зміни асортименту продукції в короткостроковому періоді зумовлює пошук шляхів адаптації підприємств до зовнішнього середовища, дослідження нових ринків з ідентичними потребами, визначення резервів, оптимізацію ресурсів виробництва й організаційної структури підприємства, збалансування поточних вигод і довгострокових перспектив, реалізацію ланцюга «гіпотеза – переконання – стратегія – тактика» з орієнтацією на ринкову ситуацію.

За діями підприємств механізми адаптації до змін у зовнішньому середовищі поділяють на пасивні й активні. Пасивна адаптація спрямована на прогнозування розвитку ринкового середовища й формування належних для нього виробничих резервів. Прерогативою активної адаптації стає діяльність, спрямована на зміни зовнішнього середовища для покращення умов функціонування підприємства або пошук сприятливішого сегменту ринку. Передбачається розроблення плану дій у нових умовах господарювання, використання сильних сторін підприємства, формування переваг відповідно до можливостей, що створює зовнішнє середовище, інноваційних технологій у різних сферах діяльності.

Роль адаптації підприємства полягає у збереженні стабільності функціонування його, можливості забезпечення конкурентних переваг, виходу на нові ринки збуту, ефективного використання нововведень і власного економічного потенціалу.

Основу адаптації підприємств становить реструктуризація, що являє собою процес організаційної, управлінської, технологічної та фінансової модернізації. У результаті адаптації між зовнішнім і внутрішнім середовищем підприємства забезпечується динамічна рівновага. За значної різноманітності змін процеси адаптації підприємств концентруються на запобіганні соціально-економічним й іншим кризовим явищам, розробленні стратегічних програм, прогресивних і віддалених у часі завдань з перспективними напрямами розвитку, а також удосконаленні виробничих відносин, структури й технологій виробництва. Завданням управління стає вимір управлінського впливу на зміни внутрішніх параметрів і зовнішніх

чинників підприємства для досягнення стабільності функціонування його.

Основу адаптації управління підприємств становить управління ресурсними потоками й виробничим потенціалом, прийняття управлінських рішень з метою забезпечення конкурентних переваг, реалізація й регулювання зовнішньоекономічних відносин, формування адаптивної моделі управління функціонуванням економічного суб'єкта.

Адаптивне управління з попереджувальними функціональними ознаками сприяє забезпеченню досягнення визначених критеріїв, корекції процесу управління й управлінського впливу на підприємство та фактори діяльності його з метою повернення до змодельованої траєкторії. Специфіка процесу адаптивного управління базується на таких характерних для нього властивостях, як постійний контроль за показниками підприємства, оцінювання кількісних і якісних критеріїв числовими значеннями, реагування на відхилення одного з параметрів для повернення його до встановленого рівня управлінським рішенням. Аналіз успішної господарської діяльності переконливо свідчить, що кожне третє–четверте підприємство може нормально функціонувати за умови вдосконалення структури управління виробництвом і застосування сучасних технологій менеджменту.

У технології управління виділяють технологію ухвалення рішення, пов'язану з підготовкою, оцінюванням і санкціонуванням його, і технологію розроблення механізму реалізації рішення на основі спонукальних дій. Концептуально технологія управління базується на вимірюваннях та оцінках, які забезпечують обґрунтованість та об'єктивність рішень.

Таким чином, технологія управління передбачає аналіз проблем, порівняльну характеристику можливостей розв'язання їх, ухвалення рішень, обґрунтування вибору й визначення механізму реалізації управлінських дій, спрямованих на адаптацію економічного суб'єкта до умов ринкового середовища. Водночас управлінська технологія передбачає поділ управління на окремі процедури й операції для подальшої регламентації виконання окремих завдань, послідовність реалізації управлінських функцій (планування, організація, мотивація, контроль), застосування методів і процесів управління з метою оптимізації впливу на досягнення встановлених загальних і конкретних цілей підприємства.

Розроблення управлінських технологій базується на функціональному й ситуаційному підходах. Перший передбачає виділення окремих функцій управління та відносно окремих видів управлінської діяльності. Для кожного з них розробляються блок-схеми з інформаційним, технічним і мотиваційним забезпеченням процесу управління. За умови використання другого підходу аналізується процес управління виробничими ситуаціями у кожному підрозділі підприємства. Прикладного значення набув комбінований підхід управління за цілями для внутрішньогосподарського менеджменту.

Реалізація управлінських технологій включає раціоналізацію й спеціалізацію управлінської праці, контроль управлінської діяльності у проміжних часових періодах технологічного процесу виробництва для оперативного виявлення відхилень від плану й своєчасного прийняття заходів корегування дій, проектування технологічних процесів, розподіл стереотипних і творчих процедур для підвищення якості управлінських рішень, використання передового досвіду на засадах бенчмаркінгу, доведення наукових досягнень до рівня управлінських технологій, трансферт інноваційних методів і засобів управління.

Проте значна частина аграрних підприємств застосовує адаптаційну модель виживання, що зумовлено кризовими явищами, несприятливою кон'юнктурою ринку, зниженням платоспроможного попиту на виробничі ресурси. Стратегічні напрями адаптації окреслюються скороченням витрат виробництва шляхом зниження технологічного рівня його й зменшення кількості працівників і рівня оплати праці.

Актуалізує проблему адаптації підприємств аграрного сектору до європейського економічного простору набуття Україною статусу асоційованого члена ЄС. Основним завданням управління при цьому стає активізація підприємницької діяльності, пошук нових покупців і замовників українських товарів, підвищення рівня конкурентоспроможності продукції, культури ведення бізнесу та соціальної адаптації в європейському середовищі.

Адаптація аграрних підприємств до внутрішніх протиріч та зовнішніх викликів ринкового середовища в умовах невизначеності являє собою безперервний процес здійснення заходів управління, внесення змін у режим функціонування суб'єкта господарювання для пристосування його до нестабільного економічного простору й

кон'юнктури ринку. Управлінська діяльність, спрямована на забезпечення конкурентного статусу підприємств та підвищення позицій їх на ринку, базується на застосуванні технологій управління.

Формування управлінських систем і технологій в сучасних умовах перебудови економіки стає одним із пріоритетних напрямів теоретичних і методичних наукових розроблень з використанням інноваційних технологій управління в діяльності аграрних підприємств. Усе більшого значення для української аграрної економіки набуває також трансфер передових управлінських технологій й упровадження їх у практику суб'єктів господарювання.

ВИЗНАЧЕННЯ ПОТРЕБИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ У ТЕХНІЦІ

Петров В.М., к.е.н., професор,
Харківський національний аграрний університет
ім. В.В. Докучаєва

У сучасних умовах господарювання однією з найбільш актуальних проблем для сільськогосподарських підприємств є визначення оптимальної структури машинно-тракторного парку. Система машин являє собою комплекс взаємопов'язаних машин, агрегатів, місткостей, транспортних засобів та інших видів знарядь і обладнання, необхідних для здійснення завершеного технологічного процесу виробництва продукції. Особливістю сільського господарства, яка у значній мірі відрізняє його від інших галузей матеріального виробництва є те, що технології тут надзвичайно диференційовані і диверсифіковані. Їх формування обумовлюється природно-кліматичними умовами, технічною оснащеністю та фінансовими можливостями сільських товаровиробників. В Україні сільськогосподарське виробництво, зокрема рослинництво, ведеться на території більше 60 млн га у чотирьох ґрунтово-кліматичних зонах, дев'яти ґрунтово-кліматичних підзонах, на 23 найменуваннях номенклатури ґрунтів та на 1147 їх видів [1, 2]. Технології вирощування навіть одних і тих самих культур у різних ґрунтово-кліматичних та економічних умовах передбачають застосування принципово відмінних технологічних рішень (системи обробітку ґрунту, захисту рослин, догляду за посівами і насадженнями, збирання урожаю тощо) та, відповідно, широкого асортименту технічних

засобів для їх забезпечення. При цьому слід мати на увазі, що більшість з них використовуються протягом року обмежений період, відрізняються низьким рівнем універсальності, експлуатаційні та витратні матеріали, запасні вузли та агрегати у них не є взаємозамінними. З урахуванням сукупності наведених факторів та перманентного зростання вартості сільськогосподарських машин і знарядь, при визначенні кількісно-якісних параметрів технічних засобів у сільськогосподарських підприємствах прорахунки повинні бути мінімальними.

Основними методами визначення потреби сільськогосподарських підприємств у техніці та складання плану її експлуатації є нормативний, розрахунково-конструктивний та економіко-математичний. Нормативний метод ґрунтується на застосуванні укрупнених нормативів, які повинні розроблятися для сільськогосподарських підприємств різної спеціалізації конкретних регіонів України зональними лабораторіями Державної нормативно-дослідної станції з праці. У кожному конкретному випадку нормативи уточнюються з урахуванням особливостей природних та економічних умов ведення виробництва: рельєфу місцевості, розміру і конфігурації земельних ділянок, питомого опору ґрунтів, місця розташування господарства відносно ринків збуту продукції, транспортних магістралей, рівня інтенсивності виробництва, обсягу вантажоперевезень, технологій вирощування культур тощо.

В умовах планово-адміністративної системи господарювання за жорсткого контролю держави на усіх рівнях управління за дотриманням усіх складових виробничої діяльності сільськогосподарських підприємств це давало змогу формувати в Україні виважену технічну політику у галузі, планомірно опрацьовувати регіональні системи ведення господарства та їх техніко-технологічне забезпечення. За доволі обмеженої номенклатури сільськогосподарської техніки вітчизняного виробництва практично за всіма видами і групами застосування нормативного методу дозволяло отримувати рішення, близькі до оптимальних.

За часів державної незалежності України в умовах перехідної економіки за повної відсутності державного контролю за формуванням структури посівних площ у сільськогосподарських підприємствах, великого різноманіття технічних засобів (перш за все іноземного виробництва), чисельності варіантів їх комплектації організувати ефективну роботу щодо централізованого визначення

науково-обґрунтованих нормативів потреби у техніці не виявляється можливим, бо це потребує, як мінімум, наявності усіх марок силових і робочих машин у мережі зональних лабораторій Державної нормативно-дослідної станції з праці та великих обсягів фінансових ресурсів безпосередньо на організацію та проведення відповідних досліджень.

Розрахунково-конструктивний метод орієнтований на прості обчислювальні засоби. У ситуаціях, що не потребують суттєвих змін виробничої програми, його застосування дозволяє обґрунтовувати управлінські рішення щодо оптимального комплектування машинно-тракторного парку. Загальний принцип розрахунково-конструктивного методу – визначення потреби в окремих видах сільськогосподарської техніки за найбільш напруженим періодом її використання. У сучасних умовах господарювання використання даного методу може бути ефективним у невеликих за розмірами сільгосппідприємствах, наприклад, у фермерських господарствах.

В умовах сьогодення найбільш доцільним для визначення оптимальної структури машинно-тракторного парку у сільськогосподарському підприємстві є застосування економіко-математичного методу. За наявності у господарстві персональних електронно-обчислювальних машин з відповідним програмним забезпеченням та підготовлених фахівців, застосування цього методу дозволяє опрацювати велику кількість можливих варіантів та звести до мінімуму витрати часу на визначення оптимального складу та плану використання машин і знарядь. Ще більший ефект досягається при плануванні складу машинно-тракторного парку на перспективу, коли є необхідність оцінити доцільність змін у технологіях та марочному складі сільгосптехніки (наприклад, при переході на альтернативні системи землеробства).

Література.

1. Сільське господарство України у 2013 році: [стат. збірник] / За ред. Н.С. Власенко. – К.: Державна служба статистики України, 2014. – 400 с.

2. Сайко В. Актуальні проблеми землеробства: простих шляхів мінімалізації обробітку ґрунту не буває / В. Сайко // Техніка АПК. – 2008. – № 1. – С. 8-14.

МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ ПІДПРИЄМСТВА

Ангелко І.В., к.е.н.,
Національний університет «Львівська політехніка»

У сучасних умовах ринкової економіки діяльність окремих суб'єктів господарювання значною мірою характеризується обсягом здійснюваних інвестицій. Власне останні реалізуються шляхом здійснення інвестиційної діяльності, яка залежить від оцінки ефективності інвестиційних проектів.

Відповідно до Закону України «Про інвестиційну діяльність», інвестиційний проект – це сукупність цілеспрямованих організаційно-правових, управлінських, аналітичних, фінансових та інженерно-технічних заходів, які здійснюються суб'єктами інвестиційної діяльності (інвесторами та учасниками) та оформлені у вигляді планово-розрахункових документів, необхідних та достатніх для обґрунтування, організації та управління роботами з реалізації проекту [1]. У цілому інвестиційний проект визначає мету, яку прагне досягти підприємство, а також стратегію його інвестиційної діяльності в поєднанні з термінами досягнення мети. Оцінка ж ефективності інвестиційних проектів підприємства представляє собою основну процедуру процесу прийняття інвестиційного рішення.

У світовій економічній практиці оцінка ефективності інвестиційних проектів та їх експертиза проводить певною мірою уніфіковано, на основі єдиних обґрунтованих принципів, які можна розподілити на три структурні групи:

1) методологічні – найбільш загальні, такі, що відносяться до концептуальної сторони оцінки і мало залежні від специфіки певного проекту (і навіть інваріантні щодо характеру та конкретного змісту його цілей), тобто при застосуванні яких забезпечується раціональна поведінка економічних суб'єктів господарювання незалежно від характеру і цілей проекту;

2) методичні, які забезпечують економічну обґрунтованість оцінок ефективності проектів і рішень, що приймаються на їх основі;

3) операційні, дотримання яких полегшить та спростить процедуру оцінок ефективності проектів і забезпечить необхідну точність оцінок.

Разом з тим, необхідно зазначити, що будь-який більш менш значущий інвестиційний проект представляє собою досить складне і

багатогранне явище, яке відрізняється від інших, тому єдиного критерію оцінки його ефективності не існує. Для кожного конкретного інвестиційного проекту необхідно застосовувати ті критерії і показники, які б враховували індивідуальні та галузеві особливості прийняття інвестиційних рішень. Власне прийняття останніх потрібно розглядати не тільки і не стільки з позиції критеріїв, заснованих на вартісних оцінках та показниках ефективності, але також і з тієї точки зору, наскільки ці рішення, по-перше, сприяють виконанню стратегічних цілей підприємства, і по-друге, вписуються в загальну стратегію його розвитку та функціонування, оскільки будь-який конкретний проект – це частина інвестиційної програми розвитку підприємства. Саме ця відповідність є головною умовою визначення інвестиційного рішення як ефективного. Тому, ще до проведення розрахунків за кількісною оцінкою доходів та витрат оцінюваного проекту треба проаналізувати необхідність інвестицій в аспекті стратегічних і тактичних цілей підприємства в цілому.

Таким чином, оцінка будь-якого інвестиційного проекту має комплексний характер, тобто базується на застосуванні не тільки кількісних, а й якісних критеріїв. Тим не менш кількісні критерії все ж таки виключно важливіші, оскільки вони піддаються більш чіткій інтерпретації, мають більш високий ступінь визначеності, є порівнянними в просторі та часі.

В основі кількісного обґрунтування інвестиційного проекту знаходиться оцінка і порівняння обсягу передбачуваних (необхідних) інвестицій та майбутніх грошових надходжень (прогнозованих доходів). Оскільки порівнювані показники стосуються різних моментів часу, ключовою проблемою при даній оцінці є проблема їх співставлення в залежності від існуючих об'єктивних і суб'єктивних умов: темпу інфляції, розміру інвестицій та генерованих надходжень, горизонту прогнозування, рівня кваліфікації аналітика тощо.

У цілому, для аналізу та оцінки ефективності інвестиційних проектів підприємства застосовують дві групи методів: статичні, які засновані на обліковій оцінці (проста норма прибутку, термін окупності, фондовіддача, коефіцієнт рентабельності інвестицій тощо), та сучасні – динамічні, засновані на дисконтованій оцінці (чистий дисконтований дохід, внутрішня норма рентабельності, дисконтований термін окупності, індекс прибутковості, модифікована внутрішня норма рентабельності та ін.) [2].

Зазначені групи методів виявляють доцільність та ефективність здійснення конкретного інвестиційного проекту, але не враховують

його узгодженість із загальною інвестиційною політикою підприємства. Тому, для визначення ефективності інвестиційної діяльності підприємства, необхідно конкретизувати стратегічні цілі його розвитку в рамках основних цілей забезпечення та економічного потенціалу (зростання прибутковості або досягнення стабільності надходження доходів, орієнтація на зниження ризикованості діяльності та отримання сталого прибутку тощо). За відношенням до головної цілі підприємства визначають кінцеві та проміжні цілі, спрямовані на поетапне наближення до досягнення основної мети.

Таким чином, для досягнення конкретної мети підприємству необхідно проводити відповідну інвестиційну політику, від ефективності якої і залежить досягнення поставлених цілей. Тому перед господарюючим суб'єктом стоїть першочергове завдання – оцінити ефективність інвестиційного проекту (інвестиційного рішення) та його відповідність основній цілі розвитку підприємства.

Література.

1. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18.09.1991 №1560-XII зі змінами [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua

2. Смолянська О.Ю. Теоретичні аспекти оцінки ефективності інвестиційної діяльності підприємства [Електронний ресурс] / О.Ю. Смолянська. – Режим доступу: http://khntusg.com.ua/files/sbornik/vestnik_105/47.pdf

ТРАНСФЕРТНЕ ЗАКОНОДАВСТВО 2015 – НОВІ «ПРАВИЛА ГРИ» ДЛЯ УКРАЇНСЬКОГО БІЗНЕСУ ТА НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Антощенкова В.В., к.е.н.,
Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

Регулювання трансфертного ціноутворення – це прийнятий в усьому світі механізм контролю об'єктивності рівня цін під час здійснення операцій між юридичними особами, які пов'язані між собою спільними бізнес-інтересами і знаходяться в різних податкових юрисдикціях. Основна мета застосування цього механізму – запобігання ухилення бізнесу від сплати податків. Наразі, враховуючи

численні обставини які склалися, національна економіка та український бізнес перебувають у скрутному становищі. А це звичайно впливає і на добробут громадян країни в цілому.

Прийняття головного кошторису України на 2015 рік повинно було б значно полегшили умови ведення бізнесу, шляхом внесення численних поправок та змін. Провівши поспіхом редагування ледь не половини Податкового кодексу України, урядовці внесли зміни в чималу кількість положень податкового законодавства, що впливають на економіку нашої держави в цілому та визначають правила гри при веденні бізнесу. Зокрема Верховна Рада України 28 грудня 2014 року ухвалила Проект Закону №1264-1 про внесення змін до Податкового кодексу України щодо удосконалення податкового контролю за трансфертним ціноутворенням. Зауважимо, що трансфертне ціноутворення отримало законодавче закріпленні в 2013 році, і після цього зазнавало певних змін, враховуючи думки експертів та реалії функціонування бізнесу. Це є нормально і кожна розвинена країна проходила, можна сказати, «тернистий» шлях до закріплення адекватного трансфертного ціноутворення в країні. Проаналізуємо основні зміни українського трансфертного законодавства 2015 року.

1. За результатами податкової реформи вперше на рівні податкового законодавства України відбулось закріплення для визначення цін з метою оподаткування принципу «витягнутої руки» [1, ст. 39, п. 39.1] (arm'slengthprinciple), розробленого ще в 2010 році Організацією економічного співробітництва та розвитку в Настановах ОЕРС для транснаціональних компаній та податкових служб. Відповідно до зазначеного міжнародного документа, цей принцип за своєю сутністю першочергово мав сприяти інтеграції податкових систем різних держав світу щодо визначення податкових зобов'язань ТНК.

2. Закон дає визначення контрольованих та неконтрольованих операцій [1, ст. 39, пп.39.2.1] та пов`язаних осіб [1, ст. 14, пп.14.1.159], а також визначає перелік країн, у яких ставка податку на прибуток на 5 і більше відсоткових пунктів нижче, ніж в Україні [1, ст. 39, пп.39.2.1.2], які не розкривають у публічному доступі інформацію про структуру власності юридичних осіб, та з якими в України відсутні міжнародні угоди з положеннями про обмін інформацією.

3. Одним із найбільш прогресивних нововведень, які передбачаються Законом, є скасування пріоритету офіційних джерел інформації. Відтепер платник податків і контролюючий орган мають

використовувати джерела інформації, які містять інформацію, що дає можливість співставити комерційні та фінансові умови операцій, а саме: 1. Інформацію про зіставні операції платника податку, а також інформацію про зіставні операції його контрагента-сторони контрольованих операцій з непов'язаними особами; 2. Будь-які інформаційні джерела, що є загальнодоступними та надають інформацію щодо співставних операцій та осіб [1, ст. 39, пп.39.5.3.1].

Закон також визначає, що контролюючий орган має використовувати ті ж джерела інформації, що і платник податків, якщо не доведе, що інші джерела дають можливість отримати вищий рівень зіставності комерційних та фінансових умов операції. При цьому контролюючий орган не має права використовувати інформацію, яка не є загальнодоступною (в тому числі доступ до якої наявний тільки в органах влади).

4. Законом визначені умови зіставності контрольованих та неконтрольованих операцій, а також методи визначення відповідності умов контрольованих операцій принципу "витягнутої руки" (порівняльної неконтрольованої ціни (ст. 39, пп.39.3.1.1), ціни перепродажу (ст. 39, пп.39.3.1.2), "витрати плюс" (ст. 39, пп.39.3.1.3), чистого прибутку (ст. 39, пп.39.3.1.4), розподіленого прибутку (ст. 39, пп.39.3.1.5)). Так, платник може використовувати будь-який метод, який є найбільш надійним, проте, якщо є можливість з однаковою надійністю застосувати декілька методів, методи застосовуються у такій послідовності: 1. Метод порівняльної неконтрольованої ціни; 2. Метод ціни перепродажу або метод «витрати плюс»; 3. Метод чистого прибутку або метод розподілення прибутку. Також варто звернути увагу на певні зміни у правилах застосування діапазону цін та рентабельності, зокрема запровадження поняття медіани діапазону цін (рентабельності), порядок розрахунку якої буде затверджено разом з порядком розрахунку діапазону [1, ст.39, пп.39.3.2.3].

5. Відповідно до Закону, податковий контроль над відповідністю умов контрольованих операцій принципу «витягнутої руки» здійснюється шляхом: 1 – моніторингу; 2 – аналізу звітів про контрольовані операції та документації з трансфертного ціноутворення, а також будь-яких інших джерел інформації; 3 – шляхом проведення перевірок контрольованих операцій [1, ст.39, пп. 39.5.1].

При цьому під час моніторингу контролюючим органам надано право проводити опитування уповноважених осіб та працівників

платників податків, а тривалість проведення перевірки контрольованих операцій збільшується до 18 місяців (з можливим продовженням цього строку ще на 12 місяців). Також змінено перелік підстав для проведення перевірок. Зокрема такими підставами є: отримання від платника податків звіту про контролюючі операції; надсилання повідомлення про виявлені контрольованих операцій контролюючим органом; виявлення фактів проведення контрольованих операцій, звіт про які не подана, або інформація про які не включена до поданого звіту; неподання або подання з порушенням звіту про контролюючі операції або документації з трансфертного ціноутворення; отримання документально підтвердженої інформації та даних, що свідчать про невідповідність умов контрольованих операцій принципу «витягнутої руки».

На виконання вище зазначених положень Закон передбачає необхідність прийняття Порядку здійснення моніторингу контрольованих операцій та проведення опитувань, а також Порядку проведення перевірки контрольованих операцій.

6. Передбачається встановити штраф за контрольовані операції, не зазначені в звіті, в розмірі 5 % від суми такої операції з одночасною відміною верхньої межі штрафу (в попередній редакції Податкового кодексу верхня межа штрафної санкції була встановлена на рівні 100 розмірів мінімальної заробітної плати). Також штраф за неподання звіту або документації збільшується до 200 розмірів мінімальної заробітної плати.

7. Уточнено процедуру самостійного [1, ст.39, пп.39.5.4] та пропорційного коригування [1, ст.39, пп.39.5.5]. Вона стала більш збалансованою та направленою на захист платника податків. Певні зміни стосуються і механізму узгодження цін у контрольованих операціях, хоча практична застосовність такого варіанту все ще залежить від нормативно-правових актів, які ще мають бути затверджені.

Зауважимо, що практика трансфертного ціноутворення намагається наблизитися до європейських стандартів і сприяти розвитку міжнародної торгівлі та міжнародних інвестицій. Однак, на думку експертів, частина нововведень у галузі трансфертного ціноутворення, ймовірно, буде однією з причин формування несприятливого інвестиційного клімату в Україні, наслідком чого може стати вихід іноземних інвесторів з українського бізнес-середовища та відплив капіталів за межі України. Отже, є ще багато недопрацювань в

трансфертному законодавстві, а нові зміни, ще не пройшли апробацію, а отже говорити про ефективність та наслідки дії закону ще зарано.

Література.

1. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо удосконалення податкового контролю за трансфертним ціноутворенням» від 28.12.2014 № 72-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http:// http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/72-19.

ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОБНИЦТВА ТА РЕАЛІЗАЦІЇ МОЛОКА В УКРАЇНІ

Антощенкова В.В., к.е.н., Мяснікова І.М., студентка,
Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

Категорія «ефективність» є наріжним каменем у системі економічних категорій. Вчені дотримують єдиної думки в тому, що категорію ефективності необхідно розглядати як відношення результату або ефекту виробництва до обсягу лімітованих ресурсів, задіяних у виробничому процесі. Розкриття сутності економічної ефективності вимагає врахування вимог фундаментального економічного закону про забезпечення матеріальних і духовних потреб суспільства. Категорія економічної ефективності виробництва повинна відображати ступінь забезпечення саме цих потреб суспільства в цілому та кожного окремого індивідуума.

Ефективність – це здатність приносити ефект, результативність процесу, проекту, тощо, які визначаються як відношення ефекту, результату до витрат, що забезпечили цей результат [1, С. 508].

Ефективність виробництва – це складне і багатогранне явище. Сільськогосподарське виробництво вимагає органічного поєднання і взаємодії чотирьох факторів – робочої сили, основних засобів, предметів праці і землі. В процесі виробництва здійснюється виробниче споживання вказаних ресурсів з метою отримання певних споживних вартостей, спроможних задовольнити відповідні потреби людей. Отже, будь-яке виробництво передбачає витрати ресурсів і одержання певних результатів. Але на однакову кількість витрачених ресурсів підприємства можуть одержувати далеко не однакові за

величиною результати. В такому випадку кажуть, що підприємства ведуть виробництво з різною ефективністю. Отже, ефективність виробництва – складна економічна категорія, яка відображає об'єктивні економічні закони та одну з важливих сторін виробництва – результативність.

Аграрний сектор є важливою складовою економіки України, від функціонального стану якого в прямій залежності знаходиться продовольча безпека та незалежність держави, розвиток внутрішнього й зовнішнього ринків, а отже і рівень життя населення. За попередніми розрахунками, у 2013р. частка сільського господарства (включаючи мисливство та лісове господарство) у загальному обсязі валової доданої вартості усіх галузей економіки склала 9,1%. Обсяг продукції сільського господарства в усіх категоріях господарств у фактичних цінах становив 308,1 млрд. грн. У загальному обсязі валової продукції за 2013р. частка продукції тваринництва склала 30,6%.

Проблема підвищення економічної ефективності займає одне з провідних місць в агроекономічній науці та є наскрізною в молочному скотарстві, яке традиційно відіграє провідну роль у розвитку аграрного сектора й забезпеченні населення молоком та молочними продуктами. В сучасних умовах вона набула особливої гостроти з тієї причини, що більшість сільськогосподарських підприємств знаходиться за межею беззбитковості.

На 1 січня 2014р. в країні нараховувалось 4534,0 тис. голів великої рогатої худоби, що на 111,9 тис. голів, або на 2,4% менше порівняно з початком 2013р., у т.ч. у господарствах населення – 3096,5 тис. голів (на 42,9 тис. голів, або на 1,4% менше). У сільгосппідприємствах поголів'я великої рогатої худоби скоротилось на 69 тис. голів (на 4,6%). Поголів'я корів в аграрних підприємствах (565,4 тис. голів) зменшилось на 1,7%, у господарствах населення (1943,4 тис. голів) – на 1,8%, що зумовило загальне скорочення показника на 1,8%, або на 45,5 тис. голів [2].

Господарствах населення на початок 2014р. утримували 68,3% поголів'я великої рогатої худоби (у т.ч. корів – 77,5%). На початок 2014р. в аграрних підприємствах майже дві третини поголів'я великої рогатої худоби утримувалось товаровиробниками, в яких чисельність стада становила від 500 до 2999 голів (888 сільгосппідприємства, або 25,3% кількості підприємств, що вирощували велику рогату худобу). Варто зауважити, якщо в аграрних підприємствах зберігалася тенденція підвищення

інтенсивності господарювання (загальні обсяги вирощування худоби та птиці перевищували обсяги реалізації тварин на забій на 5,5%), то у господарствах населення, як і в попередні роки, обсяги реалізації худоби та птиці на забій випереджали обсяги їх вирощування.

У 2013р. зафіксовано зростання загального виробництва молока, в тому числі в сільськогосподарських підприємствах – на 1,9% (2,6 млн.т), у господарствах населення – на 0,7% (8,9 млн.т). Середньорічний надій молока від однієї корови, в 2013р., в господарствах усіх категорій склав 4446 кг (на 85 кг, або на 1,9%, більше проти 2012р.), у т.ч. у сільськогосподарських підприємствах – 4827 кг (на 151 кг, або на 3,2%, більше), у господарствах населення – 4343 кг (на 67 кг, або на 1,6% більше) [2].

Порівнюючи показники ефективності виробництва та реалізації молока в сільськогосподарських підприємствах в 2012 та 2013 роках маємо наступне: у 2013р. зафіксовано зростання загального виробництва молока до 11,5 млн.т, що на 1% більше порівняно з 2012 роком; поголів'я корів зменшилось на 1,7%; затрати кормів на 1 т. молока знизились на 7,6%; виробнича собівартість 1 т. молока зросла на 12,3% і становила 2725,4 грн/т; повна собівартість зросла на 13,7% і становила – 3025,7 грн/т; середня ціна реалізації молока зросла на 25% і становила – 3405,5 грн/т; при цьому прибуток на 1 т. реалізованого молока збільшився на 84,8% і становив в 2013р. – 379,8 грн/т; рівень рентабельності виробництва молока в 2013 р. порівняно з 2012 р. зріс на 10,8 в.п. і складав 13,1%; рівень товарності молока в с.г. підприємствах України також збільшився на 3,6 в.п. порівняно з 2012 р. і становив 90,5%. Отже, в цілому, ситуація виробництва молока в сільськогосподарських підприємствах характеризується більш-менш стабільною тенденцією.

Література.

1. Андрійчук В.Г. Економіка підприємств агропромислового комплексу / В.Г. Андрійчук. – К. : КНЕУ, 2013. – 779 с.

2. Офіційний веб сайт Держкомстату України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ukrstat.gov.ua.

ЭФФЕКТИВНОЕ ФУНКЦИОНИРОВАНИЕ ПРЕДПРИЯТИЙ В УСЛОВИЯХ ФОРМИРОВАНИЯ ИННОВАЦИОННО-ИНВЕСТИЦИОННОЙ МОДЕЛИ

Бабаева О., Аннаев М., студенты *,
Харьковский национальный технический университет сельского хазяйства имени Петра Василенко

Развития экономики эффективность во второй половине двадцатого века, характерна тесная взаимосвязь промышленной, социальной и инновационной (научно-технической) политики государства.

Проведение инновационно-промышленной политики в едином комплексе с политикой социальной позволяет совместить экономический и социальный прогресс. С этой целью многие государства проводили и проводят политику повышения платежеспособного спроса населения. Цель такой политики - опережающий рост оплаты труда по отношению к темпам роста потребительских цен.

По данным исследований, проведенных Международным Валютным Фондом по 23 индустриально развитым странам, с 1965 по 1994 год в указанной группе ведущих стран среднемесячная заработная плата возросла в 8,2 раза, а потребительские цены - в 5,4 раза. Результат значительного роста платежеспособного спроса - расширение производства и обновление его структуры.

Политика повышения платежеспособного спроса населения проводилась также в Китае, Южной Корее и некоторых других азиатских странах, имевших высокие темпы экономического роста.

Взаимосвязь промышленной и инновационной политики государства в последние годы прослеживается не менее четко. В настоящее время экономический рост характеризуется ведущим значением научно-технического прогресса и интеллектуализацией основных факторов производства. Хозяйственные системы наиболее развитых стран все более трансформируются в экономику знаний, использование которых умножает результаты хозяйственной деятельности гораздо более эффективно, чем применение любого другого производственного фактора. В таких условиях необходима

* *Научный руководитель – Заика С.А., старший преподаватель*

целеустремленная государственная политика и концентрация национальных усилий на наиболее перспективных направлениях научно-технологического и социально-экономического развития.

Очевидно, что в условиях усиления международной конкуренции модернизация промышленности является необходимым условием для обеспечения качественного экономического роста. Проведение модернизации, в свою очередь, невозможно без разработки и реализации целеустремленной промышленной политики и объединения для решения этой общенациональной задачи усилий государства и частного капитала.

Опыт зарубежных стран показывает, что участие государства в инновационном процессе приобретает значительные масштабы. В США, например, появился специальный термин «полугосударственная» (semipublic) экономика, который отражает тенденцию к укреплению связей между частными компаниями и органами государственной власти. Такая тенденция возникла потому, что сегодня формирование национальных конкурентных преимуществ зависит не только и не столько от внешних инвестиций и активности компаний, сколько от целеустремленной политики государства на национальном и международном уровнях. Кроме того, промышленная политика, ориентированная на стимулирование инноваций, невозможна без соответствующей социальной политики государства.

При изучении зарубежного опыта формирования и реализации инновационно-активной промышленной политики отмечается еще одна важная особенность: региональные программы социально-экономического развития в развитых индустриальных странах начали разрабатываться и осуществляться намного раньше, чем общегосударственные программы. Объясняется это историческими особенностями, в частности, тем обстоятельством, что в государственной промышленной политике этих стран первоначально преобладал антикризисный аспект, а кризисные процессы в промышленности протекали по-разному на отдельных территориях.

Можно выделить два наиболее характерных типа антикризисной региональной политики. Первый связан с обновлением технологической и отраслевой структуры старопромышленных регионов. Цель - обновление технологий в традиционных отраслях и увеличение удельного веса новых отраслей в структуре промышленности региона. Таким образом, промышленная политика

для данного типа регионов ориентирована в основном на структурную перестройку промышленности.

Второй тип антикризисной региональной политики направлен на социально-экономическое развитие депрессивных регионов. Как правило, их депрессия была связана с исчерпанием возможностей развития угольной или иной добывающей отрасли промышленности. Другие отрасли промышленности в таких регионах нужно было практически создавать заново. Соответственно, программа развития подобного региона должна была способствовать формированию оптимальной структуры создаваемых на этой территории промышленных комплексов.

Классический пример такой программы - принятая в 30-х годах в США «Программа долины реки Теннеси». Она предусматривала создание на огромной территории большого числа новых промышленных предприятий энергетического профиля на основе строительства гидроэлектростанций. В рамках данного проекта правительство Рузвельта на основе специального закона создало публичную корпорацию «Tennesi Valley Authority». Именно эта корпорация с привлечением федеральных и региональных средств, а также за счет размещения облигационных займов и привлечения частных инвестиций осуществила крупномасштабные строительные работы (гидроэнергетика, транспорт, ирригация и пр.) в регионе, обеспечив его промышленное развитие.

Очевидно, что в условиях усиления международной конкуренции модернизация промышленности является необходимым условием для обеспечения качественного экономического роста. Проведение модернизации, в свою очередь, невозможно без разработки и реализации целеустремленной промышленной политики и объединения для решения этой общенациональной задачи усилий государства и частного капитала.

Опыт зарубежных стран показывает, что участие государства в инновационном процессе приобретает значительные масштабы. В США, например, появился специальный термин «полугосударственная» (semipublic) экономика, который отражает тенденцию к укреплению связей между частными компаниями и органами государственной власти. Такая тенденция возникла потому, что сегодня формирование национальных конкурентных преимуществ зависит не только и не столько от внешних инвестиций и активности компаний, сколько от целеустремленной политики государства на национальном и международном уровнях.

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МОЛОКОПРОДУКЦІЄЮ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ

Береговий К.В., аспірант*[*], *Національний університет біоресурсів і природокористування України

Молочне скотарство – провідна галузь тваринництва. Від його розвитку залежить ступінь продовольчої безпеки держави. З молока виготовляють масло, сир, молочнокислі, інші продукти та казеїн - сировину для промисловості. Забезпечення здоров'я нації шляхом оптимізації якостей продукції і переробки молока є найдешевшим способом запобігання більшості хвороб. У зв'язку зі зміною відносин власності та здійснення інших ринкових перетворень в Україні, призвели до катастрофічного зменшення поголів'я великої рогатої худоби та корів. Тобто, йдеться про ті засоби виробництва, які незамінні і лише за наявності їх можливе виробництво молока та яловичини.

В господарствах усіх категорій за період з 1991р. на 1 січня 2014р зменшилося корів на 70,1%, або на 5869,4 тис. голів і становило на 1 січня 2014р. 2508,8 тис голів. За рік з 1.01. 2013р. по 1.01.2014р. зменшилося поголів'я корів на 45,5 тис. голів або на 1,8%. [Джерело: тут і далі Держкомстат України].

У сільськогосподарських підприємствах за 23 роки зменшилася чисельність корів на 5626,2 тис. голів, або на 90,9% і становило у 2014р. 565,4 тис. голів. У господарствах населення утримувалося чисельність корів у 2014 році 1943,4 тис. голів це менше проти 1991 року на 11,1%. Частка господарств населення до загальної кількості корів у 2014 р. становила 77,5%.

Негативно впливає на відтворення чисельності корів ще низький рівень виходу телят від 100 корів, він становив у 2013р. 72 голови. В Україні тільки 164 с.-г. підприємство, або 5,3 % до загальної їх кількості, мають 90-94 голів вихід телят від 100 корів.

Щодо концентрації корів у виробників молока, то 1 січня 2014р. в Україні лише близько 7,1% сільськогосподарських підприємств мають поголів'я чисельністю 500 - 999 тварин, у яких утримується 149,4 тис. корів, або 26,5% до загальної їх череди. 40 сільськогосподарських підприємств, або 1,3% до загальної їх

[*] *Науковий керівник – Горьовий В.П., д.е.н., професор*

чисельності утримують 1000 – 1499 корів всього у цих підприємствах утримується 48,6 тис. голів корів, або 8,6 % до загальної їх чисельності. Більше 1499 голів корів утримують 17 с.-г. підприємств, або 0,5% до загальної їх чисельності.

У зв'язку із скороченням чисельності корів в Україні відповідно зменшилося виробництво молока. За період з 1990р. по 2013р. виробництво молока у всіх категоріях господарств зменшилося на 13,1 млн. т або на 53,1%. У 2013р. всього вироблено молока 11,5 млн. т. Сільськогосподарські підприємства за цей період зменшили виробництво молока на 84,5% і виробили його у 2013 р. 2582,5 тис. т.

Господарствах населення за роки, що ми досліджуємо збільшили виробництво молока на 51,6% до 8905,7 тис т (у 2013 р.). Частка господарств населення у виробництві молока із року в рік збільшується. У 1990 році вона була 23,9% до всього виробництва молока в 2013 році вже 77,5%. У господарствах населення, як правило, утримується по 1-2 корови, що не дає можливості впровадженню новітніх технологій утримання й годівлі тварин, а також їх належному ветеринарному обслуговуванню, а отже, у підсумку технологічно не дозволяє забезпечити отримання високоякісної молочної продукції. Так, молоко, вироблене у господарствах населення, відповідає вимогам лише другого ґатунку за 9 місяців 2014р. вони здали 83,1% молока другого ґатунку, тоді як вироблене у великих сільськогосподарських підприємствах – у переважній більшості реалізується вищим (33,2%) і першим ґатунком (52,1%). Від цього залежить і ціна на молоко.

За останні роки в Україні дещо збільшився надій молока на одну корову в рік і він становив у 2013р. 4446 кг. За період, що ми досліджуємо, прослідковується хороша тенденція, середній річний удій молока від однієї корови збільшується в сільськогосподарські підприємствах у 2,5 рази, і становив у 2013р. 4827 кг.

Середній річний удій молока від однієї корови у господарства населення становив 4343 кг, що більше на 59,6% порівнюючи цей показник з 1995 роком.

Необхідно досягати надій молока від однієї корови в рік 5000 – 6000 кг і більше в усіх категоріях господарств тоді молоко буде більш прибутковим.

Серед країн світу найвищі надої молока від однієї корови в США 9841 кг, в Німеччині надій молока від однієї корови у 2012р. становив 7280 кг, у Франції цей показник становив 6583 кг.

Характерним для цих країн є те, що чисельність корів в них зменшується, а виробництво молока збільшується.

В Україні у 2013 році споживалося на одну особу в рік масла вершкового 2 кг, сиру твердого – 5,4 кг. У 2011р. в європейських країнах, таких як Франція населення споживає масла вершкового на одну особу в рік 7,6 кг, сиру – 24,1 кг, у Німеччині відповідно споживається масла вершкового 5,8 кг на одну особу в рік, сиру – 21,50 кг, у США відповідно масла вершкового 2 кг, сиру – 15,40 кг. Одна особа в рік в України споживає 220,9 кг молокопродукції, або тільки 58,1% до нормативі МОЗ, це менше на 159,1 кг. У 2013 році в Україні було вироблено молока 11488 тис. т, а необхідно щоб задовольнити повністю потреби населення виробляти 17480 тис. т. Для того, щоб задовольнити раціональну норму харчування населення України необхідно виробляти масла вершкового 258 тис. т виробляємо 94,3 тис. т, сметани необхідно виробляти 276 тис. т, сирів кисломолочних виробляємо 83,7 тис. необхідно 412 тис. т, сири тверді виробляємо 164 тис. т необхідно 244 тис. т для задоволення раціональної норми споживання [Дані Держкомстату].

Виходячи з тих умов які склалися в галузі скотарства за роки перебудови можливо дійти висновку, що основною проблемою галузі є зменшення поголів'я тварин і обсягів виробництва продукції, яке відбувається в господарствах усіх форм власності.

Основні причинами, що призвели до руйнівних наслідків у скотарстві та які необхідно усунути:

- нестабільний рівень закупівельних цін на молоко,що не забезпечує стійкого беззбиткового його виробництва і знижує інвестиційну привабливість галузі;
- недостатнє забезпечення якісними кормами та не збалансована годівля корів;
- недосконалий механізм державного регулювання імпорту молочної продукції, яка завозиться за значно нижчими цінами, що ставить вітчизняного товаровиробника у нерівні умови і несе загрозу подальшого згортання виробництва;
- відсутність вигідної для товаровиробника кредитної політики, спрямованої на оновлення основних засобів виробництва;
- слабке інтегрування виробництва, переробки і реалізації молочної продукції, що призводить до різких коливань закупівельних цін на молоко;
- низька платоспроможність населення;

• значне зменшення кількості великих спеціалізованих підприємств із високим рівнем концентрації поголів'я і технологічного забезпечення виробництва молока;

• недостатня підтримка держави процесів ведення селекційної роботи;

• морально застарілі технологічні і технічні засоби виробництва на фермах, що зумовлює високу енергоємність виробництва одиниці продукції скотарства та її собівартість;

▪ виробництво абсолютної більшості молока в особистих господарствах населення, яке здійснюється на натуральній основі, що унеможливлює застосування сучасних технологій його виробництва.

В силу дії зазначених негативних факторів величезний економічний потенціал галузі не використовується і на половину, надзвичайно низькою залишається якість молока.

ОСОБЛИВОСТІ ТА СУЧАСНИЙ СТАН ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА

Бобрус Д.С., Бобрус М.С., студенти*,
Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

Стратегічним напрямком сільськогосподарського виробництва для забезпечення країни продуктами харчування, а переробних підприємств – сировиною, є розвиток рослинництва. Галузь рослинництва є визначальною у розвитку інших галузей, особливо тваринництва, оскільки кормова база останнього створюється переважно в цій галузі [1].

Рослинництво є комплексною основною галуззю сільського господарства, її продукція становить більше половини валового виробництва продукції сільськогосподарського виробництва.

Сільське господарство вже давно вважають «локомотивом» вітчизняної економіки, оскільки воно є засобом для існування великої кількості людей (станом на 1 січня 2014 року в Україні проживає 14320399 постійних сільських жителів) і має життєво важливе значення для розвитку сільських територій і боротьби з бідністю. Враховуючи

* *Науковий керівник – Власенко Т.В., старший викладач*

тенденції і проблеми, що впливають на майбутнє сільського господарства, зокрема ріст чисельності населення, яке за прогнозами перевищить 9 мільярдів чоловік до 2050 р., скорочення сільського населення, необхідно постійно дбати про збільшення виробництва продуктів харчування.

Виробництво продукції рослинництва є важливою складовою аграрної економіки, її головним чинником подальшого розвитку в ринкових умовах та інтеграційних процесах на етапі входження України у світовий економічний простір. Галузь рослинництва охоплює цілий ряд галузей, проте на сьогоднішній день багато з них перебувають у важкому стані, є низько прибутковими, тому потребують опрацювання заходів з підвищення їх ефективності у сільськогосподарських підприємствах. Основні проблеми розвитку рослинництва в Україні: застаріла техніка, відсутність стимулу з боку уряду для розвитку даної галузі, недосконалі технології, щодо створення нових сортів культур, забруднення земельних ресурсів, значні втрати під час збирання врожаю, низька технологічність сортів і гібридів, тощо.

Під урожай 2014 р. сільськогосподарських культур посіяно на площі 28,1 млн. га, з них в аграрних підприємствах – на 19,6 млн. га (69,8% загальних площ), у господарствах населення – на 8,5 млн. га (30,2%). Основними культурами, під які було освоєно посівні площі є пшениця озима та яра 6 691.9 тис. га, що становить 26,08% посівних площ, кукурудзи – 4 913.3 тис. га (19,15%), соняшнику 4 833.9 тис. га (18,84%) та ячменю озимого та ярого 3 377.9 тис. га (13,17%). У 2014 р. порівняно з 2013р. загальну посівну площу розширено на 313,7 тис. га (на 1,1%), у т.ч. у сільськогосподарських підприємствах – на 107,7 тис.га (на 0,6%), у господарствах населення – на 206,0 тис. га (на 2,5%).

Отже, потенціал України стосовно рослинництва є доволі високим. Родючі землі та клімат дає можливість вирощувати різноманітні культури. Покращення спостерігається у вирощуванні та збиранні зернових, соняшникових та бобових культур, стабільністю характеризується такі культури як картопля та овочі, а от відчутний спад є відносно цукрових буряків та кормових культур [2]. Але через вище перелічений ряд актуальних причин розвиток рослинництва не здійснюється в бажаних для економіки країни темпах. Порівняно з аналогічним показником інших країн Європи, урожайність продукції рослинництва в Україні у 2-3 рази є нижчою (табл. 1). Причиною

зниження прибутковості галузі рослинництва є нерозвиненість аграрного ринку й інфраструктури збуту продукції, відсутність дієвого механізму державного регулювання ціноутворення на продукцію рослинництва, високий рівень кредитних ставок і недосконалість бюджетної підтримки галузі [3].

Таблиця 1

Урожайність сільськогосподарських культур в господарствах України та країнах ЄС, ц/га

Вид продукції	Україна	Польща	Австрія	Німеччина	Франція
Зернові та зернобобові культури	34,6	41,7	49,6	78,1	74,5
Цукрові буряки	356,2	543	702,5	666	937
Картопля	138,7	198,5	325,3	443	447,9

На сучасному етапі розвитку сільського господарства важливою задачею є забезпечення належних обсягів виробництва продукції рослинництва, яке має вирішальне значення для всього аграрного сектора економіки.

Виробництво, переробка і експорт продукції рослинництва в Україні дають суттєві грошові надходження до бюджету і є важливими сферами працевлаштування населення країни.

Література.

1.Власенко Т.В. Оптимізація кормової бази в аграрних формуваннях / Т.В.Власенко // Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Статистична оцінка соціально-економічного розвитку». – Хмельницький: Хмельницький університет управління та права. - 2013. - С. 76-80.

2. Власенко Т.В. Оптимізація розвитку сільськогосподарського виробництва Харківської області / Т.В. Власенко // Вісник Хмельницького національного університету. - 2007. - №2. - С.180-187.

3.Мазнєв Г.Є. Проблеми фінансового забезпечення інноваційного розвитку агарного сектору / Г.Є. Мазнєв // Економіка АПК. – 2014. - №9. – С. 5-13.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИБОРУ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Бобрус Д.С., Бобрус М.С, студенти*,
Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

Серед провідних зарубіжних і вітчизняних фахівців не існує однозначності у висвітленні змісту стратегії, але їхні визначення мають різний зміст. Зокрема, можна стверджувати про доцільність виділення декількох різноспрямованих підходів щодо розуміння базового поняття стратегії підприємства, які можна об'єднати таким чином:

1. Стратегія як план розвитку. Стратегію часто описують, як логічний, поетапний процес, результатом якого стає розробка офіційного планового документу, який являється певним керівним положенням щодо реалізації довгострокових намірів підприємства.

2. Стратегія як перспективний напрям розвитку. Прихильники цього підходу вкладають у зміст розуміння стратегії загальне твердження про те, що вона «пов'язана з виробленням довгострокового напрямку руху і визначенням масштабу діяльності компанії». При цьому базове поняття стратегії, як загального напряму стратегічного розвитку підприємства трактується по-різному: напрям руху; напрям діяльності; напрям розвитку; масштаб діяльності; генеральний напрямок; генеральний курс; шлях розвитку; констатація наміру; перспектива.

3. Стратегія як цілевизначення. Процес цілевизначення на підприємстві завжди має бути забезпечений засобами їх реалізації.

4. Стратегія як засіб реалізації цілей. В даному трактуванні стратегію можна охарактеризувати як загальний алгоритм, систему заходів, інструментів, рішень щодо вибору альтернативної моделі поведінки підприємства у зовнішньому середовищі, реалізація якої повинна привести організацію до досягнення поставленої перед нею комплексної концептуальної стратегічної мети (цілей).

5. Стратегія як модель взаємодії із зовнішнім середовищем. Найбільш прогресивна і реалістична, змістовна концепція стратегії відображає процесний підхід до її розуміння, як адаптивної поведінки,

* *Науковий керівник – Смігунова О.В., старший викладач*

а більш формалізовано, як концептуальної індикативної (рекомендованої) моделі адаптивної поведінки (траєкторії руху) підприємства в нестабільному і мінливому зовнішньому середовищі на довгострокову перспективу, яка повинна забезпечувати його сталий розвиток.

Існують деякі правила, яких доцільно дотримуватися при виборі ефективної стратегії:

- необхідно переконатися, що всі функціональні стратегії, які підтримують дану стратегічну альтернативу, взаємопов'язані;

- необхідно враховувати ступінь ризику даної альтернативи, особливо якщо мова йде про залучення великих активів;

- слід приймати до уваги реакцію на дану стратегічну альтернативу різних груп впливу, що належать як зовнішньої, так і внутрішньої середовища організації.

Раціональна стратегія повинна містити у собі три важливі складові: основні цілі чи завдання діяльності; найважливіші правила чи процедури, які обмежують сферу діяльності; послідовність заходів, вкладених у досягнення цілей.

Ефективні стратегії розвиваються навколо кількох кількісно обмежених концепцій і сучасних напрямів, що дає їм стійкість і збалансованість. Одні напрями можуть бути тимчасовими, інші зберігаються остаточно реалізації стратегії. У цьому необхідно координувати діяльність в такий спосіб, щоб кожен напрямок був у належним чином забезпечене ресурсами незалежно від співвідношення «витрати / доходи».

Щоб стратегія була ефективною, у її розробці необхідно враховувати деякі вимоги, до яких можна віднести:

• наявність чітко сформульованих стратегічних цілей. Якщо компанія не знає, чого хоче досягти у найближчій перспективі, то марно починати розробку яких би не пішли стратегій;

• забезпечення маркетингового мислення всім співробітникам. Стратегія буде ефективна у разі, якщо інтереси й художні цінності співробітників відповідають яка покладалася себе ролі і якщо вони кревно зацікавленні у процвітанні своєї компанії;

• стратегія має бути досить гнучкою, забезпечуючи можливості впливу на зовнішню середу, наприклад здійснення несподіваних атак на противника, які ведуть посилення конкурентних позицій фірми;

• стратегія ефективна у разі, якщо вона забезпечує захист позицій компанії. Фірма, повинна піклуватися про створення надійної системи оборони у разі наступу із боку конкурентів, і навіть про посилення своїх сильних сторін і позбавлення від слабкостей.

Суть процесу розробки стратегії у тому, щоб вибудувати позицію достатньо велику і гнучку задля забезпечення досягнення поставленої мети. Отже, стратегія підприємства завжди повинна бути націлена на отримання певного результату, який очікується від її реалізації.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ МОЛОЧНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

Бондаренко В.О., Кущ Д.Є., студенти*,
Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

На сьогоднішній день молочна галузь в Україні є однією з провідних у структурі народного господарства, яка забезпечує населення продуктами харчування, багатими на білки, вітаміни, мінеральні речовини, що необхідні для забезпечення повноцінного раціону та життєдіяльності людини. Від рівня розвитку молочного виробництва в аграрних підприємствах значною мірою залежить успішне функціонування аграрного сектору й забезпечення продовольчої безпеки країни в цілому.

Не зважаючи на те, що молочний комплекс України хоч і має, за рахунок сприятливих агрокліматичних умов, значний потенціал для виробництва молока та молочних продуктів, на сучасному етапі його сировинна база перебуває у складному становищі. Визначальною тенденцією на ринку молока України, останні чотири роки, в період з 2010 по 2013 роки було значне підвищення цін як на молочну сировину, так і на готову продукцію. Лише за 2013 рік відбулось зростання цін на такі види продукції як: сухе знежирене молоко – на 36 %, сири тверді – на 16%, масло вершкове – на 15 %. Внаслідок цього високий рівень цін не тільки сприяв підвищенню ефективності

* *Науковий керівник – Грідін О.В., ст. викладач*

роботи молочної галузі, але й спричинив зростання імпорту закордонної молочної продукції на український ринок.

Стосовно обсягів експорту молочної продукції, то за останні чотири роки, крім масла вершкового та молочної сироватки, вони зменшились у натуральному виразі, але за рахунок зростання цін на 8-46 %, вартісні показники за цей період знизились лише на 5 %.

Впродовж 2010-2013 рр. експорт сирів з України зменшився (на 26 %) до 59 тис. тонн, в основному за рахунок скорочення експорту до РФ. Але, у зв'язку із підвищенням ціни вартість експортованого сиру знизилась лише на 15 %.

Слід зазначити, що у 2013 році у порівнянні з попереднім, 2012 роком, вартість експортованого сиру зросла на 1 %, при зменшенні його кількості на 13 %, а загальна вартість експортованих молочних продуктів – на 4 %.

Водночас, при погіршенні ситуації з експортом за ці роки імпорт молочних продуктів збільшився у 2,2 рази, до 242 млн. дол. США.

Загальне сальдо зовнішньої торгівлі молочними продуктами, при цьому, за рахунок зниження на 29 млн. дол. США експорту та збільшення на 130 млн. дол. США імпорту зменшилось на 37 % або на 159 млн. дол. США.

Попри те, що обсяг виробництва сиру в Україні за чотири роки зменшився на 21 %, більш суттєве зниження експорту – на 26 %, та зростання обсягів імпорту на 73 % суттєво вплинуло на загальний обсяг пропозиції сиру на внутрішньому ринку України, який за 2013 рік зріс на 6 % і досяг позначки в 124,3 тис. тонн.

Основним імпортером українських сирів вже багато років залишається РФ, яка є одним з найбільших імпортерів у світі. Проте останнім часом обсяги експорту сирів з України до РФ мають тенденцію до зменшення. Так, впродовж 2010-2013 рр. обсяг експорту сирів до Росії зменшився майже на чверть до 49,9 тис. тонн. В цей час РФ почала активно застосовувати обмеження імпорту української молочної продукції.

Середньорічний рівень експортних цін до РФ у 2013 році зріс на 13 % і становив 6301 дол. США за 1 тонну, що було найвищим

показником серед країн-покупців українських сирів та на 4-5 % перевищувало ціни європейських сирів.

Імпорт сирів до України за 2010-2013 рр. збільшився на 73 %. Однак, крім суттєвого збільшення імпорту, змінилася і географічна його структура. Якщо у 2010 році основним постачальником сирів була РФ, яка займала 61 % у структурі імпорту, то вже 2013 року на її частку припадало лише 18,9 %. Фактичні обсяги імпорту з РФ зменшились на 53 %, до 3,7 тис. тонн. Обсяги імпорту молочної продукції з Республіки Білорусь (РБ) зросли у 6,6 рази, до 1,1 тис. тонн, що призвело до збільшення її частки у структурі українського імпорту з 2 % - у 2010 році, до 6 % - у 2013 р.

Останніми роками відмічається тенденція на значне нарощування імпорту до України сирів з країн ЄС. Якщо у 2010 році обсяг імпорту з ЄС складав лише 4 тис. тонн, що становило 36 % у структурі імпорту, то у 2013 році обсяги зросли до 13,4 тис. тонн, що зумовило збільшення частки до 69 %.

Слід зазначити, що європейські сири завжди були найдорожчими: у 2010 році – 6161 дол. США за тонну проти 2538 дол. США за тонну з РБ та 3690 дол. США за тонну з РФ; у 2011 році – 6772 дол. США за тонну проти 3273 дол. США за тонну з РБ та 4557 дол. США за тонну з РФ; у 2012 році – 5729 дол. США за тонну проти 4326 дол. США за тонну з РБ та 4727 дол. США за тонну з РФ. Однак у 2013 році по відношенню до 2010 року середньорічна ціна імпорту продемонструвала тенденцію до зниження на 2 % до 6008 дол. США за тонну. Поряд з цим, сири з Білорусі та Росії подорожчали на 90 % та 42 % відповідно або до 4822 та 5256 дол. США за тонну.

Безперечним лідером серед країн ЄС по імпорту сиру в Україну є Польща, яка за цей проміжок часу наростила обсяги майже у 4 рази, до 6,1 тис. тонн. Після Польщі, у рейтингу європейських країн – експортерів, розміщується Німеччина, яка показали 6,5 разове зростання, до 2,23 тис. тонн.

Основними причинами стримування розвитку молочної галузі в Україні є: скорочення поголів'я корів; подорожчання кормів; випереджувальні темпи росту собівартості молочного виробництва порівняно із закупівельними цінами на молоко; зосередження виробництва в дрібнотоварному приватному секторі; низький рівень

механізації та автоматизації виробництва; низька якість молочної продукції; неефективність фінансово-економічного механізму державної підтримки галузі тощо.

Отже, підвищення економічної ефективності та конкурентоспроможності молочного виробництва можливе лише при послідовній інтенсифікації галузі, підвищенні якості та безпеки продукції, збільшенні продуктивності галузі, вдосконаленні ціноутворення, освоєнні інновацій, формуванні молочних інтеграційних структур та дієвого механізму державного регулювання ринку молока і молочної продукції.

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ВИРОБНИЧИХ СТРУКТУР

***Васютин Н., студентка*[*]*,**
Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

Розвиток економічних стосунків обумовлює необхідність трансформації і вдосконалення організаційних структур підприємств. З'являються нові їх моделі в різних сферах діяльності, особливістю яких є велика свобода окремих елементів структур, обмін інформацією, ухвалення рішень і відповідальність за їх результати. Їх дослідження має велике значення для визначення шляхів розвитку українських підприємств, які традиційно управлялися по моделях Файоля і Тейлора, було доцільно в період індустріалізації, але не відповідає економічним реаліям сучасного періоду.

Прискорення виробничого процесу вимагає нового підходу до функціонування підприємства, який базувався б на швидкості і адекватності реакції. Це обумовлено рядом причин, зокрема: ускладненням техніки, впровадженням принципово нових технологій, розширенням ринків за національні межі, різким зростанням конкуренції і ін. В умовах непередбаченого економічного середовища зрозуміло, що стара форма управління і організації виробництва дуже малорухома зі своїм контролем зверху вниз, своїй багатоповерховій

[*] *Науковий керівник – Краля В.Г., асистент*

ієрархії. З'являється потреба в органічних системах, які складалися з численних дрібних одиниць, здатних автоматично пристосовуватися до ситуації завдяки постійному припливу інформації знизу до вершини. Саме тому сумнівними здаються переваги великих компаній, інертних і негнучких, традиційно керувалися згори. Щоб вижити, вони часто діляться або, зберігаючи єдність, радикально трансформуються.

Починаючи з 80-х років світова конкуренція змусила підприємства сконцентрувати увагу на зменшенні загальних витрат і впровадженні інновацій. Нові комп'ютерні системи дозволяють автоматизувати більшість видів праці робітників і службовців. малорухома зі своїм контролем зверху вниз, своїй багатоповерховій ієрархії. З'являється потреба в органічних системах, які складалися з численних дрібних одиниць, здатних автоматично пристосовуватися до ситуації завдяки постійному припливу інформації знизу до вершини. Саме тому сумнівними здаються переваги великих компаній, інертних і негнучких, традиційно керувалися згори. Щоб вижити, вони часто діляться або, зберігаючи єдність, радикально трансформуються.

Адміністрація вимушена скорочувати в масовому порядку персонал. По зауваженню одного американського економіста, управлінські ланки підприємств виснажували до кісток, стали плоскими і децентралізованими. Близько двох мільйонів робочих місць середньої управлінської ланки США було ліквідовано, що складає приблизно їх третину.

Ці структури вимушені створювати загальні філії з конкурентами, складати партнерські угоди з постачальниками і клієнтами, формувати групи науково-дослідної роботи, загальні для усього сектора, і інші стратегічні союзи, створювати "організаційні мережі". Ясно, традиційно управляти цими, часто сумісні з іншими підприємствами структурами, неможливо. Тому більшість великих підприємств поділилися на окремі частини - стратегічні господарські підрозділи (СГП).

СГП орієнтовані на свої ринки, своїх клієнтів, мають своїх конкурентів. Вони можуть передавати свої продукти іншим СГП цієї компанії, конкурувати один з одним, робити переваги тому або іншому постачальникові. Звідси нова концепція структури

підприємства, яка базується не на ієрархії влади і не на мережі, скоординованої з центральним органом управління.

Таку концепцію можна назвати "економікою внутріфірмового підприємництва". Усі внутрішні підрозділи, у тому числі оперативні, функціональні і інші служби, що відповідають за власні результати, але при цьому повністю автономні у своїй діяльності. Вони можуть вступати в різні об'єднання з іншими організаціями, створюючи складну систему, яку не визначено межами власності. Генеральна дирекція, замість традиційного управління через ієрархічну структуру, розробляє правила "організаційної економіки" подібно державного управління національної економікою.

Поки небагато підприємств впровадили концепцію внутрішнього ринку. Проте, як стверджують результати опитувань більшості керівників великих компаній, основні положення цієї концепції викликають інтерес і частково починають реалізовуватися на практиці

Якщо усередині такої групи СГП підприємці освоюють нові продукти, купують і продають як в межах, так і поза групою, то в цих підрозділах здійснюється така ж незалежна і творча взаємодія, як і на звичайному ринку. У цьому полягають їх переваги. Тому складні проблеми швидко знаходять ефективне рішення, що забезпечує розвиток, який неможливий усередині ієрархічної системи.

Для сучасного етапу розвитку вітчизняних підприємств, очевидно, вказана концепція може розглядатися як перспективна, здійснення якої на практиці доки пов'язане з рядом труднощів. Тому доцільнішим напрямом трансформації виробничої структури великих підприємств є виділення підрозділів внутрішньовиробничої кооперації, що виробляють проміжну продукцію і вироби для внутрішнього споживання, і так званих "центрів прибутку", - самостійно функціонуючих підрозділів, що випускають готову продукцію. Такі "центри" дозволяють гнучкіше і швидше реагувати на зміну ринкової ситуації.

Проектування і вдосконалення організаційних форм виробничої структури підприємств і об'єднань повинні супроводжуватися економічній оцінці варіантів розглядаються. Основними показниками є рівень трудомісткості і собівартості продукції, тривалість виробничого циклу, продуктивність праці і ін. Економічне обґрунтування і вибір варіантів повинні проводитися згідно з сучасними методиками визначення економічної ефективності господарських рішень.

АНАЛІЗ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЦТВА І РЕАЛІЗАЦІЇ ОЗИМОЇ ПШЕНИЦІ В УКРАЇНІ

Воробйова Т.В., студентка**,
Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

Пшениця – одна з найбільш давніших культур на земній кулі. Серед найважливіших зернових культур вона за посівними площами займає в Україні перше місце і є головною продовольчою культурою. Це свідчить про її необхідності у задоволенні людей високоякісними продуктами харчування.

Основне призначення озимої пшениці — це забезпечення людей хлібом і хлібобулочними виробами.

Врожайність озимої пшениці в середньому по Україні складає 37,6 ц/га, а в Лісостепу – 47 ц/га. Навіть врожайність ярої пшениці, яка не дуже розповсюджена в Україні, цього року склала в середньому 28,8 ц/га, а в Лісостепу - 38,5 ц/га. З одного боку рекордний врожай начебто може тиснути на ціни, але з іншого боку Україна має достатній резерв хліба і кормів, що особливо цінне в умовах війни.

За даними Державної служби статистики у 2014 році вітчизняні аграрії засіяли озимим зерном 8,1 млн га, що на 3,5% менше, ніж у попередньому сезоні. Площі під пшеницею скоротилися на 0,2% (до 6,7 млн га), житом - на 4,3% (до 0,3 млн га), ячменем - на 19,5% (до 1,1 млн га). Зменшення площ посівів озимих культур пояснюється тим що знизилась їх прибутковість і рентабельність. Через високий врожай (в 2013р. Україна зібрала близько 60 млн т зернових) і падіння закупівельних цін на світових біржах, пшениця в країні знизилася в ціні на 16% (до 1,6 тис. грн/т). Ячмінь і жито подешевшали на 10-15% (до 1, 7-1, 8 тис. грн/т).

Зокрема, рентабельність вирощування пшениці в 2013 р. знизилась на 5,7%. Ціни на пшеницю, в цілому, корелюють з цінами на кукурудзу, відрізняючись лише менш суттєвими коливаннями.

У середньому інвестиції в гектар озимої пшениці в 2013-2014рр. MP збільшилися на 8% - з 746 до 805 USD. В першу чергу, дане збільшення пов'язане із зростанням витрат на добрива на 9%, оренди землі - на 8%. За даними аналізу, спостерігалося збільшення інвестицій

* *Науковий керівник – Луценко О.А., к.е.н., доцент*

в NPK у фізичному вимірі з 165 до 173 кг / га діючих речовин. Зміни середньої собівартості 1 тонни озимої пшениці в 2013-2014рр. МР корелювали з підвищенням витрат на гектар і виросли на 10% - з 159 до 175 USD / т.

У 2014-2015рр. МР, згідно з прогнозом, очікується в середньому зниження витрат на гектар озимої пшениці на 12% - до 706 USD, із супутнім зниженням витрат на виробництво 1 тонни зерновий до 133 USD. Ключовими причинами планованого зниження є скорочення витрат на добрива на 14-20% (в середньому на 18%), оренду землі - більш ніж на 30% і аналогічно витрат, пов'язаних з прибиранням та обробкою землі.

Обстеження посівів озимих зернових культур показує, що сходи отримано на площі 7,7 млн га (97% до посіяних), з них в доброму та задовільному стані знаходиться 6,3 млн га (82%), в слабкому і зрідженому стані - 1,4 млн га (18%). За експертною оцінкою 3% посівів (260 тис. га) не утворили сходів. Найбільше таких площ в Миколаївській, Кіровоградській і Луганській областях. В цілому посіви озимих культур перебувають у стані неглибокого зимового спокою. За розрахунками агрометеорологів критична температура вимерзання озимої пшениці становить мінус 15-17 °С, озимого ячменю - мінус 10-12 °С; озимого жита - мінус 17-18 °С. Таким чином, подальший стан озимих зернових культур буде повністю залежати від температурного режиму, наявності і величини снігового покриву і вимагає проведення постійного моніторингу, насамперед у місцях з найбільшою ймовірністю прояву несприятливих явищ.

Вся посівна площа сільськогосподарських культур в усіх категоріях господарств під урожай 2015 прогнозується в межах 27,2 млн га або на рівні минулого року. За попередніми даними Державної служби статистики валовий збір зернових і зернобобових культур в Україні становить 63 млн 798 тис. тонн при врожайності 43,6 ц/га.

Отже, озима пшениця - має важливе для національної економіки значення. Вона використовується в трьох основних і дуже важливих напрямках. По-перше, вона має продовольче значення, бо хліб та хлібопродукти є одним із основних продуктів харчування населення України. По-друге, зерно є високопоживним кормом для тварин, тому воно виступає важливим складовим елементом кормової бази тваринництва. Тому від розвитку виробництва зерна в значній мірі залежить економічна ефективність галузі тваринництва. По-третє, зерно є сировиною для багатьох галузей національної економіки: хлібопекарської, борошномельно-круп'яної, макаронної тощо.

СУЧАСНА ІННОВАЦІЙНА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ

Гиренко Т.Ш., студентка**,
Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

Як підтверджує практика, розробка та впровадження інновацій є дієвим механізмом виходу з кризи. Адже, за допомогою нововведень на виробництві можна підвищити ефективність праці, зменшити ресурсозатратність виробництва та, взагалі, одна вдала інновація здатна забезпечити пожвавлення на цілому сегменті ринку. Тому, дієва інноваційна політика держави, а особливо спільні дії державного та корпоративного секторів економіки, є ефективним інструментом боротьби з економічною кризою.

Дослідженню інноваційної політики держави присвячені праці багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених. Значний вклад у вивчення цієї проблеми внесли наступні вітчизняні вчені: Г.О. Андрощук, Ю.М. Бажал, А.С. Гальчинський, М.В. Гаман, В.М. Геєць, В. Семиноженко, Л.І. Федулова та ін. Але багато питань все ще залишається не вирішеними і потребують подальшого дослідження і удосконалення.

Метою даного матеріалу є дослідження основних складових інноваційної політики України, існуючих проблем у її функціонуванні та можливих шляхів їх подолання.

Термін «інноваційна політика» вперше прозвучав у доповіді Chagpie «Технологічні нововведення: управління та умови здійснення», підготовленої міністерством торгівлі США у 1967 р. Проте зміст цього поняття не було чітко визначено, через що у багатьох країнах воно розумілося і називалося по-різному.

Державна інноваційна політика — це сукупність законодавчих, науково-технічних, виробничих, управлінських, фінансово-збутових та інших заходів, пов'язаних із створенням сприятливих умов для інвестиційної діяльності, активізацією інновацій та просуванням нової чи кардинально поліпшеної продукції на ринок.

Інноваційна політика є більш широким поняттям, аніж науково-технічна політика, яка традиційно пов'язана з виборами пріоритетів у

* *Науковий керівник – Сагачко Ю.М., старший викладач*

науці та техніці. У широкому сенсі інноваційна політика держави охоплює науку, техніку, підприємництво, економіку та управління. Це дуже складний процес, доволі ризиковий, його успішність визначається багатьма чинниками фінансового, технічного, економічного та соціального планів, а результат часто непередбачуваний. Разом із тим економісти багатьох розвинених країн намагаються створити чітко побудовану інноваційну політику, яка могла б швидко реагувати на несподівані зміни ситуації та убезпечувати інноваційні проекти від провалів.

Суть інноваційної політики держави в умовах ринкової економіки полягає в тому, щоб створити сприятливий клімат для інноваційного розвитку, без якого успіх ринкових перетворень неможливий, а без таких перетворень країна приречена на животіння.

Вихід нашої держави в число розвинених неможливий без інвестиційно-інноваційного буму, оновлення основного капіталу на принципово новій, конкурентоспроможній основі. Капіталовкладення без інновацій не мають сенсу, адже навіщо відновлювати застаріле обладнання, на якому неможливо створювати новітню продукцію, а застаріла не має попиту.

Держава здійснює регулювання інноваційних процесів як безпосередньо, ініціюючи нововведення і виступаючи учасником пов'язаних із цим відносин, так і опосередковано, стимулюючи інновації непрямими методами і створюючи відповідний економічний механізм.

В економічній літературі виокремлюють наступні методи державного регулювання інноваційних процесів, з них прямі методи:

- державні цільові програми (забезпечують фінансування інновацій у пріоритетних галузях економіки, що визначає держава);
- адміністративне регулювання (передбачає пряме дотаційне фінансування, що надається відповідно до чинного законодавства);
- контрактне фінансування (система договорів між замовниками і підрядниками, де держава виступає замовником і споживачем науково-дослідних розробок, а виконавцями суб'єкти господарювання).

Непрямі методи направлені на стимулювання інноваційних процесів та створення сприятливого середовища ведення новаторської діяльності, це насамперед законодавчі норми та інформаційна інфраструктура.

Основою правового регулювання інноваційної діяльності є положення Конституції і законів України; укази і розпорядження

Президента України; постанови і інші акти Верховної Ради; постанови і розпорядження Кабінету Міністрів; нормативно правові акти центральних органів, місцевих органів самоврядування та державних адміністрацій.

Провівши дослідження інноваційного розвитку держави, можна зробити висновок, що Україна сьогодні не в змозі забезпечити випереджений розвиток технологій та високотехнологічних галузей, адже параметри її інноваційно-технологічного розвитку вже давно знаходяться поза межами допустимих граничних показників.

Література.

1. Волкова О.І. Економіка й організація інноваційної діяльності: Підручник / О.І. Волкова, М.П. Денисенка. – К.: ВД «Професіонпл», 2004. – 960 с.

2. Космидайло І.В. Проблеми інноваційного розвитку в Україні та шляхи їх вирішення / І.В. Космидайло // Актуальні проблеми економіки. - 2007.- №2. - С. 20-27.

3. Амоша О. Інноваційний шлях розвитку України /О. Амоша // Економіст. - 2005. - №6. - С. 28-33.

4. Цигилик І.І. Економіка і організація інноваційної діяльності / І.І. Цигилик, С.О. Кропельницька, О.І. Мозіль, І.Г. Ткачук // Навчальний посібник. - Київ: Центр навчальної літератури", 2004. - 128 с.

СВІТОВИЙ ДОСВІД ВИРОБНИЦТВА БІОПАЛИВА

Гончар К.В., Шопін А.В., студенти*[*],
Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

Стабільний та ефективний розвиток економіки будь-якої держави залежить від його забезпечення паливно-енергетичними ресурсами. Україна імпортує до 75 % природного газу та 85 % сирої нафти та нафтопродуктів, що загрожує енергетичній та національній безпеці України.

Значне здорожчання енергоносіїв за останній час спонукає до пошуку альтернативних джерел енергії. До альтернативних джерел відносять поновлювальні джерела, до яких відносять енергію

[*] *Науковий керівник – Колпаченко Н.М., старший викладач*

сонячного випромінювання, вітру, морів, річок, біомаси, теплоти Землі, та вторинні енергетичні ресурси, які існують постійно або виникають періодично у довкіллі. Біоенергетика є однією з найперспективніших складових відновлювальної енергетики України.

Світовий досвід доводить, що використання біологічних видів енергії є ефективним і вирішує низку проблем. Біопаливо виробляють більше 40 країн світу, лідерами є США, Бразилія та країни Європейського Союзу, насамперед Німеччина, Франція та Італія. Обсяг виробництва біопалива з 2010 р. по 2012 р зріс з 16 млрд. до 110 млрд. літрів. Підвищений інтерес до виробництва біопалива спостерігається не тільки серед розвинених країн. Країни Південно-Східної Азії, що особливо залежать від імпорту нафти, також зацікавлені в організації виробництва альтернативних видів палива. Для країн Азії виробництво біодизеля стало стратегічно важливою галуззю.

Для стимулювання виробництва та використання біопалива ці країни застосовують політичні важелі: податкові пільги, податкові кредити. У 2015 році обсяги фінансової підтримки, що здійснюються в інтересах виробництва біопалива Канадою, Євросоюзом та США становитимуть 25 млрд. дол. [2].

На світовий обсяг використання біопалива 90 % припадають рідкі види – біодизель та біоетанол. Для виробництва біодизелю переважно використовують олії рослинного походження або тваринний жир. Біоетанол отримують шляхом переробки рослинної крахмалемісткої сировини (пшениці, кукурудзи, цукрового очерету, цукрового буряка, відходів сільськогосподарських культур тощо). Це невелика частка загальносвітових потреб, але вона значно впливає на світове сільське господарство.

Розвиток біопаливної галузі у багатьох вчених викликає неоднозначне розуміння. Використання сільськогосподарських культур для виробництва біопалива може призвести до продовольчої кризи. Загострюється конкуренція між виробництвом продовольчих та енергетичних культур. Розв'язати ці проблеми можна при чіткому визначенні обсягів виробництва на промислові та енергетичні цілі.

Ефективне функціонування біопаливної галузі можливе за наявності науково обґрунтованої організації виробництва. Необхідно враховувати наявну сировинну базу, технологію виробництва, потенційний ринок збуту, можливість співпраці з іноземними

партнерами, впровадження системи стимулювання виготовлення та споживання біопалива.

Світовий досвід розвитку конкурентоспроможності держави, регіонів і підприємств доводить ефективність використання кластерних технологій. Характерною особливістю і перевагою кластерних формувань є те, що увага концентрується не на окремих підприємствах, а на взаємовідносинах між підприємствами і установами, які входять до складу кластера. Координація інтересів учасників кластера, які пов'язані одним технологічним ланцюжком, забезпечується на засадах особистих взаємозв'язків, які зумовлені спільними цілями й територіальною близькістю виробничих, обслуговуючих підприємств, наукових установ та органів влади, тощо [3].

Агропромисловий кластер регіону може поєднувати в собі низку секторів. Наприклад: 1. Безпосереднє вирощування сільськогосподарських культур. 2. Переробка сільськогосподарської продукції на продовольчі цілі. 3. Науково-дослідні організації. 4. Трудові ресурси. 5. Інвестиційні ресурси. 6. Матеріально-технічна база. 7. Переробка сільськогосподарської продукції на біопаливо. 8. Ринок збуту харчової продукції. 9. Ринок збуту біопалива.

Раціональне поєднання наведених секторів в єдину структуру дозволить чітко організувати виробничі процеси, мінімізувати затрати, що сприятиме підвищенню ефективності господарювання.

Світові обсяги виробництва біопалива дедалі збільшуватимуться. У промислово-розвинених країнах нетто-імпортерах біопаливна галузь має значну державну підтримку. Впровадження наукових розробок формуватиме новий технологічний уклад, який у низці країн приведе до стабілізації та зниження споживання вуглеводних енергоресурсів та децентралізації енергетики в окремих регіонах [1].

Як аграрна держава, Україна має значний потенціал для виробництва біопалива. Але недостатнє фінансове забезпечення сільських підприємств України не дає змоги самостійно впроваджувати інноваційні технології виробництва та методи господарювання. Для ефективного господарювання агропромислового комплексу необхідні державна підтримка, система заохочень господарюючим суб'єктам, можливість залучення українських та іноземних партнерів або інвесторів.

Література.

1. Кравчук О.О. Світовий досвід формування і тенденції розвитку ринку рідкого біопалива [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://natureus.org.ua/repec/archive/1_2013/7.pdf

2. Заїка С.О. Світові та національні тенденції інвестиційного розвитку виробництва біопалива / С.О. Заїка // Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства. – Вип. 150: Економічні науки. – Харків: ХНТУСГ. - 2014. – С. 138-147.

3. Мазнєв Г.Є. Інноваційні технологічні кластери: особливості та застереження / Г.Є. Мазнєв // Економіка АПК. – 2013. - №8. – С.63-67.

4. Мазнєв Г.Є. Проблеми фінансового забезпечення інноваційного розвитку агарного сектору / Г.Є.Мазнєв // Економіка АПК. – 2014. - №9. – С.5-13.

РОЛЬ ЗЕРНОПРОДУКТОВОГО ПІДКОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЇЇ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ

Грідін О.В., ст. викладач,
Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

Останнім часом в нашій державі спостерігається значне загострення проблеми забезпечення населення в достатніх обсягах продуктами харчування і в першу чергу власного виробництва. В той же час відбувається суттєве зниження рівня реальних доходів населення, що обумовлює неспроможність його значної частини дотримуватись збалансованого та повноцінного харчування. Визначальну роль у вирішенні цього питання відводиться зерновиробництву, яке, на сьогодні, залишається основною галуззю аграрного сектору економіки, що забезпечує не тільки експорт агропродовольчої продукції, а й продовольчу безпеку держави. Для цього, наша держава має всі необхідні можливості: родючі ґрунти, сприятливі кліматичні умови, ємний внутрішній і зовнішній ринки, вигідне геополітичне розташування, достатньо розвинену логістику тощо. Проте певна нестабільність в зерновиробництві здійснює вкрай негативний вплив на розвиток не тільки аграрної сфери України, а й на продовольчу безпеку країни в цілому.

Відмітимо, що основними принципами на яких має базуватись продовольча безпека України є наступні: самозабезпеченість країни власним продовольством; максимальна незалежність аграрної сфери; достатність продовольства для забезпечення, в першу чергу, внутрішніх потреб; доступність продуктів для всього населення; збалансованість раціону харчування; екологічність при виробництві, переробці та зберіганні; належний рівень якості.

На забезпечення продовольчої безпеки держави безпосередньо здійснюють вплив безліч чинників як зовнішніх, так і внутрішніх, серед яких зокрема: техніко-технологічна відсталість виробництва вітчизняних товаровиробників; низький рівень впровадження інноваційних технологій в агропромисловій сфері; суттєва відмінність між рівнем життя населення України та розвинених країн світу; невідповідність вітчизняної державної підтримки товаровиробників світовій практиці тощо.

З урахуванням цього, вирішення проблеми забезпечення продовольчої безпеки України має передбачати: створення гнучкої системи продовольчого забезпечення за рахунок динамічного розвитку агропромислового виробництва в усіх сферах та за всіма напрямками; впровадження дієвого механізму державної підтримки; забезпечення доступності продовольства для населення; посилення уваги до створення необхідних рівнів запасів продовольства та підтримання їх на належному рівні; створення адекватної системи контролю за раціональним використанням ресурсів в процесі виробництва, переробки та зберігання тощо.

Перед державою в сфері зернопродуктового підкомплексу, з огляду на це, постають наступні завдання: повне та комплексне самозабезпечення країни зерном та продуктами його переробки; забезпечення збалансування економічних інтересів суб'єктів внутрішнього зернового ринку; поглиблення зв'язків між аграрним і переробним секторами ринку зерна; диверсифікація каналів реалізації як сировини, так і готової продукції; стимулювання експорту саме готових продуктів переробки; реформування системи біржової торгівлі тощо.

Отже, комплексне вирішення вищевказаних проблем має створити сприятливі умови для формування сучасної політики продовольчого забезпечення, здатної швидко реагувати на виклики сьогодення і бути своєрідною основою національної безпеки країни.

Розв'язання проблеми забезпечення продовольчої безпеки держави знаходиться в площині створення відповідних умов для розвитку всього аграрного сектору економіки України. Зерновиробництву в цьому питанні відводиться провідна роль, оскільки саме воно визначає загальну тенденцію розвитку всієї аграрної сфери України.

СТАН ТА ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ РИНКУ ЗЕРНА В УКРАЇНІ

***Дмитрієва К.М., студентка*[*]*,**
Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

Зернове виробництво займає провідне місце в структурі аграрного сектору економіки України. Від рівня ефективності його розвитку залежить добробут населення, гарантування національної продовольчої безпеки, експортні можливості країни. Україна є одним з найбільших експортерів зерна в Європі. Для утримання позицій на міжнародній арені з продажу зерна, вітчизняним товаровиробникам необхідно постійно вкладати кошти у підвищення ефективності галузі, запроваджувати інноваційні технології з виробництва конкурентоспроможної продукції.

Ринок зерна являє собою систему товарно-грошових відносин, що виникають між його суб'єктами в процесі виробництва, зберігання, торгівлі та використання зерна, на засадах вільної конкуренції, вільного вибору напрямів реалізації зерна та визначенні цін, а також державного контролю за його якістю та зберіганням. Суб'єктами ринку зерна є виробники зерна, підприємства зі зберігання зерна, установи державного регулювання ринку зерна, суб'єкти заставних закупок, акредитовані біржі та інші.

Державою для управління процесами розвитку зернової галузі здійснюється багато заходів. Зокрема розроблено нормативно-правову базу у вигляді Законів України «Про зерно та ринок зерна в Україні», «Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року», «Про державну підтримку сільського господарства України»,

[*] *Науковий керівник – Власенко Т.В., старший викладач*

Указів Президента України «Про невідкладні заходи щодо стимулювання виробництва та розвитку ринку зерна», комплексну галузеву програму «Розвиток зерновиробництва в Україні до 2015 року» та «Державну цільову програму розвитку українського села на період до 2015 року».

Пріоритетними кроками у вирішенні зернової проблеми є досягнення рівноваги попиту та пропозиції, удосконалення державного регулювання та механізмів підтримки виробництва, забезпечення виваженої цінової політики, нарощення експортного потенціалу, формування належної інфраструктури зернового ринку, тощо [1,2].

В основу тактики і стратегії митного регулювання аграрного ринку мають бути покладені інтереси країни, продовольчого забезпечення населення, формування дохідної частини державного бюджету.

Зерно в основному експортується в країни Азії – 53%, Африки – 22% і Європи – 20 %. У країни СНД вивозиться всього 4,1 % зерна. Причому щороку ці обсяги за материками різні й відзначаються великою варіацією.

Згідно розробленої Міністерством аграрної політики і продовольства України та Національної академії аграрних наук України, галузевої програми "Зерно України – 2015" посівні площі зернових культур в Україні мають становити близько 16 млн. га, у тому числі озимої пшениці – не менше 6,8 млн. га, озимого ячменю – 1,2 млн. га, озимого жита – 0,3 млн. га, кукурудзи – 4,0 млн. га, ярого ячменю – 4,6 млн. га. Виробництво зерна на цих площах за середньої урожайності 43-45 ц/га становитиме у 2015 році близько 71 млн.т.

Також одним з основних напрямів, завдяки якому реально покращився стан господарської діяльності зернозаготівельних господарств, є впровадження заходів, що сприяють підвищенню якості зерна. Це можливо за умови дотримання новітніх технологій вирощування зернових культур на підприємствах та вдосконалення чинної нормативно-технічної документації [2].

У комплексі економічних заходів щодо стимулювання зовнішньої торгівлі зерном найбільш ефективним засобом є фінансове сприяння держави вітчизняним експортерам, в тому числі із залученням коштів державного бюджету, яке передбачає використання

механізмів кредитування експорту, страхування експортних кредитів, надання державних гарантій. При цьому заходи щодо стимулювання експорту за рахунок коштів держбюджету повинні відповідати нормам і вимогам СОТ, що визначають прийнятий в світовій практиці порядок надання державної підтримки експорту.

Таким чином аграрна політика зі створення умов для ефективного функціонування зернового ринку концентруватиметься на наступних основних напрямках: створення більш ефективної системи податкового та митно-тарифного регулювання, системи моніторингу та прогнозування ринку, пошук перспективних ринків збуту та просування зерна на зовнішні ринки, стимулювання ринкового попиту та пропозиції на зерно, формування і функціонування інфраструктури ринку, системних та програмних підходів до розвитку ринку, захист інтересів вітчизняних товаровиробників при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності, науково-технічне та інформаційне забезпечення розвитку ринку, захист економічної конкуренції та забезпечення прозорості ринку, формування необхідної законодавчої та нормативно-правової бази.

Література.

1. Мазнєв Г.Є. Проблеми фінансового забезпечення інноваційного розвитку агарного сектору / Г.Є. Мазнєв // Економіка АПК. – 2014. - №9. – С. 5-13.

2. Власенко Т.В. Оптимізація розвитку сільськогосподарського виробництва Харківської області / Т.В. Власенко // Вісник Хмельницького національного університету. - 2007. - №2. - С. 180-187.

3. Власенко Т.В. Оптимізація виробничої структури організацій аграрного профілю/ Т.В. Власенко // Актуальні питання організації та управління діяльністю підприємств у сучасних умовах господарювання: матеріали науково-практичної конференції з міжнародною участю. - Харків: Академія внутрішніх військ МВС України, 2013. - С. 46-47.

4. Грідін О.В. Світовий ринок зерна: стан, проблеми та перспективи розвитку / О.В. Грідін // Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія «Економіка та менеджмент». – 2008. - Випуск 8/1, (31), – С. 75-78.

5. Грідін О.В. Державна підтримка зерновиробництва / О.В. Грідін // Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства: Економічні науки. – Харків: ХНТУСГ. – 2010. – Вип. 98. – С. 197-204.

ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОБНИЦТВА ЗЕРНА ТА ШЛЯХИ ЇЇ ПІДВИЩЕННЯ В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Дмитрієва К.М., Грищенко В.А., студентки**, Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

Зернове господарство відіграє важливу роль в аграрному секторі України, забезпечуючи стабільне постачання населення хлібом і хлібобулочними виробами, а також сировиною для промислової переробки. Виробництво, переробка і експорт зерна в Україні дають суттєві грошові надходження до бюджету і є важливими секторами працевлаштування населення країни. Крім того, зернова галузь країни має значний потенціал розвитку, пов'язаний, перш за все, з наявністю багатих земельних ресурсів і достатньої кількості кваліфікованої робочої сили. Тому дослідження проблеми економічної ефективності виробництва зерна у сільськогосподарських підприємствах та пошук шляхів її підвищення набуває особливої актуальності.

Проблеми економічної ефективності виробництва зерна сільськогосподарськими підприємствами вивчалися багатьма економістами, серед яких – В.Г. Андрійчук [1], Ю.П.Воскобійник, О.Г. Шпикуляк [2], П.І. Гайдуцький, В.А. Кадієвський, М.Ю. Коденська, С.В. Кучер, М.Г. Лобас, Ю.О. Лупенко, П.Т. Саблук [6], М.Й. Малік [3], Т.Ю. Приймачук, Д.Ю. Словей, В.П. Ситник, О.М. Шпичак та інші. Автори аналізують сучасний стан зернового комплексу України, висвітлюючи чинники, які визначають тенденції на ринку зерна, здійснюють аналіз і прогноз можливостей України як експортера зернових. Разом із тим ряд проблем залишаються малодослідженими та вимагають подальшого наукового обґрунтування і практичного вирішення.

Зернові культури щорічно займають більше половини загальної посівної площі в Україні та забезпечують значну частину доходів сільськогосподарських підприємств.

Згідно з даними статистичної звітності, за останні 23 роки простежується тенденція до збільшення питомої ваги зернових культур у структурі посівних площ. В 1990 році їх частка становила 45%, а у 2012 році – вже 55,6%. Також слід зазначити, що перевищити

* *Науковий керівник – Смігунова О.В., старший викладач*

рівень урожайності 1990 року за роки незалежності вдалося лише в 2011 році. В цей рік урожайність зернових, з урахуванням кукурудзи, по всіх сільськогосподарських підприємствах досягала 37,0 ц/га, тоді як у західноєвропейських країнах середнім рівнем урожайності вважається 50-60 ц/га. Проте це не завадило у 2013 році довести виробництво зерна в Україні до 63051 тис. тонн, попри 24459 тис. тонн у 2000 році, тобто спостерігається відчутне збільшення виробництва згаданої продукції [5].

Одним із найбільш важливих показників ефективності виробництва зерна слугує рентабельність, яка з 2007 року неухильно зменшується, окрім 2010 року, коли зафіксовано її підвищення [5].

Найбільшою прибутковість зернових була у 2007 і 2011 роках – 28,7% та 25,4% відповідно. Якщо розглядати окремо кожну культуру, то най рентабельнішим є вирощування кукурудзи із показником у 2008 році 21,5%, у 2010 році – 29,8%, а в 2011 році – 38,6%. Найбільшим падінням рентабельності виявилося у жита. Так, у 2010 році його вирощування було збитковим із показником рентабельності -18%. Це пояснюється високою собівартістю виробництва та невисокими реалізаційними цінами зерна на внутрішньому ринку.

З економічної теорії відомо, що існує два шляхи підвищення ефективності виробництва: збільшення обсягів виробництва при фіксованих витратах і зниження рівня витрат фіксованого рівня виробництва [4]. На жаль, жоден з указаних шляхів не простежується в зерновому виробництві. Стосовно урожайності зернових культур відсутня стабільність (велика залежність від кліматичних умов), тоді як виробники декларують подальше зростання своїх виробничих витрат. Тому українські зерно виробники змушені займати пасивну позицію на ринку і по суті є отримувачами ціни, яка встановлюється іншими учасниками ринку.

В умовах становлення ринкових відносин ефективність виробництва зерна визначає його конкурентоспроможність як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках, тобто здатність до розширеного відтворення, зростання обсягів виробництва, збільшення кількості робочих місць та ін. Низька ефективність зерновиробництва не дає можливості використовувати наявні резерви зростання валових зборів зерна. Тому тільки нові технології підвищення врожайності можуть внести суттєві зміни у зростання ефективності виробництва зернових та на цій основі підвищити ефективність агарного виробництва.

Література.

1. Андрійчук В.Г. Ефективність діяльності аграрних підприємств: теорія, методика, аналіз / В.Г. Андрійчук – К.: КНЕУ, 2005. – 292 с.

2. Витрати на ефективність виробництва продукції в сільськогосподарських підприємствах (моніторинг) / [Шпичак О.М., Воскобійник Ю.П., Шпикуляк О.Г. та ін.]; за ред. Ю.П. Воскобійника. – К. : ННЦ ІАЕ, 2013. – 440 с.

3. Грідін О.В. Стан та перспективи розвитку вітчизняного зерновиробництва в умовах вступу до СОТ / О.В. Грідін // Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка: Економічні науки. – Харків: ХНТУСГ. – 2007. – Вип. 50. – С. 81-86.

4. Гридин А.В. Роль и значение зернопроизводства в АПК Украины / А.В. Гридин // Инновационные пути развития АПК на современном этапе: XVI международная научно-практическая конференция, 14-16 мая 2012 г.: материалы. – Белгород: БГСА им. В.Я. Горина, 2012. – С. 199.

5. Малік М.Й. Інституціоналізація аграрного підприємництва: трансформація та ефективність / М.Й. Малік, О.Г. Шпикуляк // Економіка АПК. – 2010. - № 7. – С. 132–139.

6. Мочерний С.В. Економічна теорія: Підручник / С.В. Мочерний, М.В. Довбенко. – К.: Видавничий центр "Академія", 2004. – 856 с.

7. Офіційний сайт Держслужби статистики України [Електронний ресурс]: Статистична інформація. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua.

8.Розвиток і регулювання ринків сільськогосподарської продукції та продовольства [Текст] : матеріали 5-ї міжнар. наук. - практ. конф. молод. вчен. (у заоч. формі) / Нац. акад. аграр. наук України, ННЦ "Ін-т аграр. економіки"; редкол. : Ю. О. Лупенко, В. М. Жук, М. Й. Малік [та ін.]. – К. : ННЦ "ІАЕ" , 2013. - 224 с.

АНАЛІЗ ВИРОБНИЦТВА ЗЕРНОВИХ ТА ЗЕРНОБОБОВИХ КУЛЬТУР В УКРАЇНІ

Добронос Т.М., студентка*,
Харківський національний технічній університет сільського господарства імені Петра Василенка

В Україні, як і у всьому світі, зернові та зернобобові культури займають найбільші посівні площі, що свідчить про їх виключно важливе продовольче, кормове і сировинне значення в національній економіці.

Зернові культури — основа сільськогосподарського виробництва. Зерно є основним енергетичним джерелом життєдіяльності людського організму. Найпоширенішими зерновими культурами в Україні є яра і озима пшениця, ярий і озимий ячмінь, жито озиме, овес, просо, кукурудза, гречка.

Зернобобові культури мають важливе значення в зерновому і кормовому балансі господарств. З усіх сільськогосподарських культур зернобобові містять велику кількість білка. Найбільша його питома вага в горосі, квасолі, сої, кормових бобах.

Зерно та продукти його переробки входять до раціону харчування людини (хліб, крупи, макарони, кондитерські вироби та багато іншого). Ці продукти відзначаються високими поживними і смаковими якостями, містять достатню кількість білків, вуглеводів, вітамінів, амінокислот й мінеральних солей.

Загальна потреба країни в зерні визначається кількістю його, що витрачається на харчування, переробку, корми, насіння, експорт та створення державних резервів. У цій величині найбільшу питому вагу має зерно, яке споживається тваринами і населенням як продукт харчування. В Україні від загальної кількості виробленого зерна на корм худобі і птиці використовується 52—57 %, на харчування -15—17%, насіння — 8—10%, переробку — 3—4% і втрачається при зберіганні і доробці — 6—8 %.

Виробництво зернових та зернобобових культур в Україні займає одне з основних місць у розвитку сільського господарства як галузі. Українські виробники зерна посідають восьме місце в рейтингу світових виробників зерна (серед лідерів у 2013 році Китай – 21% і США – 15,6%) та утримують 3% світового ринку. Динаміка розвитку

* *Науковий керівник – Луценко О.А., к.е.н., доцент*

ринку зерна України (враховуючи зернові та зернобобові культури) зображена у табл. 1.

Таблиця 1

Динаміка розвитку ринку зернових та зернобобових України за 2010-2014*

Рік	Посівні площі, тис. га	Виробництво тис. т	Урожайність, ц з площі збирання	Середні ціни реалізації с.-г. підприємствами (крім малих), грн/т
2010	15090	39271	26,9	1120,9
2011	15724	56747	37,0	1374,2
2012	15449	46216	31,2	1547,1
2013	16210	63051	39,9	1299,8
2014	14801	63859	43,7	1801,4
2014 р. у % до 2010 р.	98,1	162,6	162,5	160,7

**Складено за даними Державного комітету статистики України*

З даних табл. 1 видно, що посівна площа за 2010-2014 рр. зменшилась на 2%, але урожайність збільшилась на 62,5% і досягла рівня 43,7 ц/га у 2014 р. проти 26,9 ц/га в 2010 році. Виробництво зернових за період, що аналізується збільшується в 1,6 рази і становить 63859 тис. т. Середня ціна реалізації с.-г. підприємствами зернових та зернобобових культур в 2014 році значно перевищує ціну 2010 року на 61% і складає 1801,4 грн за тонну.

Підвищення ефективності виробництва зерна передбачає поліпшення його якості, забезпечення більшої сталості зернового господарства і ефективності використання його виробничих ресурсів. Основним напрямом подальшого розвитку зернового господарства є інтенсифікація виробництва зерна на основі внесення оптимальної кількості органічних і мінеральних добрив, розширення посівів високоврожайних сортів і гібридів, впровадження комплексної механізації, інтенсивних та індустріальних технологій, застосування прогресивних форм організації і оплати праці з урахуванням кінцевого результату.

Таким чином, в Україні виробництво зернових та зернобобових культур займає головне місце у рослинництві нашої країни. Посівні

площі під ці культури займають близько 50% усіх посівних площ в Україні, бо ці культури займають пріоритетне значення в забезпеченні продовольчої безпеки країни, складають основу сировинної бази переробних підприємств, є основним джерелом створення кормових ресурсів у тваринництві, відіграють визначальну роль в експорті держави.

ДЕФІНІЦІЯ ПОНЯТЬ «ПЛАНУВАННЯ» ТА «ПРОГНОЗУВАННЯ»

Дудник О.В., ст. викладач, Коробка О., студентка,
Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

Будь-яке підприємство зацікавлене в тому, щоб реально уявляти своє фінансове становище та місце в економічному світі не тільки сьогодні, а й в стратегічній перспективі. Це необхідно для того, щоб ефективно розвивати власну господарську діяльність і своєчасно виконувати свої зобов'язання перед державою, партнерами по бізнесу та іншими господарюючими суб'єктами.

Для досягнення даної мети необхідно здійснювати планування та прогнозування напрямків діяльності. Чітке розуміння завдань і цілей, поставлених перед організацією в цілому і перед конкретним співробітником зокрема, дозволить зміцнити становище господарюючого суб'єкта і досягти високих показників діяльності. Однак для більшості підприємств, планування та прогнозування діяльності, на даний час, не стало обов'язковою складовою управління господарською діяльністю. Хоча рентабельна діяльність підприємств в умовах ринкової економіки значною мірою залежить саме від того, наскільки вірогідно їх менеджери передбачають далеку й близьку перспективу розвитку, тобто від прогнозування та планування.

В економічній літературі поняття „план" і „прогноз", а відповідно „планування" та „прогнозування", не рідко вживаються в одному контексті. Автори даного підходу не вбачають між ними суттєвої різниці й використовують їх як синоніми. Проте, на нашу думку, зазначені категорії мають велику кількість відмінностей, важливих для розуміння.

План — це завдання, поставлене перед організацією та її співробітниками. Так має бути, і виконавцям потрібно насамперед

думати про те, як домогтися реалізації поставлених завдань. Прогноз — це те, що може вийти, погляд у майбутнє виділення усіх складових для його досягнення. Він ніколи не буває точним на 100%, так як впливати на обставини вкрай важко.

Найбільш суттєва відмінність між прогнозом та планом полягає в їх об'єктах. Перший розглядає стан та ймовірні тенденції розвитку подій, предметів, явищ, процесів, на які суб'єкт прогнозування не може вплинути, а може лише свідомо їх враховувати та використовувати. Ця відмінність визначає всі інші якісні характеристики, притаманні прогнозу.

Об'єктами ж плану є усвідомлені конкретні дії та заходи, поява і необхідність яких зумовлена прагненням суб'єкта планування досягти певних цілей чи бажаного стану і які враховують результати прогнозу.

Крім того, довгострокові розрахунки відносять до прогнозних, а середньо- та короткострокові – до планових.

Ще однією особливістю при їх виокремленні називають ступінь деталізації фінансових показників: для прогнозування використовується менший рівень деталізації, а в плануванні він значно вищий.

План служить своєрідним орієнтиром, відступ від положень якого неприпустимо. І якщо перевиконання показників можливе, то недовиконання завжди карається. Прогноз — це всього лише можливе майбутнє, і якщо воно не наступить, ніхто не понесе за це відповідальності. Це і виділяє ще одну особливість управління даними процесами: на виконання плану можна вплинути, як безпосередньо, так і опосередковано, а прогноз завжди залежить від великої кількості змінних, впливати на які або важко, або неможливо.

Суттєва різниця між планом і прогнозом полягає в тому, що в плані відображається та втілюється уже прийняте господарське рішення, а прогноз характеризує перспективні його контури.

Отже, прогнозування і планування – різні, але взаємопов'язані етапи єдиного процесу вироблення управлінського рішення. Планування це цілеспрямована діяльність організації, пов'язана з постановкою цілей на певну часову перспективу для оптимального розподілу ресурсів і досягнення місії компанії. Плануванню властиві чітко позначені інтервали (квартал, рік, п'ятирічка і т.д.), а по кожному напрямку діяльності призначається відповідальний виконавець.

Прогнозування – це невід'ємна складова частина процесу планування, що виступає як інструмент варіантної оцінки ймовірного розвитку суттєвих чинників зовнішнього та внутрішнього впливу на

фінансову діяльність підприємства, на основі наявних даних про кількісні та якісні характеристики досліджуваного об'єкту які враховуються в процесі розробки плану.

Прогнозування широко застосовується на попередніх стадіях розробки планів і програм як інструмент наукового передбачення, варіантного аналізу, отримання додаткової інформації щодо вироблення рішень.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РАЙОНУВАННЯ

Захарченко О.В., к.е.н., доцент,
Одеська державна академія будівництва та архітектури

Важливою основою державного управління є науково обґрунтований територіальний устрій країни. Усі країни світу характеризуються суттєвими територіальними відмінностями, зокрема, великою своєрідністю спеціалізації та структури виробництва, які обумовлені природними, економічними, соціальними, історичними умовами. Сучасні держави – великі чи маленькі, повинні мати науково обґрунтовану систему соціально-територіального устрою. Основою такої системи є районування – один з найважливіших наукових методів виявлення в державі територіальних відмін і територіальної спільності і суспільних об'єктів.

В науці відомий цілий ряд видів районування. Як науковий метод воно використовується в двох напрямках:

1. в пізнавальних цілях;
2. для управління суспільними процесами.

Для пізнання економічних процесів і управління економікою виділяються економічні райони.

Зміцнення, розбудова незалежної Української держави потребує раціонального поєднання загальнодержавних і регіональних інтересів, всебічного використання ресурсів регіонів, комплексного економічного і соціального розвитку їх території, формування раціональної територіальної організації України як суспільно-територіального комплексу. Для вирішення цих проблем необхідне соціально-економічне районування.

Районування є засобом відображення територіальної диференціації природних і соціально-економічних умов та процесів країни. Воно необхідне для вдосконалення державного управління

суспільством і повинно стати основою раціоналізації адміністративно-територіального поділу України. Результати районування, насамперед, його схема, якщо вона буде визнана і знайде практичне застосування, відкриють можливість нових прикладних досліджень. Виділені найбільші одиниці районування стануть основними елементами територіальної структури матеріального виробництва і всього суспільно-територіального комплексу України. Нове районування буде сприяти організації внутрідержавного територіального поділу праці і формуванню виробничо-територіальних систем різних типів.

Важливим напрямком прикладних досліджень на основі районування може стати раціоналізація виробничо-територіальних зв'язків – внутрідержавних і зовнішніх. З урахуванням економіко-географічного положення кожного з районів можна підвищити науковий рівень обґрунтування вільних економічних зон.

Утворення незалежної України дало імпульсивний імпульс розробкам економічного, соціально-економічного районування.

Зростання антропогенного навантаження на природні системи, виснаження багатьох видів природних ресурсів, зниження якості середовища життєдіяльності людей зумовили актуальність та необхідність системи еколого-географічного районування як важливої наукової бази для розробки шляхів оптимізації природно-суспільної взаємодії, обґрунтування принципів раціонального природокористування та шляхів збалансованого еколого-соціально-економічного розвитку регіонів.

Акцент на системному підході до вирішення еколого-географічних проблем був зроблений на Конференції ООН „Навколишнє середовище і розвиток" у Ріо-де-Жанейро (1992 р.), де дістала свій офіційний статус стратегія сталого розвитку, яка базується на розумінні тісного зв'язку екологічних, економічних та соціальних проблем людства [1].

Під „сталим розвитком" розуміють такий економічний ріст, який здатний підтримуватись природним та соціальним середовищем, забезпечує можливість існування майбутніх поколінь і передбачає відповідальність за існування всього живого. До методологічного багажу еколого-географічних досліджень необхідно віднести також концепцію збалансованого розвитку території, розроблену науковцями Інституту географії АН України Горленком І.О., Малюком С.М., Руденком Л.Г. та ін., за якою збалансований розвиток трактується як пропорційний взаємообумовлений економічної, соціальної і екологічної підсистем. Мета збалансованого розвитку

території полягає в суспільно-ефективному господарюванні з забезпеченням соціально- і екологічно-комфортних умов життєдіяльності населення [1].

Історично склалися три підходи до районування:

1. Перший ґрунтується на положенні, що район існує реально, і завдання дослідника полягає у визначенні меж цього району. Такий підхід відстоювали П. Алампієв, Ю. Саушкін, В. Поповкін та ін.

2. Зміст другого полягає в тому, що район вважається суто розумовою, інтелектуальною конструкцією, яка дає змогу дослідникові впорядкувати інформацію у територіальному відношенні. Тому кількість варіантів районування зумовлена кількістю дослідників. Унаслідок цього кожен із варіантів має сенс лише у контексті питань, котрі висуває конкретний дослідник.

3. Третій підхід ґрунтується на тому, що район існує реально, але однозначно можна визначити лише його ядро, яке є основним згустком, фокусом району, і значно важче визначити периферійні частини, введення котрих до складу того чи іншого району часто залежить від способу районування. Отже, межі соціально-економічних районів часто можуть бути розпливчастими, а при їх визначені, безумовно, не можуть не мати місця суб'єктивні чинники [2].

Займаючись проблемами районування, перш за все необхідно чітко розрізняти три питання:

1. районоутворення,

2. районологія,

3. власне районування.

Районоутворення – це об’єктивний процес формування і розвитку районів як інтегральних виробничо-територіальних систем (економічне районоутворення) або суспільно-територіальних систем (соціально-економічне районоутворення). В дійсності цей процес проходить незалежно від його пізнання. В районоутворенні відбиваються об’єктивні та суб’єктивні чинники формування і розвитку економічних, соціально-економічних або, навіть, соціальних районів.

Районологія – один з видів наукового пізнання об’єктивної реальності (процесу районоутворення). Закономірності формування і розвитку районів можна використувати в практичній діяльності людей за умови, що вони науково пізнані, зрозумілі механізми їхньої дії. В цьому і полягає основне завдання економічної (або соціально-економічної) районології.

Власне районування – це процес членування території на відносно цілісні частини, а також результати цього процесу. Від об'єктивного процесу районоутворення воно відрізняється постановкою певної мети і, в зв'язку з цим, - деякою суб'єктивністю. Районоутворення – це особлива територіальна систематизація. Але район, незалежно від принципів його виділення, відрізняється від класів, типів, таксонів унікальністю свого місце розташування.

Тільки тепер, в період проведення економічних реформ процес суверенізації окремих територій не пов'язують з політичними амбіціями. Питання самостійності регіонів набуло нового поповнення. Воно означає здібність самостійно формувати і використовувати місцевий бюджет, раціонально використовувати кожний з існуючих видів природних ресурсів, забезпечити гідну якість життя населення, покращання соціальної сфери, виробництва конкурентоспроможної продукції. Безумовним є розвиток регіонів у складі суверенної країни, яка представляє собою єдиний економічний простір, що передбачає зберігання господарських зв'язків між регіонами.

Література.

1. Поповкін В.А. Регіонально–цілісний підхід в економіці / Академія наук України; РВПС України / В.А. Поповкін. – К. : Наукова думка, 1993. – 221 с.

2. Державна регіональна політика України : особливості та стратегічні пріоритети: Монографія / за ред. З.С. Варналія. – К. : НІСД, 2007. – 820 с.

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ПРОДУКЦІЇ СКОТАРСТВА З ВРАХУВАННЯМ ГЕОГРАФІЧНИХ ЗАЗНАЧЕНЬ

Ковальчук О.Д., к.е.н., доцент, докторант*[*], Житомирський національний агроекологічний університет

Виробництво та реалізація сільськогосподарської продукції, розширення її асортименту для досягнення кращого балансу між попитом і пропозицією відіграють важливу роль в економіці будь-якої країни і тому популяризація географічних зазначень продукції є важливою складовою посилення конкурентних позицій вітчизняних товаровиробників. У практиці ЄС визначено два різних типи

[*] *Науковий консультант – Зінчук Т.О., д.е.н., професор*

географічного зазначення: захищені зазначення походження (PDO) та захищені географічні назви (PGI). Відповідна продукція повинна мати зв'язок між її властивостями і географічним походженням та відповідати чітко визначеним критеріям, викладеним у технічних умовах. Позначення місця походження та географічні назви повинні бути зареєстровані на рівні Співтовариства. Протягом 2010-2012 рр. частка експорту зазначених товарів у загальному обсязі експорту України до країн-членів ЄС щорічно зростала й становила, в середньому, 20,5% [1]. Це свідчить про значну перспективність даного напряму зовнішньоекономічної діяльності для нашої держави.

Базові стандарти для визнання та захисту основних об'єктів інтелектуальної власності встановлює «Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності» (TRIPS - Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights), що адмініструється Світовою організацією торгівлі (СОТ) і прийнята під час Уругвайського раунду Генеральної угоди по тарифам та торгівлі (ГАТТ) у 1994 р.

Загальні вимоги щодо етикетування сільськогосподарської продукції та продуктів харчування в ЄС визначені Директивою 2000/13/ЄС Європейського Парламенту і Ради від 20.03.2000 р. «Про наближення законодавств держав-членів щодо етикетування, презентації та реклами продуктів харчування» [2].

Основними нормативними документами з досліджуваного питання є Регламент (ЄС) №1151/2012 від 21.11.2012 р. «Забезпечення якості сільськогосподарської продукції та продуктів харчування» [3]; Регламент Ради (ЄС) № 510/2006 від 20.03.2006 р. «Про захист географічних зазначень та позначень походження сільськогосподарської продукції та продуктів харчування» [4] та Регламент Комісії (ЄС) № 1898/2006 від 14.12.2006 р., що встановлює докладні правила виконання вищезгаданого. Слід зазначити, що вищезазначені норми не стосуються вина і алкогольних напоїв (за виключенням винних оцтів). Дані питання регулюються Регламентами Ради (ЄС) № 110/2008 та № 1308/2013.

Відповідно до Регламенту № 510/2006 «зазначення походження» (PDO - Protected Designation of Origin) означає назву регіону, певне конкретне місце або, у виняткових випадках, країну, що використовуються для опису сільськогосподарської продукції або продуктів харчування, які походять з цього регіону, певного конкретного місця або країни; якості або властивостей, які вони мають значною мірою або виключно завдяки певному *географічному середовищу з притаманними йому природними і людськими факторами та виробництво,*

обробка і підготовка яких відбувається на певній визначеній географічній території.

«Географічне зазначення» (PGI - Protected Geographical Indication) означає назву регіону, певне конкретне місце або, у виняткових випадках, країну, що використовуються для опису сільськогосподарської продукції або продуктів харчування, які походять з цього регіону, певного конкретного місця або країни; які мають особливу якість, репутацію або інші характеристики властиві цьому *географічному походженню і виробництво та/або обробка та/або підготовка яких відбувається на певній географічній території*. Таким чином, позначення PGI означає, що лише виробництво конкретного виду продукції належить певній географічній території, а підготовка, обробка (упаковка та інші складові) – можуть відбуватись і на інших територіях.

На підставі викладеного можна зробити висновок, що набуття прав на географічні зазначення виконує важливу функцію охорони однієї з розпізнавальних властивостей продукції, завдяки яким виробники досягають успіху на ринку. Географічне зазначення є дієвим інструментом, який використовується в стратегічному плані підприємствами і країнами багатьма способами. Спосіб використання географічних зазначень змінюється і розширюється по мірі того, як змінюється суспільство, виробництво товарів і технологія.

Сучасний споживач все більше значення приділяє якості м'ясо-молочної продукції, що частково можливо забезпечити за рахунок зазначення її географічного походження. При широкому асортименті продукції та активному впливові реклами інформація щодо походження продукції може мати вирішальний вплив. Просування продуктів із певними властивостями (тобто географічне зазначення продукції) може принести значну користь сільській економіці, зокрема, і найменш сприятливим віддаленим областям, завдяки підвищенню прибутків фермерів та утриманню сільського населення у цих областях. Використання географічних знаків та покажчиків місць походження м'ясо-молочної продукції повинно забезпечувати добросовісну конкуренцію між виробниками та укріплювати довіру споживачів до продукції.

Література.

1. ЄС: зміни правил щодо зазначень на продукції // Відомості країн-членів СОТ. Інформ. бюлетень. – 2013. – № 28. – С. 2-4

2. Directive 2000/13/EC of the European Parliament and of the Council of 20 March 2000 on the approximation of the laws of the Member States relating to the labeling, presentation and advertising of foodstuffs // Official Journal L 109 , 06/05/2000 P. 0029 – 0042

3. Regulation (EU) No 1151/2012 of the European Parliament and of the Council of 21 November 2012 on quality schemes for agricultural products and foodstuffs // Official Journal L 343, 14.12.2012, p. 1–29

4. Council Regulation (EC) No 510/2006 of 20 March 2006 on the protection of geographical indications and designations of origin for agricultural products and foodstuffs // Official Journal L 335M, 13.12.2008, p. 213–250 (MT)

РОЗВИТОК СИРОВИННОЇ БАЗИ ДЛЯ ВИРОБНИЦТВА БІОПАЛИВА

Колпаченко Н.М., ст. викладач,
Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

Енергетична безпека країни – актуальне питання будь-якої держави. Значне подорожчання енергоносіїв для України спонукає до пошуку та впровадження альтернативних джерел енергії. Використання біологічних видів палива є ефективним засобом зниження енергетичної залежності держави. Одним з універсальних енергетичних ресурсів на Землі є біомаса. Вона дозволяє отримувати не тільки їжу, але й енергію. Сьогодні паливо з біомаси може використовуватися для різних цілей – від обігріву осель до виробництва електроенергії та палива для автомобілів.

Світовий досвід підтверджує, що використання відновлювальних джерел енергії є вкрай необхідним у наш час. Виробництво і використання біопалива вирішує одночасно низку проблем.

Глобальне потепління спонукає до пошуку альтернативних джерел енергії з метою уникнення екологічної катастрофи. В рамках Кіотського протоколу основним аргументом виробництва біопалива є зменшення викидів вуглекислого газу. Залежність України від імпорту первинних носіїв енергії та палива призвела до значного здорожчання у всіх галузях господарювання. Крім того, виробництво біопалива сприяє створенню нових робочих місць. Наведені аргументи спонукають до збільшення обсягів виробництва та використання біоенергетичних ресурсів.

Біоенергетичні види палива виготовляють із біомаси – вуглецевовмістких органічних речовин рослинного та тваринного походження (деревина, солома, рослинні залишки сільськогосподарської продукції, гній, органічна частина твердих побутових відходів, торфу), що утворюються в процесі фотосинтезу. Найбільшим вважається потенціал біомаси з енергетичних культур і відходів сільськогосподарського виробництва.

Ґрунтово-кліматичні умови України дозволяють розташовувати джерела для виготовлення біопалива у наступній послідовності: кукурудза, тритикале, пшениця, різні види сорго та проса, цукрові буряки, соняшник, ріпак, відходи сільського та лісового господарства. Одними з найкращих накопичувачів енергії на гектар площі вважаються картопля та цукровий буряк. Однак низка проблем, пов'язаних з технологією вирощування, терміном зберігання та транспортування ускладнює процес переробки цих культур на біопаливо.

Енергетичний баланс України свідчить, що традиційно переважає виробництво вугілля й торфу, природного газу та атомної енергії. Водночас, частка відновлювальних джерел енергії, хоча й повільними темпами, та все ж таки збільшується.

Так, виробництво гідроелектроенергії, вітрової та сонячної енергії у 2013 році збільшилося на 45% у порівнянні з 2012 роком, а виробництво біопалива та відходів на 27% відповідно і склало у 2013 році 1923 тис. тонн нафтового еквіваленту (тне).

На кінцеве споживання палива й енергії у 2013 році було використано 69,6 млн. тне проти 74,0 млн. тне у 2010 році, що пов'язують зі скороченням обсягів виробництва у промисловості, будівництві та транспорті. Що стосується біопалива, то впродовж 2010 – 2013 років його споживання збільшилося з 1005 тис. тне до 1118 тис. тне. Традиційно, головним користувачем біологічних видів палива залишається побутовий сектор, на який приходиться 89,0% кінцевого споживання, 3,6 % споживає транспорт, 3,3% – промисловість, 2,2 % - сфера торгівлі та послуг та 1,4 % - сільське господарство.

Обсяги експорту сільськогосподарської продукції свідчать про високий потенціал її використання для виробництва біопалива для власних потреб. Але, нажаль, підприємствам простіше продавати сировину, аніж переробляти її на біологічні види енергії.

У 2013 році відбулося скорочення зовнішньоторговельного обігу та зростання частки агропромислового сектору в експортно-

імпортних операціях країни. За результатами 2013 р. в Україні загальний зовнішньоторговельний оборот скоротився порівняно із 2012 р. майже на $12 млрд., у тому числі по агропромисловій продукції – на $200 млн. Частка експорту у зовнішньоторговельному обороті агропромислової продукції у 2013 р. становила 66,9% порівняно із 69,8% у попередньому. За результатами 2013 р. експорт зменшився на $0,9 млрд. і становив $17,3 млрд.

Серед основних джерел енергії в Харківській області переважає вугілля та природний газ. Стосовно біологічних видів палива, то основним є дрова, які використовуються переважно для опалення у побутовому секторі.

Харківська область за обсягами виробництва валової продукції сільського господарства у 2013 р. знаходилась на 7 місці в Україні. Внесок Харківщини в галузевий обсяг виробництва країни склав 5,8%. Відносно попереднього року валова продукція аграрного сектора економіки Харківської області в постійних цінах 2010 р. збільшилась на 20% і склала 14,6 млрд грн, у т.ч. у сільськогосподарських підприємствах – на 28,6% (8,1 млрд грн), у господарствах населення – на 10,9% (6,5 млрд грн).

Питома вага галузі рослинництва становила 75,9% загального валового обсягу. Виробництво продукції землеробства зросло на 23,6%, передусім, унаслідок зростання продуктивності одиниці площі більшості сільськогосподарських культур.

Оскільки регіони відрізняються між собою за обсягами та кількістю вирощування сільськогосподарських культур, пропонується провести статистичний аналіз виготовлення потенціальних енергетичних культур у Харківській області.

Проведені дослідження показують, що при збільшенні посівних площ під зерновими та зернобобовими у 2014 році порівняно з 2010, валовий збір цих культур збільшився у 3,5 рази. Під цукрові буряки у 2014 році відведено лише 61,2 % площ відносно 2010 року, та валовий збір збільшився на 81,9 %. Майже не змінилась площа посіву під соняшником, та валовий збір зріс за цей період у 1,6 рази. Картоплі у 2014 році було посаджено 84,3 тис. га проти 75,0 тис. га у 2010 році. проте валовий збір за ці роки постійно збільшувався і 2014 році досяг показника у 234,7 тис. ц.

Це говорить про інтенсивний шлях відтворення і можливість залучати щороку більшу частку біологічної сировини для виготовлення біопалива. Тому Харківська область має всі можливості

для розвитку біопаливної галузі і підвищення ефективності господарювання аграрних підприємств.

Сільськогосподарське виробництво безпосередньо пов'язане з використанням енергії. Розвиток біопаливної галузі потребує доопрацювання законодавчої бази. Стимулювання підприємств різних галузей, в тому числі й агропромислового комплексу, має полягати, з одного боку, в обов'язковому використанні частини біологічних видів енергії, а з іншого – у компенсаціях, насамперед, вартості обладнання та у довгостроковому кредитуванні інвестиційних проектів. Україна має значний потенціал у розвитку біопаливної галузі, але без державної підтримки впровадження біоенергетичних ресурсів не має перспектив.

ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА НА ОСНОВІ КОНЦЕПЦІЇ ЕКОНОМІКИ ЗНАНЬ

Коноваленко М.К., к.т.н., доцент,
Національний фармацевтичний університет

Підвищення конкурентоспроможності господарюючих суб'єктів на сьогодні для України є однією з центральних проблем, вирішення якої відіграє ключову роль в досягненні стійкого зростання економіки та забезпечення економічної та технологічної безпеки країни. Особливого значення завдяки підвищення конкурентоспроможності підприємств набуває у зв'язку з процесами глобалізації та зростанням відкритості української економіки.

Конкурентоспроможність інтегрально характеризує положення країни на світовому ринку. Тому, у зв'язку з обранням європейського вектору розвитку, поле конкуренції для українських товаровиробників значно розширилось: вітчизняним підприємствам потрібно конкурувати з іноземними компаніями не тільки на зовнішньому ринку, але й на внутрішньому.

Практика свідчить, що більша частка вітчизняних підприємств ще не готові до активного введення конкурентної боротьби, виявлення конкурентних переваг. На нашу думку, основними причинами такої ситуації є недостатня проблемність теоретичних, методологічних та практичних аспектів побудови системи забезпечення конкурентоспроможності та відсутність в більшості підприємств

ефективних механізмів управління для своєчасного реагування на швидкі зміни внутрішнього та зовнішнього середовища, а також певні недоліки їхнього інституційного забезпечення. Більшість методів оцінки конкурентоспроможності не відображають таких важливих вимог як системність, динамічний характер та, що найбільш важливо в сучасних умовах, наявність інноваційної складової. Нажаль, на рівні промислового підприємства в існуючих системах управління питання конкурентоспроможності в більшості випадках не ставляться.

Усе вищезазначене свідчить, що мають дістати подальшого розвитку теоретичні та методологічні питання оцінки конкурентоспроможності та побудови систем забезпечення її підвищення з урахуванням нових реалій економічного розвитку та у першу чергу, концепції економіки знань.

Підвищення конкурентоспроможності українських підприємств, а також усієї національної економіки сьогодні пов'язано з активізацією інноваційних процесів. На нашу думку, перехід української економіки до інноваційного розвитку потребує вирішення низки комплексних, складних та взаємопов'язаних завдань. Вирішення цих завдань залежить від внутрішнього середовища підприємства, та розвитком зовнішнього інституційного забезпечення і, у першу чергу, у напрямі економіки знань.

Методологія управління конкурентоспроможністю промислового підприємства повинна спиратися на системну парадигму та теологічний підхід до його аналізу, що надасть змогу створити системно-інтегровану методологічну базу управління конкурентоспроможністю. Це означає, що при оцінці та управлінні конкурентоспроможністю підприємство необхідно представляти як багатомірну та мульти-просторову систему. У внутрішньому просторі можна виділити: інституціональний, когнітивний, культурний, інвестиційний, ментальний, інтелектуальний капітал.

Основою формування системи управління конкурентоспроможністю підприємства на основі конкуренції економіки знань є наявний інноваційно-інвестиційний потенціал. Умови формування інноваційно-інвестиційного потенціалу промислового підприємства створюються переважно факторами його внутрішнього середовища, в той час, як умови його реалізації залежать від факторів зовнішнього середовища. До основних елементів внутрішнього середовища, які формують інноваційно-інвестиційний потенціал промислового підприємства можна віднести: інноваційний

маркетинг; технологічну політику; управління знаннями як вищу форму менеджменту персоналу; інноваційну політику.

Основними елементами зовнішнього середовища, які формують інноваційно-інвестиційний потенціал промислового підприємства, можна вважати: основні складові інституціонального середовища; законодавчу базу; систему оподаткування; систему фінансування та страхування венчурних проектів.

Таким чином, трансформація інноваційно-інвестиційного потенціалу підприємства в інноваційний капітал забезпечують основу для зростання конкурентоспроможності підприємства.

Вчена Вайсман Є.Д. в своїй роботі [1] запропонувала узагальнюючу двоконтурну модель механізму управління конкурентоспроможністю підприємства, в якій вона виділила крім контуру, який повинен зберігати конкурентоспроможність підприємства на вже досягнутому рівні, ще один контур в якому здійснюється відбір та накопичення корисної інформації з першого (внутрішнього) контору та відбір і накопичення інформації із зовнішніх джерел (інститутів економіки знань на мезо- та макрорівнях).

На нашу думку, цю модель можна удосконалити введенням у другий контур таких інститутів, як аутсорсінг та консалтинг, які зможуть отримати знання із зовнішнього середовища та цим підвищити конкурентоспроможність підприємства.

Нові управлінські завдання розширюють предметні області консалтингу та аутсорсінгу в бік організації та управління процесами впровадження новацій у практику, тобто у бік підтримки конкурентоспроможності підприємств [2].

На сьогодні популярність використання консалтингових послуг в усьому світі зростає. Таким чином, в умовах нестандартних проблем, які стоять перед підприємством, використання висококопрофесіональних консультантів дає помітні переваги, оскільки дозволяє отримати рішення спеціаліста і не утримувати його в штаті на постійній основі.

Аутсорсінг – це сучасній засіб виробництва, який заснований на відносинах субпідряду у глобальних масштабах при використанні принципу порівняльних переваг [3].

Аутсорсінг більш всього сприяє оптимальному використанню розподілу праці, дозволяє учасникам ринку придбати ресурси (особливо компетенції, інтелектуальні ресурси, новітні технології,

навички та вміння), які підприємство до цього не мало або не в змозі було придбати з якоїсь причини [3].

В наступний час, консалтинг та аутсорсінг є базовими трендами розвитку економіки знань і є, фактично, двома різними боками однієї сфери послуг. По своїй суті, консалтинг передбачає генерацію нових знань, при цьому згенеровані знання переходять у власність до споживача консалтингових послуг. Аутсорсінг передбачає генерацію та використання знань, що тягне за собою підвищення конкурентоспроможності замовника, але знання зостаються у власності постачальника цих послуг.

Таким чином, можна зробити висновок, що в концепції економіки знань на мікрорівні сьогодні існує ціла низка спеціальних інструментів, які повинні підвищити конкурентоспроможність підприємства в сучасних умовах. Створення системи управління конкурентоспроможністю сучасного підприємства передбачає декілька рівнів з елементами інституціональної системи економіки знань.

Література.

1. Вайсман Е.Д. Конкурентоспособность хозяйственных субъектов и экономика знаний /Е.Д. Вайстман// Вестник Уральского института экономики, управления и права. - № 1. – 2010. – С. 58-72.

2. Игнатьев А.В. Консалтинг и аутсорсинг как факторы повышения конкурентоспособности предприятия в условиях экономики знаний / А.В. Игнатьев, Е.Н. Тихонов// Современные исследования социальных проблем. - № 6. – 2012. – С. 28-32.

3. Котляров И.Д. Аутсорсинг и иные формы межфирменной кооперации: анализ отличий / И.Д. Котляров//Бухучёт в строительных организациях. - № 1. – 2011. – С. 39-43.

ПРОБЛЕМИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Костенко С.І., студентка*[*]*,
Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

Вивчаючи задачі національної економіки, неможливо відокремлювати її елементи, адже в ній зосереджена діяльність кожного підприємства, що функціонує в країні. Особливе значення

[*] *Науковий керівник – Сагачко Ю.М., старший викладач*

для розвитку й саморегулювання економічної системи має інноваційна діяльність суб'єктів господарювання.

В економічно розвинених країнах 85-90% приросту ВВП забезпечується шляхом експорту високотехнологічної продукції. В Україні ж, за оцінками експертів, пороговий рівень існування інноваційної моделі економіки визначається 40% інноваційності, а фактичний рівень забезпечення економічного росту за рахунок технологічних нововведень української економіки коливається в діапазоні лише 5-10% [1]. Таким чином, потреба кардинальних змін національної інноваційної системи є актуальною проблемою.

Дослідження проблем розвитку інноваційної діяльності підприємств виконано в роботах зарубіжних та вітчизняних учених О.О. Дагаєва, І.Г. Дежиної, М. М. Іванова, Н.І. Іванової, А.І. Каширіна, Е. Кемпбелла, Дж. Коллінза, Ф. Кука, Р. Мартіна, А.М. Поручника, П. Ромера, П. Санлея, Б. Г. Салтикова, А. С. Семенова, Д. Тернера, Р. Флориди, М. Фонштейна, К. Фрімена, І. Шумпетера та інших. Разом із тим, необхідно зазначити, що подальшого комплексного аналізу потребує механізм взаємодії інноваційних приватних компаній, венчурних фондів та органів державного управління, направлений на забезпечення безперервності циклу «генерування – дифузія – комерціалізація інновацій».

В усьому світі традиційна науково-технічна політика змінюється на інноваційну, оскільки перша показала досить обмежену ефективність у вирішенні задач модернізації економіки через фокусування на створенні нових знань, а не на їх реалізації у виробництві.

Так, протягом останніх 15 років зростає використання результатів наукових досліджень вітчизняних учених у сфері інноваційної діяльності сусідніх держав, зменшуються обсяги використання можливої бази об'єктів інноваційної діяльності в Україні та знижується кількість інноваційно активних підприємств. Зазначимо, що серед країн Європейського Союзу мінімальні показники інноваційної активності мають Португалія – 26% і Греція – 29%, але навіть ці показники удвічі вищі, ніж в Україні. А в порівнянні з країнами-лідерами, такими як Нідерланди (62%), Австрія (67%), Німеччина (69%), Данія (71%) та Ірландія (74%), цей розрив з Україною складає майже п'ять разів [2].

Інноваційній економіці потрібна наука високого рівня, яка забезпечує створення нових розробок, система ринкової апробації та відбору економічно ефективних розробок, а також механізми

організації нового виробництва на їх основі. Ефективна інноваційна діяльність можлива лише за умови взаємовигідного партнерства держави та бізнесу. Відокремлено ні держава, ні бізнес не в змозі перевести економіку на інноваційний шлях.

Світовий досвід показує, що фінансування наукових досліджень та розробок здійснюється за рахунок держави, участь бізнесу обмежується незначною кількістю конкретних замовлень. Організація виробництва – це прерогатива бізнесу, держава переважно виступає регулятором.

Інноваційний бізнес диференційований за розмірами компаній, тому виокремлення таких двох груп суб'єктів інноваційного виробництва, як великі корпорації та малі інноваційні підприємства, є практично виправданим та мотивованим, оскільки кожна з них потребує різних заходів підтримки в рамках інноваційної політики держави.

Основу інноваційного потенціалу країн складають великі підприємства, вони відіграють провідну роль у процесі інноваційного розвитку держави. В останні роки в списку кращих інноваційних компаній усе більше великих виробників програмного забезпечення й комп'ютерної техніки; за даними журналу Fast Company, в 2011 році список лідерів очолюють Apple, Twitter та Facebook.

Вирішення проблем фінансування малих інноваційних підприємств найчастіше пов'язано із застосуванням механізмів венчурного інвестування. Венчурний капітал став одним з основних інструментів росту західних компаній, завдяки венчурному фінансуванню виникли такі компанії як DEC, Apple, Compaq, Sun, Microsoft, Intel, Silicon Graphics, Google, Skype. Венчурне фінансування використовують і країни Євросоюзу, Тайвань, Китай, Ізраїль та інші.

В Україні зареєстровано понад 600 венчурних фондів, із них діє більше 100, проте сфера їх діяльності – це переважно будівництво, торгівля енергоресурсами, деякі фонди займаються фінансуванням інших традиційних проектів або невеликих продуктових інновацій. Така діяльність вітчизняних венчурних фондів є свідченням відсутності стимулів укладати кошти в інноваційні проекти за високого рівня ризику. Поки що вітчизняний венчурний капітал не інвестує в інноваційні проекти, оскільки інвестиції в окремі галузі традиційної економіки мають достатньо високий рівень дохідності при відносно коротких термінах інвестування та за умов низького рівня ризику; організаційна форма венчурних фондів виконує "інструментальну"

функцію, що дозволяє оптимізувати оподаткування законним способом.

Перехід економіки України на інноваційні рейки вимагає стимулювання інноваційних процесів, прискорення просування нововведень в усіх її секторах. І українська наука, і венчурний бізнес потребують розвинутої інфраструктури для розробки та комерціалізації наукових ідей прикладного значення. Створення відповідної інфраструктури потребує таких дій:

- покращення інвестиційного клімату;
- сприяння експорту високотехнологічної продукції;
- зменшення податкового тиску для інноваційних компаній, особливо на початковій стадії розвитку;
- створення зон інноваційного підприємництва;
- розвиток міжнародних науково-технічних зв'язків через спільну генерацію, обмін і використання нових знань і технологій.

Отже, інноваційна політика держави має бути спрямована на підвищення ефективності підприємств, діяльність яких орієнтована, у першу чергу, на випуск високотехнологічної продукції. Заходи щодо підтримки, стимулювання інновацій, формування (зміни) відповідної нормативно-правової бази, створення адекватної системи управління на принципах інноваційного менеджменту повинні включати підтримку малого і середнього бізнесу.

Для впровадження інноваційного варіанту розвитку економіки починати потрібно, на наш погляд, із визначення економічних пріоритетів держави в інноваційній діяльності, розробки механізмів партнерства з бізнесом в інноваційній сфері.

Література.

1. Бурлака В. Пріоритети інноваційного розвитку в українській економіці / В. Бурлака // Діловий вісник. – № 12 (199). - 2010 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ucci.org.ua/synopsis/dv/2010/dv1012131.ua.html.

2. Про Рекомендації парламентських слухань на тему: "Стратегія інноваційного розвитку України на 2010-2020 роки в умовах глобалізаційних викликів": Постанова ВР України // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 11.

3. Дежина И. Г. Механизмы стимулирования коммерциализации исследований и разработок / И. Г. Дежина, Б. Г. Салтыков. – М.: ИЭПП, 2004.

4. Офіційний веб-сайт Бюро по патентах і товарних знаках США (USPTO) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.uspto.gov.

БЕЗПЕКА ХАРЧОВОЇ ПРОДУКЦІЇ У КОНТЕКСТІ УГОДИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ З УКРАЇНОЮ ПРО АСОЦІАЦІЮ

***Кривошея Є.В., студентка*[*]*,**
Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва

Всі країни-члени Європейського Союзу безумовно приймають всю сукупність його законів і зобов'язань, пов'язаних з договорами та угодами, в яких ЄС є учасником, у тому числі законів і правил, що відносяться до виробництва та переробки харчових продуктів.

Незважаючи на те, що гармонізація європейського законодавства між всіма країнами-членами ЄС триває досить тривалий час, переважна більшість законів і правил, що стосуються продуктів харчування, вже узгоджені. У тих випадках, коли загальноєвропейське законодавство неповне або відсутнє, зазвичай застосовується національне законодавство, яке в окремих випадках пояснює окремі відмінності у трактуванні тих чи інших норм у різних країнах-членах.

Основним принципом концепції єдиного ринку є «принцип взаємного визнання», тобто гарантування, що всі продукти харчування, які виробляються в ЄС або імпортуються з третьої країни, можуть вільно пересуватися по всій території союзу, якщо вони відповідають визначеним вимогам. Виключення становлять лише товари, які можуть являти загрозу здоров'ю людей, тварин та рослин або навколишньому середовищу.

Регламент ЄС 764\2008 встановлює процесуальні вимоги до взаємного визнання і визначення прав та обов'язків національних органів з одного боку і підприємств – з іншого [1].

Вільний рух може бути гарантовано тільки у випадку, коли всі аспекти узгоджені законодавчо. Наприклад, харчові продукти можуть відповідати загальним директивам маркування, але також здатні мати окремі вимоги щодо охорони здоров'я, для яких узгоджених правил ще не існує. Імпортована продукція повинна відповідати існуючим вимогам держав-членів у випадках, коли узгоджені вимоги ЄС ще не запроваджені.

Європейський Союз застосовує подвійний підхід до гармонізації законодавства щодо продовольчих товарів:

- горизонтальний – законодавство, яке охоплює загальні аспекти для всіх харчових продуктів (наприклад, щодо вмісту добавок, маркування, гігієни) – на рівні регламентів;

[*] *Науковий керівник – Петров В.М., к.е.н., професор*

- вертикальний – законодавство про конкретні продукти (наприклад, какао і шоколадні вироби, цукор, мед, фруктові соки, фруктові джеми) – на рівні директив.

Продовольче законодавство ЄС характеризується поступовою еволюцією, запровадженням нових правил і директив, змін до чинного законодавства та реалізації правил. Воно перекладається 24-ма офіційними мовами, які використовуються у країнах ЄС – 28, та публікуються в офіційному журналі. Директиви визначають результат, який має бути досягнутий, щоб надати кожній країні-члену ЄС вибір форм і способів перенесення тієї чи іншої директиви до чинного національного законодавства (як правило, протягом 2-3 років після прийняття).

Європейський підхід регулювання продовольчого ринку ґрунтується на рамковому регулюванні, що встановлює загальні принципи та засади «харчового» законодавства ЄС (Регламент 178/2002), а також запроваджує процедури щодо дотримання якості і безпечності продовольства. Регламент враховує «принцип обережності» і встановлює загальні положення для запровадження принципу «простежуваності» продовольства (можливості відстежувати і контролювати безпечність і якість харчових продуктів, кормів та інгредієнтів на всіх етапах виробництва, переробки і розподілу). Також тут акцентується увага на необхідності відповідного «відстеження» продовольчих товарів імпортного походження, яке виведене в окремий документ та опубліковане у керівництві із впровадження (Guidance Document on the Implementation of the General Food Law) [2]. Даний регламент також забезпечує нормативну базу для уникнення ризиків, пов'язаних із дотриманням якості та безпечності. Також у загальному регламенті запроваджено Європейський орган з безпеки харчових продуктів (European Food Safety Authority – EFSA), який є незалежним органом і покликаний забезпечувати наукове консультування законодавців, розробку конкретних нормативних документів щодо безпеки харчових продуктів і кормів, а також здійснювати контроль гармонізації та дотримання законодавства [3].

Всі зобов'язання, які Україна взяла на себе в рамках Угоди про ГВ ЗВС з Європейським Союзом, можна розподілити на три групи:

1. Доступ до товарних ринків (національний режим та доступ товарів на ринок, визнання відповідності, засоби захисту торгівлі, використання технічних бар'єрів та санітарних і фіто-санітарних заходів).

2. Лібералізація ринків послуг (заснування підприємницької діяльності, торгівлі послугами та електронної комерції, здійснення поточних платежів та руху капіталу).

3. Правила торгівлі (правила державних закупівель, захисту інтелектуальної власності, конкуренції, прозорості, запровадження спрощеної процедури торгівлі та митного оформлення, врегулювання торговельних відносин в енергетичній сфері, суперечок, механізмів посередництва тощо).

Угодою обумовлено низку переваг для вітчизняних виробників. У першу чергу це стосується запровадження тривалих перехідних періодів щодо скасування ввізних мит, які є більшими, ніж для ЄС, та становить від 3 до 10 років у залежності від товару. Для низки європейських товарів українське мито знизиться лише частково (на 20-60 % протягом 5-10 років). Також передбачені зобов'язання ЄС щодо незастосування експортних субсидій на сільськогосподарські товари в торгівлі з Україною.

Впродовж 10 років передбачається поступове скасування ввізних мит з боку ЄС для товарів, що походять з України, при чому для більшості товарів воно має відбутися вже у перший рік дії угоди (99 % тарифних ліній). Ще одним інструментом можна вважати запровадження спеціального захисного механізму у вигляді стягнення додаткового збору протягом 15 років щодо окремих товарів, перелік яких визначає Україна (насіння соняшнику, шкірсировина тощо). Фактично мова йде про перехідний період для поступового скасування експортних мит на зазначені види продукції, які трансформуються в інструмент так званого експортного збору.

Як наслідок, вітчизняний аграрний сектор отримає найбільші переваги від зменшення ввізних мит: 330 млн євро для сільськогосподарської сировини та 53 млн євро для переробленої сільськогосподарської продукції. Нові можливості доступу до ринків ЄС та запровадження вищих стандартів виробництва продукції покликані залучити додаткові інвестиції, стимулювати модернізацію сільського господарства та покращити умови праці у галузі.

Література.

1. Регламент (ЄС) N 765/2008 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua.

2. Регламент (ЄС) N 178/2002 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua

3. EFSA – Европейское агентство [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://gmoobzor.com/stati/efsa-evropejskoe-agentstvo.html

РИНКОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ЯК ОСНОВОПОЛОЖНЕ ПЕРЕТВОРЕННЯ УКРАЇНИ

Кулішова Н.С., Хоменко О.М., студенти**,
Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

Протягом останніх років безліч вчених - економістів досліджують питання ринкової трансформації України. Трансформацією є процес корінної перебудови, переорієнтації на нове, перехід від одного стану в інший. Ринкова трансформація – постійний процес перетворення економіки країни, її елементів, зв'язків і відносин між ними. Загалом виділяють три потоки в ринковій трансформації:

1. Первісне нагромадження капіталу, що є основним процесом;
2. Переструктурування економіки відповідно до нових принципів економічної системи;
3. Соціалізація економіки, що не тільки являється протилежним процесом двох попередніх елементів, а й подавлює напругу, визвану попередніми складовими.

Характеризуючи розвиток економіки нашої країни можна зазначити, що найглобальнішою трансформацією була ринкова трансформація. Будучи у складі СРСР, Україна мала планову економіку. Але із набуттям незалежності постало нагальне питання для «переорієнтації» економічної діяльності держави. Це було складним і довготривалим процесом, який потребує людських, фінансових і наукових затрат, адже необхідно було «заново» навчити людей економічним основам, які були б пристосовані до ринкової економіки. В цьому процесі були як плюси, так і мінуси. Одним із головних плюсів був вихід української продукції на зовнішній ринок, а також розвиток інших аспектів зовнішньо-економічної діяльності, що сприяло збільшенню доходу в нашу країну.

Загалом необхідність переходу України до ринкової економіки зумовлена рядом факторів, серед яких можна виділити: соціально–економічну неефективність, низька адаптація командно–адміністративної системи до умов наукового прогресу, негнучкість

* *Науковий керівник – Краля В.Г., асистент*

даної системи, вичерпання всіх наявних чинників економічного зростання.

Завданнями ринкової трансформації економіки України є:

– зростання добробуту населення шляхом створення відповідного «середовища»;

– сприяння економічному зростанню країни;

– підвищення продуктивності праці;

– розвиток та впровадження новітніх технологій у виробництво з метою раціонального використання матеріальних ресурсів та виробництва продукції на належному для зовнішнього ринку рівні;

– виробництво економічно-обґрунтованих обсягів продукції, яка користується попитом на ринку;

– виробництво продукції та надання послуг високої якості та запровадження їх на ринку;

– забезпечення необхідними умовами населення для розвитку його потенціалу та отримання високих доходів.

Проте, аналізуючи всі роки незалежності України, можна зазначити, що перехід нашої країни до ринкової економіки не відбувся на належному рівні. Причиною цього є не тільки особливість нашого менталітету, але і, в основному, слабкий розвиток законодавчої бази та прогалини в ній, слабо розвинений зв'язок між ринком, державою і суспільством, відсутність механізмів взаємодії держави і ринку. Також існують такі перешкоди, як: відтворення застарілих технологій виготовлення продукції; відсутність механізмів стимулювання інноваційної діяльності; нерозвиненість ініціативності, творчого мислення, відповідальності. Нажаль, ситуація склалася таким чином, що в Україні не підтримується малий бізнес, що став би запорукою економічного розвитку держави. Також відсутня чітко визначена система прав на власність, що є одним і найголовніших факторів для переходу до ринкової економіки. Дана система дозволить розвинутися малому та середньому бізнесу і функціонувати на початкових етапах його розвитку. Ряд провідних країн світу розробив нові методи та схеми приватизації для кращої і швидкої передачі майна у приватні руки.

На жаль ситуація погіршилася в наслідок бойових дій, що відбулися і продовжують відбуватися на Сході України. Країна мала і до того великі борги перед Світовим банком, а зараз зруйновані стратегічно–важливі ділянки, які виготовляли продукцію для самої

країни та зовнішнього ринку. Руйнування особливо важливих інфраструктурних об'єктів, відпуск долара у «вільне плавання» і як наслідок, «штучний голод» все це не тільки привело до нищівної кризи, але і до різкого зниження економічної безпеки і неможливість ринкової трансформації країни.

На сьогоднішній день головним стратегічним завданням для кращого переходу до ринкової економіки є використання людського ресурсу, їх інтелектуальних та інформаційних складових, що являються найкращими капіталовкладеннями для отримання кращих показників.

Для продовження переходу до ринкової економіки необхідно:

- відновити стратегічно–важливі об'єкти на сході країни;
- запровадити новітні технології;
- підтримати функціонування наукових станцій і впроваджувати їх розробки в нашій країні;
- вдосконалити законодавчу базу;
- створити належні умови для розвитку і функціонування малого і середнього бізнесу;
- проведення інвестиційної політики, що була б направлена на людський фактор (інтелектуальна діяльність, інформаційна, інноваційна і т.д.).

Таким чином, розвиток нашої країни, її перебудова на нову економічну політику залежить від вирішення ряду завдань та проблем, подолання яких є запорукою процвітаючої держави.

ФАКТОРИ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА ЦІНУ НОВОГО ЖИТЛА В УКРАЇНІ

Литвин О.Ю., к.е.н.,
Полтавська державна аграрна академія

Кожна родина потребує нормальних умов проживання. Люди бажають мати сучасне, просторе, комфортне, безпечне житло. Але, на жаль, квартири у новобудовах не всім по-карману. Ціни занадто високі. Які ж фактори впливають на ціну нового житла в Україні?

Серед причин високої вартості нового житла в Україні є як об'єктивні, так і штучні (спекулятивні). До основних об'єктивних

причин можна віднести: по-перше, вкрай низькі обсяги будівництва нового житла ще з радянських часів.

Якщо у відносно благополучному 1990 р. в Українській РСР було збудовано 17,447 млн. кв. м. житлової площі, то поступово, протягом складних 90-х рр. XX ст. цей показник невпинно падав, досягнувши дна у 2000 р. – 5,558 млн. кв. м., і лише з 2001 р. він поступово почав зростати. У країнах Європи будують у 5-10 разів більше [1, С. 10].

По-друге, зростання вартості житла (у гривневому еквіваленті) є результатом суттєвого подорожчання будівельних матеріалів, пального, енергоносіїв у зв'язку із значною інфляцією та стрімкою девальвацією української гривні у 2014 р.

По-третє, дороге будівництво через дорожнечу землі. Наприклад, майже 80% проектів житлових комплексів у столиці будуються на землі купленій на вторинному ринку. Витрати на землю в собівартості квадратного метру житла в середньому становлять 25% [2, С. 33].

По-четверте, погані житлові умови, що перейшли у спадок ще з часів СРСР і як результат – значний попит на житло.

П'ята причина – потреба надати житло для осіб, що відселяються. У випадку, коли для зведення багатоповерхового будинку необхідно надати житло особам, що мешкали у старому будинку, розташованому на місці будівництва, вартість такого відселення об'єктивно збільшує собівартість квартир в новобудові.

Тепер розглянемо спекулятивні чинники, що спричиняють дорожнечу квартир. Однією із причин високих цін на нове житло є труднощі з отриманням земельної ділянки під будівництво. За словами президента Конфедерації будівельників України Льва Парцхаладзе один із самих «хабарних» процесів – виділення земельних ділянок. Він займає у середньому один-два роки [3].

Друга проблема більше психологічна – стара звичка власників і топ-менеджменту будівельних компаній отримувати надприбутки. Слід зазначити, що до економічної кризи 2008 р., за оцінкою експертів, будівельна галузь була однією з найприбутковіших в Україні. Значні заробітки забудовникам забезпечувало стрімке зростання цін на житло. У Києві, приміром, дохідність у сегменті житлового будівництва в 2005-2006.рр. сягала 100%, а в деяких випадках і 300% річних [2, С. 32]. Будівельним компаніям важко змиритися зі зниженням дохідності.

Наступна – бюрократичне навантаження та нераціональні вимоги з боку окремих представників міської влади та комунальних

служб. Як зазначає віце-президент ПАО ХК «Київміськбуд» В. Дудурич: «… ми бажаємо збудувати будинок**.** Для цього нам потрібно отримати від комунальних служб технічні умови, які в окремих випадках взагалі до цієї землі не мають відношення. Наприклад, є розпорядження зробити прокладку мереж на великій відстані від ділянки, тобто мереж, які до будинку, що зводиться ніякого відношення не мають. А прокладка мереж (котрі ми абсолютно безкоштовно передамо місту) збільшить на 15-20% вартість житла. Проте ми змушені ці умови виконувати, інакше наш об'єкт потім не приймуть» [3].

Значний «внесок» у збільшення вартості квадратного метру нового житла можуть вносити підрядні організації, що задіяні у зведенні будинку, бо існуюча система житлового будівництва дозволяє реалізовувати забудовникам різні «тіньові» схеми, штучно збільшуючи собівартість житла. Будівельні організації доводять громадськості, що працюють з мінімальним прибутком, а висока вартість нового житла є наслідком його високої собівартості, що, в свою чергу, є результатом подорожчання будівельних матеріалів, транспортних послуг, оформлення дозвільних документів на земельні ділянку та зведення будинку. Частково з цими доводами можна погодитись. Але це не завжди відповідає дійсності. Непоодинокі факти, коли забудовники через власні, так звані, «карманні» підрядні організації збільшують собівартість житла (отримуючи значні прибутки через такі фірми), або діє система, «відкатів» – купуючи будівельні послуги чи будівельні матеріали за завищеними цінами, керівництво будівельних організацій отримує за це «винагороду» - хабаря.

Збільшує вартість нового житла й існуюча система замовників. Тобто, впливові організації (наприклад, обласні управління міністерства внутрішніх справ, служби безпеки, прокуратури) виступають замовниками будівництва багатоквартирного будинку. «Тиснуть» на органи місцевої влади, отримують земельну ділянку для будівництва. Далі такий замовник шукає забудовника (будівельну організацію, що має відповідні дозволи на будівництво) і вже забудовник створює фонд фінансування будівництва та здійснює зведення будинку (іноді, підключаючи до цього цілу низку підрядних і субпідрядних організацій. Роль замовника зводиться на початковому етапі до вміння отримати цікаву земельну ділянку (як правило, в центральній частині міста, з наявною інженерною мережею), а на завершальній стадії – замовник допомагає забудовнику успішно прийняти будинок в експлуатацію. За це замовник отримує кілька

квартир в новому будинку. При цьому, забудовник не несе збитків, вартість квартир, що передаються замовнику розподіляється на решту покупців квартир у даному будинку, суттєво збільшуючи ціну квартири. Рідкими є випадки, коли замовник у повній мірі оплачує ті квартири, що йому передаються.

Також збільшує вартість житла і багаторічна практика передачі частини квартир у новому житловому будинку для потреб міських виконавчих комітетів. Наприклад, у 2007 р. у столиці «міський податок» у перерахунку на квадратний метр загальної площі становив 66 доларів США [2, С. 33]. Відповідно, для покупця вартість 40-метрової однокімнатної квартири збільшувалася на 2640 доларів.

Наступною значною проблемою є невелика кількість забудовників і відсутність через це жорсткої цінової конкуренції між ними. Іноземні будівельні компанії мало представлені на вітчизняному будівельному ринку в тому числі через складні й непрозорі процедури отримання дозвільних документів на здійснення будівництва, корупційні схеми при виділенні земельних ділянок, потребу працювати в умовах «відкатів» (хабарів) для чиновників. Ці ж фактори стримують і деякі потужні українські будівельні фірми (передусім, столичні), що не наважуються працювати у регіонах.

Дослідивши причини високої вартості нового житла в Україні, слід звернути увагу на недосконалості й значні недоліки сучасної системи житлового будівництва, прояви переваг та захист інтересів забудовників перед інтересами покупців. Необхідно ретельно й послідовно працювати над тим, щоб зменшити вплив об'єктивних причин високої вартості житла, і до мінімуму звести вплив спекулятивних.

Література.

1.Новосвитняя Е. Иван Салий: «Надо восстановить в столице квартирную очередь. Государство имеет моральные обязательства перед людьми, ожидающими жилье по 15-20 и более лет» / Екатерина Новосвитняя // Факты. – 2014. – 16 мая – С. 10.

2.Романюк О. Блокадний Київ / Олена Романюк // Контракти. – 2008. – № 6. – С. 32–35.

3.Заславская М. Сдвинется ли с мертвой точки рынок украинской недвижимости [Електронний ресурс] – Режим доступу http://forbes.ua/business/1386328-sdvinetsya-li-s-mertvoj-tochki-rynok-ukrainskoj-nedvizhimosti

ТЕОРЕТИЧНЕ ВИЗНАЧЕННЯ ПІДХОДІВ ДО ФОРМУВАННЯ ІНСТИТУЦІЙНОГО МЕХАНІЗМУ В ГАЛУЗІ М'ЯСО-МОЛОЧНОГО СКОТАРСТВА

Лозинська І.В., к.е.н., доцент,
Сумський національний аграрний університет

Методологічні підходи нової інституціональної теорії до оцінки економічних процесів з точки зору організації економічної діяльності дають змогу розглядати інститути в якості організаційно-економічного механізму діяльності суб'єктів господарювання в галузі.

Зокрема, в працях Д. Норта, Л. Гурвіца, М. Олсона, М. Бюкенела економічний механізм розглядається крізь призму ефективності встановлених правил (інститутів) в державі, що являють собою «організаційний скелет». До них віднесено: формальні правила (закони, регуляторні акти, контракти), неформальні правила (традиції, звичаї, умовності), засоби примусу до виконання формальних правил (контролюючі органи).

Організаційно-економічний механізм за Лео Гурвіцом задає множину виборів економічних суб'єктів, кожний з яких пов'язується із певним результатом. У цьому сенсі механізм формує систему стимулів і наближається до поняття «економічний інститут». Цим учений намагається формалізувати поняття інституту на основі поняття організаційно-економічного механізму та усунути розрив між інституціональною теорією і теорією організаційно-економічного механізму. Проте, «інститут» не може бути окремим механізмом [1].

На сьогоднішній день галузь м'ясо-молочного скотарства потребує зовнішнього втручання, тому виникає необхідність інституціональних змін з урахуванням специфічних традицій та системи духовних цінностей. На думку О.Л. Яременко, ці фактори не зводяться до суто психологічних ознак, а побудовані на взаємодії між окремими елементами, що породжує певну цілісність економічної системи взагалі [2].

Частиною зазначеної системи є сукупність елементів, що безпосередньо впливають на реальний стан розвитку галузі (нормативно-правова база, тендери, міжнародні угоди тощо). З іншого боку, їм протистоїть комплекс інституцій, які формують надбудову

системи та залежать від багатьох зовнішніх та внутрішніх факторів впливу (власність, конкуренція, ринок, праця тощо).

На думку В.О. Мандибури, інститути являють собою повний спектр «надбудовних соціальних відносин», які поділяються на наступні категорії: інститути державної влади та місцевого самоврядування, ринкові інститути (власність, підприємництво, фінанси, ціноутворення) та соціально-громадські інститути (суспільні об'єднання, громадські організації) [3].

Отже, дослідивши теоретичну базу, було визначено, що термін «інститут» є значно ширшим за «інституція», бо позначає будь-який суб'єкт економічно-соціальних відносин (установу, організацію, підприємство), що створює нормативно-регулятивний акт для визначення порядку взаємовідносин у певному суспільстві. У свою ж чергу термін «інституція» «…прямо стосується конкретного утворення в ситуаційному контексті з організаційно-адміністративним контекстом» [3].

Інституційний механізм формується за рахунок сукупності формальних та неформальних інституцій. Комплекс стількох довготривалих норм та правил, що обов'язкові для виконання всіма учасниками системи – формальні інституції, а неформальними інституціями є морально-етичні цінності, сукупність усталених звичок та переконань в суспільстві.

Для підтримки ринкового середовища держава створює інституціональний корсет, який складається із спеціальних видів діяльності держави – законодавчої, адміністративної, контрольної, спостережної, захисної, яким відповідають інституціональні інструменти та установчі структури.

За допомогою інституційної інфраструктури держава мінімізує своє пряме (адміністративне) вторгнення в економічні процеси; адміністрування замінюється впливом, опосередкованим через тонке налаштування відповідних інститутів ринкової інфраструктури [4].

Завдячуючи інституціональній парадигмі інституції формуються і функціонують, стимулюють або стримують розвиток усіх суб'єктів господарювання, суспільства. Ефективність функціональних процесів (виробничих і невиробничих) покладено в основу функціонування й удосконалення ринкового середовища національного агропромислового виробництва, яке має певні особливості [5].

На сьогоднішній день недостатньо динамічні й системні інституційні перетворення, незавершеність ринкових механізмів призводять до ситуації, коли державна політика поглиблюватиме розбіжності між економічними інтересами значної кількості суб'єктів господарювання. За таких умов учасники економічних відносин постають перед необхідністю самостійно налагоджувати механізми взаємної співпраці, внаслідок чого стихійно виникатимуть нові правила здійснення господарських трансакцій, в яких регулююча і контролююча роль держави в тій чи іншій мірі вимушено поступатиметься місцем умовам неформальних угод.

Література.

1. Попова О.Л. Сталий розвиток агросфери України: політика і механізми / О.Л. Попова – К.: Ін-т екон. і прогнозування. НАН України, 2009. – 352 с.

2. Яременко О.Л. Механізм інституційних змін / О.Л. Яременко // Економічна теорія. – 2006. – № 1. – С.3-12.

3. Мандибура В.О. Інституційна архітектоніка власності та закономірності її функціонування / В.О. Мандибура // Інституційна архітектоніка та механізми економічного розвитку: Матеріали наукового симпозіуму. – Х.: ХНУ, 2005. – С.110-116.

4. Глобальний конкурентний простір: Монографія / О.Г. Білорус та ін.; кер. авт. колективу і наук. ред. О. г. Білорус. – К.: КНЕУ, 2007. – 680с.

5. Скрипник Н. Інституціональні аспекти формування та регулювання агропромислового виробництва/Н.Скрипник, А.Сердюк //Інституціональний вектор економічного розвитку Вип. 2 (1) – 2009. – С.129-136.

ЕФЕКТИВНЕ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ МОДЕЛІ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

Микитенко В.О., Пориваєва Д.Ю., студенти,
Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка

В сучасному світі інноваційні технології забезпечують економічну стійкість мікро - і макросистем, їх конкурентоспроможність як на внутрішньому , так і на світовому ринках. Інвестиції у поєднанні з інноваціями не лише збільшують

кількість робочих місць і обсяги виробленої продукції, а й знижуючи вартість одиниці продукції , покращуючи її якість, підвищуючи рентабельність виробництва, умови праці та її продуктивність.

Досліджуючи світовий досвід, можна зазначити, що активне залучення та раціональне використання інвестицій –найбільш швидкий шлях до піднесення економічного розвитку держави на новий рівень, зокрема інноваційний.

Продумана інвестиційно-інноваційна політика забезпечує її учасників сприятливими нормативно-правовими та економічними умовами для вкладення інвестицій в економіку держави, зосереджуючи інноваційну спрямованість. Створення та реалізація ефективної інвестиційно-інноваційної політики в Україні досі залишається актуальним питанням [1].

Інноваційний розвиток економіки притаманний всім розвинутим країнам світу, який є одночасно і фактором і результатом економічного піднесення країн. Його ефективність обумовлюється змістом відповідних інноваційних напрямків, що задовольняють потреби динамічного розвитку економіки.

Інноваційні процеси, поширення високотехнологічних виробництв стали неодмінним атрибутом стратегії сучасного економічного зростання. Вони безпосередньо пов'язані з динамікою інвестиційної та загальної економічної активності. Інновації у вигляді нових конкурентоспроможних технологій і товарів забезпечують до 90% приросту ВВП промислово розвинених країн світу. Світова практика доводить, що для забезпечення стабільного зростання інвестиції повинні становити 19-25% ВВП.

Сучасний етап соціально-економічного розвитку України в першу чергу характеризується вкрай незначним впливом інноваційних факторів на економічне зростання, існуванням багатьох бар'єрів щодо підвищення рівня інновацій вітчизняної економіки та підвищення їх ефективності. Різке зниження сприйнятливості вітчизняної промисловості до інновацій обумовлене довгостроковим негативним впливом загальноекономічних проблем, пов'язаних із структурною деформованістю економіки країни, домінуванням в ній низькотехнологічних, сировинних виробництв, які об'єктивно малосприйнятливі до сучасних наукових досягнень і набагато менш економічно ефективні, ніж виробництва високої технологічної укладності. Незважаючи на проголошення інноваційного шляху розвитку, дотепер рівень впровадження інновацій низький, що вплив

його не забезпечує хоч якого більш-менш суттєвого зростання рентабельності промислового виробництва.

Однією з причин такого стану є слабкість державної політики в науково-технологічній та інноваційній сферах, зокрема недоліки у визначенні державних пріоритетів і вкрай незадовільна ситуація з їх реалізацією.

Саме тому зміст і темпи інноваційної діяльності в довгостроковому періоді мають забезпечити створення та розвиток інноваційної моделі економіки в країні. У зв'язку з цим необхідна поступова трансформація до моделі розвитку економіки з високими темпами інноваційної діяльності та закріпленням стабільних темпів економічного зростання із нарощуванням впливу на економічну активність пріоритетних напрямків розвитку науки і техніки, впровадженням відповідних розробок [1].

Реалізація енергозберігаючої моделі розвитку розглядається як один з найактуальніших шляхів розв'язання проблеми. Тому особливістю і пріоритетом промислової стратегії на сучасному етапі стає істотне зменшення енергомісткого виробництва, надійне забезпечення платоспроможних потреб у енергетичних ресурсах, укріплення енергетичної незалежності України.

Важливим питанням впровадження інноваційної моделі розвитку економіки та активізації інноваційної ї діяльності суб'єктів господарювання є стимулювання їх інвестиційної активності, що передбачає необхідність здійснення таких заходів:

забезпечення стимулюючої ролі амортизації в оновленні основних фондів шляхом застосування принципу «прискорена амортизація» до пріоритетних інноваційних технологій;

стимулювання виробників до зміни моделі ресурсомісткого виробництва, впровадження стандартів системи управління навколишнім природним середовищем;

впровадження інвестиційного податкового кредиту з податку на прибуток підприємств для суб'єктів господарювання, які реалізують на територіях спеціальних (вільних) економічних зон та територіях пріоритетного розвитку інвестиційні проекти;

розвивати практику субсидування відсоткових ставок за кредитами комерційних банків для залучення інвестицій в найбільш перспективні проекти, що пройшли фахову та прозору державну експертизу;

стимулювання інвестиційної діяльності шляхом впровадження інвестиційно-інноваційного податкового кредиту з податку на прибуток підприємств для всіх суб'єктів господарювання, що здійснюють кваліфіковане інвестування інноваційного спрямування;

надання державних гарантій для підтримки особливо важливих інвестиційних проектів [1].

Впровадження інноваційної моделі розвитку економіки України та забезпечення стабільних темпів її зростання в довгостроковій перспективі потребують вирішення фундаментальних проблем: прискореного інвестування реального сектору економіки завдяки реалізації державних заходів щодо впровадження ефективних механізмів залучення коштів населення, доходів від приватизації та створення сприятливих умов для внутрішніх і прямих іноземних інвестицій; реалізації з боку держави ефективних інституційних перетворень у напрямку реформування інститутів власності, створення ринкової інфраструктури, підвищення ефективності виробництва та обміну, реалізації програми енергозбереження; проведення жорсткої бюджетної політики шляхом зміцнення бюджетної дисципліни, підвищення контролю за видатками, скорочення пільгового оподаткування при зменшенні податкового тягаря для виробників; розвиток інфраструктури ІКТ; підтримка галузевої науки та розвиток системи безперервної перепідготовки та підвищення кваліфікації фахівців.

В цілому, головною стратегією розвитку економіки України є входження до групи країн, де домінує інноваційний шлях розвитку. Вихідними умовами формування ефективної економічної системи, здатної на прискорений розвиток, та відповідно сприятливого ділового клімату є остаточне утвердження прав приватної власності та забезпечення їх захисту, створення рівних умов конкуренції, державна підтримка сфери науки і освіти, розвиток стійких та ефективних фінансових та адміністративних інститутів.

Література.

1. Борщ Л.М. Інновації та інвестиції в реальному секторі економіки: перспективи розвитку/ Л.М. Борщ // Економіка ринкових відносин.– 2008.– №2.– С. 44–51.

ЗЕРНОВИРОБНИЦТВО В УКРАЇНІ ТА СВІТІ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ДИНАМІКА

Микитченко А.С., Трещула М.Ю., студенти*, Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

В цілому в Україні природно-кліматичні умови є сприятливими для вирощування багатьох сільськогосподарських культур, зокрема зернових. Однією з головних культур зернового господарства є пшениця, яка на сьогоднішній день забезпечує продовольчу безпеку держави.

Значний зерно-експортний потенціал нашої держави забезпечує суттєві надходження валютних коштів у державний бюджет. За даними USDA світове виробництво пшениці у 2011-2012 МР оцінювалось у 695 млн. тонн, що на 6,8 % вище за показник попереднього маркетингового року. У 2012-2013 МР виробництво пшениці в світі мало знизитись на 5,72 % і складати 658,7 млн. тонн. Світове споживання в 2011-2012 МР оцінювалось в 687 млн. тонн, а в 2012-2013 МР прогнозується не суттєве його зниження до рівня 681,2 млн. тонн. У 2011-2012 МР збільшення обсягів світового експорту пшениці становило 16,7 % до 154,6 млн. тонн, порівняно з показником в 132,4 млн. тонн у 2011-2012 МР. У 2012-2013 МР прогнозується зниження експорту майже до рівня 2010-2011 МР до 134,8 млн. тонн. Обсяги світового імпорту у 2011-2012 МР також демонстрували збільшення на 12 % до 147,3 млн. тонн. У 2012-2013 МР імпорт ймовірно знизиться на 8 % і складатиме 135,4 млн тонн.

Найбільшим виробником пшениці в світі є Китай, частка якого складає 17 % всього світового виробництва. Проте, Китай не є одним з основних експортерів, що обумовлене високим внутрішнім попитом на пшеницю. Друге місце займає Індія з 12 %. Україна посідає 9-е місце у світовому виробництві пшениці і 6-е місце в світовому експорті з часткою в 4 % від сукупного світового показника. За результатами 2011-2012 МР безперечним лідером в експорті пшениці є США з часткою 18 % від сукупного світового експорту пшениці. В першу трійку також входять Австралія і Росія, які в 2011-2012 МР здійснили експорт пшениці в обсягах 15 % і 14 % від світового відповідно.

* *Науковий керівник – Грідін О.В., ст. викладач*

Основними імпортерами даної культури в світі є Єгипет, частка якого становить 8 % від сукупного світового імпорту, Бразилія – 5 % і по 4 % на Індонезію, Японію і Алжир. За останні 20 років виробництво пшениці в Україні було нестабільним і характеризувалось суттєвими коливаннями в обсягах. У 2011/2012 році воно продемонструвало приріст у розмірі 32 %, склавши 22,3 млн. тонн. Споживання в 2011/2012 році становило 15 млн. тонн. Збиральна площа пшениці збільшилася на 6 % по відношенню до 2010 року. На 2012/2013 МР виробництво пшениці в Україні прогнозувалось на рівні 15,5 млн. тонн, що на 30 % нижче за показник 2011/2012 МР, при внутрішньому споживанні 12,3 млн. тонн, що на 18 % менше минулорічного показника. Експорт культури прогнозувався на 26 % нижчим, ніж торік, на рівні 4 млн. тонн, а імпорт залишився незмінним – 100 тис тонн.

В Україні в розрізі регіонів традиційно найкращі показники з вирощування пшениці демонструють Полтавська, Миколаївська і Донецька області. Найбільшими імпортерами української пшениці є Туніс, Сирія, Кенія, Ізраїль і Іспанія. Серед компаній лідером експорту пшениці є ДК Хлібінвестбуд, на яку припадає до третини від сукупного експорту даної культури. На другому місці знаходиться Нібулон частка якого в останні роки коливалась в межах 10 %. За 6 років середні ціни на пшеницю в світі збільшилися на 80 %, порівняно з серпнем 2006 року. Одним з найважливіших факторів впливу на обсяги виробництва пшениці є, без сумніву, природно-кліматичні умови виробництва. Несприятливі погодні умови знижують урожайність пшениці, спричиняють погіршення якості, створюють дефіцит і призводять до підвищення цін.

Література.

1. Грідін О.В. Стан та перспективи розвитку вітчизняного зерновиробництва в умовах вступу до СОТ / О.В. Грідін // Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка: Економічні науки. – Харків: ХНТУСГ. – 2007. – Вип. 50. – С. 81-86.

2. Грідін О.В. Світовий ринок зерна: стан, проблеми та перспективи розвитку / О.В. Грідін // Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія «Економіка та менеджмент». – 2008. - Випуск 8/1, (31), – С. 75-78.

3. Грідін О.В. Стан та найближчі перспективи розвитку зернопродуктового підкомплексу Харківського регіону / О.В. Грідін // Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства: Економічні науки. – Харків: ХНТУСГ. – 2008. – Вип. 70. – С. 64-69.

ЕКСПОРТ ЗЕРНА УКРАИНЫ И ТУРКМЕНИСТАНА

Мухаммедов В., Овезгелдиев С., студенты*, Харьковский национальный университет сельского хазяйства имени Петра Василенко

В 2015 году Украине прогнозируют увеличение объема экспорта зерновых культур.

В 2015 году Украина может экспортировать около 35 млн тонн зерновых культур, при 61,5 млн тонн валового сбора. Это позволит стране войти в пятерку мировых экспортеров зерна.

В 2013-2014 годах объем экспорта достигал 32,4 млн тонн, благодаря чему Украина была в тройке мировых экспортеров.

При этом, по словам эксперта, в 2015 году наибольший спрос на внешних рынках придется на пшеницу и ячмень.

Также ожидается рост цен.

В 2013 году стоимость ячменя была стабильной, а цены на пшеницу и кукурузу падали до 225 и 165 долларов соответственно. Так, стоимость пшеницы подовольственной второго класса уже возросла до 245 долларов.

Сейчас, по словам экспертов, этот минимум уже пройден, и цены будут расти. Дефицита основных культур не ожидается.

Украина с начала 2014/15 МГ по состоянию на 3 апреля экспортировала 26,99 млн. т зерновых. Об этом 3 апреля сообщила пресс-служба Министерства аграрной политики и продовольствия Украины. Как отмечается в сообщении, объем экспорта пшеницы составил 9,653 млн. т, ячменя – 4,252 млн. т, кукурузы – 12,892 млн. т, других зерновых – 202 тыс. т. Кроме того, на отчетную дату на суда было загружено 244 тыс. т зерновых культур. Таким образом, объем экспортированных и подготовленных к экспорту зерновых составил 27,243 млн. т (пшеницы – 9,762 млн. т, ячменя – 4,252 млн. т, кукурузы – 13,027 млн. т). По данным Минагропрода, на внутреннем рынке цены спроса на зерновые колеблются в зависимости от региона: на пшеницу 3 класса – от 3560 до 4950 грн/т, на фуражную пшеницу 6 класса – от 3250 до 4300 грн./т.

Перспективы урожая зерновых 2015 в Украине не очень оптимистичны. Конфликт на востоке, политические изменения и

---

* *Научный руководитель – Заика С.О., старший преподаватель*

появившаяся в результате их инфляция позволяют предположить, что в следующем году урожай может быть меньше. Для производителей увеличились затраты на топливо, удобрения и пестициды, поэтому, использовать эти средства производства будут меньше. В настоящее время урожай зерна собран с 12,3 млн. га на 83 процента. Средняя урожайность была 39 центнеров с гектара. В соответствии с данными Министерства аграрной политики и продовольствия Украины, уборка урожая ячменя и пшеницы уже завершена. Посев озимой пшеницы завершен на 90 процентов. Фермеры засеяли пшеницей в общем около 6,2 млн. га, земель и это на 100 000 га больше, чем в прошлом году.

Туркмения войдет в число стран-экспортеров продовольственного зерна. На заседании правительства, транслировавшемся в пятницу вечером по туркменскому телевидению, президент Гурбангулы Бердымухамедов сообщил, что в нынешнем году впервые в истории Туркмении появилась реальная возможность экспортировать на мировой рынок пшеницу.

По его словам, это стало возможным благодаря успешной реализации новой аграрной политики, в основе которой - государственная поддержка сельского хозяйства, стимулирование труда крестьян, внедрение последних разработок отечественных ученых аграриев, применение передовых методов мировой науки и многое другое.

В этой связи Бердымухамедов поручил вице-премьеру Мыраттелди Акмаммедову, курирующему агропромышленный сектор, организовать в установленном порядке продажу излишков зерна через биржу.

"Туркмения вошла в число стран-экспортеров продовольственного зерна и сделала еще один важный шаг на пути укрепления своей экономической мощи, что является надежной основой его участия в решении проблемы глобальной продовольственной безопасности, предусмотренной программой Цели развития тысячелетия ООН", - прокомментировала это решение туркменская пресса.

Президент также потребовал обеспечить надлежащую подготовку к предстоящему севу хлопчатника. Отметив, что цена на хлопок на мировых рынках неуклонно растет, Бердымухамедов сообщил, что с нынешнего года в стране вводится новый порядок реализации излишков хлопка, выращенного производителями сверх

договорных обязательств, а также хлопковой продукции, полученной после переработки сырца.

«Начинания с этого уборочного сезона арендаторы могут через биржу сами продавать излишки выращенного ими "белого золота", оставшиеся после сдачи его государству согласно договору. И, несомненно, сложившиеся ныне цены будут стимулировать наших хлопкоробов на выращивание более высоких урожаев хлопка», - подчеркнул Бердымухамедов.

Как известно, прошлый год стал для туркменских земледельцев одним из самых удачных - впервые за годы независимости Туркмении хлопкоробы выполнили госзаказ, сдав свыше 1 миллиона 220 тысяч тонн хлопка-сырца, а хлеборобы собрали более 1 миллиона 400 тысяч тонн зерна. В нынешнем году с 860 тысяч гектаров сельхозугодий хлеборобам предстоит собрать 1 миллион 600 тысяч тонн пшеничного зерна.

АКТУАЛЬНІСТЬ СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ В СУЧАСНИХ ЕКОНОМІЧНИХ УМОВАХ

Немченко М.О., Мельник К.Р., студенти**,
Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

Проблеми планування у наш час привертають увагу все більшої кількості керівників та топ-менеджерів підприємств всіх галузей народного господарства. Великий інтерес до даної теми викликаний прагненням менеджерів володіти таким апаратом управління, який забезпечить стабільність розвитку підприємства в умовах кризової економіки.

Стан економіки українських підприємств показує, що їх функціонування в умовах непередбачуваності зовнішнього середовища, мінливої кон'юнктури ринку, насамперед залежить від наявності на підприємстві такої організаційної структури, яка б могла пом'якшити негативну дію кризових явищ. При цьому важливо, щоб внутрішні можливості підприємства відповідали або були б гнучкими до вимог ринкового середовища, що може бути досягнуто тільки за допомогою стратегічного планування.

* *Науковий керівник – Дудник О.В., старший викладач*

Його застосування створює додаткові переваги у функціонуванні підприємства:

– готує підприємство до змін у зовнішньому середовищі;

– пов'язує його ресурси зі змінами зовнішнього середовища;

– прояснює проблеми, які виникають;

– координує роботу його різних структурних підрозділів;

– покращує контроль на підприємстві.

Таким чином, можна констатувати, що стратегічне планування – це процес моделювання ефективної діяльності підприємства на певний період функціонування, зі встановлення його цілей і їх змін в умовах невизначеності ринкового середовища, а також визначення способу реалізації цих цілей і задач відповідно до його можливостей.

Отже, на сучасному етапі економіка України характеризується погіршенням господарської діяльності більшості підприємств, що пов'язано з високим рівнем інфляції, зменшенням доходів населення, напруженою політичною ситуацією. В зв'язку з цим значна кількість підприємств втрачає свої ринку збуту, відбувається стрімке звуження сегментів, постраждали стратегічні галузі господарства країни. Така ситуація вимагає удосконалення процесів планування діяльності підприємств, формування нової стратегії їх розвитку, що дасть змогу в певній мірі забезпечити стійкий стан у ринковому середовищі та полегшить вихід з кризи. Темпи змін в економіці країни набули значних розмірів, що робить стратегічне планування єдиним способом формального прогнозування майбутніх проблем і можливостей підприємств на ринку.

У даний час більшість підприємств починає усвідомлювати значення стратегічного планування і намагається використовувати його методи у своїй діяльності. Однак стратегічне планування не знайшло ще достатньо повного застосування на підприємствах, на це впливає використання методів стратегічного планування, які використовуються в зарубіжній практиці, що не є адаптованими до вітчизняного ринку, і, як наслідок, результати їх використання виявляються не завжди задовільними.

Сьогодні потрібно враховувати специфіку діяльності українських підприємств при стратегічному плануванні.

Особливостями цих принципів може бути:

1. Підприємство розглядається як "відкрита система", оскільки в умовах українського ринку, воно повинне адаптуватись до оточуючого середовища — в політиці, економіці, суспільстві, екології і т.д.

2. План потрібно розглядати не як директиву, а як неперервний процес, який забезпечує економічну автономію підприємству і є основою для прийняття управлінських рішень. В ході цього процесу встановлюються та змінюються за часом цілі та основні завдання підприємства в зв'язку із змінами навколо нього, і визначаються ресурси для їх досягнення.

3. Плануванню повинен бути притаманний підприємницький дух, оскільки підприємницькі здібності — це здатність прийняття рішень в екстрених ситуаціях і здатність ризикувати, без чого неможливо виробити стратегію виживання підприємства.

4. Планування повинне орієнтуватися на аналіз попередніх та теперішніх подій, враховувати вимоги майбутнього. Планування повинне носити характер розвитку, і обов'язковим видом планування повинне стати стратегічне, в основі якого повинна бути покладена інноваційно-інвестиційна модель розвитку підприємств. А стратегія, як відомо, це основний інструмент, за допомогою якого підприємство підпорядковується ситуації, що склалася на ринку, в ній містяться рішення відносно майбутніх сфер діяльності та вибір нових напрямків розвитку.

5. На сучасному етапі становлення та розвитку вітчизняних підприємств, важливо застосовувати змішані види планування, які притаманні як директивній системі планування так і ринковій, тобто створити ту модель здійснення процесу планування, в якій елементи ринку переплітались би з елементами контролю, і дієвість цієї моделі забезпечувала б постійний контроль за виконанням намічених цілей, планів, з позицій можливості, прийняття вчасних ефективних управлінських рішень. Тобто потрібно вести постійний моніторинг стану об'єкту планування в процесі виконання плану

6. Враховувати особливе поєднання державного регулювання з приватнопідприємницьким саморегулюванням, з метою перебудови планової системи. Тобто застосовувати індикативне планування, коли елементи ринку поєднуються з елементами державного регулювання.

7. Планування слід здійснювати таким чином, щоб воно містило найоптимальніші та найрентабельніші шляхи реалізації цілей та завдань, що були визначені попередньо, враховуючи зміни на ринку.

РІВНІ ІНТЕГРАЦІЇ В АГРОПРОДОВОЛЬЧІЙ СФЕРІ

Ніценко В.С., к.е.н., доцент,
Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

Інтеграційні процеси є складовим елементом економічної системи. Форми інтеграційних процесів, механізм їх прояву, здійснюється на двох рівнях: мікро- і макро [1, 3]. На мікрорівні інтеграційні процеси формуються на базі спеціалізації і кооперування праці, характеризуються тісною кооперацією структурних підрозділів. На макрорівні – це інтеграція бізнес-структур в єдину інтегровану економічну систему, організаційною формою якої є корпорація.

Агропромислову інтеграцію слід розглядати як на макрорівні, так і на мікрорівні.

На макрорівні агропромислова інтеграція виступає як сукупність галузей і організацій, що беруть участь у виробництві, заготівлі, переробці, зберіганні і транспортуванні продукції сільського господарства і доведення її до кінцевого споживача.

Агропромислова інтеграція на макрорівні представляє агропромисловий комплекс країни, покликаний забезпечувати об'єднання галузей промисловості, сільського господарства, заготівлі та торгівлі готової продукції в єдине ціле в конкретному регіоні.

Розвиток агропромислової інтеграції на мікрорівні здійснюється по шляху створення та ефективного функціонування різних агропромислових формувань. До складу таких формування можуть входити галузі сільського господарства, переробної промисловості, а також організації і підприємства із зберігання, перевезення та реалізації готової продукції. Обов'язковою умовою агропромислової інтеграції на мікрорівні є організаційно-економічна і територіальна спільність спеціалізованих сільськогосподарських, переробних, транспортних та інших галузей і виробництв. Агропромислова інтеграція на мікрорівні створює сприятливі умови для ефективного використання сільськогосподарської сировини, трудових і матеріально-технічних ресурсів підприємств і організацій, що входять в агропромислові формування [2].

Наведені підходи до визначення рівнів інтеграції відрізняються і доповнюють один одного. У першому випадку, макрорівень, за своїм змістом, тотожний мікрорівню у другому. Тому розглядаючи наведену класифікацію робимо висновок, що інтеграцію слід розглядати більш детально, тобто на мікро-, мезо- і макрорівні (рис. 1).

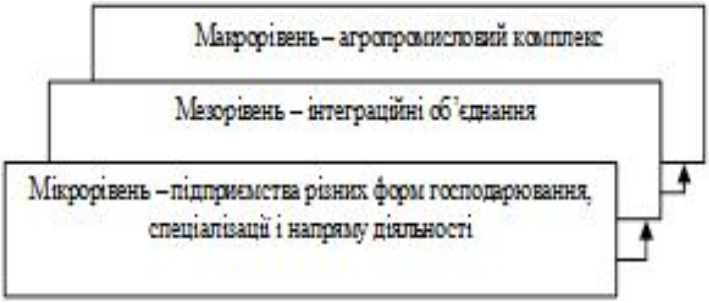

Рис. 1. Рівні інтеграції в агропромисловому комплексі*

** Джерело: Розробка автора*

Теоретико-методологічні підходи наведені в економічній літературі, дали змогу визначити п'ять основних рівнів інтеграції. Перший рівень – нижчий, містить систему взаємовідносин підприємства зі своїми постачальниками та обслуговуючими (агротехсервісними) підприємствами. Посередній рівень, окрім попереднього, включає підприємства зі зберігання вирощеної (виробленої) продукції рослинництва й тваринництва. Особливих умов зберігання потребують такі види продукції: молоко, м'ясо, риба, овочі, фрукти, зернові, технічні культури. Наступний – середній рівень – містить також технологічні ланки з первинної переробки вирощеної (виробленої) продукції. Первинною переробкою займаються мукомельні, олійниці, маслоекстракційні заводи тощо. Високий рівень інтеграції є однією із найбільш досконалих форм вертикальної інтеграції, оскільки трансакційні витрати в межах вертикально-інтегрованого підприємства є мінімальними, податки не сплачуються через відсутність ринкових відносин на даних стадіях виробництва. До його складу входять підприємства вторинної переробки (харчова промисловість): хлібопекарські підприємства, кондитерські фабрики, масложиркомбінати, молоко- та м'ясопереробні заводи, консервні заводи тощо. Останній рівень, окрім перерахованих взаємопов'язаних підприємств, що з'єднують усі технологічні етапи від виробництва до переробки продукції, передбачає реалізацію через або прямі, або непрямі канали. У першому випадку компанія має власні фірмові

магазини на національному ринку, структурні підрозділи, що укладають договори з експорту та доставляють продукцію клієнту. У другому – компанія використовує систему взаємозв'язків з незалежними посередниками, які реалізують продукцію на внутрішньому чи зовнішньому ринках.

Література.

1. Аванесов Г.М. Тенденции интеграционных бизнес-процессов в промышленности: теория, методология, механизмы реализации : [Монография] / Г.М. Аванесов. – СПб. : Изд-во СПбГУЭФ, 2006. – 111 с.

2. Клочко Л.Н. Сельскохозяйственная кооперация : [Практикум] / Л.Н. Клочко; Моск. ун-т потребит. кооперации. – М. : Дашков и К°, 2003. – 75 с.

3. Шершева М.Ю. Межфирменные сети : [Монография] / М.Ю. Шершева. – М. : Эконом. фак-т МГУ, ТЕИС, 2006 – 320 с.

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ – АКТУАЛЬНІСТЬ ТА ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ

***Семененко Т.С., студентка*[*]*,**
Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

На сучасному етапі розвитку ринкових відносин досить важливим завданням, що постає перед підприємствами, є забезпечення конкурентних переваг та підвищення конкурентоспроможності підприємства в цілому. Уміння здійснювати необхідні зміни, перебудовуватися, адаптуватися є сьогодні найважливішою характеристикою, що забезпечує конкурентоспроможність і успішне функціонування в довготривалій перспективі. Саме тому система управління підприємством повинна бути орієнтована на активізацію інноваційної діяльності [3].

Необхідність дослідження інноваційної діяльності підкреслюється вченими-економістами, які займаються проблемами науково-технічного прогресу. Наукові основи теорії інновацій закладені Й. Шумпетером, М. І. Туган-Барановським, М.Д. Кондратьєвим, набули подальшого розвитку у працях Й. Аллена,

[*] *Науковий керівник – Сагачко Ю.М., старший викладач*

Д. Брайта, П. Друкера, В. Зомберта, М. Менсфілда, Г. Менша, Ф. Ніксона, Б. Санто, В. Василенко, Н.І. Редіна, А.І. Ковальова, Ю.А. Ковалькова, А.В. Бусигіна, В. Я. Маштабея, Н.К. Моїсеєвої, М. Портера, Х. Ансоффа та ін.

Дослідженнями основних причин, які стримують активізацію інноваційної діяльності, пошуком дієвих інструментів та механізмів, які сприяли б підвищенню рівня керованості процесами генерування, продукування та розповсюдження інновацій, займалися вітчизняні та зарубіжні науковці Ю.М. Бажал, Є.І. Бойко, І.М. Буднікевич, М.О. Данилюк, М.І. Долішній, О.О. Лапко, Д.М. Черваньов, І.М. Школа, В.В. Яцура, а також А.Б. Аверкієв, Г.Я. Гольдштейн, В.Я. Горфінкель, П.Н. Завлін, С.Д. Ільєнкова. [1]

Метою даного дослідження є обґрунтування необхідності здійснення інноваційної діяльності, яка є для підприємства запорукою економічного розвитку.

Посилення уваги до теоретичного дослідження проблем активізації інноваційної діяльності обумовлено багатьма факторами й, насамперед, становленням нашої країни на інноваційний шлях розвитку. Подолання технічного відставання України практично у всіх галузях промисловості припускає посилення інноваційного характеру виробничої діяльності [2, С. 6].

Пріоритет повинен віддаватися не розвитку країни на основі факторів виробництва й інвестицій, а розвитку на основі активізації інноваційної діяльності. Інноваційний розвиток вітчизняних підприємств можна оцінити за рівнем впровадження інновацій. Інновації є результатом інтелектуальної діяльності людини, її творчого процесу, відкриття, винаходу та раціоналізації у вигляді нових чи відмінних від попередніх об'єктів. Інновації характеризуються введенням на ринок принципово нових продуктів інтелектуальної діяльності людини, які мають більш високий науково-технічний потенціал, новими споживчими якостями. Інновація – це не кожна новація чи нововведення, а тільки така, яка суттєво підвищує ефективність діючої системи, виробництва, продукту [3].

За даними офіційної статистики, динаміка інноваційної активності підприємств в Україні має нерівномірний характер у частині підприємств, що займалися інноваційною діяльністю, хоча в кризові 2008-2009 рр. їх кількість зменшилася неістотно, а в 2013 році, порівняно з 2012 роком, зменшилась на 0,6% (табл. 1).

Таблиця 1

Інноваційна активність промислових підприємств

Рік	Питома вага підприємств, що займалися інноваціями, %	Питома вага підприємств, що впроваджували інновації, %
2000	18,0	14,8
2001	16,5	14,3
2002	18,0	14,6
2003	15,1	11,5
2004	13,7	10,0
2005	11,9	8,2
2006	11,2	10,0
2007	14,2	11,5
2008	13,0	10,8
2009	12,8	10,7
2010	13,8	11,5
2011	16,2	12,8
2012	17,4	13,6
2013	16,8	13,6

Питома вага підприємств, що впроваджували інновації, у 2011 році дещо збільшилася – 12,8 % проти 11,5% у 2010 році та до 13,6% у 2012 році. Проте в 2013 році інноваційна активність промислових підприємств України залишилась незмінною – 13,6% [4].

Причинами низького рівня інноваційної діяльності є недоліки нормативно-правової бази, висока вартість залучення позикових ресурсів, низький рівень знань керівних працівників промислових підприємств на предмет інновацій, відсутність у керівників таких підприємств стратегічного бачення майбутньої діяльності підприємства, товарів чи послуг, які воно пропонуватиме [5]. Важливими проблемами є також низький рівень бюджетного фінансування інноваційних розробок, відсутність дієвих стимулів з боку держави для підприємств, що впроваджують інновації, наприклад, через механізм пільгового оподаткування чи кредитування.

Важливими є також проблеми, що стосуються внутрішнього середовища підприємств. Так, пов'язаною з проблемою нестачі фінансових ресурсів є проблема низької платоспроможності підприємств, які не мають змоги самостійно фінансувати власні інноваційні дослідження та розробки. Спостерігається постійне

зменшення кваліфікованих виробничих кадрів на вітчизняних промислових підприємствах, які досить часто і є натхненниками інновацій. Так само хотілося б згадати про відсутність у межах самих підприємств механізмів стимулювання інноваційної ініціативності працівників через премії, доплати, інші форми матеріального стимулювання [3].

Вирішення цих проблем дозволить промисловим підприємствам дійсно стати на інноваційний шлях розвитку і тим самим «долучитися» до економічного росту держави в цілому.

Таким чином, для досягнення ефективності діяльності вітчизняних підприємств необхідними заходами є постійне оновлення і трансформування управлінської та виробничої системи, проведення активної інноваційної діяльності та активізація державного стимулювання в даній сфері діяльності. Реалізація запропонованих напрямків активізації інноваційної діяльності в Україні дасть змогу значно підвищити рівень інноваційної активності промислових підприємств та стабілізувати прискорений процес оновлення виробництва.

Література.

1. Пожуєва Т.О. Інноваційна діяльність — основа ефективного підприємництва/ Т.О. Пожуєва, О.М. Лебедєва // Вісник економічної науки України. – 2011. - №1 – С. 117-119.

2. Дяченко М.І. Управлінські інновації як основа інноваційного розвитку організації /М.І. Дяченко // Стратегія економічного розвитку України. Збірник наукових праць. – 2009. –№ 24-25 – С. 37-41.

3. Войтаренко М.П. Формування інноваційно-інвестиційної політики регіонів України на засадах кластерних технологій / М.П. Войтаренко // Вісн. Хмельн. нац. ун-ту. Економічні науки. – 2008. – № 3 – Т. 1. – С. 263-267.

4. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу :http://www.ukrstat.gov.ua.

5. Ілляшенко С.М. Інноваційний менеджмент: Підручник / С.М. Ілляшенко. – Суми : ВТД — Університетська книга, 2010. – 137 с.

СУПУТНИКОВИЙ GPS – НАВІГАТОР В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

Сірик Т.І., студентка*[*]*,
Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

Нині у світі відбувається швидкий розвиток нових технологій: розроблена низка комп'ютерних програм, у тому числі електронні таблиці, бази даних, географічні електронні системи та інші види прикладного програмного забезпечення. Система глобального позиціювання (GPS) дає можливість визначити конкретне місце на полі з точністю до кількох сантиметрів. Існує чимало спеціальних датчиків, які можуть відображати стан і характеристику ґрунту, стан посівів, процес збирання, видаючи дані, що використовуються для корекції чи контролю певної операції.

Однією із нових технічних розробок є супутниковий GPS-навігатор. Комплексні технології виробництва сільськогосподарської продукції, що одержали назву "точне землеробство" (Precision Farming), почали активно розвиватися за кордоном ще наприкінці 90-х років, і визнані світовою сільськогосподарською наукою як досить ефективні передові технології, що переводять аграрний бізнес на більш високий якісний рівень. Ці технології є інструментом, що забезпечує рішення трьох основних задач, що зумовлюють успіх в умовах сучасного ринку - наявність своєчасної об'єктивної інформації, здатність прийняти вірні управлінські рішення й можливість реалізувати ці рішення на практиці.

За допомогою сучасного GPS-навігатора можна вирішити чимало проблем.

По-перше, на 7% зменшити затрати робочого часу на обробку ділянки, слід підкреслити, що за допомогою навігатора з'являється можливість працювати в різні погодні умови і також вночі. Як доказ цьому, в господарствах компанії «Інтеко-Агро», Белгородської області був зафіксований і занесений в книгу рекордів Гіннеса новий світовий рекорд «Рекорд швидкості сівби соняшника одночасно з внесенням рідких добрив». За добу провели посів гібриду соняшника «Syngenta seeds» одночасно з внесенням добрива на поле площею 667,2 га. По-

[*] *Науковий керівник – Нікітіна О.М., асистент*

друге, більшість українських землекористувачів навіть не знають точної кількості землі у своїй власності, це можна списати на те, що робота здійснюється на підставі карт 20 літньої давнини, при цьому немає достовірної інформації про стан ґрунту, його властивості.

Великі території, які зайняті під сільськогосподарські угіддя, досить складно контролювати через нерозвинену мережу пунктів оперативного моніторингу, наземних станцій, у тому числі і метеорологічних, відсутність авіаційної підтримки, зважаючи на дорожнечу і т.д. Крім того, в силу різного роду природних процесів, відбувається постійна зміна кордонів посівних площ, характеристик ґрунтів та умов вегетації на різних полях і від ділянки до ділянки. Всі ці фактори перешкоджають отриманню об'єктивної, оперативної інформації, необхідної для констатації поточної ситуації, її оцінки та прогнозування. А без цього практично неможливі збільшення виробництва сільськогосподарської продукції, оптимізація використання земель, прогнозування врожайності, зменшення витрат та підвищення рентабельності.

По-третє, значна економія на мінеральних, органічних добривах і засобах захисту. По-четверте, складені за допомогою систем супутникової навігації електронні карти полів дозволять виявити їх ефективну площу, а також використовувати в диспетчерській програмі, де буде чітко видна робота техніки на конкретних полях, з детальним треком їх обробки. Задавши ширину робочого органу трактора, обприскувача або комбайна, ви наочно на карті та в цифрах у звіті побачите оброблену, необроблену площі і площа перекриттів. Це дозволить оцінити якість проведених робіт, точно розрахувати заробітну плату механізаторів.

Інформація про точні технології є найцінніщим ресурсом сільгоспвиробника, оскільки вона важлива на всіх етапах сільськогосподарського виробництва. Її складовою є: характеристика культур; агрофізичні та агрохімічні властивості ґрунту; видовий склад шкідливих об'єктів агрофітоценозу; вимоги щодо внесення добрив; динаміка урожайності тощо.

В Україні процес впровадження інноваційних технологій у систему управління сільським господарством знаходиться на стадії розвитку. Так, спеціалістами відділу космічних інформаційних технологій та систем Інституту космічних досліджень НАНУ-НКАУ (Куссуль Н.М.) спільно з Національним університетом біоресурсів

природокористування України (Шелестов А.Ю.) на замовлення Міністерства агрополітики було розроблено Web-портал системи агромоніторингу сільськогосподарських культур. Геопортал призначений для надання сервісів моніторингу сільськогосподарських культур на території України через мережу Інтернет (http://agro.ikd.kiev.ua). У 2011 р. співробітники відділу завершили проект Європейської комісії «Оцінювання площ посівів на основі супутникових даних в Україні». Розроблені алгоритми використовуються для вирішення прикладних задач в галузі сільського господарства та моніторингу стану рослинності.

Отже, можемо зробити наступні висновки. Інновації в сільському господарстві потрібні, але найбільш потрібне запровадження їх на території України. Наша країна має величезний аграрний потенціал, який виражається в сприятливих погодно-кліматичних умовах, високій родючістю ґрунту, якщо збільшити використання таких речей, як супутникові GPS-навігатори, сільське господарство стане «золотою жилою» економіки країни.

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗМІНИ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Судакова А.О., студентка*,
Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

Організаційний розвиток можна трактувати як довготермінову роботу в організації щодо удосконалення процесів вирішення проблем і оновлення. Такий розвиток є стратегічним шляхом, з одного боку, зростання загальної ефективності організації, а з іншого - підвищення почуття задоволеності та поліпшення умов праці співробітників.

Зміни - це питання, яке стосується всіх організацій. Більшість компаній і відділів великих корпорацій приходить до висновку, що вони повинні проводити помірну реорганізацію, хоча б раз на рік, і корінну - кожні 4-5 років. Зміни всередині організації, як правило, - це реакція на зміни у зовнішньому середовищі.

Під організаційними змінами розуміють будь-яку зміну в одному або кількох елементах організації. Зміни можуть стосуватися будь-

* *Науковий керівник – Краля В.Г., асистент*

якого елемента процесу організації (рівня спеціалізації; способів групування; діапазону контролю; розподілу повноважень; механізмів координації).

Зміни це завжди нововведення. З цього приводу, виділяються етапи, які необхідні для проведення змін на підприємстві:

- зміна цілей;
- зміна організаційної структури управління;
- зміна технології виробництва;
- перепідготовка робітників;
- реструктуризація існуючих та створення нових відділень;
- зміна керівників нижчої ланки за необхідністю.

Для проведення будь-яких змін, необхідно розраховувати обсяги витрат, що потягнуть за собою зміни. Визначивши термін їх проведення, можливо уникнути затягнення цього періоду. І все ж таки, зміни втілюють люди, які є агентами змін. Послідовно виконуючи всі етапи змін, можна зауважити, що зміни – це є середньо тривала та довготривала робота.

Так як управління змінами є функцією менеджменту їх поділено на етапи:

1. Планування змін.
2. Підтримка колективу та керівного складу до проведення змін.
3. Мотивація змін.
4. Поточний контроль за змінами.
5. Регулювання процесу змін.
6. Спостереження за виконанням.
7. Висновки.
8. Підведення підсумків.

Американський науковець Грейнер розробив модель процесу управління організаційними змінами. Шість етапів моделі характеризують, з одного боку, вплив на структуру управління, а з іншого – реакцію владних структур на цей вплив та розробку певної протидії.

Етап 1. Тиск і спонукання. Першим кроком управлінської діяльності керівництва повинно бути усвідомлення про необхідність змін і підготовка до їх проведення. Цей тиск може здійснюватися зовнішніми факторами (зростаюча конкуренція, зміни в економіці, поява нових законів або постанов уряду), а також внутрішніми факторами (зниження продуктивності праці, значне зростання витрат, плинність кадрів, конфлікти та скарги в організації).

Етап 2. Посередництво і переорієнтація уваги. Керівництво відчуває необхідність змін, але не може зробити обґрунтований аналіз проблем. Виникає потреба в посередницьких послугах зовнішнього консультанта, який може об'єктивно оцінити ситуацію. Посередництво повинно бути об'єктивним та ефективним, сприяти зміні орієнтації.

Етап 3. Діагностика і усвідомлення. На цьому етапі керівництво збирає відповідну інформацію, визначає причини виникнення проблем, які потребують змін. За Грейнером цей процес необхідно починати на вищому рівні управління, а потім поступово спускатися до нижчого управлінського рівня. Однак, неможливо виявити проблему і прийняти рішення без достовірної інформації з нижчих рівнів управління.

Етап 4. Знаходження нового рішення та шляхів його виконання. Після визначення проблеми, керівництво шукає спосіб виправлення ситуації. В більшості випадків керівництво повинно заручитися згодою тих, хто відповідає за його виконання.

Етап 5. Експеримент і виявлення. Організація не може брати на себе ризик, відразу проводячи масштабні зміни, без обґрунтованого визначення проблем, прихованих труднощів. Шляхом експерименту і виявлення негативних наслідків можливого рішення керівництво корегує свої плани для досягнення бажаного ефекту.

Етап 6. Підкріплення і згода. Керівництво повинно мотивувати людей, щоб вони погодилися і прийняли запропоновані для організації зміни. Цього можна досягти переконанням підлеглих, що зміни вигідні як організації, так і особисто кожному члену колективу. Можливими способами підкріплення згоди на зміни є: похвала, визнання, просування по службі, підвищення оплати праці за більш високу продуктивність, а також участь в проведенні змін.

В процесі здійснення організаційних змін завжди існують сили за та проти їх проведення. З метою сприяння змінам менеджер має провести так званий "аналіз поля сил" і скласти баланс сил, тобто чітко визначити фактори, що сприяють і заважають здійсненню змін. Після цього необхідно шукати шляхи і засоби поступової нейтралізації або мінімізації факторів, що заважають змінам.

Фактори, які сприяють і заважають проведенню організаційних змін:

Сприяють:

1. Усвідомлення необхідності змін.
2. Організаційна криза.

3. Застарілість продукту (технології).
4. Зміни законів і інших регуляторів.
5. Зміни системи цінностей і норм поведінки у робітників.
6. Зниження продуктивності організації.

Заважають:

1. Бюрократична жорсткість організації.
2. Невдачі у проведенні попередніх перетворень.
3. Опір і побоювання змін.
4. Суперечливість цілей.

На відміну від колишніх традиційних організацій, сучасні організації відповідають на виклики не стільки власної трансформації, скільки трансформації середовища. Особливість сучасного типу розвитку визначається тим, що починаючи з мінімального рівня інституціональної складності організації замість того, щоб руйнуватись під дією непередбачуваних факторів, вона виявляє здатність адекватно реагувати на них. Ця здатність є результат постійної інноваційної активності в технічній інституціональній і культурній сферах, що дозволяє компенсувати старі вичерпні ресурси цілеспрямованою заміною на нові.

Зміни є одними з типів розвитку підприємств. Менеджерам потрібно навчитись керувати змінами та розвитком, так як це є необхідною умовою успішного управління.

Отже, зіштовхуючись із необхідністю змін, треба враховувати ситуації у організації, час зміни й особливо персоналу. З цих даних необхідно вибирати той спосіб змін, який буде адекватний цій ситуації, і планувати етапи змін, максимально залучаючи до цього працездатний персонал.

POWER PLANTS AS RAW MATERIALS FOR BIOFUELS

Skudlarski Jacek, dr inż. Warsaw University of Life Sciences – SGGW, Poland
Zaika S.O., the senior lecturer Kharkov Petro Vasilenko state technical university of agriculture

Actual tasks facing the state, is the reduction of imported fuel - natural gas and oil - and finding their own alternative renewable energy while addressing environmental issues and the development of energy-saving technologies.

It is known that in five to ten years of proven oil reserves will be exhausted in 60-65 % production decline by 30-40 %, and the need to increase consumption. In addition, according to scientists, the world's proven natural gas reserves would last only 50-60 oil - 25-30 years. Therefore, more is needed to attract non-traditional sources of energy that are based on bioenergy feedstock.

Active increasing industrial production leads to environmental pollution (water, soil, air). Pretty dangerous and harmful to living organisms is environmental pollution with toxic substances, heavy metals, and emissions of industrial enterprises large amount of CO_2 cause great danger to the environment and lead to the creation of the greenhouse effect.

But in recent years both in the world and in Ukraine in particular, due to the rising costs of energy, more attention has been paid to biofuels produced from high-performance energy crops.

Energy production from renewable sources, including biomass is developing dynamically in most European countries. For example, the main raw material for the production of biofuels in Brazil's sugar cane in the US - corn (from 1 ton of corn silage can get 200 to 400 m^3 of biogas). In European countries, and especially in Germany, is increasing production of biofuels from sugar beets.

One of the most promising alternative energy today is solid biomass organic origin, including plant, which is an environmentally friendly renewable energy. Biomass energy is equivalent to 2 billion. Tons of fuel per year, which is about 13-15 % of total primary energy use worldwide. The share of Ukraine, according to some estimates, is about 50 million. Of fuel, but economically viable biomass potential is estimated at 27 million tons of fuel per year.

Special attention is paid to the problem of the world's biomass to obtain biofuels. Biomass in energy can be used directly or by burning a fuel - after the previous processing diesel, ethanol or gas.

The source of energy resources can be a vegetable by-products (straw, sunflower hulls, corn stalks, etc.), the annual waste which up to 50 million tons and specifically designed for this power plant, the main absorbent carbon dioxide, reducing the quantity in the atmosphere. They form high yields of biomass that could be used for energy targets for bio-fuel production. Involvement of the potential for energy production can meet about 12-15 % of Ukraine's primary energy.

Power plants and harvest valuable high ruggedness to grow. In a relatively short period of time can produce large increases in biomass. In

terms of equivalent energy costs of growing such crops is much less than the cost of energy derived from traditional sources. The use of plant biomass provided its continuous renewal does not increase the concentration of CO^2 in the atmosphere.

The choice of a culture of energy depends on many factors: the type of soil, the location areas and access to water, type of terrain, etc. Also be sure to determine the timing and methods of harvesting, storage, processing and transportation, as well as economically feasible distance transportation of biomass fuels must not exceed 50 km.

Today, bioenergy is a promising area of agricultural production. Ukraine has all the conditions for a broad introduction and use of new technologies and the growing biomass energy crops. The development of bioenergy technologies reduce the problem of ensuring the country's energy resources, improve the ecological situation in the region, promote employment of local people. This will make it possible to transform the agricultural sector of the energy user directly to the manufacturer. Based on the current level of total primary energy consumption in Ukraine economic potential of growing biomass energy can provide about 10 % of the country's energy needs. The widespread introduction of plantations on low-energy crops and crop rotations derived from lands will increase the share of biomass in the energy balance of the country next year to 20-25 %.

Power plants affect the environment and the environment as follows:

- one hectare plantation plants absorb energy from the air more than 200 tones' of CO_2 for 3 years;
- ideal for planting contaminated land, low productivity, in terms of, growing crops;
- effectively used in the anti-erosion measures for strengthening soil enriched soil minerals and trace elements, nutrients naturally occurring;
- plantations power plants are natural filters for waste agricultural production, are used as buffer zones in areas of biological waste accumulation farms;
- energy plants are natural filters for cleaning soil from pesticides.

Therefore, to overcome the problem of Ukraine energy deficit, and the necessary and timely energy gained special attention because its solution requires finding alternative ways of energy supply. The use of energy crops should be considered strategic direction solution of energy problems.

ОСОБЛИВОСТІ ПЛАНУВАННЯ КОРМОВОЇ БАЗИ ТВАРИННИЦТВА

Терентієв І.А., Пашкова К.О., Юр'єв Є.Є., студенти*, Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

Питання планування кормової бази не втрачає своєї актуальності і на даний час. Створення сталої, повноцінної кормової бази залежить від ефективного планування, системи організації кормовиробництва та кормозберігання.

Кормова база тваринництва формується з різних видів кормів залежно від галузі та природнокліматичних умов господарювання, що дає можливість їх оптимального планування за допомогою математичних методів та сучасної комп'ютерної техніки.

Характерними тенденціями розвитку кормової бази в даний час є:

• інтенсифікація всіх видів її кормових джерел на базі меліорації, хімізації та комплексної механізації;

• застосування індустріальних методів вирощування і прогресивних технологій збирання кормів, включаючи організацію масового і потокового виробництва зелених кормів;

• організація заводської переробки зерна і зеленої маси культурних рослин на комбікорми, монокорм, трав'яне борошно, брикети і т. д. і приготування кормів, збагачених білковими добавками і мікроелементами на спеціальних установках безпосередньо в господарствах;

• перебудова загального типу годівлі тварин у напрямку переважного використання трав'янистих і концентрованих кормів у вигляді гранульованих і брикетованих повнораціонних кормосумішей, а також продукції культурних лукопасовищних угідь;

• розвиток форм міжгосподарської кооперації у виробництві, переробці і приготуванні кормів; створення мережі великих спеціалізованих господарств товарного кормовиробництва і з насінництва трав;

• формування і розвиток кормовиробництва в якості великої, самостійної, спеціалізованої галузі підприємств, оснащеної в необхідній кількості всіма видами засобів виробництва (кормовими площами, технікою, сховищами і т. д.) і трудовими ресурсами.

---

* *Науковий керівник – Дудник О.В., старший викладач*

Планування кормової бази в господарствах включає такі елементи: обчислення потреби в кормах, визначення кількості надходження їх з власних джерел і купівлі, планування розміру посівних площ кормових культур і використання кормів, складання кормового балансу. При цьому має бути забезпечена потрібна якість корму за протеїном та іншими речовинами, а також якомога менші розмір кормової площі і собівартість корму.

Для визначення планової потреби в науковій літературі пропонуються такі основних способи:

– за плановим поголів'ям худоби і птиці у фізичних головах та нормами їх годівлі в натуральних кормах;

– за плановим поголів'ям худоби і птиці в умовних головах та нормами потреби кормів на одну умовну голову в кормових одиницях;

– за плановим обсягом виробництва продукції тваринництва та нормами витрат корму (в кормових одиницях) на одиницю різних видів продукції.

Якщо для планування використовують дані щодо середньорічного поголів'я худоби за статево-віковими групами і нормативи річної потреби різних видів кормів на одну голову, то нормативи визначають виходячи із балансованих за перетравним протеїном та іншими поживними речовинами добових раціонів на літній і зимовий періоди за планової продуктивності. Планові раціони складають відповідно до прийнятих у господарстві типів годівлі, а також з урахуванням фактичної наявності кормів на початок планового року, передбачуваних обсягів виробництва кормів у плановому році, можливостей їх придбання і надходження в порядку отоварювання.

У разі планування кормів за потребою в кожному окремому виді здійснюють ділення загальної кількості кормових одиниць на запланований обсяг виробництва продукції або середньорічне поголів'я худоби, визначають планову витрату кормів у кормових одиницях на 1 ц продукції або на одну голову худоби. Важливою умовою підвищення ефективності тваринництва є планування витрат кормів на одиницю продукції в меншому розмірі, порівняно з середніми фактичними витратами за останні роки за рахунок забезпечення тваринництва більш повноцінними кормами, підвищення якості кормів, застосування вітамінів, мікроелементів та інших хімічних засобів і біопрепаратів.

Кормову базу планують на календарний і господарський роки.

Потребу в кормах на календарний рік (він триває з 1 січня до 31

грудня) обчислюють на основі середньорічного поголів'я тварин та річних норм їх годівлі. Разом з тим обчислюють вартість цих кормів (за собівартістю виробництва, а купованих – за ціною придбання), яку використовують при калькуляції собівартості продукції тваринництва.

Потребу в кормах на господарський рік (від врожаю до врожаю) обчислюють від урожаю планового року до урожаю наступного року, що пов'язано із строками надходження нових кормів із земельних ділянок. Сюди слід включити основний і страховий фонди, продаж кормів. Розрахунки здійснюють за річними нормами годівлі тварин та середнім поголів'ям за господарський рік (беруть вихідне поголів'я на кінець планового року обороту стада). Страховий фонд обчислюють у розмірі: концентрати – 10%, грубі і соковиті корми – 15%, силосні культури – 25-30%. Разом з тим враховують втрати зелених кормів при їх транспортуванні і згодовуванні 5-7%.

На основі даних про потребу в кормах на господарський рік визначають площі посіву відповідних фуражно-кормових культур, включаючи і насінні ділянки. Перед тим спочатку визначають скільки кормів надійде з природних кормових угідь, кількість побічної кормової продукції рослинництва і придбаних кормів.

Обчислену потребу в кормах у натуральному виразі за їх поживністю переводять у кормові одиниці, що дає можливість підсумувати загальну їх кількість і визначити рівень кормовиробництва з розрахунку на гектар сільськогосподарських угідь та рівень заготівлі кормів з розрахунку на одну умовну голову тварин.

План потреби в кормах та їх використання на окремі періоди року (півріччя, квартал, місяць, декаду) складають за даними поголів'я тварин на ці періоди та відповідними нормами годівлі. З цих планів тільки розрахунок потреби у зелених кормах на літньо-пасовищний період використовують, щоб визначити площі посівів у зеленому конвеєрі.

Щоб розрахувати вартість кормів, потрібно підраховану суму кормів помножити на ціну 1 ц відповідного корму.

Потребу в зеленому кормі на господарський рік визначають множенням поголів'я худоби на кінець планового року на норму використання його протягом пасовищного періоду або за даними помісячного поголів'я і відповідними нормами потреби в зеленому кормі.

Кількість зеленого корму по місяцях розподіляють пропорційно до помісячного поголів'я тварин.

Отже, планування кормової бази, з використанням науково-обґрунтованих норм і нормативів на основі інноваційних агротехнологій є необхідною складовою ефективного тваринництва.

ПЕРЕДУМОВИ АКТИВІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ АГРОПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА В УКРАЇНІ

***Угненко І.Є., студентка*[*]*,**
Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

Агропромисловий комплекс є важливим сектором економіки України. Прибутковість і стабільність діяльності аграрних формувань в умовах постіндустріального суспільства залежить від використання в процесі виробництва інформації і знань. Таким чином, для підвищення конкурентоспроможності сільського господарства, досягнення зростання виробництва і мотивації до підвищення продуктивності праці, розвитку сільських територій, закріплення молоді на селі об'єктивною необхідністю для України є перехід аграрного сектора економіки на інноваційний шлях розвитку. Виходячи з цього, важливим завданням стає створення ефективної інноваційної системи за участю держави, наукових установ та інноваційного бізнесу.

Інноваційний розвиток сільського господарства базується на впровадженні прогресивних техніко-технологічних, організаційно-економічних, управлінських рішень, спрямованих на поліпшення якості продукції, підвищення ефективності та конкурентоспроможності виробництва.

Існує ряд проблем, які заважають інноваційним структурам досягти потрібних результатів. Основні з них: невідповідність системи координації та управління АПК в ринкових умовах (відірваність науково-дослідних установ від ринку, робота «на полицю», одноосібні дії інститутів та аграрних підприємств); неузгодженість державних та інших економічних форм і механізмів управління інноваційними процесами; недостатня кількість чи відсутність фінансових інститутів, відсутність законодавчої бази, яка регламентує і стимулює діяльність інноваційних підприємств; застаріла матеріально-технічна база

[*] *Науковий керівник – Красноруцький О.О., д.е.н, професор*

науково-дослідних установ; недостатня інформованість вчених, неможливість їх виїзду на кращі підприємства України і світу за обміном досвідом; відсутність спеціалістів у галузі інноваційного менеджменту; недостатній рівень інтеграції у світовий інноваційний простір; недостатній рівень міжгалузевої та міжрегіональної інтеграції всередині країни; незначний споживчий попит на товари та послуги на внутрішньому ринку; недостатній рівень розвитку виробничої та соціальної інфраструктури; відсутність ефективного механізму забезпечення дієвого взаємозв'язку науки з виробництвом; недостатній рівень фінансування науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт.

Сьогодні процес формування інноваційної системи в Україні, зокрема в агропромисловому комплексі, відбувається за дуже несприятливих умов: недостатнє забезпечення наукової сфери матеріально-технічними ресурсами, обмеженість інформаційних ресурсів, втрата висококваліфікованих працівників тощо.

До основних форм підтримки наукової та інноваційної діяльності належать: пряме бюджетне фінансування; пільги щодо оподаткування прибутку від реалізації наукових розробок; звільнення від сплати податку на власність і землю, що відносяться до наукових організацій; надання безвідсоткових банківських позик; створення венчурних інноваційних фондів, які користуються податковими пільгами; зниження державних патентних зборів для суб'єктів які створюють інновації; право на прискорену амортизацію обладнання; створення мережі технополісів та технопарків.

Світова практика показує, що найбільш ефективно, як правило, завдання фінансування інноваційної діяльності вирішують венчурні організації. Так, основний обсяг венчурного капіталу в США формується зі спеціалізованих венчурних фондів. Такі фонди фінансуються за рахунок неформальних об'єднань інвесторів, включаючи пенсійні фонди, благодійні фонди, страхові компанії, банківські холдингові компанії, великі корпорації, індивідуальних інвесторів, іноземних інвесторів, венчурних професіоналів, що представляють собою посередників між джерелом інвестицій і компаніями, які здійснюють реалізацію інноваційних проектів, і не котируються на фондовій біржі. Серед форм венчурного фінансування виділяють інвестиції в акціонерний капітал та інвестиційні позики, як правило, середньострокові. До основних типів

венчурних організацій, виходячи із зарубіжного досвіду належить мережа «центрів переваги» та бізнес-інкубатори .

В умовах глобалізації великого значення для позиціювання країни в інноваційному просторі має використання можливостей міжнародного співробітництва. Серед таких факторів надзвичайно важливим є залучення зарубіжних інвесторів до розвитку вітчизняної інноваційної сфери, зокрема в області АПК. Вирішення проблеми залучення зарубіжних інвесторів має здійснюватись наступними заходами: поліпшення загальних умов для інвестицій в економіку України; створення законодавчих норм, ідентичних для вітчизняних та зарубіжних інвесторів; розробка єдиних критеріїв оцінки інвестиційної привабливості інноваційних програм і проектів.

Зазначені заходи дадуть змогу сформувати сприятливий інноваційний клімат, задіяти всі необхідні механізми та стимули для підвищення зацікавленості підприємств у впровадженні наукомістких технологій.

ІННОВАЦІЇ ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА МЕХАНІЗМУ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ

Ужва А.М., к.е.н., доцент,
Миколаївський національний університет
імені В.О. Сухомлинського

Сучасні інтеграційні процеси в рамках глобального економічного середовища, тенденції у перманентних змінах інвестиційної активності, специфічні умови конкуренції на ринках товарів і послуг, поглиблюють і без того недостатньо конкретизовані принципи оцінки ефективності функціонування та продуктивну силу наявного потенціалу економічних суб'єктів. Складність функціонування сучасного суб'єкта господарської діяльності як відкритої соціально-економічної системи, результативність і ефективність діяльності якої більшою мірою залежить від впливу факторів загальноекономічного середовища, ніж внутрішнього впливу додатково ускладнює вироблення об'єктивної критеріальної бази встановлення рівня

результативності та ефективності функціонування економічної системи. Показники ефективності та результативності відіграють важливу роль у підтримці об'єктивованих управлінських рішень в системах загального та функціонального менеджменту.

В сучасних реаліях української економіки проблеми активізації інноваційної діяльності та переходу на інноваційну модель розвитку є актуальними як у теоретичному, так і в практичному аспектах, тому що інноваційний шлях розвитку економіки є невід'ємною частиною загальносвітового науково-технічного прогресу в умовах глобалізації. Це підтверджується затвердженням на початку 2013 року Кабінетом Міністрів України «Державної програми активізації розвитку економіки на 2013-2014 роки», що передбачає створення державного банку розвитку з метою стимулювання та підтримки розвитку пріоритетних галузей економіки, реалізацію інвестиційних та інноваційних проектів в різних галузях держави.

Інноваційна діяльність економічних систем потребує створення ефективного та дієвого механізму інноваційного розвитку. Фінансовий механізм з ефективною системою фінансування інновацій дозволяє мобілізувати усі наявні джерела фінансових ресурсів, що впливає на активізацію його інноваційної діяльності, підвищенню рівня їх конкурентоспроможності та соціально-економічно розвитку.

Інноваційний механізм – це організаційно-економічна форма здійснення інноваційної діяльності й сприяння її проведенню, пошуку інноваційних рішень, а також важіль стимулювання й регулювання цієї діяльності. Інноваційні механізми існують на трьох основних рівнях: макрорівні, регіональному рівні, та рівні підприємства. На макрорівні вирішуються три основні завдання: формується державна інноваційна стратегія, створюється сприятливий інноваційний клімат для економіки в цілому, реалізуються державні інноваційні програми. Ефективність інноваційної діяльності в регіоні залежить від сформованої системи механізмів його інноваційного розвитку, які представляють собою взаємозв'язок організаційного, економічного та фінансового механізму, що в

цілому визначає ефективну регіональну стратегію інноваційного розвитку й забезпечує адаптацію інновацій до ринкових умов.

Дієвий механізм інноваційного розвитку економічних систем починається з ефективних організаційних етапів, які є основою організаційного механізму. Перш за все, це стосується створенню й підтримки умов для інноваційного розвитку шляхом сприяння впровадженню інноваційних технологій і випуску інноваційних продуктів на підприємствах; формування трансферу технологій; сприянню впровадженню інноваційних проектів підприємствами для потреб комунального господарства; забезпеченню економічної безпеки суб'єктів інноваційної діяльності економічних систем; проведення моніторингу інноваційної діяльності. Інформаційна підтримка інноваційного розвитку економічних систем забезпечується шляхом створення інформаційної інфраструктури, що покликана забезпечити поширення інформації про інноваційні продукти, а також про наявні джерела фінансування.

В умовах прискореного руху глобалізаційних і трансформаційних процесів одним із головних завдань є розроблення концепції інноваційного розвитку економічних систем, визначення пріоритетних експортних галузей, які забезпечать соціально-економічний прорив країни, та формування адаптивної системи управління цими процесами. Нами виділено такі принципи: системності і комплексності; цільової спрямованості в напрямах економічного, соціального та екологічного розвитку; єдності інтересів в різновекторних напрямах внутрішньої і зовнішньої діяльності; єдиного організаційно-координуючого центру інноваційного розвитку; збалансованості центрів відповідальності в управлінській ієрархічній системі; програмно-цільової доцільності; раціонального поєднання лінійно-функціональної взаємодії та синергетичної організаційної взаємодії.

Визначальне місце в структурі фінансового механізму інноваційного розвитку займає фінансування, яке характеризується досить широким спектром джерел фінансових ресурсів та повинне мати чіткі принципи їх акумулювання,

способи контролю за цільовим використанням фінансових ресурсів та використовувати методичні підходи щодо оцінки їх ефективності. До джерел фінансування інноваційного розвитку належать власні кошти підприємств, бюджетні кошти, іноземні інвестиції, венчурний капітал кредитні ресурси. Бюджетні кошти спрямовуються на здешевлення кредитів, залучених у національній або в іноземній валюті України, у тому числі за кредитами, залученими від іноземних фінансових установ, для реалізації інноваційних та інвестиційних проектів у реальному секторі економіки; надання державної підтримки для реалізації інвестиційних проектів на умовах співфінансування.

Впровадження в життя інноваційної моделі розвитку економіки потребує ретельного вивчення різних об'єктів та явищ складного і багатопланового механізму, що поєднує інвестиційну, фінансово-грошово-кредитну політику, удосконалення організації праці та виробництва. Динаміка світових тенденцій спонукає Україну до вироблення відповідної інноваційної політики, без якої неможливий поступальний розвиток економіки держави. Кардинально змінити економічну ситуацію в Україні можна шляхом використання інноваційних факторів розвитку, досягнень сучасної науки і новітніх високих технологій як головного ресурсу економічного зростання.

ІНВЕСТИЦІЙНА ПРИВАБЛИВІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ РОЗВИТКУ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Ушакова С.А., Андрус Я.І., студенти*,
Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

На сучасному етапі розвитку ринкової економіки проблема забезпечення інвестиційної привабливості підприємства є, без сумніву, однією з ключових в сучасній економічній теорії і практиці. Виходячи з цього, дана проблема досліджується багатьма вченими, як вітчизняними, так і зарубіжними. Проте, єдиного підходу до тлумачення інвестиційної привабливості дотепер не вироблено. Кожен трактує дане поняття на основі чинників, покладених в його

* *Науковий керівник – Грідін О.В., старший викладач*

оцінку. Найбільш повніше визначення інвестиційної привабливості надане, на нашу думку, Криловим Е.І. і Власовим В.М: «інвестиційна привабливість – це економічна категорія, що характеризується ефективністю використання майна підприємства, його платоспроможністю, стійкістю фінансового стану, його здібністю до саморозвитку на базі підвищення прибутковості капіталу, техніко-економічного рівня виробництва, якості і конкурентоспроможності продукції».

Складнощі тлумачення даного поняття є наслідком існування величезної кількості чинників, що впливають на інвестиційну привабливість. Умовно дані чинники можна розглядати на різних рівнях їх прояву: на макрорівні – інвестиційна привабливість країни, на мезорівні – інвестиційна привабливість регіону, на рівні галузі – інвестиційна привабливість галузі і на мікрорівні – інвестиційна привабливість підприємства. Інвестиційна привабливість країни – це сукупність економічних, політичних, фінансових умов, що здійснюють вплив на надходження внутрішніх і зовнішніх інвестицій в економіку країни. Інвестиційна привабливість регіону – сукупність специфічних внутрішніх і зовнішніх чинників для даної галузі, її фінансових показників, можливостей зниження галузевих ризиків, а також прогнозу тенденцій її розвитку, що дозволяє залучити інвестора.

Оскільки підприємство є відкритою системою, то на його інвестиційну привабливість можуть впливати, як зовнішні чинники, так і внутрішні. До зовнішніх відносяться: інвестиційна привабливість країни (соціально-політична стабільність, економічна стабільність, рівень корупції, податкова політика тощо), регіону (географічне розміщення, демографічна політика, соціальне положення тощо) і галузі (наявність конкуренції, еластичність цін, капіталоємність, унікальність продукції тощо). До внутрішніх чинників відносяться ті, які залежать безпосередньо від результатів господарської діяльності підприємства. Внутрішніми чинниками підприємства є: фінансовий стан підприємства (рентабельність власного капіталу по чистому прибутку, коефіцієнт поточної ліквідності, коефіцієнт оборотності активів тощо), організаційна структура управління компанією (ступінь впливу держави на компанію, ступінь розкриття фінансової і управлінської інформації), ступінь інноваційності продукції, рівень диверсифікації продукції тощо. Тому саме внутрішні чинники є основним важелем впливу на інвестиційну привабливість підприємства.

Для отримання інформації про діяльність підприємства можна використовувати різні джерела. Їх поділяють на дві групи: зовнішні і внутрішні. Зовнішні джерела інформації: архіви банків, звіти консалтингових, аудиторських агентств, інформація про підприємство в ЗМІ, дані фондового ринку, інформація від партнерів підприємства. Внутрішні джерела інформації характеризуються низькою частотою отримання і, як правило, пов'язані з підготовкою квартальної або річної звітності: бухгалтерська звітність, внутрішні фінансові звіти, внутрішні управлінські звіти, документи планування, податкова звітність, статутні документи.

Весь аналіз інвестиційної привабливості підприємства можна розбити на наступні складові:

— аналіз потенційного прибутку – дослідження альтернативних варіантів вкладень, порівняння прибутковості і рівня ризику;

— фінансовий аналіз – вивчення фінансової стійкості підприємства;

— прогнозування розвитку підприємства на основі наявних даних;

— ринковий аналіз – оцінка перспектив товару на ринку, насиченість ринку аналогічними товарами (місткість ринку, просування на ньому);

— технологічний аналіз – дослідження техніко-економічних альтернатив проекту, різних варіантів використання наявних технологій;

— пошук оптимального для даного інвестиційного проекту технологічного рішення;

— управлінський аналіз – оцінка організаційної і адміністративної політики на підприємстві, а також розробка рекомендацій в частині організаційної структури, організації діяльності, комплектування і навчання персоналу;

— екологічний аналіз – оцінка потенційного збитку навколишньому середовищу проектом і визначення необхідних заходів, що б пом'якшували і запобігали можливим наслідкам;

— соціальний аналіз – визначення придатності варіантів проекту для мешканців регіону в цілому (збільшення кількості робочих місць, зміна культурно-побутових умов, поліпшення житлових умов).

Таким чином, оцінка інвестиційної привабливості організації – це процес всебічного аналізу організації. Результатом цієї оцінки є побудова ясного уявлення про організацію, а також її здатність виправдати інвестиційні вкладення.

ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ БАНКІВСЬКОГО ФІНАНСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Фількіна В.В., студентка*[*],
Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

На сьогодні адекватне фінансове забезпечення та ефективне функціонування інноваційної сфери є запорукою економічного розвитку країни. Дефіцит державного бюджету України, низька ефективність діяльності інноваційних фондів та фінансово-кредитних установ є недостатньою для здійснення інноваційної діяльності вітчизняних підприємств. Відсутність дієвих мотиваційних стимулів у стратегічних інвесторів ставлять успішність економічної діяльності в інноваційній сфері в залежність від ступеню залучення кредитних ресурсів банківських установ до системи фінансового забезпечення відтворюваних процесів.

Банківські операції щодо фінансування інноваційної діяльності можна вважати достатньо новими для більшості вітчизняних банківських установ. При цьому вони є виключно перспективними з погляду стрімкого зростання уваги до інноваційного розвитку в сучасному суспільстві.

Однак, не дивлячись на те, що банківський капітал, особливо враховуючи нестачу власних коштів у суб'єктів господарювання для здійснення інвестування в інновації, стає основним інвестиційним джерелом, існує ряд проблем, пов'язаних із залученням банківських коштів в інноваційну сферу. Проблеми полягають як у відносно обмежених обсягах акумульованих ресурсів, так і в складності кредитування реального виробництва, відсутності необхідних технологій та досвіду ефективного проектного фінансування. Зазначене призводить до того, що можливості банківської системи у фінансовому забезпеченні інноваційної діяльності в Україні реалізуються не повністю.

Проблемою фінансового забезпечення інноваційної діяльності в Україні займалася значна кількість дослідників: Андрощук Г.О., Бублик С.Г., Булкін В.О., Жиляєв О.І., Пасічник І.В., Терехов В.І. та

[*] *Науковий керівник – Сагачко Ю.М., старший викладач*

інші. Враховуючи важливість зазначеного питання, існує необхідність більш глибокого дослідження основних проблем сфери банківського кредитування інноваційної діяльності та пошуку шляхів їх вирішення.

Метою даного матеріалу є дослідження основних проблем в сфері банківського фінансування інноваційної діяльності в Україні та визначення дієвих шляхів їх подолання.

На сьогодні українські банки неохоче фінансують інноваційні проекти. Причиною цього є високі ризики, низька ефективність кредитного інвестування і тривалий термін окупності проектів. Крім того, негативний вплив на можливості залучення банківських інвестицій справляє невміння позичальника вірно розрахувати розмір кредиту для реалізації інноваційного проекту та термін його повернення, що створює проблему підвищення частки неповернення банківських кредитів [1].

За цих умов чимало банкірів трактують кредитування інноваційних проектів як благодійність. Велика кількість підприємств веде подвійну бухгалтерію, тому фінансові звіти не дають достовірної інформації про ефективність діяльності підприємства. В результаті неможливо оцінити ризики, пов'язані з кредитуванням конкретного підприємства. Саме тому банки закладають високий ступінь ризику в процентну ставку та обов'язково вимагають від позичальників заставу.

Але майже всі проблеми пов’язані із недосконалістю українського законодавства. Демократичні зміни потребують гармонійного розвитку економічної, політичної та правової систем. Велику роль у цьому процесі відіграють удосконалення правових механізмів та засобів і передусім ефективність законодавства [2].

І тому, така найважливіша категорія, як якість нашого життя, прямо залежить від реалізації ефективності законодавства. Успішне впровадження якого забезпечить високу ефективність національної економіки.

Великою проблемою фінансування інноваційних проектів також виступає відтік капіталу з країни. Щороку економіка України втрачає 8 млрд доларів. Україна знаходиться на 9-му місці, істотно поступаючись Аргентині. Відтак, можливо в Україні є значні незадіяні фінансові ресурси, які потрібно спрямувати на здійснення інноваційної діяльності, для чого необхідно проводити виважену, цілеспрямовану політику. Без надійної фінансової бази, стабільних джерел та дієвих фінансових стимулів інноваційні проекти можуть залишити на рівні «папірців» [3].

Банківські операції щодо фінансування інноваційної діяльності можна вважати достатньо новими для більшості вітчизняних банківських установ, але виключно перспективними з погляду стрімкого зростання уваги до інноваційного розвитку у сучасному суспільстві. Тому для подолання проблем та досягнення ефективних результатів необхідно лише подолати корупцію, шляхом створення жорсткого правового регулювання, впровадити державні програми щодо підтримки інноваційної діяльності та механізми здешевлення кредитів і заохочення банків до кредитування інноваційних проектів [4].

Втілення запропонованих заходів сприятиме функціонуванню наукових та науково-дослідних установ і підприємств, які займаються впровадженням новітніх технологій і техніки; зменшенню відтоку капіталу з країни; стимулюватиме збільшення іноземних інвестицій у наукові установи, технологічні парки та інші науково-орієнтовані галузі. Одночасно політика стимулювання наукової та інноваційної діяльності забезпечить динамічний розвиток всієї економіки та буде фундаментальною основою для покращення рівня життя населення.

Вітчизняні науковці пропонують вжити такі найбільш дієві заходи [5]:

- розробити та запровадити комплексну систему фінансової підтримки інноваційної діяльності, зокрема щодо механізмів здешевлення кредитів і заохочення банків до кредитування інноваційних проектів;
- стимулювання створення спеціалізованих інноваційних банків;
- створення системи пільгового рефінансування комерційних банків, які надають пільгові кредити;
- заохочення комерційних банків до купівлі акцій підприємств, що виробляють високотехнологічну продукцію, шляхом звільнення від оподаткування тієї частини прибутків банку, що інвестується в акції зазначених підприємств тощо.

Підсумовуючи можна зробити висновок, що на сьогодні вітчизняна банківська система не готова до повномасштабного кредитування реального сектора економіки та інноваційного розвитку. Але проблема полягає не тільки у недостатньому рівні розвитку банківської системи, а й у тому, що інвестиційна сфера не забезпечує випереджаючого економічного розвитку на засадах дії законів ринку.

Література.

1. Катасонов В.Ю. Проектное финансирование: организация, управление риском, страхование / В.Ю. Катасонов, Д.С. Морозов. – М.: АНКИЛ, 2000. –272 с.

2. Головінов О.М. Пріоритетні напрями розвитку і проблеми фінансування інноваційної діяльності [Електронний ресурс] / О.М. Головінов, А.І. Ковтун. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/11_EISN_2010/Economics/64084.doc.htm

3. Васильєва Т.А. Суб'єктно-об'єктний взаємозв'язок банківської системи і ринку інноваційного інвестування / Т.А. Васильєва // Вісник СумДУ. – Серія «Економіка». – 2009. – № 1. – С. 168-175.

4. Корінько М.Д. Інновації у діяльності суб'єктів господарювання / М.Д. Корінько // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 5(95). – С. 149-153.

5. Кузнєцова А. Банківський сектор України як джерело фінансування інвестиційно-інноваційної діяльності /А. Кузнєцова, Я. Карпа // Вісник НБУ, – 2011. – №1. – С. 60-63.

ПРОБЛЕМИ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ ТА МОЖЛИВІ ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ

***Фролова А.М., студентка*[*]*,**
Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

Сільське господарство є одним із найважливіших секторів народного господарства України, тут зосереджено близько 30% основних виробничих фондів; працює майже третина загальної чисельності працівників, зайнятих у народному господарстві; виробляється третина національного доходу, формується 70% роздрібного товарообігу. Продукція АПК є однією з основних статтей експорту. Україна має великий потенціал для розвитку сільського господарства, як однієї з основних конкуруючих галузей на світовому ринку.

Наразі проблеми сільського господарства досягли такого кризового стану, що фермери не можуть впоратися з цими проблемами власними силами. Кожного року рівень сільського господарства занепадає через високі витрати та малі прибутки

[*] *Науковий керівник – Нікітіна О.М., асистент*

підприємців/фермерів. Загалом сільське господарство України має всі умови для розвитку, оскільки географічне положення і ґрунти є цілком сприятливими для ведення сільського господарства, земельні ресурси представлені чорноземами звичайними і південними, які характеризуються високою природною родючістю і найбільш піддаються антропогенному впливу.

Серед основних проблем, які торкнулися вітчизняного сільського господарства виділяють такі:

1) техніко-технологічна база України в с/г є дуже застарілою. Вітчизняна машинобудівна промисловість, що нараховує майже півтори сотні підприємств, не модернізована, оснащена технічно застарілим устаткуванням, технологічно відстала: зношеність технологічного устаткування досягає 70-80%, його середній вік - 30-35 років, а самі технології виробництва машин – жорсткі. Із-за технічних несправностей і фізичного зносу щорічно не використовується третина тракторів, комбайнів та інших машин;

2) високі ціни на пальне, які роблять неможливим високорентабельне виробництво сільськогосподарської продукції;

3) відбувається процес «старіння» с/г кадрів. Молоде покоління все частіше іммігрує у великі місця, де є всі умови для навчання та праці, цікавого відпочинку, через що частина кваліфікованих конструкторських, інженерно-технічних і робочих кадрів вже вважається втраченою;

4) значна частина с/г продуктів не знаходить збуту внаслідок пасивності споживчої кооперації, вкрай повільного становлення с/г обслуговуючих кооперативів і кредитних спілок на селі;

5) умови використання сільськогосподарських угідь не покращує ситуації. Більша частина чорноземів вже виснажені, вони втрачають свою продуктивність через недотримання правил обробки землі. Ґрунти не підтримуються добривами та іншими корисними елементами. А вміст гумусу зменшується з кожним роком. На території України нараховується 57,5% ґрунтів, що страждають від ерозії. Цей процес різко зростає внаслідок низької культури землеробства, застарілих методів обробки ґрунту;

6) Стан державної підтримки сільського господарства. Існують основні нормативно-правові акти, що визначають державну підтримку аграрної галузі в Україні. Це закони України «Про пріоритетність соціального розвитку села та агропромислового комплексу в народному господарстві», «Про державну підтримку сільського господарства України», «Про основні засади державної аграрної

політики на період до 2015 р.», Державна цільова програма розвитку українського села на період до 2015 р.. А також у 2005 р. було створено Аграрний фонд України. Низький рівень обізнаності селян щодо можливостей одержання ними державної допомоги, складний процедурний механізм і непрозорість її отримання, внаслідок чого основна маса вітчизняних товаровиробників, які такої підтримки потребують, залишаються поза її межами.

7) через розвиненість корупції, нестабільність політичної та економічної ситуації в країні, недостатній розвиток фінансової системи держави та труднощі в роботі з вітчизняними партнерами, потік іноземних інвестицій, а особливо в с/г майже відсутній.

Оскільки с/г виробництво має переважно сезонний характер, то нормальне функціонування галузі вимагає раціонального й обґрунтованого співвідношення між власними та залученими коштами. Тому зростає необхідність пошуку зовнішніх джерел, найбільш розповсюдженим серед яких є кредити. Банківські позики допомагають розвиватися промисловості, малому підприємництву та сільському господарству але для забезпечення сталого розвитку потрібні передусім середньо- та довгострокові кредити. Короткострокове кредитування розв'язує проблему отримання відповідних ресурсів для проведення польових робіт, а довгострокове кредитування є передумовою розширення та оновлення виробничих фондів. Характерною ознакою сучасного стану кредитування с/г підприємств України є домінування короткострокових кредитів. За даними Міжнародної фінансової корпорації 77% сільськогосподарських товаровиробників використовують кредити для закупівлі паливно-мастильних матеріалів, 48% - на закупівлю засобів захисту рослин 36% - на придбання посівного матеріалу. Тільки 13% підприємств використовують кредити на технологічне оновлення виробництва а 6% - на його розширення.

Сільське господарство відіграє важливу роль у загальному економічному розвитку країни, оскільки створює робочі місця, забезпечує населення продовольчими товарами, а промисловість сировиною. Тому нагальною є необхідність прискорення процесів реформування аграрного сектору України, запровадження цілеспрямованих заходів державної політики, спрямованих на розвиток сільського господарства як життєво важливого чинника становлення економіки країни.

Секція

Актуальні напрями та новітні тенденції теорії та практики сучасного менеджменту

МОНІТОРИНГОВА ФУНКЦІЯ АГРАРНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ НА ЕТАПІ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ

Вольська В.В., к.е.н., доцент,
Житомирський національний агроекологічний університет

У свій час класик менеджменту, – П. Друкер, – вказував, що перетворення інформації на один із основних виробничих ресурсів викличе радикальні зміни як у економічній теорії, так й у практиці [1, С. 12]. Прийнята у 2000 р. Окінавська хартія глобального інформаційного суспільства (ГІС) у цьому плані веде мову про організацію відповідального і транспарентного управління на усіх рівнях економіки [2]. Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки [3] передбачають становлення електронних форм взаємодії між органами державної влади та місцевого самоврядування і фізичними та юридичними особами (гармонійне поєднання можливостей державних органів та місцевого самоврядування і приватного сектору економіки), прискорення впровадження в аграрному секторі економіки інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), узгодження загальнодержавних, галузевих, регіональних програм та бізнес-проектів у сфері розвитку ІКТ.

Державна цільова програма розвитку українського села на період до 2015 року [4] орієнтована на реформування системи управління в аграрному секторі шляхом створення системи надійних ІКТ (включаючи також й інформаційно-аналітичну систему моніторингу) з метою оперативного і високоякісного здійснення за всіма напрямами процесів підготовки, прийняття, виконання і коригування управлінських рішень на різних рівнях управління та господарської діяльності. Стратегія розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року [5] прямо вказує на необхідність удосконалення системи інформаційно-аналітичного забезпечення сільськогосподарських підприємств.

Угода про асоціацію між Україною та ЄС (Закон України № 1678, 2014 р.) містить ст. 389 (Інформаційне суспільство), ст. 403 (сільське господарство) та ст. 475 (Моніторинг, тобто певна ІКТ-

система безперервної оцінки прогресу у виконанні та впровадженні заходів, які охоплюються вищезгаданою Угодою).

Ще Конфуцій попереджав: більше спостерігай і сторонися небезпеки, обережно дій – рідше каятимешся [6, С. 23]. На думку А.К. Гастєва, саме виховати спостережливість, точний фіксаж і звичку до нового темпу – є перше завдання організації [7, С. 23].

Процес спостереження – стрижень моніторингу і по суті інформаційний процес, який визначає загальний зміст самого управління. За даними М.Х. Мескона та ін., керівник від 50 до 90 % всього часу витрачає на комунікації; це здається неймовірним, але стає зрозумілим, якщо врахувати, що керівник займається цим, щоб реалізувати свою роль в міжособових стосунках, інформаційному обміні і процесах ухвалення рішень, не кажучи про управлінські функції планування, організації, мотивації і контролю. Саме тому, що обмін інформацією вбудований у всі основні види управлінської діяльності, ми називаємо комунікації єднальним процесом. Керівники на всіх рівнях організації повинні представляти потреби в інформації власні, своїх начальників, колег і підлеглих. Саме тому керівник й повинен навчитися оцінювати якісну і кількісну сторони своїх інформаційних потреб, а також інших споживачів інформації в організації. Він повинен прагнути визначити, що таке "надто багато" і "дуже мало" в інформаційних обмінах [8, С. 117, 131].

Про важливість моніторингової функції у менеджменті вказували провідні світові теоретики. Таке, Ст. Бір стверджує, що у кожній фірмі має бути пристрій, який реєструє, що щось сталося, і переводить те, що сталося, яким би воно не було, в ті терміни, які мають сенс для керуючої підсистеми [9, С. 33].

Д. Хан розглядає функцію моніторингу у контексті більш широкому, включаючи процеси планування, регулювання та контролю (моніторинг за досягненням цілей здійснюється в процесі контролю, результати якого, і альтернативні уявлення про цілі, знову включают до цільового планування) [7, С. 119].

За визначенням Ж. Ламбена, фірми проводять моніторинг середовища, або постійний аналіз альтернативних технологій, соціальних змін і урядових постанов, що можуть бути для них не тільки сприятливими можливостями, а й загрозами [8, С. 23].

За Е. Гідденсом, рефлексивний моніторинг діяльності – це рутинна функція повсякденного життя суб`єкта, яка передбачає контроль його поведінки і дій тих, що його оточують [9, С. 42].

Разом з тим, привертає до себе увагу незначна кількість економічних дисертацій, у рамках яких досліджувалися чільні аспекти моніторингової складової аграрного менеджменту. Так, у 2001 р. була захищена докторська дисертація "Моделі та технології систем моніторингу в економіці" (В.К. Галіцин). У 2004 р. була захищена кандидатська "Моніторинг виробничих витрат у переробці сільськогосподарських продуктів (Н.В. Бондарчук), а також докторська дисертація "Інституціонально-структурні трансформації аграрного сектора: моніторинг, оцінка, регулювання" (Т.О. Осташко). У 2005 р. – кандидатська "Моніторинг економічного розвитку сільськогосподарських підприємств в умовах ринкових перетворень" (І.А. Воловик). У 2008 р. – докторська "Методологічні засади статистичного моніторингу ділової активності підприємств" (М.В. Пугачова). У 2009 р. – кандидатська "Моніторинг економічних показників діяльності підприємства" (І.Д. Чуліпа). У 2010 р. – кандидатська "Організація моніторингу інформаційно-консультаційної діяльності в сільському господарстві" (А.А. Брояка). У 2011 р. – докторська "Формування моніторингової системи державного управління національною економікою на засадах якості" (П.В. Іванюта). Отже, аграрна економічна наука на сьогодні потребує суттєвих поглиблень досліджень проблем формування дієвої системи моніторингу в менеджменті галузевих підприємств.

Слід вказати на те, що у технічних, сільськогосподарських та юридичних науках захищалися дисертації (кандидатські та докторські), які розглядали різні аспекти моніторингу. Але ці роботи торкалися переважно об`єктно-технічної або правової сторін даної проблеми без узгодження із економічним аспектом.

Висновки: проведений аналіз свідчить про наступне:

1) прискорений рух України та її сільського господарства в умови інформаційного суспільства вимагає більш суттєвих структурно-функціональних змін у аграрному менеджменті;

2) провідний вплив на процес інформатизації аграрного менеджменту справляє досконаліть підсистеми моніторингу та її узгодженість із спорідненими підсистемами (контролю тощо);

3) подальший розвиток підсистеми моніторингу системи аграрного менеджменту потребує її економічних досліджень у площині предметній (теорія) та у площині об`єктній (практика).

Література.

1. Друкер, Питер. Ф. Задачи менеджмента в XXI веке. / Питер Ф. Друкер ; Пер. с англ. – М.: Издательский дом «Вильямс», 2003. – 272 с.

2. Окинавская хартия глобального информационного общества (Окинава, 22 июля 2000 года) // Дипломатический вестник. – 2000. – № 8. – С. 51-56.

3. Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки. Закон України № 537-V від 9 січня 2007 р. // Голос України від 06.02.2007 – № 21

4. Про затвердження Державної цільової програми розвитку українського села на період до 2015 року. Постанова Кабінету Міністрів України від 19 вересня 2007 р. № 1158 // Офіційний вісник України від 08.10.2007, № 73, ст. 2715.

5. Про схвалення Стратегії розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 жовтня 2013 р. № 806-р // Урядовий кур'єр від 21.11.2013 — № 215

6. Конфуций. Уроки мудрости: Сочинения. – М.: Изд-во Эксмо; Харьков: Изд-во «Фолио», 2004. – 958 с.

7. Гастев А.К. Как надо работать. Практическое введение в науку организации труда. Изд. 2-е. / А.К. Гастев. – М.: Экономика, 1972. – 478 с.

8. Мескон М.Х., Альберт М., Хедоури Ф. Основы менеджмента / М.Х. Мескон, М. Альберт, Ф. Хедоури ; Пер. с англ. – М.: Дело, 1998. – 493 с.

9. Бир С. Мозг фирмы / С. Бир ; Пер. с англ. – М.: Радио и связь, 1993. – 416 с.

10. Хан Д. Планирование и контроль: концепция контроллинга / Д. Хан ; Пер. с нем. – М.: Финансы и статистика, 1997. – 800 с.

11. Ламбен Жан-Жак. Стратегический маркетинг. Европейская перспектива. / Ж.-Ж. Ламбен ; Пер. с фр. – СПб. : Наука, 1996. – XV+589 с.

12. Гидденс Э. Устроение общества: Очерк теории структурации / Э. Гидденс ; Пер. с англ. – М.: Академический Проект, 2003. – 528 с.

АКТУАЛЬНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ И НОВЕЙШИЕ ТЕНДЕНЦИИ ТЕОРИИ И ПРАКТИКИ СОВРЕМЕННОГО МЕНЕДЖМЕНТА

Гичгелдиев М., студент*,
Харьковский национальный технический університет сельского хозяйства имени Петра Василенко

Выделение нового направления научных знаний и определение содержания актуальной учебной дисциплины изначально обеспечиваются опережающей ориентацией на обоснованно прогнозируемую перспективу. Собственно профессиональную среду, да и ее кадровые ресурсы приоритетно интересует не констатация достигнутого состояния, понимания и применения, а в первую очередь - перспективная актуализация потенциала исследований и разработок, определяющая завтрашний день нового научного направления.

Постановкой задачи, выделяющей, с одной стороны, перспективы и возможности, а с другой - тенденции развития, прямо сопоставляются эволюционные и целенаправленные начала становления, применения, но самое главное - дальнейшего преобразования состава и содержания теории менеджмента. Выбор и применение подобного подхода к завершению изложения материала настоящего учебника продиктованы вовсе не стандартным построением традиционной структуры и содержания, но объективно обусловленной и эволюционно складывающейся тенденцией перманентного увеличения реальной восстребованности ресурсов теории и практики менеджмента.

Многообразие форм и содержания менеджмента организации, ее функционирования и взаимодействия с внешними контрагентами и рыночной инфраструктурой обусловливает ряд приоритетов развития. Значительная часть их определяется непосредственной постановкой новых подходов менеджмента к решению производственных, информационных, коммерческих и других задач функционирования организации. Содержание этих задач и привлекаемые для их решения ресурсы менеджмента по своей сути не являются инновационными и обеспечиваются, как правило, экстенсивной мобилизацией.

---

* *Научный руководитель – Заика С. А., старший преподаватель*

Вероятностное развитие рыночных процессов, усложнение конъюнктуры и конкуренции, с одной стороны, и формирование новых отношений работника и работодателя - с другой, обусловливают необходимость разработки и предложения адекватных и оригинальных инноваций менеджмента. Первый опыт апробации, внедрения и эксплуатации (например, в проектировании) процедур взаимодействия убедительно показал результативность их влияния на традиционные формы функционирования организации. И хотя удельный вес таких разработок в общем объеме инноваций менеджмента организации пока не превышает 10-15%, потенциал их развития и использования исключительно высок.

Необходимо понимать, что инновационные пути развития менеджмента способны не только обусловливать эффективность функционирования, но и непосредственно определять выработку и применение новых форм построения организации. Так, упоминавшееся в настоящем учебнике проектирование процедур взаимодействия оказало существенное влияние на разработку и применение принципиально нового регулирующего механизма менеджмента.

Собственно, такое направление, как проектирование процедур менеджмента, основано на обеспечении каждой программы не только сопровождением, устанавливающим ее реализацию в организации, но и оптимизирующим весь комплекс функционального взаимодействия в ее осуществлении. При этом состав и содержание соответствующих программ функционирования подразделений на порядок превышают предлагаемые традиционным сопровождением рекомендации. Такие программы, первоначально востребованные функциональными подразделениями банков, финансовых, страховых, коммерческих организаций, совершенно неожиданно находят свое применение в сфере производства. Собственно выработка, формулировка, обсуждение и принятие предложений осуществляются по уже рассмотренной ранее традиционной процедуре, но информирование, заинтересованность и возможность участия конструктивно сопровождаются такой инновацией.

Разработка и применение программы сопровождения процедур менеджмента в ходе их целенаправленной адаптации к использованию в управлении производственными и иными процессами в организации является инновацией. Альтернативность ее прикладного использования является наглядным примером инициации менеджментом новых процедурных решений в производственной, экономической, социальной и других подсистемах

организации. Такая тенденция обозначает принципиально новое направление развития не только менеджмента сопровождения функционирования организации в частности, но и собственно сущности и содержания корпоративного менеджмента в целом.

Данное направление развития можно определить известной метафорой: "Порядок бьет класс!", в которой образно обозначаются возможности организации исключительно на основе менеджмента высшего порядка. И хотя на практике такой феномен проявляется и тем более используется все еще достаточно редко, его содержание показательно определяет выделение самостоятельных инновационных тенденций развития форм и методов участия менеджмента в сопровождении и обеспечении эффективного функционирования организации.

Так, например, опыт разработки и применения современных программ сопровождения организации и проведения испытательных пусков ракет носителей "Протон" на космодроме "Байконур" со всей очевидностью показал, как много зависит от разработки оптимальной процедуры и пунктуальности ее исполнения. Но ведь именно менеджмент обеспечивает подход к разработке, принятию и реализации такой процедуры. На практике достигнутый после определенного количества неудачных пусков успех обеспечивается прежде всего достижением соответствующего уровня четкости соблюдения и выполнения всех пунктов принятой менеджментом процедуры.

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ НА РИНКУ ЗЕРНА

Грищенко В.А., студентка*,
Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

Природно-кліматичні умови України є сприятливими для вирощування зернових культур. Зернове господарство, залишаючись пріоритетною галуззю агропромислового комплексу України, має високий рівень конкурентоспроможності як на внутрішньому, так і на

* *Науковий керівник – Островерх О.В., старший викладач*

світовому ринках. Зернова галузь як основа сільськогосподарського виробництва є сировинною базою для виробництва багатьох цінних продуктів харчування, забезпечуючи продовольчу безпеку держави. Зерно є також головним і незамінним кормом для тварин, оскільки має значно вищу поживну цінність, ніж інші види кормів, використовувані у тваринницькій галузі. Зернова галузь забезпечує переробну промисловість сировиною.

Зерно, вироблене в Україні, експортується, що може забезпечувати значні надходження валютних коштів у державну скарбницю. При правильному збиранні та зберіганні зерно майже не втрачає своєї якості і є цілком придатним для створення продовольчих і кормових запасів [1].

Світова спільнота визнає українські підприємства агропромислового комплексу, як ті, що мають реальні перспективи завоювання значного сегмента міжнародного ринку аграрної продукції. Саме тому український уряд сьогодні має розробити державну політику розвитку АПК, такі економіко-правові, фінансові, адміністративні заходи, які б реально забезпечили ефективні структурні перетворення агропромислового виробництва з урахуванням як національних, так і міжнародних аспектів.

Світові інтеграційні процеси, конкурентні відносини внутрішнього середовища ведення зернового бізнесу зумовлюють нові реалії розвитку галузі зерновиробництва. До основних проблем її функціонування відносяться, насамперед, спад більшості виробничо-економічних показників, ризики та нестабільність розвитку, повільне впровадження інновацій, недостатнє інвестиційне забезпечення, недосконалі виробничо-збутові зв'язки та логістика, неповний моніторинг ринкових процесів, слабка державна підтримка товаровиробників.

Разом з тим, подальший розвиток галузі вимагає ґрунтовної економічної оцінки, перегляду цілого ряду позицій щодо технічно-технологічних, організаційно-економічних та ринкових умов функціонування всього комплексу [3].

Матеріально-технічне забезпечення зерновиробництва та ефективність праці не відповідають світовим стандартам і потребам галузі. Відсутність достатніх фінансових ресурсів стримує впровадження новітніх технологій, використання високоякісного насіння, обмежує застосування інших матеріально-технічних ресурсів.

Ринкова трансформація економіки України й її інтеграція у світовий економічний простір, змушують вітчизняних

товаровиробників до розробки такої політики та стратегії, які б сприяли їх конкурентоспроможності на ринку. За таких умов особливої актуальності набуває питання щодо визначення факторів, які мають безпосередній вплив на рівень конкурентоспроможності зерна.

В економічній літературі розрізняють зовнішні та внутрішні фактори, які впливають на конкурентоспроможність продукції. До зовнішніх факторів належать: науково-технічні (стан і надійність устаткування, гнучкість виробничих процесів); організаційно-економічні (стадія розвитку економіки, розвиток інтеграційних процесів, загальногосподарська та галузева кон'юнктура, методи та механізми державного регулювання господарської діяльності); соціальні (стан і динаміка соціальних процесів на макро- та мікрорівнях); екологічні (вимоги екологічного законодавства); політичні (політичний клімат у державі та розвиток міжнародних відносин).

До основних внутрішніх факторів, які впливають на конкурентоспроможність зерна, належать: технологія виробництва продукції; рівень концентрації та спеціалізації виробництва; інтенсифікація виробництва; застосовувані ресурси; стратегічне планування; система управління; собівартість 1ц зерна; рівень урожайності зернових культур; ціна реалізації; якість і ін [2].

Тому основні напрями розвитку зерновиробництва повинні бути направлені на вирішення вказаних проблем, стримування негативних проявів, що спостерігаються у сфері виробництва, реалізації та просуванні зерна на споживчому ринку, збільшення обсягів високоякісного зерна з метою посилення конкурентоспроможності галузі, у т.ч. на світовому ринку.

Література.

1. Комплексна галузева програма "Розвиток зерновиробництва в Україні до 2015 року" від 23 жовтня 2007 р. N 757/101. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1021.4247.0

2. Закон України "Про зерно та ринок зерна в Україні". - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/cgibin/laws/main.cgi?nreg=37

3. Закон України "Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року". - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2982-15

АКТУАЛЬНІ НАПРЯМКИ СУЧАСНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В ПТАХІВНИЦТВІ (НА ПРИКЛАДІ ДП ДГ «БОРКИ» ЗМІЇВСЬКОГО РАЙОНУ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ)

***Грубнік О.Ю.*, магістрант[*],**
Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва

Соціально-економічний розвиток держав і окремих економічних агентів у XXI ст. визначається особливостями прояву двох суперечливих і певною мірою взаємовиключних тенденцій: інтеграції та глобалізації, викликаних високими темпами науково-технічного прогресу і його досягнень, розширенням області застосування інформаційних технологій, удосконаленням засобів зв'язку, розвитком індивідуумів, їх націленістю на активізацію діяльності, прагненням до пізнання, спілкування, обміну і підвищення якості життя [1].

Успіх перебудови супроводжує низка передумов, серед яких слід назвати наступні: розуміння й прийняття необхідних змін; потреба підвищення гнучкості організаційних структур; спроможність змінювати культуру.

Нова концепція управління диктує нові цінності персоналу, нову управлінську культуру (прагнення до радикальних змін, готовність до ризику, орієнтацію на освоєння нових можливостей та ін.).

В умовах активно мінливого ділового світу традиційний механізм наукового менеджменту виявляється все менш корисним і навіть непродуктивним. Якщо менеджерів турбує нестабільність ділового середовища, то вчені займаються безпосередньо аналізом природи і динаміки непередбачених, нестабільних і нестійких систем. Іншими словами, якщо традиційна наука зосереджувала свою увагу на аналізі, пророкуванні й управлінні, то нова наука переносить акценти на хаос і складність.

Новим є та обставина, що організації некомерційного характеру все частіше звертаються до досвіду бізнес-менеджменту, щоб навчитися ефективного управління. Проте це не означає, що бізнес-менеджмент може бути просто перенесений на інші організації некомерційного характеру. Навпаки, саме цим організаціям важливо зрозуміти, що менеджмент починається з визначення, аранжування цілей.

[*] *Науковий керівник – Гуторова О.О., к.е.н., доцент*

Підприємницьке нововведення висувається на перший план, стає центром і ядром сучасного менеджменту. На відміну від минулого сучасні нововведення так само соціальні, як і технічні.

Менеджмент сьогодні має формувати цінності, спрямування і традиції окремих осіб, цілих організацій і суспільства, робити їх більш продуктивними. Іншими словами, якщо менеджмент не зможе мобілізувати специфічну культурну спадщину конкретної країни і народу, то економічний і соціальний розвиток країн і народів може опинитися під загрозою.

Управління в сільському господарстві має свою специфіку. Необхідно враховувати велику кількість факторів, що впливають на роботу підприємства, його продуктивність, результативність та конкурентоспроможність.

Система управління підприємства є ефективною тоді, коли конкурентна стратегія розроблена у відповідності до можливостей підприємства, враховує умови ринку, а апарат управління розробляє тактичні завдання, що дають змогу досягти її у визначені терміни.

Однією з головних проблем управління ДП ДГ «Борки» є відсутність саме стратегічного управління безпосередньо на підприємстві. Таким чином, у підприємства не має можливості підвищити рівень конкурентоспроможності самостійно у довгостроковому періоді, відсутність механізму стратегічного управління призводить до низької конкурентоспроможності аналізованого підприємства.

Удосконалення самого механізму управління досліджуваним підприємством є складним та багатофакторним процесом, який вимагає стратегічного управління і включає: оптимізацію організаційної структури та структури управління підприємства, вдосконалення використання обладнання, матеріалів та енергії, а також організації процесу виробництва, покращення якості та своєчасності отримання інформації усіма ланками виробничого процесу тощо.

Активізація людського фактору у підвищенні ефективності управління в ДП ДГ «Борки» супроводжується зміною системи організаційних цінностей і правил поведінки і покращенням ставлення до виконуваної роботи окремих працівників. Кадри є важливим капіталом підприємства, а їх навчання як короткотерміновий систематичний процес, спрямований на вдосконалення умінь та навичок і призначений для вирішення завдань конкурентоспроможності, сприяє у тому числі зниженню соціальної напруженості, покращенню внутрішньо-організаційного клімату.

При цьому, до основних засобів підвищення якості управління в досліджуваному господарстві можна віднести: ґрунтовне вивчення запитів споживачів і аналіз конкурентів; обґрунтована рекламна політика; створення нової продукції; підвищення техніко-економічних і якісних характеристик продукції; виявлення і забезпечення переваг продукту порівняно з його замінниками; виявлення переваг і недоліків товарів-аналогів, які виробляються конкурентами, і використання одержаних результатів у діяльності підприємства; модернізація обладнання; визначення можливих модифікацій продукту; всебічне зниження витрат; виявлення і використання цінових факторів підвищення конкурентоспроможності продукції; вдосконалення обслуговування у процесі купівлі та після продажного сервісу; пристосування продукції до роботи в різних умовах; диференціація продукції; посилення впливу на споживачів тощо.

Література.

1. Віщук В.М. Буковинська державна фінансова академія, Україна [Електронний ресурс] http://www.rusnauka.com/33_DWS_2010/33_DWS_2010/Economics/73817.doc.htm.

ОСОБЛИВОСТІ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ НЕСТАБІЛЬНОСТІ СЕРЕДОВИЩА

Дуднєва Ю.Е., к.е.н., доцент,
Українська інженерно-педагогічна академія

Конкурентоспроможність компанії в ринковій системі господарювання значною мірою залежить від того, наскільки оперативно і вдало компанія пристосовується до швидко мінливого соціально-економічному контексту. Важлива роль відводиться здатності господарської структури до саморозвитку, самоорганізації та діяльності інноваційної спрямованості навіть за кризових умов. Стратегічна проблематика українських компаній пов'язана із загальною економічною кризою, критичним станом виробництва, втратою традиційних постачальників та споживачів продукції, дорожчанням ресурсів, знеціненням національної валюти тощо. Все це призводить до зростання актуальності та значущості методології антикризового стратегічного управління в умовах нестабільності економіки.

Стратегією можна вважати довгостроковий курс розвитку компанії, спосіб досягнення цілей, які є важливими для неї, в комплексі з паралельно розробленими альтернативними варіантам способів досягнення альтернативних цілей або шляхів. Виходячи з цього, розробка стратегій фірми - процес складний, тривалий, з постійним моніторингом та (при необхідності) трансформацією визначених цілей відповідно до змін зовнішнього та внутрішнього контексту. Стратегічне управління стає для сучасних компаній своєрідним алгоритмом існування в прогнозованих умовах середовища на довгостроковий період, дозволяючи заздалегідь отримати більш чи менш конкретне уявлення про майбутні показники зовнішнього та внутрішнього середовищ. Виходячи з цього, при вивченні змісту та призначення стратегічного управління менеджери структурують своє бачення майбутнього компанії, знаходять консенсус в цьому питанні, комплексно враховують всі значні чинники впливу на процес формування та реалізації стратегії**.**

Сучасне стратегічне управління має ряд суттєвих особливостей, які обумовлені змінами, що відбуваються у середовищі функціонування організацій та вимогами до загальної ефективності та конкурентоспроможності.

Основним джерелом конкурентних переваг сучасних фірм стає гнучкість, при тому що стійкість, яка була основою корпоративної конкурентоспроможності достатньо довгий час, уходить в минуле. Тому система стратегічного управління має бути гнучкою, мати можливості для трансформації, здатність до оновлення, з одного боку, з іншого - демонструвати певну стабільність. З одного боку, постійний перегляд стратегічних орієнтирів не дозволяє компанії сконцентрувати ресурси для їх досягнення, з іншого, відсутність реакції з боку розробників стратегії на зміни у зовнішньому та внутрішньому контексті робить цю стратегію неактуальною. Однією з особливостей стратегічного управління є необхідність співвіднесення його завдань з фундаментальним перетворенням діяльності компаній, зокрема орієнтації на споживача.

Для сучасних компаній характерною є перебудова не тільки виробництва, але і управління. У кризові періоди реорганізація системи управління спрямована на створення умов для виживання компанії за рахунок найбільш раціонального використання ресурсів, оптимізації витрат та адаптації до вимог зовнішнього середовища. Поняття «ресурси» при цьому охоплює досить широкий спектр чинників, тобто все, що забезпечує функціонування фірми. В умовах

інноваційної економіки зростає роль нематеріальних активів, значення яких тим більше, чим в більш наукоємних та технологічних галузях працює фірма. Наявність особливих ресурсів забезпечує фірмі конкурентні переваги. Властивості цих ресурсів описані абревіатурою VRIN (Valuable, Rare, Inimitable, Non-substitutable), а саме як цінні, рідкісні, ті, що не піддаються копіюванню, і незамінні.

На конкурентоспроможність впливають унікальні здібності фірми по використанню ресурсів, які отримали назву компетенцій. Ключова компетенція - діяльність і процеси, за допомогою яких фірма використовує ресурси для досягнення конкурентної переваги, таким чином, що іншим фірмам не вдається їх повторити або скопіювати. Ключові компетенції складають основу стратегічного потенціалу, відносячись до її нематеріальних активів. Саме наявність ключової компетенції виводить фірму у ринкові лідери та створює перспективи подальшого розвитку у конкурентному середовищі. Стратегічне управління має звертатися до базисних процесів в компанії, акцентуючи уваги, перш за все, можливостям нарощування стратегічного потенціалу за рахунок розвитку ключових компетенцій.

У сучасних умовах традиційні методи стратегічного менеджменту забезпечують компанії набагато більший результат у поєднанні з інноваційною активністю. Саме інноваційна спрямованість розвитку дозволяє господарюючим суб'єктам покращувати ринкові позиції, підвищувати ефективність використання стратегічного потенціалу та нарощувати та розвивати ключові компетенції. Відповідно, у якості об'єкту стратегічного управління мають розглядатися і інновації у різних сферах діяльності компанії.

У сучасних компаніях відповідно до тенденції децентралізації управління відбувається трансформація організаційної структури від функціональної централізованої структури до незалежних або квазінезалежних підрозділів (так званих СГЦ), які формують і реалізують стратегію на окремих сегментах ринку і можуть там бути конкурентоспроможними. Тому методологію стратегічного управління повинен опанувати не тільки топ-менеджмент компанії, а й лінійні та функціональні керівники середнього рівня.

ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ НЕМАТЕРІАЛЬНИМИ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Кукурудзяк Л.В., здобувач*[*]*,
Вінницький коледж національного університету харчових технологій

Активне використання в сучасних умовах господарювання нематеріальних активів є однією із основних складових забезпечення високого рівня конкурентоспроможності підприємств. Тому необхідні ефективні методи й інструменти підтримки рішень щодо таких специфічних активів на всіх рівнях їх функціонування. Недостатньо сформований ринок нематеріальних активів, складність, часові обмеження, високий динамізм потребує нових підходів до прийняття рішень у даній сфері.

Так як бухгалтерська інформація та фінансова звітність виступає першоджерелом розробки управлінських рішень щодо нематеріальних активів то розглянемо підходи до управління нематеріальними активами сучасними науковцями з точки зору як обліку так і управління. Легенчук С.Ф. [3, С.12] розробив просторову модель інформації, що надається системою бухгалтерського обліку про вартість підприємства для потреб управління в умовах нової економіки, яка враховує виникнення синергетичних ефектів від взаємодії інтелектуальних активів.

Крупельницька І.Г. [2, С.3] зосередила увагу на координатно-векторній моделі для комплексного оцінювання матеріальних і нематеріальних активів, використання якої дозволить ефективно оцінювати стан ресурсів і прогнозувати рівень конкурентного потенціалу підприємств

Слободянюк Н.О. [4, С.3] базувала свою розробку на основі системного підходу, тобто складові представлено суб'єктом, об'єктом та механізмом управління; блоками входу й виходу; наявністю зворотних зв'язків. Розроблено алгоритм прийняття управлінських рішень при виборі варіанта комерціалізації нематеріальних активів.

Дишкант М.В. [1, С.4] побудував модель для вибору комбінації альтернативних методів інвестицій у нематеріальні активи з метою максимізації додаткового прибутку розроблено модель для визначення максимального доходу від використання об'єктів нематеріальних активів з урахуванням динаміки розвитку підприємства та впливу джерел фінансового забезпечення.

---

[*] *Науковий керівник – Федулова І.В., д.е.н., професор*

Для вдосконалення системи управління нематеріальними активами в сучасних умовах пропонуємо використовувати інтелектуальну систему управління, яка базуватиметься на елементах об'єктно-орієнтованого аналізу та проектування. Основний принцип такого підходу криється у вмінні мислити об'єктами. Для того щоб приймати ефективні управлінські рішення на підприємстві у сфері управління нематеріальними активами необхідно в першу чергу мати уяву якими саме об'єктами нематеріальних активів володіє підприємство, адже ми розуміємо що більшість нематеріальних активів не ідентифікуються взагалі, або їх вартість не достовірно відображаються в балансі та інших формах звітності. З цією метою необхідно ідентифікувати об'єкти нематеріальних активів у кожному структурному підрозділі та класифікувати їх за сферою використання у виробничому чи організаційному процесі: використовуються, не використовуються, потенційні. Сформовані бази даних доповнити інформацією: вартість; спосіб отримання (створені, отримані, обміняні, внесені до статутного фонду); індивідуальна характеристика (можливість відокремлення від підприємства: продаж, обмін); термін корисного використання; очікувана економічна вигода, ефект.

При застосуванні об'єктно-орієнтованого аналізу в управлінні нематеріальними активами велика увага необхідно визначити предметну характеристику кожного об'єкту, а в процесі об'єктно-орієнтованого проектування визначають програмні об'єкти і способи їх взаємодії з метою задоволення системних вимог. Об'єктно-орієнтований аналіз пов'язаний з характеристикою предметної галузі з точки зору класифікації об'єктів. Декомпозиція предметної галузі задачі складається в ідентифікації понять, атрибутів і асоціацій із предметної галузі, що мають важливе значення для вирішення основних задач. Результат виражається в моделі предметної галузі – представлення понять, виражених в термінах предметної галузі задач. В даному випадку необхідно представити всю понятійну класифікацію нематеріальних активів, що може бути представлена на підприємстві.

Як висновок можна узагальнити, що застосування автоматизованої систему допомоги прийняття управлінських рішень щодо нематеріальних активів, яка буде базуватись на сучасних інформаційних технологіях, засобах комунікації та методиках інтелектуальної обробки інформації забезпечить новий підхід до управління і швидке реагування на динамічність зовнішнього середовища. Загальний алгоритм створення системи буде відповідати загальноприйнятим підходам об'єктно-орієнтованого аналізу.

Література.

1. Дишкант М.В. Моделювання управління нематеріальними активами на підприємстві: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.03.02 „Економіко-математичне моделювання" / М. В. Дишкант. – Київ, 2003. – 14 с.

2. Крупельницька І.Г. Методичні аспекти управлінського обліку і внутрішнього аудиту науково-дослідних та конструкторських робіт: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.09 „Бухгалтерський облік, аналіз та аудит" / І. Г. Крупельницька – К., 2007. – 24 с.

3. Легенчук С.Ф. Бухгалтерське відображення інтелектуального капіталу: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.06.04 „Бухгалтерський облік, аналіз та аудит" / С. Ф. Легенчук. – К., 2006. – 25 с.

4. Слободянюк Н.О. Формування системи управління нематеріальними активами промислових підприємств: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.04 – "Економіка та управління підприємствами"/Н. О. Слободянюк. - Маріуполь 2010. – 17 с.

КРИТЕРІЙ УЗГОДЖЕННЯ ІНТЕРЕСІВ У СИСТЕМІ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ МЕНЕДЖМЕНТУ ПІДПРИЄМСТВ

Макогон В.В., к.е.н., доцент, Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва
Мірошниченко Л.В., викладач-методист, ВП "Слов'янський технікум Луганського національного аграрного університету"

У сучасному менеджменті ефективність є однією із найбільш вживаних категорій, що застосовується для оцінювання результативності господарських рішень і рівня конкурентоспроможності підприємства. Під час оцінки ефективності важливим завданням є вибір критерію ефективності. На думку багатьох дослідників основною метою діяльності підприємства є розвиток у просторі інтересів зацікавлених груп (власників, працівників, споживачів, постачальників, суспільства тощо), а тому у якості критерію ефективності менеджменту може виступати вміння заформувати вектор господарської діяльності направлений на зростання усіх результативних показник та врахування інтересів окремих груп.

Аналіз можливих протиріч в управлінських рішеннях, які приймаються на користь окремих зацікавлених груп, засвідчив, що найпоширенішим з них є протиставлення інтересів працівників і власників у розподілі доданої вартості. З метою оцінки ефективності управлінських рішень, у частині узгодження інтересів працівників і власників сільськогосподарських підприємств під час розподілу доданої вартості, було досліджено взаємозв'язок середньорічного приросту заробітної плати і прибутку в сільськогосподарських підприємствах Харківської області. Було встановлено неузгодженість управлінських рішень, коли у господарствах з найвищими темпами приросту прибутку, які досягалися за рахунок зростання інтенсивності живої праці у них, темпи приросту витрат на її оплату були найнижчими. При цьому на темпи їх приросту впливало не стільки зростання фінансових результатів, скільки зовнішні обмеження (соціальні інститути). Таким соціальним інститутом, що гарантує зростання заробітної плати, є механізм встановлення і індексації її мінімального рівня. З метою перевірки взаємозв'язку дотримання "мінімального соціального стандарту" і узгодженості інтересів власників і працівників нами були досліджено тенденції зміни коефіцієнту співвідношення фактичної і мінімальної річної заробітної плати[1] у окремих господарствах.

Було встановлено, відсутність взаємозв'язку зростання інтенсивності праці, темпів приросту прибутку і зростання величини перевищення фактичної заробітної плати над її мінімальним рівнем (*далі – "премії"*), що дозволяє зробити висновок неможливість оцінки ефективності менеджменту лише крізь призму узгодженості інтересів працівників і власників у розподілі чистої продукції, та необхідності доповнення цього методичного прийому аналізом впливу узгодженості інтересів на тенденції виробництва чистої продукції у сільськогосподарських підприємствах. У процесі такого аналізу було встановлено позитивний вплив підвищення коефіцієнта кореляції прибутку і "премії" на динаміку чистої продукції. Якщо у групі господарств із від'ємною кореляцією динаміка чистої продукції була спадаючою, то у групах господарств з позитивним значенням коефіцієнту кореляції вона навпаки зростала.

1 Мінімальну річну заробітну плату було визначено шляхом підсумовування мінімальних місячних заробітних плат, встановлених на підставі закону або рішень уряду, на відповідний рік.

Для з'ясування причин спаду (зростання) виробництва чистої продукції у окремих групах господарства було детально проаналізовано механізм узгодження інтересів власників і працівників у них. Так господарства із від'ємною динамікою чистої продукції з метою отримання прибутку щорічно вдавалися до мінімізації витрат на оплату праці, що проявилося у щорічному зниженні співвідношення фактичної заробітної плати до мінімальної. Наслідком такої "економії" стало відставання темпів приросту продуктивності праці (виходу валової продукції на 1 працюючого) у цих господарствах групі від його значення у підприємствах із найвищими темпами приросту чистої продукції, що, у свою чергу, спричиняло подальше падіння прибутку і чистої продукції і, відповідно, подальше зниження "премії". Натомість у господарствах із позитивною кореляцією прибутку і "премії" коефіцієнт співвідношення фактичної і мінімальної заробітних плат, а також чиста продукція і прибуток мали тенденцію до зростання.

Отже, на підставі проведеного дослідження, було встановлено доцільність оцінки ефективності менеджменту підприємства за темпами приросту доданої вартості і ступенем враховування інтересів окремих груп у її розподілу. Аналіз засвідчив відсутність у більшості господарств консенсусу в управлінських рішеннях, коли в міру підвищення темпів зростання прибутку спостерігалося уповільнення темпів зростання витрат на оплату праці. При цьому встановлено, щозростаюча динаміка заробітної плати у більшості підприємств була обумовлена не стільки покращення їх фінансового стану, скільки зростання мінімальної заробітної плати. Про низьку узгодженість інтересів власників і працівників також свідчить практика мінімізації витрат на оплату праці за рахунок скорочення кількості працюючих, яка була поширена у господарствах з вищими темпами приросту прибутку. Зворотною стороною такої стратегії є зростання інтенсивності праці не забезпечене відповідним приростом витрат на її оплату. У ході дослідження також визначено, що найвищими темпи приросту прибутку і чистої продукції були у господарствах із темпами зростання заробітної плати і "премії" у її складі близькими до середніх по сукупності, але із мінімальною залишковою варіацією від сформованої у попередніх періодах тенденції її зростання.

РОДОВЫЕ ПОМЕСТЬЯ – МЕХАНИЗМ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОГО ВОЗРОЖДЕНИЯ УКРАИНЫ

Плотникова М.Ф., к.э.н., доцент,
Житомирский национальный агроэкологический университет

Постоянное увеличение количества населения в городах требует решения ряда вопросов, связанных с обеспечением жизнедеятельности людей. Жилье, инфраструктура и другие проблемы требуют постоянной корректировки в сторону улучшения качества и увеличения объемов поставляемых услуг. Оптимизировать эти процессы практически не удается. Исходя из сложившихся тенденции, перед государством возникает целый ряд проблем, в частности: 1) снижение эффективности хозяйственной деятельности, 2) снижение финансовой состоятельности работающих, 3) снижение уровня занятости населения, 4) распространение процессов нагнетания социальной напряженности. При массовой миграции сельских жителей из села в город и за пределы страны, вопрос возрождения села становится все более актуальным. Решение указанных проблем должно базироваться на принципиально новых социальных и экономических подходах.

Современные тенденции строительства обеспеченными людьми домов и коттеджей за городом; возвращение к самообеспечению семей продуктами питания путем обработки приусадебных и дачных участков; отдых, в том числе времяпрепровождение на выходные и в отпуске, что свидетельствует о внутреннем влечении каждого человека к Природе. В связи с этим Кабинет Министров и НААНУ совместно с ВОО «Народное движение защиты Земли» поддержал идею возрождению сельских территорий в контексте Концепции «Родовая поместье» на основе возрождения исчезнувших и организации новых населенных пунктов на территории Украины как одного из направлений возрождения депрессивных сел (рис.). Законодательное закрепление и реализация положений изложенных в Концепции «Родовое поместье» создает условия для: 1) эффективной реализации творческого потенциала Человека; 2) совершенствования механизмов взаимодействия поколений; 3) повышения эффективности информационного обеспечения процессов возрождения историко-культурного наследия народа; 4) снижения социальной напряженности путем обеспечения занятости, увеличения количества

рабочих месс, организации досуга, восстановления работы учреждений инфраструктуры (жилищного строительства, культуры и спорта, воспитания детско-юношеской молодежи) – (дети и взрослые не мучаются вопросом куда себя деть), что будет способствовать увеличению бюджетных поступлений за предоставление услуг населению и не потребуют дополнительных форм финансирования из государственного и местных бюджетов; 5) возрождения сельских населенных пунктов, снижения нагрузки на объекты инфраструктуры городов; 6) восстановление лесонасаждений, воспитания бережного отношения к Природе вследствие обязательства владельцев родовых усадеб засаживать не менее 0,3-0,5 га неплодовыми деревьями; 7) рационального, безотходного, органического и ресурсосберегающего природопользования; 8) активного участия поселенцев в информационном обеспечении органов исполнительной власти и местного самоуправления; 9) интереса к природе и ее наследству, что позволит обеспечить научно обоснованное распределение земельных ресурсов между отраслями экономики; 10) природоохранных мероприятий поселенцев, что будет способствовать оптимизации организации использования и охраны земель с учетом конкретных зональных условий, согласованности экологических, экономических и социальных интересов общества; 11) повышения ответственность землевладельцев относительно дальнейшей судьбы земель в результате передачи по наследству своим детям; 12) оздоровления населения (физическая работа на собственной усадьбе и свежий, чистый воздух добавят здоровья взрослым и детям). Обобщая можно сказать, что приведенное выше уменьшит криминогенный состояние в стране. Возможность воспользоваться Законом Украины «О личном крестьянском хозяйстве», принятом в 2003 г., согласно которого каждый совершеннолетний гражданин Украины имеет право безвозмездно получить в собственность до двух гектаров земли, на которой можно разбить сад, построить дом, заняться животноводством или пчеловодством расширяет возможности сегодняшних городских жителей относительно возможности обустройства собственного быта, формирует ответственное отношение к своей жизни, природе и принятым решениям путем реализации взятых на себя обязательств.

Общение с природой будет способствовать росту любви ко всему живому, смене мировоззрения и моральных принципов, изменении отношения ко всем процессам, которые происходят в обществе и на Земле.

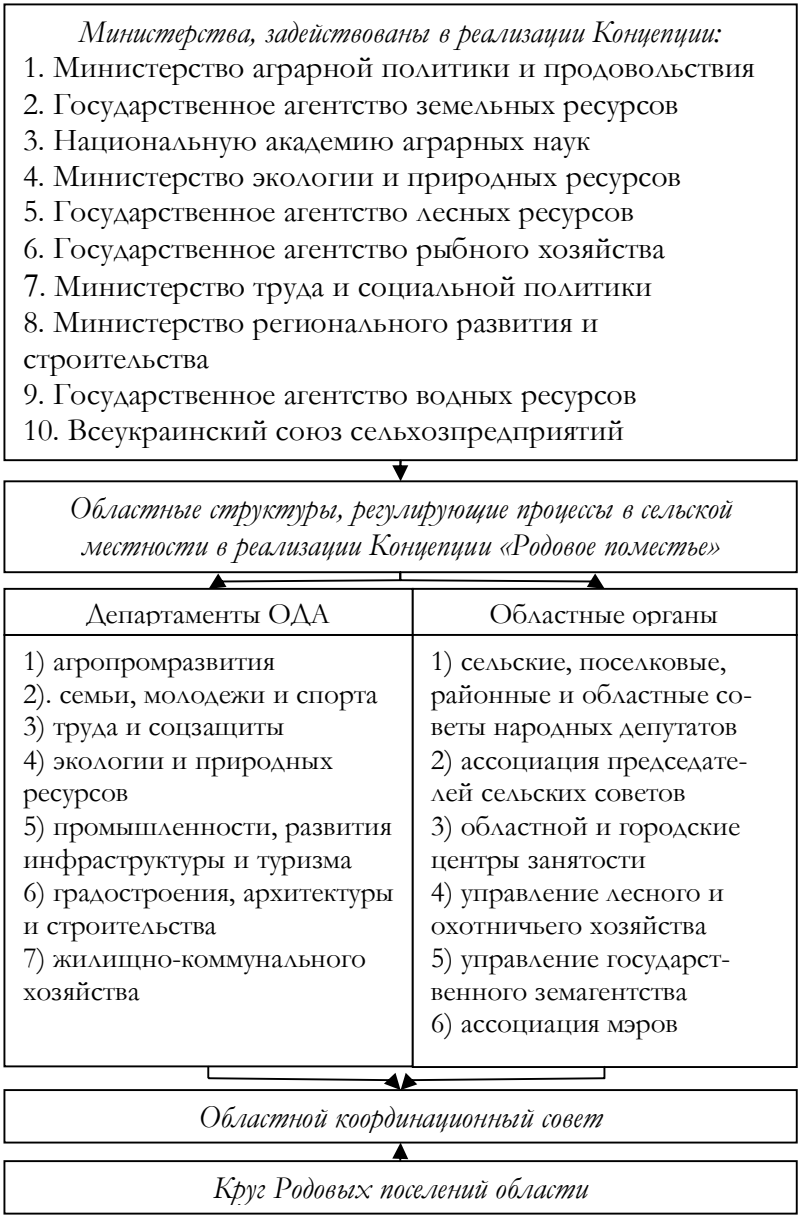

Рис. Механизм взаимодействия жителей Родовых поселений с органами государственной власти

Для дальнейшего успешного привлечения инвестиций необходимо разработать и принять упрощенный порядок получения земельных участков для обустройства родовых усадеб. С целью дальнейшего продвижения проекта «Родовая усадьба» предлагаем на областном уровне сформировать Координационные советы при областных государственных администрациях, которые будут рассматривать, проводить экспертизу предложений, исходящих от областного Круга Родовых поселений и содействовать реализации принятых решений в рамках региональных и общегосударственных программ. взаимодействие обеспечивается путем принятия решение Координационным советом областных организаций. Представители Родовых поселений имеют право инициировать вопросы и содействовать их реализации в рамках принятых решений и программ. В дальнейшем планируется расширение полномочий представителя Круга поселений путем передачи ему доверенности (делегации полномочий) от лица всех Родовых поместий области, выданного ему в установленном порядке.

Следовательно, распространение информации о реальности обустройства Родового поместья каждым гражданином Украины, принятие специального Закона (упомянутого выше) включает все население страны и государственные механизмы в процесс возрождения национальной культуры, самобытности, активизации хозяйственной деятельности и гармонизации отношений Человека и Природы.

ДЕЯКІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ЗМІНАМИ В ОРГАНІЗАЦІЯХ

Стародинська Л.О., студентка*,
Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

Зміни існували завжди, і в майбутньому вони також обов'язково супроводжуватимуть наше життя. Новим є лише те, що темп цих змін тепер зростає. За останні сто років людство здійснило більше технологічних інновацій, ніж за всю попередню історію. Сьогодні на планеті живе більше науковців, ніж протягом усього періоду існування людства.

* *Науковий керівник – Островерх О.В., старший викладач*

Зіткнувшись із більш інтенсивними змінами, нам доводиться приймати стратегічні рішення частіше, ніж нашим прадідам. Наші предки приймали близько одного важливого рішення за все життя, наші батьки приймали всього кілька рішень, теперішнє старше покоління приймає близько одного стратегічного рішення раз на 10 років, а нова генерація людей приймає доленосні рішення кожні 2-3 роки. Певне стратегічне рішення може ще не повністю втілитися у життя, коли вже виникає потреба знову щось вирішувати.

Існує ще дещо нове: зміни стають системними. Зміни на ринку напряму зумовлюються змінами в управлінні ланцюгами поставок, які можуть також впливати на сферу фінансів та управління персоналом, оскільки саме через людей реалізуються ринкові трансформації. Сьогодні неможливо вирішити певну системну проблему, використовуючи для цього лише одну підсистему.

Також ми повинні завжди пам'ятати, що кількість взаємозалежностей у світі зростає. Проблеми, які виникають в одній країні, можуть відбитися на всьому світі. Все це означає, що системи починають розкручуватися дедалі швидше, взаємозалежності у світі стають дедалі міцнішими, а часові проміжки для вирішення всіх цих залежностей та проблем стають дедалі коротшими.

Таким чином, з кожним днем зростає потреба у знаннях про те, як розумно та ефективно управляти змінами.

Зрозуміло, що управляти організацією за стабільних умов і за умов змін - різні речі, що потребують різних підходів, технологій та навичок. Значні відмінності також пов'язані з різними рівнями організаційного управління.

Необхідність змін народжується внаслідок одержуваної організацією зворотного зв'язку. Як відомо, організація - це система, що складається з залежних один від одного елементів, що знаходяться у взаємодії із зовнішнім середовищем. Зміни в організаціях в одних випадках відбуваються цілеспрямовано на базі систематично розробляються концепції запланованих удосконалень, в інших - носять скоріше неформальний і адаптивний характер еволюційних, природних змін. Власне, розвиток організації і являє собою постійне реагування на необхідність змін, що йде від підсистем і від зовнішнього середовища шляхом модифікації своєї поведінки (як реакція на поточні події).

В процесі функціонування організації під впливом чисельних факторів зовнішнього середовища виникає невідповідність сформульованої організаційної структури реальним потребам. Організаційні невідповідності у таких випадках стають сферою управління організаційними змінами.

Під організаційними змінами розуміється будь-яка зміна в одному або кількох елементах організації. Зміни можуть стосуватися будь-якого елементу процесу організації (рівня спеціалізації; способів групування; діапазону контролю; розподілу повноважень; механізмів координації).

При цьому слід зауважити, що зміни у будь-якому одному підрозділі організації, як правило, впливають на інші підрозділи і на організацію в цілому.

Причини, які викликають необхідність змін, поділяють на дві групи: зовнішні і внутрішні.

Зовнішні – пов'язані з загальним і специфічним середовищем функціонування організації, а точніше – зі змінами в компонентах цього середовища:

- в економічній ситуації;
- в державному регулюванні;
- в технологічній складовій;
- в міжнародних аспектах;
- в соціально-культурних компонентах тощо.

Більш сильний вплив на необхідність проведення організаційних змін чинять фактори специфічного середовища:

- конкуренти;
- споживачі;
- постачальники.

Внутрішні чинники також можуть бути причинами організаційних змін. При цьому:

- частина з них може бути наслідком прямого та/або непрямого впливу змін у зовнішньому середовищі;
- решта може бути результатом розвитку самої організації.

КОРЕКЦІЯ ВИРОБНИЧОЇ СТРУКТУРИ СЕГМЕНТУ ОРГАНІЗАЦІЙ АГРАРНОГО ПРОФІЛЮ

Фесенко Т.В., студентка*,
Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

Проаналізувавши світовий досвід визначення поняття виробнича структура можна зробити висновок що «виробнича структура» являє собою багатоаспектну ієрархічну сукупність галузевих утворень, функціональних блоків [1].

Галузевими утвореннями в організаціях аграрного сектора є комплекси галузей матеріального виробництва та інфраструктури, окремі підкомплекси цих комплексів (наприклад, основне виробництво, представлене тваринництвом і рослинництвом), окремі галузі підкомплексів (напр. виробництво зерна), окремі підгалузі (наприклад, виробництво зерна озимих зернових культур), виробництво окремих видів продукції (наприклад, виробництво зерна озимої пшениці) і т.д. [3].

Зміст процесу корекції виробничої структури являє собою забезпечення раціонального сполучення галузевих утворень і стану внутрішньої ресурсної збалансованості, в аграрному секторі це є оптимізація співвідношень між окремими галузевими утвореннями, а також утвердження стану внутрішньої ресурсної збалансованості в організації.

Оптимальна виробнича структура це така структура, за якої забезпечені об'єктивно необхідні пропорції між галузевими утвореннями усередині організації. Відсутність внутрішньої збалансованості проявляється в наявності дефіциту одних ресурсів і у надлишку інших. Таким чином, неоптимальна виробнича структура завжди є економічно, соціально, а в ряді випадків і екологічно небезпечною для організацій аграрного сектора [2].

Відповідно до другої задачі Побудова дерева цілей корекції виробничої структури відкриває можливість для визначення основних напрямків цього процесу в організації аграрного сектора. В якості основних напрямків корекції виробничої структури є підстави розглядати оптимізацію співвідношень:

* *Науковий керівник – Островерх О.В., ст. викладач*

1) між матеріальним виробництвом та комплексом галузей інфраструктури;

2) між основним виробництвом та промисловим підсобним виробництвом;

3) між капітальним будівництвом і капітальним ремонтом (виробництвом будівельної продукції) з одного боку та основним виробництвом і промисловим підсобним виробництвом — з іншого боку;

4) між тваринництвом і рослинництвом;

5) між виробничими програмами окремих підкомплексів галузевих утворень та їх парками технічних засобів;

6) між силовими та робочими машинами у складі парку технічних засобів;

7) між парком технічних засобів та його ремонтно-обслуговуючою базою.

Починаючи опрацювання стратегії корекції виробничої структури, на нашу думку, перш за все необхідно визначитись у питанні про основну одиницю спостереження. Адже на її роль, претендують два об'єкта досліджень — окремо взяті господарські організації аграрного профілю, перш за все крупно технологічні та конгломерати господарських організацій аграрного профілю в межах конкретних сільських агломерацій.

Найважливішим етапом оптимізації виробничої структури є наукове обґрунтування кількості функціональних блоків, та їх потреби у операційному персоналі. Як показали дослідження [4] таких блоків має бути одинадцять:

Виробництво сирої продукції рослинництва;

Виробництво сирої продукції тваринництва;

Промислове підсобне виробництво;

Виробництво будівельної продукції;

Надання соціально – побутових послуг;

Надання ветеринарних послуг;

Надання господарських послуг;

Надання транспортних та спеціальних послуг;

Технічна експлуатація машин та обладнання;

Експлуатація машин та обладнання;

Блок центрального корегування та центрального регулювання [4].

Література.

1.Управление организацией / [Поршнев З.П., Румянцева Н.А., Соломатина А. Н. и др.]; под ред. З.П. Поршнева. – [2-е изд. перераб и доп.] - . М.: ИНФРА. 2002 – 669 с.

2. Аграрна реформа в Україні / П.І.Гайдуцький, П.Т.Саблук, О.Ю.Лупенко та ін.; За ред. П.І.Гайдуцького. – К.: ННЦ ІАЕ, 2005, - 424 с.

3.Аграрний сектор економіки України (стан і перспективи розвитку) / Присяжнюк М.В., Зубець М.В., Саблук П.Т. та ін..; за ред. М.В. Присяжнюка, МВ. Зубця, П.Т. Саблука, В.Я. Месель-Веселяка, М.М. Федорова. – К: ННЦІАЕ, 2011, - 1008 с.

4.Турченко М.М. Стратегічна організаційно – економічна реструктуризація організацій аграрного сектора: [Монографія] / М.М. Турченко – Харків.: ТОВ «ЕДЕНА», – 2006. – 537с.

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ МЕНЕДЖМЕНТУ

***Юнаш В.М., студентка*[*]*,**
Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

На сучасні зміни тенденцій розвитку менеджменту безпосередньо впливають зміни у світовому суспільному розвитку. В свою чергу, це призводить до визнання суспільством та людьми, працюючими в організаціях, необхідності менеджменту. Управління економікою – один з найважчих видів управління, тож для успішного керівництва необхідно врахувати такі тенденції:

- велика кількість нераціонального використання природних ресурсів(повітря,вода тощо), що погіршує процес їх відновлення;

- забруднення атмосфери речовинами, які за своїм складом мають особливість довгого розкладання, що може призвести до зміни клімату;

- суттєве зростання населення, що лише прискорює проблеми зазначені вище.

З переходом до постіндустріального розвитку, у другій половині XX століття, розвинені країни зіткнулися с низкою зміні:

- НТП (науково-технічний прогрес);

[*] *Науковий керівник – Богданович О.А.*

- виробництво продукції спеціалізувалось не на задоволенні суспільних потреб, а на індивідуального споживача;

- створення великої кількості малих і середніх підприємств;

- задля успішності бізнес повинен був стати гнучким, динамічним, адаптованим до вимог середовища.

В кінці XX століття були створені умови, за яких менеджмент був направлений на людину, тобто більш ефективні.

Нові умови відображалися у принципах менеджменту:

- роль людини в менеджменті;

- людський професіоналізм;

- лідерські якості людей;

- система управління в організаціях.

Принципи управління багатогранні, та основними для менеджерів виділяють:

- відповідальність за діяльність організації;

- доброзичливе ставлення до підлеглих;

- створення сприятливої атмосфери (чесності та довіри) для успішної праці;

- сприяння покращенню професійних якостей підлеглих;

- прагнення до постійного удосконалення діяльності організації.

Під час дослідження менеджменту визначали моделі управління. Їх відома велика кількість, але основними, найвідомішими, визнані: американська, японська і європейська.

Головним завданням європейської моделі є забезпечення функціонування механізмів ринку, де конкурентні відносини мають сприяти підвищенню продуктивності праці. В основі лежить підтримка державою малих та середніх підприємств: знижуються податки, більшість доходу залишається у підприємця. Розміри пільг повинні скорочуватися зі зростанням суспільного добробуту, тобто кожен громадянин повинен забезпечувати собі активну трудову діяльність, що в подальшому забезпечить йому пенсійне страхування.

Шведська модель спрямована на створення системи захисту населення, тобто рівність прав і можливостей як для працюючих, так і для безробітних:

- матеріальна допомога бідним за рахунок збору податків з багатих;

- умови для законних великих заробітків;

- створення сприятливих соціальних умов у суспільстві та

в окремих колективах.

Американська модель менеджменту має такі особливості:

- підбір кадрів здійснюється на ринку через університети та школи бізнесу;
- чітка структура управління;
- оплата праці залежить від продуктивності праці конкретного працівника;
- відповідальність менеджера є індивідуальною;
- самофінансування.

Японська модель управління суттєво відрізняється від попередніх:

- підготовка та навчання управлінських кадрів на фірмах без відриву від виробництва;
- гнучка структура управління;
- оплата праці залежить від стажу, віку, продуктивності праці конкретного окремого працівника;
- відповідальність за ухвалені рішення є колегіальною;
- залучення займаних коштів.

Українська модель управління має такі характерні ознаки:

- підвищення ініціативи підлеглих, але це не сприяє адаптації до умов зовнішнього середовища;
- переважання формальних відносин;
- управлінці намагаються все взяти під власний контроль;
- копіювання західних методів управління, нехтування вітчизняним досвідом;
- прагнення керівників щоденно заробляти якомога більше, живучи одним днем (наслідком є швидкий занепад фірм);
- оплата праці залежить від відносин з керівниками, а не від кваліфікації та продуктивності праці.

Кожна модель управління має як свої переваги, так і недоліки. Для певного менталітету вона своя. Українська ж модель ще у стадії розвитку. Їй не вистачає механізації, автоматизації, певних змін у структурі взаємовідносин між керівником і підлеглим. Та не дивлячись на це, система менеджменту є загальновідомою та успішною.

СИСТЕМА ЯКОСТІ ЯК ЕЛЕМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИСОКОЇ ЯКОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ

Якубенко Ю.Л., к.е.н., старший викладач,
Дніпропетровський державний
аграрно-економічний університет
Зубченко В.В., к.е.н., асистент,
Білоцерківський національний аграрний університет

Нині, за оцінками незалежних експертів, системи управління якістю у вітчизняних сільськогосподарських товаровиробників поступаються за рівнем свого розвитку системам якості провідних компаній Західної Європи і відстають від них на 10 років і більше [3].

Тому важливим напрямом формування системи управління якістю в сільськогосподарських підприємствах є посилення поточного контролю. Контроль передбачає порівняння запланованого показника якості продукції з реально отриманим. Після виконання всіх вимог до якості, відображених у технологічній та іншій документації, на стадії виробництва продукту необхідно забезпечити їх дотримання і в процесі зберігання. У результаті продукція повинна мати з заплановані значення параметрів якості. Контроль якості має проводитись як на етапі планування, так і в ході виконання робіт і на етапі їх завершення (табл. 1).

У разі виявлення відхилення показника якості від запланованого сільськогосподарські товаровиробники повинні виявити причини відхилення і після коригування технологічного процесу знову перевірити відповідність одержуваних показників якості запланованим значенням, можливо, встановленим стандартом або нормою.

З метою реалізації вище зазначених заходів на великих сільськогосподарських підприємствах доцільно створювати спеціалізовані служби управління якістю, які виконуватимуть такі функції: розроблення політики підприємства в області якості; підтримання якості продукції на рівні, відповідному вимогам стандартів; інформування фахівців і керівників підрозділів про зміни чинних вимог до якості; визначення методів і періодичності проведення перевірок якості продукції; організація контролю технологічних процесів; участь в оцінці проектних рішень; аналіз причин виробництва низькоякісної продукції; розробка заходів щодо

скорочення втрат сільськогосподарської продукції на стадіях її виробництва, зберігання, переробки і реалізації.

Таблиця 1

Складові контролю системи управління якістю

Попередній контроль	Поточний (оперативний) контроль	Заключний контроль
Період проведення контрольних процедур		
Доведення цілей, завдань, стандартів якості до виконавців, перевірка наявності та можливості залучення необхідних ресурсів, перевірка готовності виконавців і персоналу, посівних та збиральних агрегатів до запланованих технологічних операцій	У ході виконання конкретних комплексів технологічних робіт під урожай поточного і врожай майбутнього року	Після закінчення виконання робіт у структурних підрозділах господарства
Процес забезпечення контролю		
Доведення цілей, завдань, стандартів якості до виконавців, перевірка наявності та можливості залучення необхідних ресурсів, перевірка готовності виконавців і персоналу, посівних та збиральних агрегатів до планованих технологічних операцій	Вимірювання отриманих результатів і порівняння оперативних звітів із внутрішньофірмовим стандартом якості, виявлення втрат у ході виконання робіт	Підготовка звітів про виконання планів із певною періодичністю, а також у формі перевірок. Дає інформацію для планування аналогічних робіт, сприяє мотивації персоналу
Об'єкти контролю		
Трудові, матеріальні, фінансові ресурси, використовувані в зерновому виробництві Календарний план виконання технологічних операцій з обробки ґрунту, догляду і збирання с.г. культур Оцінка ефективності використання ресурсів, рентабельність виробництва		

Джерело: складено автором за джерелами [1, 2].

Отже, можна зробити висновок, що не лише техніко-технологічне забезпечення, додержання вимог виконання агротехнологічних операцій є основою забезпечення якості, але, як переконує практика, і формування системи якості. Обстеження сільськогосподарських підприємств, що більшість із них не проводять системної роботи з цього питання, не мають сформованих структур управління якістю та відповідальних фахівців.

Література.

1. ДСТУ 3768:2010 Пшениця. Технічні умови // Затверджений наказом Державного комітету України з питань технічного регулювання та споживчої політики від 31 березня 2010р. № 108 – 15 с.

2. Лавринчук О. В. Перспективи розвитку ринку зерна в Україні / О. В. Лавринчук // Облік і фінанси АПК. – 2011. – № 3. – С. 144–152.

3. Якубенко Ю. Л. Система заготівель і зберігання зерна в Україні як чинник формування конкурентоздатності / Ю.Л. Якубенко // Ключови въпроси в съвременната наука – 2013: материали за IX Международна научна практична конференція (София, 17–25 апр. 2013 г.). – София : "Бял ГРАД-БГ" ОДД, 2013. – Т. 9: Икономики. – С. 80–83.

Секція

Маркетинг і логістика в системі забезпечення соціально-економічного розвитку підприємств

ФОРМУВАННЯ РИНКОВОЇ ПОЗИЦІЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Артюхова К.В., Бондаренко В.В., магістранти*, Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

Позиція підприємства та його продукції на ринку визначає поведінку підприємства при провадженні своєї поточної виробничо-комерційної діяльності. В зарубіжній літературі з управління маркетингом продукції не існує єдиного тлумачення поняття «ринкова позиція» підприємства чи продукції. Якщо іноземні автори достатньо широко використовують категорію ринкової позиції підприємства саме при опрацюванні питань ефективного управління збутовою діяльністю, то для вітчизняних дослідників більш притаманним є використання понятійного апарату позиціонування продукції, як результату сегментації ринку за товарно-ціновими чи споживацькими критеріями.

Ринкова позиція підприємства визначається, як сукупність наявних переваг інноваційного, цінового, виробничого та масштабного характеру, які дозволяють суттєво впливати у короткостроковому періоді на поведінку інших учасників ринкових процесів з метою отримання позитивних результатів своєї діяльності.

Наразі, з урахуванням вітчизняної специфіки, доречним є виділення трьох груп факторів формування ринкової позиції виробника зерна.

По-перше, це група факторів виробничо-технологічного характеру, адже від рівня техніки і технології на підприємстві, ресурсного забезпечення його виробничої діяльності, застосування інноваційних рішень у сфері виробництва на підприємстві безпосередньо залежать витрати підприємства на створення одиниці продукції. При цьому, чим вищий рівень техніки, технології та культури виробництва на підприємстві, чим більше уваги воно приділяє застосуванню інноваційних рішень, тим більш посилюється конкурентоспроможність його продукції та зміцняється його ринкова позиція, в першу чергу, за рахунок виграшу в ціні та витратах.

---

* *Науковий керівник – Мандич О.В., к.е.н., доцент*

Другою групою є фактори інфраструктурного характеру, які охоплюють, передусім, вирішеність проблем логістичного характеру, а саме, зберігання врожаю, з метою послаблення сезонних коливань ціни, транспортування, з метою запобігання втратам, а також забезпечення фізичного функціонування зв'язків зі споживачами, що є основою успішної збутової діяльності.

Нарешті, третьою групою є фактори комерційні, які, власне, визначають формалізацію застосованої системи розподілу продукції на ринку, а отже отримання фінансових результатів діяльності.

Ми поділяємо підхід зарубіжних дослідників, який зводиться до класифікації ринкової позиції підприємства, як позитивної, негативної та нейтральної в залежності від можливостей та необхідності впливу на поведінку конкурентів. При цьому в якості критерію результативності позиції ми пропонуємо використовувати показники прибутку від поточної діяльності, а для забезпечення достовірного визначення позиції підприємства розглядати їх у динаміці в розрізі окремих видів продукції з урахуванням системи заходів, що були спрямовані на розвиток окремого товарного напряму. Такий підхід, на нашу думку, цілком відповідає сучасним реаліям функціонування вітчизняного агропромислового виробництва, зокрема, його зернового підкомплексу.

Також виділяють позитивну, негативну та нейтральну позицію підприємства, керуючись при цьому можливостями досягнення певного рівня ефективності збутової діяльності у короткостроковому періоді.

Позитивна позиція дозволяє підприємству вільно керувати обсягами товарних партій, варіювати ціною продукції, тим самим впливаючи на поведінку найближчих конкурентів та споживачів. Вона передбачає наявність можливості ефективного збуту всієї продукції за запланованими або вищими за заплановані цінами.

Негативна позиція передбачає суттєву залежність підприємства від комерційної ситуації на ринку своєї продукції, яка виникає через брак певних можливостей виробничого, інфраструктурного або комерційного характеру та спричиняє виникнення загрози «непродажу» або неефективного продажу, а отже в перспективі недоотримання прибутку, запланованого обсягу продукції.

Нейтральна позиція характерна для ситуації, за якої підприємство через наявність певних інноваційних чи комерційних переваг, не відчуває необхідності у забезпеченні можливостей суттєвого впливу на поведінку конкурентів і має можливості для

гарантованого збуту своєї продукції за запланованими цінами та отримання прибутку.

На сучасному етапі розвитку вітчизняного аграрного ринку позитивна, негативна чи нейтральна позиція підприємства визначається, передусім, його місцем в структурі каналу розподілу продукції.

Слід зазначити, що викладений вище підхід теоретично опрацьований для держави з високорозвиненою інфраструктурою фактично всіх об'єктових ринків, специфіка функціонування підприємств аграрного сектора якої значно відрізняється від притаманної вітчизняним виробникам сільськогосподарської продукції.

Як концепція та система практичних дій, маркетинг та маркетингова діяльність загалом – не лише незамінний засіб розподілу і реалізації виробленої продукції, а й соціально-економічне явище, породжене потребами принципово іншої економічної системи, яка розвивається за власними економічними законами.

Однак, в наш час ще не досить широко розгорнута маркетингова діяльність сільськогосподарських підприємств, в тому числі й позиціонування сільськогосподарських підприємств на об'єктовому ринку, але стає зрозумілим, що без них господарювання в умовах ринкових відносин не може бути достатньо успішним.

ЛОГІСТИКА В СИСТЕМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ СЕЛА

***Воловікова І.І., магістрант*[*],**
Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

Соціальний розвиток села є складовою частиною соціальної діяльності держави, сприяє поліпшенню якості життя селян, посиленню їх соціальної захищеності і виступає необхідною умовою розвитку підприємницької діяльності в сільській місцевості. Світовий та вітчизняний досвід засвідчують, що розвиток соціальної сфери села

[*] *Науковий керівник – Кравченко О.М., к.е.н., доцент*

є одним із основних чинників стабілізації соціально-економічних відносин, створення умов для сталого економічного зростання.

Під соціальним розвитком села слід розуміти сукупність суспільних відносин, що виникають у процесі реалізації суб'єктами аграрного господарювання соціально-економічних та інших прав, що гарантують реалізацію селянами конституційних прав на формування повноцінного життєвого середовища у сільській місцевості.

Здійснення аграрної і земельної реформи в Україні потребує постійної уваги держави до вирішення питань формування повноцінного життєвого середовища, забезпечення економічних і соціальних інтересів сільського населення, комплексного розвитку сільських територій, збереження сільської поселенської мережі, розвитку об'єктів соціальної інфраструктури, сучасних систем зв'язку та інформації, транспорту, житлово-комунального та водного господарства, дорожнього будівництва, культурно-побутового та спортивно-оздоровчого обслуговування селян.

Подальший розвиток аграрного сектора економіки тісно пов'язаний з розв'язанням складних соціально-економічних проблем на селі. Адже процеси реформування майнових та земельних відносин у цій сфері не принесли відчутних позитивних економічних результатів і навіть увійшли у суперечність із соціально-економічними очікуваннями сільського населення. Так, рівень добробуту сільського населення залишається суттєво нижчим за рівень міського населення: розмір заробітної плати та пенсійного забезпечення селян є мінімальним, незадовільними є норми їх забезпечення продовольчими і промисловими товарами. Продовжує зростати трудова міграція, посилюється розшарування за рівнем й умовами життя як між окремими категоріями сільського населення, так і між різними групами сільських поселень. Поглиблює ці негативні явища і процес парцеляції землекористувань, який відбувається переважно за тіньовими схемами, залишаючи більшу частину селян без основного засобу виробництва – землі.

Саме розбудова логістичних систем на селі, що є «зв'язуючим матеріалом» між виробниками сільськогосподарської продукції (14,1 млн. громадян, які працюють та проживають на селі) та споживачами продуктів харчування, оскільки зміни в управлінській орієнтації стали причиною розробки нової концепції управління матеріальними потоками, що одержала назву «логістики». Сутність концепції полягає в інтеграції всіх функціональних сфер, пов'язаних із проходженням

матеріального потоку від виробника до споживача в єдиний комплекс, який називається комплексом логістики.

Сучасні методи підвищення ефективності управління матеріальними потоками мають практичний інтерес для української економіки, їхнє використання дасть можливість підприємствам нашої країни ефективно діяти як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках.

Досвід розвинутих країн у сфері підвищення ефективності матеріального виробництва свідчить про те, що одним із основних інструментів зміцнення позицій на ринку є використання концепції логістики в організації економічної діяльності підприємства. В сучасному розумінні логістика охоплює як безпосередньо виробництво, так і сферу планування і управління всією діяльністю підприємства в ланцюжку «постачальник — виробник — споживач».

Логістика проголошує пріоритет споживача, тобто 100% виконання договірних зобов'язань, високий рівень сервісу. За даними проф. А. Смєхова, реалізація основних положень логістики дає можливість скоротити витрати на транспортування і збереження продукції на 15–20%, зменшити рівень запасів на 50%, знизити тривалість робочого циклу на 50 — 70%.

Звичайно, впровадження логістичної системи потребує часу і відповідних умов її побудови, за яких система вважатиметься ефективною і надійною. Але це того варте, — приклад всіх національних торгових марок підтверджує необхідність постійного удосконалення наявної логістичної системи. Це є запорукою досягнення поставлених цілей не тільки для такого бізнес-процесу як логістика, але й для всієї компанії в цілому.

Підсумовуючи, зазначимо, усвідомлення необхідності змін у взаємовідносинах «виробник-посередник-споживач» у галузі агропромислового виробництва шляхом розвитку логістичних зв'язків на селі є єдиним інструментом до спрямування матеріальних ресурсів від виробника до споживача (при цьому оптимізувавши витрати та час на доведення продукції до кондицій, в тому числі транспортні витрати), у зворотньому напрямі спрямування фінансових ресурсів безпосередньо на село, — і є передумовою економічного та соціального розвитку сільських територій, де проживає понад 30% українців, або 14,1 млн. осіб.

САМОУПРАВЛІННЯ ЯК ІНТЕГРОВАНА ФУНКЦІЯ

Данилевська І.В., аспірант*[*]*,
Національний університет біоресурсів і природокористування України

Загальновідомим є той факт, що позитивні результати господарсько-фінансової діяльності всіх організаційно-правових форм аграрного бізнесу в основному залежать від рівня управління в них. Управління в агроформуванні традиційно асоціюється з впливом керівників і спеціалістів на виробничі ресурси у відповідності до його місії і цілей. Але при цьому в тіні залишається той факт, що перш, ніж впливати на ресурси, управлінські працівники хочуть того чи не хочуть, впливають на особисту поведінку. Виникає таке явище, як самоуправління, суть якого полягає в управлінні керівників і спеціалістів особистими діями, які можуть справляти як позитивний та і негативний вплив на всю систему управління в підприємстві.

Під самоуправлінням розуміється послідовне та цілеспрямоване використання випробуваних методів роботи в повсякденній практиці для того, щоб оптимально й ефективно використовувати свій час [1, С. 18].

Головна мета самоменеджменту полягає в тому, щоб максимально використовувати особисті можливості, усвідомлено управляти ходом свого життя (самовизначатися) й переборювати зовнішні обставини як на роботі, так і в особистому житті [1, С. 18]. Завдяки послідовному плануванню часу й використанню методів наукової організації праці кожен керівник чи спеціаліст зможе краще здійснювати свою діяльність, щодня виділяючи резерв часу для справді керівних функцій.

Якщо предметніше і глибше аналізувати управлінську діяльність, то на рівні самоуправління вона переважно обмежується управлінськими процесами, що складаються з трьох функцій: 1) інформаційного забезпечення; 2) прийняття рішення; 3) реалізації рішення. При управлінні складними виробничими процесами у

[*] *Науковий керівник – Чорний Г.М., д.е.н., професор*

підприємствах АПК ці три універсальні функції диференціюють на однорідні і менші за обсягом види робіт – функції нижчого порядку, які належить виконувати керівникові і головним спеціалістам в складних і довготермінових ситуаціях. При цьому функція з інформаційного забезпечення розподіляється на роботу з обліку інформації і аналізу інформації, функція прийняття рішення – на роботи з ціле встановлення і планування; функція з реалізації рішення – на роботи з організування, керування і контролювання [2, С. 56]. В результаті цієї диференціації отримується сім видів робіт, тобто управлінських функцій нижчого порядку, які в сучасній теорії менеджменту тлумачаться як загальні функції, бо їх виконують і керівники і спеціалісти і повноважні органи переважно у великих сільськогосподарських підприємствах.

Таблиця

Зміст самоуправління

Управлінські функції		Виконання функцій
універсальні	загальні	
Інформаційного забезпечення	Облік інформації	Використання сучасних технологій передачі інформації, наради, ведення розмови, листки-пам'ятки
	Аналіз інформації	використання методів аналізу і синтезу
Прийняття рішення	Цілевстановлення	Визначення та формулювання цілей, цільові стратегії і методи досягнення успіху
	Планування	Річне, місячне, денне планування, управління з допомогою щоденника часу
Реалізація рішення	Організування	Встановлення пріоритетів, принцип Парето (80:20), делегування повноважень
	Керування	Використання мотивів, матеріальних та духовних стимулів стимулів
	Контролювання	Контролювання процесу роботи (порівняння замисленого з результатами) підведення підсумків та проміжних результатів, самоконтроль

**Джерело : розроблено автором*

Зміст самоуправління управлінських працівників представлений у табл.

Література.

1. Зайверт Л. Ваше время — в Ваших руках: (Советы руководителям, как эффективно использовать рабочее время): Пер. с нем./Авт. предисл. В. М. Шепель. — М.: Экономика, 1990. – 232 с.

2. Ястреб М.П. Основи міжнародного менеджменту (управління в міжнародних фірмах) : [навч. посіб.] / М.П. Ястреб, Г.М. Чорний, О.Д. Костюк. – К. : НУБіП України, 2013. – 148 с.

ВЛИЯНИЕ РЕКЛАМЫ НА ОБЩЕСТВО

Лимаренко А.В., студентка**,
Харьковский национальный технический университет сельского хозяйства имени Петра Василенко

«Реклама – не точная наука. Это внушение. А внушение – это искусство» – говорил один из лучших рекламистов мира Уильям Бернбах.

А ведь, действительно, основной целью любого производителя или продавца является влияние рекламы на потенциального потребителя.

Реклама оказывает свое влияние не только на конкретного человека, но и на общество в целом. Она всегда включает в себя некий элемент манипулирования, диктуя потребителю социальные ценности, выбирая за него стиль жизни. Ее противники всегда отмечают тот факт, что влияние рекламы, зачастую, выходит за рамки общепринятой морали.

Особенность рекламы заключается в том, что ее должно увидеть как можно большее число потенциальных потребителей, поэтому она всегда на виду, формируя тем самым не только потребительский спрос, но и жизненные ценности, образ жизни. Один из негативных психологических аспектов влияния рекламы заключается в том, что она подсознательно формирует стремление человека к материальным

* *Научный руководитель – Богданович О.А., старший преподаватель*

ценностям, усиливает тенденцию к увеличению их значимости, превалирования над ценностями духовными [1].

Влияние рекламы заключается еще и в том, что она давно стала частью культуры. Может быть, реклама не является началом для формирования общественных ценностей, но ее вклад в эту сферу преуменьшать нельзя. Этика рекламы, социальные и экономические элементы рекламы переплетены очень тесно, их нельзя рассматривать отдельно друг от друга.

Положительное воздействие рекламы

Основное преимущество рекламы – информирование потенциальных потребителей относительно различных товаров и услуг. Это, пожалуй, единственное средство по продвижению принципиально новых товаров среди широкой массы населения. Популяризация достижений в сфере медицины, техники и других сфер практически полностью лежит на рекламе. Именно она призывает людей пробовать новое. Все это, в свою очередь, стимулирует трудовую активность людей, так как для того, чтобы получить то, что обещает реклама, необходимо работать и зарабатывать. Кроме того, реклама способствует пропаганде здорового образа жизни, генерирует желание человека перейти на новую социальную ступень, обеспечить себе новый, лучший образ жизни, помогает обществу концентрировать внимание на определенных социальных программах. Реклама учит человека делать осознанный выбор, основанный на полученной информации [1].

Реклама – это сильнейшее оружие в сфере конкуренции среди производителей. Но именно конкуренция подталкивает их улучшать свои товары, находить что-то новое, изобретать. А это и есть необходимое условие прогресса.

Так же, фирмы-производители считают, что посредством рекламы расширяются объемы производства, а издержки, соответственно, снижаются. Это возможно, например, когда в производстве растет использование производственных мощностей, что позволяет значительно экономить на материальных ресурсах и факторах производства. Как следствие, средние издержки на изготовление одной единицы продукции снижаются, производительность растет, и фирма успешно развивается [2].

Отрицательное воздействие рекламы

Любая реклама воздействует на потребителя, недобросовестная реклама – манипулирует человеком, заставляя его принимать решения, о которых он впоследствии жалеет. Практически все потребители отмечают, что реклама очень назойлива, давит на подсознание потребителя, гипнотизирует его, принуждая к покупке.

Часто некоторые рекламируемые товары оказывают вредное воздействие на здоровье человека (например, спиртные напитки, табачные изделия). В этом случае реклама должна быть запрещена. Рынок не может справиться сам по себе с такой проблемой, поэтому это исключительно прерогатива государства.

Манипуляция потребительским поведением может нанести непоправимый ущерб рыночному механизму, она вызывает разбалансированность спроса и предложения. Поэтому всяческого рода злоупотребления, в том числе и реклама заведомо некачественной продукции, должны искореняться.

Среди потребителей никогда не бывает полного доверия к рекламе, что опять же вызвано нередкими обманами, недобросовестной рекламой. Даже добросовестная реклама, подчас, вводит потребителя в заблуждение, так как содержащаяся в ней информация о характеристиках товара может быть несколько преувеличена [2].

Критические высказывания в адрес рекламы — явление далеко не новое. Но уже краткий обзор истории рекламы и ее критики показывает, что за последние 130 лет в той и другой произошли заметные изменения. Современные рекламодатели придерживаются совсем других стандартов, чем раньше. В изменении общественного мнения о рекламе можно выделить три основных периода:

1. Эпоха преувеличенных заявлений, 1865—1900 гг., когда большинство людей придерживались мнения "пусть покупатель будет бдителен", а в рекламе могло прозвучать практически любое заявление. Некоторые из них, особенно в отношении запатентованных медицинских устройств и препаратов, были настолько абсурдными, что только диву даешься, как в них можно было поверить.

2. Эпоха общественного сознания, 1900-1965 гг. В новом столетии были приняты законы, демонстрирующие желание общества видеть правдивое представление товаров и услуг. К концу XIX в. объем вводящей в заблуждение рекламы стал настолько велик, что

многие дисциплинированные рекламодатели опасались за само существование отрасли.

3. Эпоха социальной ответственности, 1965 г. — настоящее время. За последние 30 лет рекламодатели поняли, что правдивая в буквальном понимании этого слова реклама уже не отвечает запросам потребителей. Помимо правдивости реклама должна отвечать определенным стандартам социальной ответственности. Потребительское движение 1960-х гг., повышенное внимание к экологии, обострение социальных аспектов — все это должно находить отражение в современной рекламе [2].

От психологического воздействия рекламы не застрахован никто. Почти все являются потенциальными шопоголиками. Об этом нам конечно нигде и никогда не скажут. Однако проблема не в самой рекламе, а в ее тотальном распространении — она атакует нас со всех сторон: по радио и телевидению, с фасадов домов и витрин, с глянцевых журналов, газетных страниц и т.д.

Даже зная о вредном воздействии рекламы на психику, зная, что она недостоверна и необъективна, люди все равно втягивают себя в состояние зависимости. Потому что это самый легкий путь к достижению удовольствия, не требующий никаких усилий, кроме вложения капитала.

Можно сделать следующий вывод: реклама взывает не к разуму, а к чувству, она ловко манипулирует нашим подсознанием. Однако реклама подействует правильно только тогда, когда она хорошо продуманна и качественно выполнена. В противном случае, эффект будет отрицательным и губительным как для компании, так и для потребителя. Хотим мы того, или нет, но реклама не только подаёт нам идеи поведения в той или иной ситуации, но и в значительной степени определяет мораль общества и его настрой [1].

Литература.

1. Океанова З.К. Маркетинг: учеб./ З. К. Океанова. – М.: ТК Велби, Проспект, 2009. – 424 с.

2. Аренс В. Ф. Современная реклама / В. Ф. Аренс, М.Ф. Вейгольд, К. Аренс. – М. : ЭКСМО, 2011. – 876 с.

ПЕРСОНАЛ У КОМПЛЕКСІ МАРКЕТИНГУ ПІДПРИЄМСТВА

Мамєдова К.М., студентка*[*]*,
Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

Персонал у комплексі маркетингу відіграє провідну роль, оскільки саме від нього залежить результативність маркетингової діяльності. На якому б високому рівні не були розроблені інші чотири елементи комплексу маркетингу (товар, ціна, розподіл, просування) без персоналу вони не можуть бути якісно реалізовані. Мета роботи – визначити цілі, завдання та функції персоналу служби маркетингу підприємства.

Служба маркетингу – це єдиний механізм з розробки стратегії підприємства і практичних заходів щодо забезпечення стійкого положення підприємства на ринку. Маркетингова служба впливає на реалізацію всіх найважливіших функцій підприємства. Тому важливим моментом функціонування маркетингової служби на підприємстві є встановлення раціональних функціональних та інформаційних зв'язків з іншими підрозділами підприємства. Так, служба маркетингу повинна стати об'єднувальною ланкою всіх елементів маркетингу в єдине ціле, орієнтувати діяльність підприємства на споживача, ринок.

Основними рішеннями у сфері персоналу служби маркетингу є: визначення цілей, завдань та функцій персоналу служби маркетингу (визначаються Положенням про службу маркетингу, який розробляє керівник); формування кадрового забезпечення служби маркетингу та мотивація персоналу служби маркетингу.

Положення про службу маркетингу включає: загальні положення, цілі, завдання, функції, права, відповідальність, посадові обов'язки керівника і фахівців, організаційну структуру служби, взаємозв'язок з іншими підрозділами.

Службу маркетингу очолює заступник директора підприємства з маркетингу (комерційної роботи). Керівник служби маркетингу несе відповідальність за організацію досліджень маркетингу, розробку планів і рекомендацій, спрямованих на досягнення цілей підприємства, здійснення контролю за виконанням плану маркетингових заходів.

---

[*] *Науковий керівник – Богданович О.А., старший викладач*

Основними цілями служби маркетингу є: забезпечення задоволення потреб покупців;забезпечення зростання продажу за рахунок конкурентних переваг; зниження витрат за рахунок повнішого врахування можливостей підприємства і динаміки попиту та ін.

Завданнями служби маркетингу є: забезпечення ринкової орієнтації діяльності підприємства; збір, обробка і аналіз інформації про ринок, вивчення потреб і попиту;підготовка інформації для прийняття рішень щодо ефективнішого пристосування виробничого, торговельно-збутового, рекламного, фінансового і т.п. потенціалу підприємства до вимог ринку; формування попиту і стимулювання збуту;проведення активної комунікаційної, розподільної і збутової політики та ін.

Розрізнюють чотири комплексні функції маркетингу. Аналіз функцій маркетингу свідчить, що в незмінному вигляді реалізується лише дослідницька функція. Інші ж функції - функція планування асортименту продукції, функція збуту та розподілу і функція реклами і стимулювання збуту в різних галузях трансформуються, наприклад, у торгівлі вони набувають управлінського характеру і виражаються у виконанні підприємствами ряду комерційних і виробничих функцій.

До складу маркетингової служби мають входити маркетологи, менеджери зі збуту, рекламної діяльності, фахівці з вивчення ринків, формування товарного асортименту, менеджери з ціноутворення та ін. Посадові інструкції слід розробляти для кожної посади і передбачати відповідальність працівників за виконання посадових обов'язків.

Відповідальність працівників служби маркетингу передбачається за: забезпечення керівництва і виконавців необхідною маркетинговою інформацією за результатами маркетингових досліджень; обґрунтованість і своєчасне коригування програм діяльності підприємства відповідно до змін маркетингового середовища; реалізацію маркетингових програм;навчання персоналу маркетингу; постійне вдосконалення маркетингової діяльності.

Персонал служби маркетингу, здійснюючи свою діяльність у взаємозв'язку з усіма функціональними підрозділами підприємства, повинен отримувати від них внутрішню інформацію про фінансові результати, рух товарів, структуру витрат і т. п.

Отже, маркетингова служба має забезпечувати структурні підрозділи як первинною, так і вторинною інформацією про стан зовнішнього середовища, запити споживачів, структуру споживання, вимоги споживачів до товарів різних товаровиробників, стадії життєвого циклу товарів підприємства тощо. У зв'язку із цим основне

завдання служби маркетингу полягає в тому, щоб забезпечити орієнтацію підприємства на споживача, його потреби і запити, здійснювати моніторинг конкурентів, визначати слабкі і сильні сторони та надавати інформацію іншим підрозділам підприємства.

СУЧАСНИЙ СТАН СФОРМОВАНОСТІ КАНАЛІВ РОЗПОДІЛУ НА ЗЕРНОВОМУ РИНКУ

Мандич О.В., к.е.н., доцент,
Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

Вирішення продовольчої проблеми в України вимагає створення умов для побудови гармонічного, збалансованого, пропорційно розвинутого ринку сільськогосподарської сировини, одним з основних складових компонентів якого є ринок продовольчого зерна.

При цьому ефективність протікання всіх виробничо-комерційних, фінансових, маркетингових та логістичних процесів на зерновому ринку зумовлена рівнем розвитку структури ринку та його інфраструктурної складової, який, в свою чергу, опосередковується через процедури формування, функціонування та використання каналів розподілу продукції на ринку. Саме тому, особливу увагу при розв'язанні проблем розвитку зернового ринку доцільно приділяти вирішенню задач побудови ефективних систем розподілу продукції на ринку, що розглядається.

Проблемам формування та функціонування ринку сільськогосподарської сировини, а також проблемам побудови ефективних систем розподілу продукції на ринку присвячені дослідження багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів. Ґрунтовні дослідження з цих питань знаходимо в працях П.Т. Саблука, В.М. Алексійчука, О.І. Кондратюка, Л.М. Худолій, М.Я. Дем'яненка, А.С. Савощенка, П.С. Зав'ялова, Ф.Г. Панкратова, Дж. П. Пітера, Дж. Донеллі та інших.

Метою даної роботи є розгляд основних аспектів функціонування ринку продовольчого зерна, структурування існуючих проблем функціонування систем розподілу на ньому та питань, що стосуються функціонування операторів зернового ринку України, а

також опрацювання шляхів ефективного розв'язання вказаних проблем.

Як свідчать результати проведених досліджень, основними характеристиками, що визначають стан сформованості та функціонування зернового ринку в Україні є наступні:

— по-перше, зерновий ринок України є одним з найстаріших та найрозвинутіших товарних ринків, він формувався протягом 20 років і на сьогоднішній день віддзеркалює дію всіх факторів формування структури товарного ринку, що впливали на нього протягом періоду становлення. Крім того, державна політика в аграрному секторі також певним чином вплинула на формування даного ринку та на застосовані механізми його функціонування.

— по-друге, занепад аграрного виробництва, в тому числі і зернового, що є наслідком загального кризового стану економіки, не створює умов для активізації діяльності суб'єктів, що спеціалізуються на безпосередньому виробництві зерна. Як показує практика, адміністративні заходи щодо підтримки товаровиробника не є достатньо ефективними, адже навіть за умови фінансової підтримки сільськогосподарського підприємства, воно вимушене діяти в існуючих ринкових умовах. При цьому розбалансованість інтересів окремих груп операторів ринку, а саме утворення надприбутків посередниками на зерновому ринку та наявність з їх боку об'єктивно обґрунтованого цінового диктату здатні знівелювати будь-які спроби підтримати товаровиробника прямими методами фінансової підтримки. Тобто необхідно розв'язати задачу створення умов для зміщення основних фінансових інтересів в бік виробників або фінансування діяльності виробників зерна з боку посередників.

— по-третє, сучасний стан інфраструктури зернового ринку, не дивлячись на достатньо високий рівень розвитку її матеріально-технічної бази, свідчить про організаційну недосконалість її використання. Справа в тім, що основна маса операцій на ринку відбувається з наявним товаром, досить слабкою є залучення біржової торгівлі, та форвардних схем, які широко використовуються в розвинутих країнах.

Український внутрішній ринок зерна характеризується такою структурою каналів розподілу, що має три рівні. На ньому оперують первинні товаровиробники, які збувають свою продукцію першим оптовим посередникам, які часто виконують певний перелік послуг з передпродажної підготовки (очистки, сушіння), транспортування та зберігання зерна. Як правило, ця категорія посередників володіє

капіталом підприємств сфери зберігання зерна (елеваторів, хлібоприймальних підприємств та ін.).

Другий рівень учасників каналів розподілу складають крупні посередники, що обслуговують внутрішній ринок та виконують масштабні закупки для експортерів. Їх постачальниками є перші посередники та досить часто крупні виробники, цільову споживацьку аудиторію складають підприємства держрезерву зерна, крупні переробні підприємства та підприємства, що спеціалізуються на експорті зерна.

Нарешті, третій рівень складають підприємства-експортери, підприємства держрезерву зерна та крупні переробні підприємства. Їх аудиторія знаходиться або вже поза межами українського зернового ринку, або на ринках продуктів більш глибокої переробки зерна.

Слід зазначити, що факт цінового диктату спостерігається саме з боку перших посередників, адже вони зацікавлені в збільшенні своїх прибутків за рахунок зменшення закупівельної ціни. При цьому, чим меншим є масштаб виробництва продукції підприємством, тим менше в нього шансів вийти на більш високий рівень учасника каналу розподілу.

Основні проблеми функціонування ринку продовольства пов'язані з недосконалістю існуючої системи розподілу продукції, що застосовуються, недостатнім рівнем інтеграційних зв'язків між операторами сфери обігу та сфери виробництва на зерновому ринку, а також розбіжністю інтересів вказаних операторів.

МАРКЕТИНГ В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ

***Матяш А., студентка*[*]*,**
Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

Управління підприємством як цілісність включає в себе управління різними аспектами його діяльності. Управління маркетингом – складний процес, який охоплює функції, пов'язані з ринком, потребами клієнтів, доставкою товарів, їх цінами, комунікацію зі споживачами тощо. Управління маркетингом передбачає вивчення

[*] *Науковий керівник – Богданович О.А., старший викладач*

нужд і потреб покупців, розподіл ринку на сегменти, виявлення найбільш перспективних із них, створення відповідно до цих сегментів окремих товарів та відповідної упаковки.

Управління маркетингом – це організований процес реалізації опрацьованих планів і інших маркетингових концепцій в реальних умовах діяльності підприємства. Управління маркетингом є процесом прийняття рішень стосовно діяльності фірми на ринку. Він включає планування, організацію, реалізацію на практиці та контроль за проведенням заходів, розрахованих на встановлення, зміцнення та підтримку вигідних обмінів з цільовими споживачами з певною метою (одержання прибутку, зростання обсягів збуту, розширення частки ринку тощо).

Управління маркетингом базується на такому формуванні товарних пропозицій та послуг, за яким враховуються потреби ринку (як наявні, так і прогнозовані), використовується ефективна політика цін, а також засоби інформації для формування, стимулювання, обслуговування ринку. При цьому визнається необхідність пристосування виробництва та збуту до запитів та оцінки ринку. Діючому на основі принципів маркетингу підприємству переваги дає й те, що всі технічні, комерційні, збутові заходи, так чи інакше пов'язані з товаром, воно завжди розглядає комплексно, системно, враховуючи "зворотний зв'язок" від споживачів, що дає можливість регулювати якість продукції та ефективно витрачати свої кошти.

Фізичні та юридичні особи, що діють на ринку, давно вже переконались, що без серйозного вивчення ситуації, яка складається, врахування усіх факторів, що на неї впливають, спробувати досягти успіху в бізнесі неможливо. Поряд з прорахунками в управлінні саме прорахунки в маркетингу обумовлюють кризовий стан багатьох українських підприємств.

Важлива роль маркетингу визначається виконуваними ним функціями, головна з яких – функція забезпечення користі для споживачів і суспільства, задоволення їх потреб.

Робота компанії повинна відповідати очікуванням клієнтури. Для цього необхідно: ставити мету, і виходячи з неї: розробляти стратегії, щоб виконувати заходи, за якими відповідно повинна бути встановлена чітка відповідальність.

Отже, маркетинг виступає в якості філософії підприємництва. Лише "ринковий світогляд" підприємців дозволяє їм ефективно діяти

на ринку, розширяти на ньому свої позиції. Практика підтверджує, що найбільших успіхів досягають підприємства, в яких маркетинг став філософією життя всього персоналу. Таким чином маркетинг матеріалізується в систему заходів по вивченню проблем пов'язаних з виробництвом і продажем продукції підприємства. Процес управління маркетингом базується на аналізі ринкових можливостей; виявленні цільових ринків; розробці усього комплексу маркетингу; впровадження в життя намічених заходів.

Функціональне забезпечення маркетингової діяльності, тобто створення служби маркетингу, функціонування маркетингової інформаційної системи, визначення стратегії і планування маркетингу, маркетинговий контроль розпочинаються з дослідження ринку (включаючи поведінку споживачів, аналізу конкурентів, маркетингових можливостей підприємства, сегментації ринку та позиціонування товару). Потім проводиться розробка комплексу маркетинг підприємства, тобто товару, ціноутворення, методів і каналів збуту, методів просування товару на ринку.

Маркетингова діяльність підприємства завжди починається з комплексного дослідження ринку, тому що воно орієнтоване на задоволення потреб споживачів. У ході цього дослідження проводиться вивчення поведінки споживачів, їх смаків та уподобань, потреб, споживчих переваг, мотивів, що спонукають їх купувати товар, і це дозволяє підприємству якнайкраще задовольняти їх потреби. Дослідження ринку також передбачає вивчення і прогнозування попиту на товар, аналіз цін і товарів конкурентів, визначення місткості ринку і частки підприємства на ньому. Такий аналіз допомагає оцінити ринкові можливості і визначити привабливий напрям маркетингової діяльності, на якому підприємство може набути конкурентних переваг.

Водночас ведеться пошук своїх потенційних споживачів, потреби яких підприємство прагне задовольнити. Притому використовують дуже важливий маркетинговий прийом – сегментацію ринку, тобто розподіл споживачів на групи на підставі різниці в їх потребах, характеристиках та поведінці. Якщо підприємство правильно вибрало ринковий сегмент для подальшої співпраці, значить, воно знайшло свою «нішу» на ринку.

Далі необхідно зробити позиціонування товару на ринку, тобто чітко визначити, чим товар даного підприємства відрізнятиметься від

товарів конкурентів, завдяки яким його характеристикам можна здобути конкурентні переваги у свідомості потенційних споживачів. Прийнявши рішення щодо позиціонування товару, підприємство може розпочинати розроблення комплексу маркетингу. Це одна з фундаментальних категорій сучасного маркетингу.

Систему маркетингу слід розглядати в широкому та вузькому розумінні. У широкому розумінні вона являє собою систему економічних відносин, які виникають у процесі виробництва та збуту товарів, що орієнтовані на ринок і споживача. У вузькому розумінні система маркетингу – це комплекс специфічних функцій, елементів та прийомів, які проводить підприємство для ефективної реалізації продукції.

Маркетинг являє собою складну систему відносин як в самому підприємстві, так і в зовнішньому ринковому середовищі, якому дана система потребує постійного регулювання і управління.

На підприємство впливають постачальники, конкуренти та зовнішнє середовище. Все це обумовлює дії підприємства на ринку кінцевих споживачів. Маркетингові ж дослідження, що проводяться підприємством та його конкурентами допомагають приймати зважені рішення, завжди бути в курсі подій та змін на ринку споживачів. Між підприємством та зовнішнім маркетинговим середовищем відбувається безперервний обмін ресурсами та інформацією. Для того, щоб ефективно діяти, підприємство повинне, з одного боку, пристосовуватися до змін у зовнішньому маркетинговому середовищі, а з іншого – діяти на нього .

Сутність маркетингового підходу до управління підприємствами характеризує його як комплексну систему, що дозволяє зв'язати можливості господарюючих суб'єктів з потребами ринку й добитися переваг у порівнянні з конкурентами. Орієнтація підприємств на використання маркетингового підходу зазвичай вимагає зміни структури їх управління. При цьому на перше місце в управлінні господарюючими суб'єктами виходить підрозділ маркетингу і його керівники, що визначатиме в майбутньому напрями діяльності всіх інших служб, включаючи безпосередньо і виробництво.

ПРАВОВІ АСПЕКТИ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ

Мельник В.А., студент**,
Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

Правове регулювання — це діяльність держави щодо встановлення обов'язкових для виконання юридичних норм (правил) поведінки суб'єктів права. Необхідний у цьому разі примус забезпечується розвитком громадської свідомості та силою державної влади.

Предметом правового регулювання економіки є: відносини між державою (державними органами) і суспільством, громадянами, суб'єктами господарської діяльності; відносини «всередині» держави, між її органами з приводу розподілу повноважень, визначення їхнього правового статусу; відносини між суб'єктами господарської діяльності тощо.

Основними формами правового регулювання економіки в Україні є: Конституція та закони України; укази та розпорядження Президента України; постанови та інші акти Верховної Ради України, постанови та розпорядження Кабінету Міністрів України, нормативно-правові акти центральних органів (міністерств, відомств); нормативні акти місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування [1].

Існує тенденція постійного зростання індивідуальних, колективних і суспільних потреб. Задоволення цих потреб натикається на обмеженість економічного потенціалу країни, що може бути проілюстрована за допомогою графіка межі виробничих можливостей. Якщо результати виробництва умовно поділити на дві групи (наприклад, суспільні товари та приватні товари), то межа виробничих можливостей відбиватиме максимальні кількості суспільних і приватних товарів, які можуть одночасно вироблятися за даної кількості ресурсів, якщо припустити, що всі ресурси повністю використовуються.

Найважливішими формами організації економіки є командна та ринкова. Командна економіка ґрунтується на монополії державної

* *Науковий керівник – Богданович О.А., старший викладач*

власності та централізованому розподілі виробничих ресурсів. Для ринкової форми розподілу обмежених ресурсів характерний механізм ринкового саморегулювання. Він функціонує на засаді взаємодії ринкової ціни, співвідношення попиту та пропозиції, а також конкуренції. Ринок спрямовує ресурси на виробництво тих товарів, які найбільш потрібні суспільству, і примушує підприємства застосовувати найефективніші комбінації використання обмежених ресурсів [1].

У сучасному світі будь-яка держава виконує політичну, соціальну, міжнародну та економічну функції. Усі функції тісно взаємопов'язані, але, на думку економістів, економічна функція є найважливішою, оскільки брак належного економічного потенціалу чи низька ефективність використання його перешкоджають реалізації інших суспільних функцій.

Функції держави як суб'єкта макроекономічного регулювання можна поєднати за такими чотирма напрямами:

1. Забезпечення економіки необхідною кількістю грошей. У цій сфері держава є монополістом і протистоїть великій кількості покупців, які формують попит на гроші. З метою задоволення цього попиту держава здійснює грошово-кредитну політику.

2. Формування правових засад функціонування економіки. З цією метою держава визначає правовий статус окремих форм власності, узаконює існування різних видів господарської діяльності, регулює відносини між виробниками і покупцями товарів, регламентує здійснення окремими підприємствами зовнішньоекономічної діяльності, визначає обов'язки підприємств перед державою і т. д. Спираючись на економічне законодавство, держава виконує роль арбітра у сфері господарських відносин, виявляє випадки незаконної діяльності та вживає відповідних заходів до порушників [2].

3. Усунення вад ринкового саморегулювання. Неспроможність ринку забезпечити ефективний за Паретто розподіл ресурсів компенсується державним «втручанням» в економіку. З цією метою держава здійснює захист конкуренції, забезпечує людей суспільними товарами, реагує на можливість виникнення екстерналій, бере участь у розв'язанні проблем неповноти ринків, формує інформаційну інфраструктуру ринку, здійснює стабілізаційну політику [2].

3.1. Для захисту конкуренції та обмеження монополістичних тенденцій держава здійснює антимонопольну політику. Вона реалізується на підставі антимонопольного законодавства.

3.2. Забезпечення людей чистими і змішаними суспільними товарами є однією з найважливіших функцій держави. Суспільні товари мають дві властивості: не суперництво у споживанні та загальнодоступність. Різним суспільним товарам ці властивості притаманні у неоднаковій мірі. Ті, що мають ці властивості у вищій мірі, називаються чистими суспільними товарами. Ті, що в них хоча б одна з властивостей виражена в помірному ступені, називаються змішаними суспільними товарами. Товари, що не мають цих властивостей, називаються приватними товарами. Виробництво чистих суспільних товарів є монополією держави. Сфера виробництва змішаних суспільних товарів є ареною конкуренції суспільного та приватного секторів. На відміну від інших суб'єктів економічних відносин держава має законне право вилучати доходи через оподаткування. Отже, відшкодування витрат на виробництво суспільних товарів здійснюється за рахунок податків.

3.3. Держава реагує на можливість виникнення екстерналій. За ефективного функціонування ринку виробник використовує ресурси, відшкодовуючи витрати в розмірі їхньої вартості, а споживач повинен повністю оплачувати вартість купленого товару. Такий порядок є необхідною умовою оптимального за Парето розподілу ресурсів. Порушення принципу «за все треба платити» породжує негативні й позитивні зовнішні ефекти (екстерналії). Суб'єкт ринку, який породжує негативні екстерналії, перекладає частку витрат на інших, а той, який створює позитивні екстерналії, бере на себе частку витрат з реалізації чужих інтересів. Усунення державою цієї вади ринкового саморегулювання здійснюється через чітку регламентацію прав і обов'язків економічних суб'єктів. Це досягається за допомогою законотворчої і контролюючої діяльності держави [2].

3.4. Держава бере активну участь у розв'язанні проблем неповноти ринків. Для цього вона здійснює координацію дій потенційних виробників і споживачів. Найпоширенішими формами такої координації є заходи макроекономічних планів, державні цільові комплексні програми.

3.5. Формування інформаційної інфраструктури ринку є звичною практикою для індустріально розвинутих країн. Останнє викликане тим, що недостатність інформації лімітує можливості ефективного використання ресурсів, зумовлює неоптимальну поведінку продавців і покупців, заважає укладанню довгострокових угод.

4. Забезпечення людей обов'язковими товарами. Товари (правила поведінки), які держава зобов'язує людей використовувати (додержуватися), називаються обов'язковими товарами. Важливим аргументом на користь державного «втручання» в економіку є відома істина: людина здатна діяти всупереч власним інтересам. Погляди, згідно з якими державне «втручання» необхідне, оскільки державі найліпше відомо, що саме є корисним для людини, називаються патерналістськими.

Література.

1. Крупська Л.П. Економіка: підруч. / Л.П. Крупська, І.Є. Тимченко, Т.І.Чорна. – Х.: ХЕПУ, 2010. – 45с.

2. Стельмащук А.М. Державне регулювання економіки: навч. посіб. / А.М.Стельмащук. – Т.: ТАНГ, 2000. – 315 с.

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК МАРКЕТИНГУ ТА ЛОГІСТИКИ

Мензяк К.О., студентка*[*]*,
Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

Маркетинг і логістика є рівноправними частинами єдиного цілого – системи реалізації продукції промислового підприємства. Первинними є функції маркетингу, що відповідають на питання «що потрібно»; функції логістики вторинні, вони відповідають на питання «як це зробити». При оптимальному одночасному використанні маркетингу і логістики підвищується як ефективність збуту, так і усього підприємства. Саме це зумовлює актуальність цієї теми.

Маркетинг – це управління виробничо-збутовою діяльністю підприємства, яка спрямована на максимізацію прибутку шляхом задоволення нужд та потреб споживачів.

Маркетинг був затребуваний практикою у зв'язку з виниклими труднощами зі збутом товарів, історично, у більш ранній період, ніж логістика. У середині XX століття орієнтація виробництва на випуск потрібного на ринку товару та застосування маркетингових методів

[*] *Науковий керівник – Богданович О.А., старший викладач*

вивчення попиту і впливу на попит виявилися вирішальними чинниками підвищення конкурентоспроможності [1].

Історично, вийшовши на економічну арену в більш пізній період, логістика доповнює і розвиває маркетинг, пов'язуючи споживача, транспорт і постачальника в мобільну, техніко-технологічно та планово-економічно узгоджену систему [2].

Маркетинг досліджує та аналізує ринок, тобто відповідає на питання: який товар потрібен, де, коли, в якій кількості та якої якості. Логістика забезпечує фізичне просування затребуваного товару до споживача.

Логíстика – це:

- наука про оптимальне управління матеріальними, інформаційними та фінансовими потоками в економічних адаптивних системах із синергічними зв'язками;
- галузь бізнесу або функція в корпорації, функцією якої є забезпечення переміщення та зберігання продукції та сировини для забезпечення виробництва та продажу [2].

У найширшому сенсі логістикою називають будь-які процеси пов'язані з транспортуванням, зберіганням та обробкою будь-яких предметів.

Термін «логістика» був вперше застосований у військових операціях і стосувався насамперед процесів забезпечення армійських підрозділів. Сучасне уявлення про логістику сильно відрізняється від оригінального. Якщо раніше термін описував фізичний рух сировини і товарів, то тепер він включає планування, закупки, транспортування та зберігання. Подальшим розвитком логістики є термін управління ланцюгом поставок, що є свідченням зростаючого розуміння компаніями важливості координації всіх функцій і бізнес-процесів.

Для аналізу взаємодії маркетингу і логістики у економічній літературі часто використовують поняття маркетингового і логістичного «міксу» [1].

У маркетингу - це сукупність чотирьох «Р»:

1. Product (продукт, задовольняє запит кінцевого споживача);
2. Price (продукт і питання ціноутворення);
3. Place (місце докладання комерційних зусиль);
4. Promotion (система просування продукту).

У логістиці - це відомі сім «R»:

1. Rightproduct (готовий до розподілу продукт);
2. Rightguantity (необхідна кількість продукту);
3. Rightcondition (що задовольнить якість продукту);

4. Rightplace (певна територія поширення продукту);

5. Righttime (розраховані тимчасові видатки роботи з продуктом);

6. Rightcustomer (наявність замовників продукту);

7. Rightcost (розраховані видатки роботи з продуктом).

Логістика, по відношенню до фактору «ціна», зазвичай має прямий вплив на досягнення фірмою корпоративних або фінансових стратегічних цілей, поставлених маркетингом. Цінові рішення вимагають ретельного аналізу факторів, що відносяться до конкурентних товарів, соціально-економічним, демографічним та іншим характеристикам споживачів на конкретному сегменті ринку.

У ряді випадків логістика може бути зацікавлена в різних схемах ціноутворення, якщо вони відповідають вимогам управління запасами, зміни місця складування і часу доставки, що диктуються споживчим попитом і забезпеченням відповідного рівня якості сервісу.

Другою важливою характеристикою сфери взаємного перетину інтересів маркетингу і логістики є продуктові характеристики і, насамперед, асортимент продукції, що визначається маркетинговою стратегією фірми. Асортиментні характеристики готової продукції безпосередньо впливають на структуру логістичних ланцюгів і каналів у системі дистрибуції, видів транспортних засобів, способів транспортування тощо. Поява нових асортиментних позицій може цілком змінити структуру логістичного каналу, чи спосіб транспортування і тому має бути обов'язково узгодженим з логістичним менеджментом.

В табл. 1 представлена порівнювальна характеристика маркетингу та логістики.

Прагнення дизайнерів фірми до оригінальної упаковки, часто продиктоване вимогами маркетингу, може викликати незаплановане підвищення логістичних витрат. Логістичний менеджмент іноді визначає упаковку продукту як "мовчазний продавець», так як на рівні роздрібного торговця упаковка може бути вирішальним фактором, що впливає на обсяг продажів. З позицій маркетингу важливі зовнішній вигляд упаковки, її привабливість, наявність повної інформації про товар, тобто ті параметри, які можуть виділити його серед аналогічних взаємозамінних товарів конкурентів. Для логістики упаковка важлива насамперед з точки зору її габаритних розмірів і здатності захищати товар від можливих пошкоджень у процесах транспортування та вантажопереробки.

Таблиця 1

Порівнювані характеристики маркетингу і логістики

	Маркетинг	**Логістика**
Об'єкт дослідження	Ринки і кон'юнктура конкретних товарів і послуг	Матеріальні потоки, що циркулюють на цих ринках
Предмет дослідження	Оптимізація ринкової поведінки по реалізації товарів або послуг	Оптимізація процесів управління матеріальними потоками
Методи дослідження	Методи дослідження кон'юнктури, попиту і пропозиції за конкретними товарами та послугами	Загальновідомі методи, які застосовуються при плануванні та управлінні виробничими та економічними системами
Принципи	Виробляти не те, що можна виробити, а те, що можна продати. Лише задовольняючи потреби споживача, фірма задовольняє свої потреби. Любіть клієнта, а не себе	Системність, комплексність, надійність, варіантність, конструктивність, конкретність та науковість
Цілі	Досягнення максимально можливого високого рівня споживання, споживчого задоволення та підвищення якості життя	Доставка товарів в задане місце у визначений день та час, у потрібній кількості та асортименті при оптимальном у рівні витрат, а головне із збереженням її якості
Підсумкові результати	Рекомендації по виробничо-збутовій стратегії і тактиці компанії: що виробляти, в якому обсязі, на які ринки і в які терміни. Які можуть бути вигоди	Проекти систем, що відповідають цілям логістики: потрібний товар, в необхідній кількості, необхідної якості, в потрібному місці, в потрібний час і з мінімальними витратами

Взаємозв'язок маркетингу і логістики досить обширний і різноманітний, тому вони тісно пов'язані між собою єдиним алгоритмом управління бізнес-процесами.

Література.

1. Гірченко Т.Д. Маркетинг: навч. посіб. / Т.Д. Гірченко, О.В.Дубовик. – К.: "ІНКОС", 2008. - 285 с.

2. Сумец А.М. Логістика: теорія, ситуація, практичні завдання: підруч./ А.М. Сумець. – К.: "Хай-Тек Пресс", 2009. - 150с.

ОСОБЛИВОСТІ ВИЗНАЧЕННЯ ТЕОРЕТИЧНОЇ СУТНОСТІ КАТЕГОРІЇ «РИНОК»

Микитченко А.С., магістрант**,
Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

Ринок зародився кілька тисячоліть тому. Пройшовши складний шлях розвитку, змінюючись і пристосовуючись в різні часи до різних умов, ринок довів свою життєздатність і продемонстрував, що він є не штучно сконструйованою схемою, а складною економічною категорією, що формувалась з історичним розвитком цивілізації, і яка займає провідне місце в світовій економіці. На сьогоднішній день існує багато тлумачень категорії ринку, кожне з яких з різних сторін розглядають його, але для проведення вибраного нами дослідження необхідним є виокремлення найбільш відповідного визначення.

Дослідження з теоретичної та методологічної основ формування ринків багато років вивчались як вітчизняними, так і зарубіжними вченими-економістами. До найбільш вагомих досліджень можна віднести роботи П. Самуельсона, А. Сміта, Ф. Котлера, П.Т. Саблука, С.В. Мочерного, М.І. Туган-Барановського, Л.М. Худолій, А.В. Войчака, В.Т. Ланового, Л.Г. Пруссову та багатьох інших. В їх працях визначення ринку як економічної категорії має багато різноманітних тлумачень, які мають як схожі риси, так і відмінності.

Як явище господарського життя ринок з'явився багато століть тому, що було спричинено історичним розвитком процесів виробництва і обміну товарів або послуг. Перші спроби визначення категорії "ринок" були зроблені ще у часи античних Греції і Риму, мусульманських країнах. У Древній Греції «ринок» носив назву «агора», у Римі – «форум», у мусульманському світі – «базар», але розглядались вони однаково – як місце торгівлі товарами [1, С. 4-5]. В працях П. Самуельсона «ринок – це механізм, через який покупці і продавці взаємодіють, щоб визначити ціну і кількість товару» [2, С. 74]. Схоже визначення ринку дає К. Макконел. «ринок – це просто механізм або пристосування, що здійснює контакт між покупцями, або пред'явниками попиту, і продавцями, або постачальниками товару чи

* *Науковий керівник – Мандич О.В., к.е.н., доцент*

послуг» [3, С. 53]. Відомий американський маркетолог Ф. Котлер зазначає, що ринок – є сукупністю існуючих і потенційних покупців товару [4, С. 54].

На думку С.В. Мочерного, ринок, перш за все, виступає як обмін товарів, організований за законами руху товарно-грошових відносин (законом попиту і пропозиції, законом вартості, законом конкуренції, законами грошового обігу тощо), і водночас як один з важливих елементів господарського механізму взагалі. В «економікс» ринок визначається як місце, де взаємодіють продавці та покупці, де здійснюється купівля та продаж товарів. Як економічна категорія ринок виступає як сукупність відносин, що виникають у сфері обігу в процесі купівлі-продажу товарів. Наведене визначення поняття «ринок» визначає його як специфічне економічне явище [5, С. 151].

А.В. Войчак визначає ринок як інститут чи механізм, який об'єднує покупців і продавців товарів, послуг; сукупність покупців і продавців, які, з одного боку, намагаються і здатні купити, а з іншого – заінтересовані в продажу товарів, наданні послуг і схильні до обміну [6, С. 21].

Проаналізувавши різноманітні визначення поняття «ринок», можна виділити декілька напрямів. Теоретики раціональної економіки розглядають ринок як механізм саморегулювання, прихильники політичної економії та макроекономіки – як економічні відносини між продавцями та покупцями в процесі обміну, маркетологи – як місце реалізації товару або взаємодії учасників ринкового процесу.

В економічній літературі виділяють багато визначень економічної сутності категорії ринку, які розкривають його багатогранність. До найбільш значущих в світовій ринковій економічній практиці належать наступні.

1. Ринок – це механізм або пристосування, що здійснює контакт між покупцями, або пред'явниками попиту, і продавцями, або постачальниками товару чи послуг, щоб визначити ціну і кількість товару.

2. Ринок – система товарно-грошових відносин, які виникають між покупцями і продавцями, яка включає в себе механізм вільного ціноутворення, вільне підприємництво, рівноправність та конкуренцію між усіма суб'єктами господарювання в боротьбі за споживача.

3. Ринок – сукупність відносин, що виникають у сфері обігу в процесі купівлі-продажу товарів.

4. Ринок як інститут чи механізм, який об'єднує покупців і продавців товарів, послуг, тобто сукупність покупців і продавців.

5. Ринок – комплекс угод, за допомогою яких покупці і продавці контактують в процесі купівлі-продажу певного товару.

6. Ринок – форма функціонування економіки. Він є результатом історичного розвитку суспільства, явищем господарського життя суспільства.

Література.

1. Коваленко Ю.С. Аграрний ринок України: організація та управління / Ю.С. Коваленко. – К.: ІАЕ УААН, 1998. – 108 с.

2. Самуельсон П. Макроекономіка / Пер. с англ. / П. Самуельсон, В. Нордгауз. – К.: Основа, 1995. – 230 с.

3. Макконел К.Р. Экономикс: принципы, проблемы и политика / К.Р. Макконел, С.Л. Брю. / Пер. с англ. 11 изд. – К.: Хагар-Демос, 1993. – 785 с.

4. Котлер Ф. Основы маркетинга/ Ф. Котлер. - М.: Прогресс, 1990. – 736 с.

5. Основи економічної теорії: підруч. / За ред. проф. Мочерного С.В. – Тернопіль: АТ «Тарнекс», 1993. – 688 с.

6. Войчак А.В. Маркетинговий менеджмент: підруч. / А.В. Войчак. – К.: КНЕУ, 1998. – 268 с.

ЦІНА ЯК ОДИН З ОСНОВНИХ ЕЛЕМЕНТІВ МАРКЕТИНГУ

Нагорна О., студентка*[*]*,
Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

Ціна – це гнучкий інструмент маркетингу, оскільки ціни можна швидко і легко змінити, з огляду на чинники попиту, витрат або конкуренції Ціна товару є одним з основних елементів комплексу маркетингу, тому цілком закономірним є те, що вона активно використовується при визначенні маркетингової політики.

Маркетингова цінова політика — це комплекс заходів стосовно визначення відпускної ціни, знижок, умов оплати за товари чи послуги, управління цінами з урахуванням побажань та можливостей споживачів, а також одночасного забезпечення прибутку підприємства-товаровиробника чи продавця.

[*] *Науковий керівник – Богданович О.А., старший викладач*

Політика цін — один з традиційних головних елементів маркетингу, оскільки ціна є: одним із головних інструментів у конкурентній боротьбі; однією з головних передумов купівлі-продажу товарів; чітко і просто вимірюваною змінною, яка постійно використовується в економічних розрахунках фірми;

Цінова політика розробляється з врахуванням: цілей підприємства; зовнішніх і внутрішніх факторів, що впливають на ціноутворення; характеру попиту; витрат виробництва, розподілу і реалізації товару; передбачуваної цінності товару, і реальної; політики конкурентів і т. п.

Як складова комплексу маркетингу цінова політика розробляється з врахуванням: цілей підприємства; зовнішніх і внутрішніх факторів, що впливають на ціноутворення; характеру попиту (зокрема, ступеня еластичності попиту за цінами); витрат виробництва, розподілу і реалізації товару; передбачуваної цінності товару, і реальної; політики конкурентів і т. п.

Роль і значення маркетингової цінової політики в діяльності підприємства суттєво залежать від типу ринку. Найбільшою є її роль на ринку монополістичної (недосконалої) конкуренції, де кількість конкурентів відносно невелика, їхні сили приблизно однакові, але товари достатньо диференційовані. Монополістична конкуренція спонукає підприємства використовувати стратегію диференціації, яка базується на зовнішніх конкурентних перевагах, тобто відмітних товарів, котрі створюють відповідну вигоду для покупців, а отже, можуть бути запропоновані споживачам за відповідними цінами.

Дещо менша роль маркетингової цінової політики на олігопольному ринку. Невелика кількість продавців, які негайно реагують на цінову політику конкурентів, труднощі проникнення на такий ринок призводять до того, що кожен підприємець, бажаючи змінити ціну, орієнтується передовсім на можливу реакцію у відповідь інших підприємств.

Незначною є роль маркетингової цінової політики і на ринку чистої (досконалої) конкуренції. Головна причина цього — наявність ринкової ціни, яка встановлюється автоматично завдяки великій кількості продавців та покупців, актів купівлі-продажу, співвідношення попиту та пропозиції. Головне завдання маркетингової політики на такому ринку — простежити за обсягами попиту і пропозиції, динамікою цін.

Мінімальною є роль маркетингової цінової політики на ринку чистої монополії. Тут, ураховуючи те, що на ринку домінує один

товаровиробник, якому протидіє велика кількість покупців, наявність державних обмежувальних нормативів, ціна може бути як нижчою, так і значно вищою за собівартість товарів.

Політика цін традиційно є одним із головних елементів маркетингу з кількох причин: ціна — один із головних інструментів у конкурентній боротьбі; відповідний рівень цін дає можливість виробникові продати товар, отримати відповідні доходи і прибутки, а споживачеві цей товар придбати і використати для власної потреби; це просто і точно вимірювана змінна, яка традиційно використовується в усіх економічних розрахунках підприємства; важлива передумова досягнення підприємством своїх стратегічних; у ринковій економіці ціна є надійним зрівнювачем попиту та пропозиції товарів.

Ціна є найважливішою інформацією про продукт, яку продавець переказує споживачеві. За умов вільних ринкових можливостей ціна визначеного продукту засвідчує його споживчі властивості. Порівняння двох продуктів аналогічного призначення, реалізованих на тому самому ринку за різними цінами, приводить до висновку, що один з них краще забезпечує задоволення визначених потреб. Отже, для продавця, який прагне здобути стійкі позиції на ринку, важливо, щоб ціна відповідала споживчій вартості пропонованих благ і послуг.

Ціна впливає на обсяги збуту, доходи, прибуток, рентабельність тощо. Ціна, встановлена підприємством – це прейскурантна ціна, тобто "офіційна" ціна, що допускає знижки. Прейскурантна ціна іноді збігається з кінцевою продажною ціною, але в більшості випадків підприємство коригує її певним чином.

Часто використовують п'ять видів коригування цін:

1) знижки - це зниження прейскурантної ціни, що пропонується продавцем, якщо дії покупців сприяють зниженню його витрат. Види знижок: знижка за кількість товару, що купується (прогресивна) – може носити не накопичувальний і накопичувальний характер; спеціальна знижка (для покупця, який становить особливий інтерес для продавця); прихована (надання безкоштовних зразків); сезонна (ціновий стимул для покупки товару поза сезоном продажів); функціональна (для торговельних посередників за виконання ними маркетингових функцій, необхідних для продажу товарів кінцевому споживачу); бонусна (за збільшення торговельного обороту оптовика або роздрібного торговця); знижка при достроковій оплаті (покликана стимулювати швидку оплату товару покупцями) тощо;

2) повернення – це виплати покупцям з боку продавців в обмін на товари або визначені дії; торговельний залік, тобто зниження ціни при наданні використаного виробу в часткову оплату за новий виріб;

3) цінові стимули – короткострокові знижки, пропоновані підприємствами з метою спонукати споживачів купити товар; вони ефективні як реакція на зниження цін конкурентами або при спробі спонукати користувачів конкуруючих марок спробувати товар;

4) географічні виправлення – підприємства вносять зміни в ціни з врахуванням розходжень у транспортних витратах у зв'язку з місцем розташування продавця або покупця;

5) неокруглені ціни – підприємство коригує прейскурантну ціну так, щоб вона закінчувалася на непарну цифру, що випливає за парним числом.

Щоб встановити ціну необхідно спершу врахувати та обчислити чинники, які зменшують чи збільшують можливий інтервал варіацій цін, потім визначити дійсне значення попиту та пропозиції, тобто таке, яке має місце зараз на даному ринку. Це дає змогу визначити ціну рівноваги, тобто реальну ринкову ціну за умов, коли попит дорівнює пропозиції. На даному етапі особливу увагу приділяють визначенню цінової еластичності попиту, тобто чутливості споживачів до зміни цін на товари.

Досить суттєвим у маркетинговому розрахунку цін є визначення витрат підприємства на виробництво та реалізацію товарів.

Якщо аналіз попиту та пропозиції дає змогу встановити максимальне значення ціни товару, то аналіз витрат визначає її мінімальне значення, яке уможливлює покриття підприємством своїх витрат за рахунок реалізації товарів.

Для уточнення орієнтовної ціни аналізують рівень цін на конкурентні товари, користуючись способом порівняльних закупівель або опитування експертів чи споживачів.

У процесах управління цінами можуть бути використані такі стратегії: поступового зниження цін, «зняття вершків», високих цін, проникнення, диференціювання цін, стабільних цін, престижних цін, традиційного ціноутворення, психологічного ціноутворення, шикування цін, послідовного проходження сегментів ринку, «збиткового лідера», еластичних (гнучких) цін, конкуруючих цін, політика цін на продукти, які зняті з виробництва, «заохочувальна», виживання.

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Пашкова К.О., Терентієв І.А., студенти**, Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

Одним з головних показників успішності для будь-якої держави, незалежно від рівня її соціально-економічного розвитку, є належний рівень соціальної стабільності суспільства. Соціальна стабільність досягається в результаті гармонійної і системної взаємопідтримки трьох головних секторів суспільства – влади, бізнесу і громади. За сучасних умов необхідно вирішувати соціальні проблеми підприємницькими засобами з метою стабільного розвитку.

Розвиток — це та системна складова, яка забезпечує пристосування системи до умов оточуючого середовища, але крім цього ще й переводячи систему на якісно новий рівень.

Всі складові підприємства, як система взаємопов'язаних елементів, під впливом процесів глобалізації змінюються: техніка, технології, управління, інформація, взаємовідносини людей тощо. Їхньою метою є забезпечення усталеного економічного розвитку. Під час функціонування підприємства ми виділяємо такі види розвитку: економічний розвиток, фінансовий розвиток, організаційний розвиток, технічний розвиток, розвиток персоналу, інформаційний розвиток тощо. Інтегральним розвитком у даному випадку є соціально-економічний розвиток.

У результаті дослідження було встановлено, що соціально-економічному розвитку притаманні протиріччя між економічними інтересами власника та розвитком трудового потенціалу та соціальної інфраструктури підприємства.

Соціально-економічний розвиток будь-якого підприємства спрямований на забезпечення економічного зростання шляхом отримання вищих прибутків, створення нових робочих місць, підвищення рівня оплати праці, покращення умов праці тощо.

Реалії сучасної економіки такі, що перевага повинна віддаватись гуманістичному підходу в управлінні, оскільки зростає роль соціальної

* *Науковий керівник – Кравченко О.М., к.е.н., доцент*

корисності організації, що створюють перспективи розвитку окремим фірмам, галузям та суспільству в цілому. Дослідження існуючих точок зору вчених-економістів щодо визначення соціально-економічного розвитку різних систем дозволило сформувати наступне визначення соціально-економічного розвитку підприємства.

Соціально-економічний розвиток підприємства – це необоротна, спрямована, закономірна зміна економічного становища та соціальної інфраструктури господарюючого суб'єкта в результаті якої організація переходить до принципово нового якісного стану.

Тільки одночасна наявність всіх трьох зазначених властивостей виділяє процеси розвитку серед інших змін:

– оборотність змін характеризує процеси функціонування (циклічне відтворення постійної системи функцій);

– відсутність закономірності є характерним для випадкових процесів катастрофічного типу;

– при відсутності спрямованості зміни не можуть накопичуватися, і тому процес втрачає характерну для розвитку єдину, внутрішньо взаємозалежну лінію.

Ознаками соціально-економічного розвитку для підприємства слід вважати в економічній сфері: економічний ріст – кількісний бік розвитку економічної системи, що характеризується розширенням її масштабів (нарощення обсягів виробництва та реалізації продукції, розширення частки ринку, підвищення рівня доходів підприємства, тощо); структурні зрушення – це зміни пов'язані з переходом до новітніх прогресивних технологій використанням ресурсів, що сприяє покращенню кінцевих результатів діяльності підприємства; оновлення асортименту продукції і послуг; впровадження інноваційних технологій в управлінні; нарощення фізичного обсягу капіталу підприємства; задоволення потреб споживачів тощо.

В соціальній сфері: покращення організаційних і соціально-психологічних умов функціонування; покращення корпоративної культури; забезпечення умов професійного розвитку; зростання рівня освіти та професійної підготовки кадрів тощо.

Економічний бік соціально-економічного розвитку, як правило, оцінюють за допомогою коефіцієнтів й абсолютних величин, що відображають ефективність діяльності підприємства. Для оцінки соціальної складової більш прийнятними є якісні показники, що обумовлено специфічністю об'єктів оцінки.

Соціально-економічний розвиток підприємства залежить від економічного зростання, яке викликає якісні зміни в економіці, сприяє її загальному розвитку та розвитку людського капіталу, корпоративної культури.

Першоосновою і джерелом розвитку підприємства слід вважати різноманітні зміни внутрішньо-системного характеру, та зміни, що виступають результатом взаємодії соціально-економічної системи з факторами оточуючого середовища. Ключовим моментом в даному процесі слід вважати протиріччя між обмеженими економічними ресурсами та необмеженістю економічних потреб людини.

Концепція соціально-економічного розвитку з'явилася в результаті об'єднання трьох основних точок зору: економічної, соціальної та екологічної.

Економічна складова концепції розвитку заснована на теорії максимального потоку сукупного доходу Хікса-Ліндаля, який може бути здійснений за умови збереження сукупного капіталу. Концепція передбачає оптимальне використання обмежених ресурсів та використання екологічних, природо-, енерго- і матеріало-зберігаючих технологій, включаючи видобуток і переробку сировини, створення екологічно прийнятної продукції, мінімізацію, переробку та знешкодження відходів.

Соціальна складова розвитку орієнтована на людину і спрямована на збереження стабільності соціальних і культурних систем. Важливим аспектом цього підходу є справедливий розподіл благ. У рамках концепції людського розвитку людина є не об'єктом, а суб'єктом розвитку.

З екологічної точки зору, сталий розвиток має забезпечити цілісність біологічних і фізичних природних систем. Особливе значення має життєздатність екосистем, від яких залежить глобальна стабільність усієї біосфери. Основна увага приділяється збереженню здібностей до самовідновлення і динамічної адаптації таких систем до змін, а не збереження їх у деякому «ідеальному» статичному стані.

Важливі також і механізми взаємодії цих концепцій. Економічний і соціальний елементи, взаємодіючи один з одним, породжують такі нові завдання, як реалізація довгострокового економічного зростання працівників та підвищення їхнього добробуту.

У разі надання першочергових пріоритетів змінам у технічній та економічній сферах, підприємство, як соціально-економічна система гальмує свій соціальний розвиток, тим самим каталізуючи процеси саморуйнування в соціальному середовищі.

Тому об'єктивною необхідністю виступає подальше вивчення соціально-економічного розвитку підприємства на засадах його циклічності, поглиблення теорії та вдосконалення практичних інструментів щодо обґрунтування напрямів розвитку промислового підприємства.

Суть державного регулювання соціально-економічної трансформації у загальному вигляді зводиться до того, щоб змінити існуючий економічний порядок (економічну систему), забезпечити економічне зростання суспільства.

Розвиток соціальної сфери має розглядатися не лише як основний інструмент підвищення добробуту населення, а й як важливий чинник прискорення економічного прогресу, стимулювання нагромаджень та розширення внутрішнього ринку, підвищення продуктивності праці. Для успішного розвитку економічної та соціальної сфер всі дії мають бути пропорційно узгодженими.

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ФОНДІВ ЯК ОСНОВА ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

***Саєнко І.І., студент*[*]*,**
Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

Основною ознакою будь якого підприємства є наявність в його власності, господарюванні або оперативному управлінні уособленого майна. Майно поділяють на необоротні й оборотні активи, які відрізняються фізичною формою, місцем у виробничому процесі, впливом на економіку підприємства.

С.Ф. Покропивний визначає основні фонди як засоби праці, які мають вартість; функціонують у виробництві тривалий час, у своїй

[*] *Науковий керівник – Кравченко О.М., к.е.н., доцент*

незмінній споживчій формі; їх вартість переноситься конкретною працею на вартість продукції, що виробляється (на платні послуги), частинами в міру зношення [1].

Залежно від призначення основні фонди поділяють на виробничі й невиробничі. До складу виробничих основних фондів входять ті, що беруть участь у виробничих процесах, створюють умови для їх здійснення або служать для зберігання і транспортування продукції, а саме: виробничі споруди, передавальне обладнання, силові й робочі машини, вимірювальні й регулювальні прилади, пристрої й лабораторне обладнання, транспортні засоби, інструмент, виробничий і господарський інвентар, а також робоча і продуктивна худоба, багаторічні насадження. Засоби праці стають основними фондами тільки після введення їх у виробничий процес.

До складу невиробничих основних фондів належать об'єкти тривалого користування, які задовольняють побутові й культурні потреби працівників.

Основні виробничі фонди є основною матеріально-технічною базою будь якого підприємства. На базі зростання основних виробничих фондів збільшується економічний потенціал і виробничі можливості підприємства, також підвищується технічний рівень виробництва, що в свою чергу збільшують темпи випуску продукції. Правильне використання основних фондів в значній мірі залежить від збільшення інтенсивного та експлуатаційного навантаження на них, автоматизації і механізації виробничих процесів, мобілізації застарілих машин, швидкої реалізації основних фондів і максимальної ефективності нової техніки.

Забезпечення певних темпів розвитку і підвищення ефективності виробництва можливе за умов інтенсифікації відтворення та кращого використання діючих основних фондів і виробничих потужностей підприємств. Ці процеси, з одного боку, сприяють постійному підтриманню належного технічного рівня кожного підприємства, а з іншого – дозволяють збільшувати обсяг виробництва продукції без додаткових інвестиційних ресурсів, знижувати собівартість виробів за рахунок скорочення амортизації та витрат на обслуговування виробництва і його управління, підвищувати фондовіддачу і прибутковість.

Зношення основних фондів – це знецінення або знос основних виробничих фондів. Існує два види зношування основних фондів:

- фізичний знос – це втрати первісних властивостей і вартості основних фондів у процесі застосування їх у виробництві;

- моральний знос – це передчасне зношення, тобто зношення до закінчення нормативного терміну експлуатації.

Таким чином основні фонди в процесі їх використання зношуються фізично і морально. Це і є головний фактор необхідності їх оновлення.

Несвоєчасна заміна морально застарілих основних фондів призводить до того, що за допомогою них виробляється більш дорога та гіршої якості продукція у порівнянні з виготовленням на досконаліших, сучасних та енергоощадних машинах та обладнанні. Зазначене абсолютно неприпустимо в умовах ринкової конкуренції.

Існують різні форми простого і розширеного відтворення основних фондів. Форми простого відтворення основних фондів: заміна застарілого обладнання; капітальний ремонт. Форми розширеного відтворення: нове будівництво; розширення діючих підприємств; технічне переозброєння, модернізація обладнання.

Кожна з цих форм вирішує визначені завдання, має переваги і недоліки. За рахунок нового будівництва вводяться у дію нові підприємства, на яких всі елементи основних фондів відповідають сучасним вимогам технічного прогресу, вирішується проблема правильного розміщення продуктивних сил по території країни.

Однак у період погіршення соціально-економічного стану країни, коли відбувається спад виробництва і багато підприємств припиняють свою діяльність, перевага віддається реконструкції і технічному переозброєнню діючих підприємств.

При реконструкції основна частина капітальних вкладень спрямовується на вдосконалення активної частини фондів при використанні старих виробничих будівель та споруд. Збільшення частки витрат на устаткування дає можливість при тому ж обсязі капітальних вкладень отримати більший приріст виробництва і на цій основі збільшити продуктивність праці, відносно призупинити ріст собівартості продукції.

Отже вирішення проблеми підвищення ефективності використання основних фондів є одним з основних завдань виробничої діяльності підприємств, від результату якого залежить їх

фінансовий стан, конкурентоспроможність та ефективне функціонування підприємства в цілому.

Література.

1. Економіка підприємства : підруч. / За заг. ред.. С.Ф. Покропивного.– Вид. 3-те, без змін. – К.: КНЕУ, 2006. – 528 с.

2. Соціально-економічне становище України за 2014 рік. Повідомлення Державної служби статистики України / Державна служба статистики України [Електронний ресурс] : офіційний ВЕБ-САЙТ. – Режим доступу до інформації : http://www.ukrstat.gov.ua/

СТАН ФУНКЦІОНУВАННЯ ОСНОВНИХ ІНСТРУМЕНТІВ МАРКЕТИНГУ НА РИНКУ

Шатова Т.О., магістрат**,
Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

До теперішнього часу в Україні залишається багато не до кінця вирішених питань стосовно визначення обсягів виробництва зерна, його якості, собівартості тощо, але не менш важливе значення має обґрунтування заходів, які б дозволили суттєво поліпшити ситуацію із просуванням виробленої продукції до кінцевого споживача. Вирішенню зазначених проблем має допомогти застосування підприємствами інструментів маркетингу.

У процесі організації управління маркетингом зернової продукції постає ряд проблем, однією з таких проблем може стати старіння існуючої продукції, тобто поява на ринку зерна з кращими якісними характеристиками, наприклад, вирощеної з покращених сортів, що з часом може спричинити спад споживацького попиту на вже існуюче зерно. Наступними є проблеми широти, насиченості, глибини та гармонійності номенклатури продукції. Так, велика різноманітність номенклатури зернової продукції не завжди сприяє успіхові, а навіть навпаки – може спричинити розпорошення зусиль підприємства – виробника, призвести до широкої конкуренції з

* *Науковий керівник – Мандич О.В., к.е.н., доцент*

іншими виробниками, що, в свою чергу, призведе до виникнення складнощів у збутовій діяльності.

Головним питанням управління товарною політикою сільськогосподарських виробників зернової галузі є пошук оптимального співвідношення між обсягами виробництва зерна, тобто раціоналізації формування товарної стратегії та раціоналізації процедур реалізації товарної політики суб'єктів виробничої сфери внутрішнього, в тому числі і локального, зернового ринку.

Значимим напрямом розвитку товарної політики виробників зерна є управління обсягами виробництва та збуту. Реалізація цього процесу відчуває вплив багатьох об'єктивних законів та закономірностей, зокрема, ефекту масштабу, закону спадаючої віддачі, доцільності співвідношення екстенсивної та інтенсивної моделей розвитку виробництва тощо. Результати групування сільськогосподарських підприємств Харківської області переконливо доводять дію ефекту масштабу в контексті реалізації екстенсивної та інтенсивної моделей розвитку виробництва. Переважна більшість підприємств мають обсяги реалізації зернової продукції менші за 50000 ц при середній рентабельності зерновиробництва 19 %. При цьому нарощення обсягів виробництва та реалізації призводить до незначного збільшення рентабельності у другій групі підприємств до 19,6 %.

Однак подальше нарощення обсягів призводить до суттєвого зниження рентабельності у третій групі до рівня 5,4 %, що є свідченням переходу до превалювання інтенсивної моделі розвитку виробництва, пов'язаної з суттєвим розміщенням оборотних коштів у виробництві більш якісної продукції, вдалу реалізацію чого ми бачимо у збільшенні рентабельності в четвертій групі до 29,8 % при подальшому нарощенні обсягів виробництва та збуту.

Відносно висока ефективність зерновиробництва дозволяє стверджувати, що нарощення обсягів виробництва та збуту є чи не єдиним позитивно діючим важелем управління товарною політикою сільськогосподарських підприємств зернової спеціалізації. При цьому, найвищі ціни реалізації спостерігаються в четвертій групі господарств, адже їх обсяги товарних партій стають цікавими як для посередників більш високих за закупівельний рівнів маркетингової інфраструктури, так і для експортерів та переробників.

Що стосується каналів розподілу продукції, то основними постачальниками, що утворюють пропозицію сільськогосподарської продукції на внутрішньому ринку держави є підприємства-виробники

продовольства та сільськогосподарської продукції, підприємства-імпортери та особисті селянські господарства населення. При аналізі функціонування систем розподілу продукції аграрні підприємства, підприємства харчової та переробної промисловості, а також особисті господарства, на наш погляд, слід відносити до сфери виробництва, а всіх інших учасників ринку, які не використовують продукцію, що є об'єктом розподілу, для безпосереднього споживання, до сфери обігу. Тобто останні суб'єкти формують маркетингову інфраструктуру товарного ринку.

Пріоритет категорії постачальника, що відноситься до сфери виробництва на ринках, визначається об'єктом ринкової активності, обсягами та інтенсивністю комерційного попиту на неї, співвідношенням між внутрішнім виробництвом та імпортом. При цьому пріоритетом категорії постачальника визначається найбільш поширена комбінація каналів розподілу при роботі з певним товаром на ринку.

Зокрема, на зерновому ринку структура каналів розподілу включає посередників трьох рівнів: посередники першого рівня виконують певний перелік логістичних та збутових послуг на досить невигідних для первинних товаровиробників умовах, як правило ці оператори ринку володіють капіталом сфери зберігання зерна; другий рівень учасників каналів розподілу складають крупні посередники, що обслуговують внутрішній ринок та виконують масштабні закупки для експортерів, їх постачальниками є перші посередники та досить часто крупні виробники; третій рівень складають підприємства-експортери, підприємства держрезерву зерна та крупні переробні підприємства, їх цільова споживацька аудиторія знаходиться або вже поза межами українського зернового ринку, або на ринках продуктів більш глибокої переробки зерна.

Прямий збут продукції не є широко розповсюдженим каналом розподілу продукції на цьому ринку, в першу чергу, через те, що аграрні підприємства не в змозі утворювати великі партії стандартної зернової продукції, а отже виробники не можуть конкурувати з посередниками навіть першого рівня, тобто ефективно змінювати свою позицію в структурі каналу розподілу продукції.

Ринок зерна в Україні має досить складну структуру каналів розподілу товарів. При цьому найбільш ефективну діяльність ведуть не безпосередні виробники зерна, а учасники ринку, що здійснюють з ним торговельні операції.

МАРКЕТИНГ – ІСТОРИЧНИЙ РОЗВИТОК КОНЦЕПЦІЇ УПРАВЛІННЯ БІЗНЕСОМ

Шилін В.О., Рок І.Є., магістранти**,
Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

Основою формування та функціонування будь-якого ринку є маркетинг. У світовій економічній практиці маркетинг з'явився не одразу. Маркетинг є результатом багаторічної еволюції поглядів менеджерів на цілі, задачі, методи розвитку виробництва та реалізації товарів, послуг. Велику роль у формуванні концепції маркетингу відіграв науково-технічний прогрес, який забезпечив великі обсяги та різноманітність товарів, ефективне управління виробництвом та маркетингом.

Вивченням маркетингу як економічної науки на протязі десятиліть займались вчені з багатьох країн. Країни відрізнялись між собою формами державної економіки, методами та принципами ведення господарства тощо, а вчені – економісти, в свою чергу, відрізнялись поглядами на результати економічної діяльності своїх країн, саме тому були сформовані різні погляди на «маркетинг». Історичному розвитку формування маркетингу як концепції управління присвячено багато визначних праць як зарубіжних, так і вітчизняних вчених-економістів. Основними з них можна назвати таких як Ф. Котлер, Дж. Маккарті, К. Макконел, С. Брю, Р. Моррис, Дж. Еванс, Б. Берман, Е. Дихтль, Х. Хершген та багато інших.

Саме завдяки їхнім визначним наробіткам стосовно основ маркетингу вітчизняні економісти, такі як Зав'ялов П.С., Демидов В.Е., Карич Д., Войчак А.В., Ассель Г., Андрусенко Г.О. та інші, змогли пристосувати загальносвітовий досвід до умов вітчизняної ринкової економіки.

Термін «маркетинг» походить від англійського «market» (тобто «ринок»). В економічній літературі налічується понад 2000 визначення категорії «маркетинг», кожне з яких в різних формах відображає його сутність, функції, завдання, цілі, призначення тощо. Це зумовлено тим, що маркетинг – поняття складне, багатопланове та динамічне, тому не є можливим в одному універсальному визначенні дати повну

* *Науковий керівник – Мандич О.В., к.е.н., доцент*

та адекватну його характеристику [1, С. 8]. Історія розвитку маркетингу починається з виникнення товарообміну в Стародавній Греції та Римі, де вперше товари реалізовувались оптовими партіями через посередників. Однак становлення маркетингу як особливого виду економічної діяльності припадає на XVII століття появою теорії маркетингу в Англії, де вже з того часу продаж товарів в межах та за межі країни в основному здійснювався за допомогою спеціально створених посередницьких структур, які були повноправними учасниками ринку. Становлення, як окремої науки, маркетинг отримав наприкінці XIX – початку XX століття у США. Проте, як самостійна концепція підприємництва, маркетинг сформувався у другій половині XX століття, після чого й почався його стрімкий розвиток. Одне з перших визначень терміну «маркетинг» в американській економічній літературі на початку XX століття трактувалось як підприємницька діяльність, яка управляє просуванням продукції від товаровиробника до кінцевого споживача, основна увага при цьому приділялась фізичному переміщенню товарів, але одночасно звеличувалась роль товаропостачання та каналів збуту. Пізніше, в середині 80-х років XX століття за визначенням Американської асоціації маркетингу, яка була створена як перша маркетингова організація в світі у 1908 році, маркетинг - це є процес планування та втілення задуму у продукцію, визначення цінової політики, виникнення ідей, реалізація товарів, надання послуг тощо за допомогою обміну. Це все в кінцевому результаті задовольняє мету окремих осіб і організацій. Таке розуміння маркетингу стало більш широким у порівнянні з трактуванням маркетингу як підприємницької діяльності.

Одночасно з'являється трактування маркетингу запропоноване Ф. Котлером, одним із засновників сучасної теорії маркетингу, який визначив маркетинг як вид людської діяльності, що спрямовується на задоволення потреб за допомогою обміну. Але наприкінці 90-х років XX століття він вже дещо по - іншому розуміє маркетинг. Після багатьох років вивчення, він розглядає маркетинг як соціальний та управлінський процес, за допомогою якого населення задовольняє свої потреби, створюючи товари й інші споживчі цінності,обмінюючись ними між собою. Тобто таке визначення є двостороннім. З одного боку маркетингом займається продавець товарів, шукаючи покупців, виявляючи їхні потреби, створюючи якісні товари, доставляючи їх кінцевому споживачу, а з іншого боку маркетингом займається кінцевий споживач, займаючись пошуком необхідних товарів за доступними цінами [2].

В економічній літературі стосовно маркетингу існує ще дуже багато схожих або подібних трактувань й охопити їх всі майже неможливо. Така ситуація пояснюється різними методологічними підходами вчених-економістів до характеристики маркетингу. В сучасних умовах суб'єкти ринку повинні будувати свою діяльність з врахуванням певних підходів до маркетингової діяльності. Підприємствами повинна розроблюватись конкретна концепція, яка буде чітко відображати прагнення наслідувати загальні тенденції економічного розвитку. Така маркетингова концепція має бути спрямована не лише на поведінку підприємства на ринку, а, в першу чергу, на його внутрішню структуру. Саме за таких умов концепція маркетингу виступає як концепція менеджменту або управління.

Література.

1. Завьялов П.С. Формула успеха: маркетинг (сто вопросов – сто ответов о том, как эффкетивно действовать на внешнем рынке) / П.С. Завьялов, В.Е. Демидов. – М.: Междунар. отношения, 1991. - 416 с.

2. Котлер Ф. Основы маркетинга / Ф. Котлер, Г. Армстронг, Дж. Сондерс, В. Вонг / пер. с англ. – 2-е евродоп. изд. – М.: Издательский дом «Вильямс», 1999. – 1152 с.

Секція

Фінансова система та обліково-аналітичне забезпечення виробничих та комерційних процесів в економіці

ПОСИЛЕННЯ ВАГОМОСТІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Маренич Т.Г., д.е.н., професор,
Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

В умовах глобалізації, інноваційної моделі розвитку сільського господарства, підвищення соціальної відповідальності аграрного бізнесу посилюється значимість облікової інформації в системі управління суб'єктів господарювання. Перед бухгалтерським обліком стоїть завдання формування повної, достовірної, неупередженої інформації про діяльність підприємства з метою підвищення ефективності прийняття управлінських рішень на різних рівнях з урахуванням тактичних і стратегічних цілей менеджменту. Як свідчить практика, бухгалтерський облік не повною мірою задовольняє потреби системи управління сільськогосподарських підприємств. Облікова робота концентрується тільки на податковому обліку. Недостатньою є аналітичність даних обліку та фінансової звітності. Теоретико-методологічного обґрунтування та практичного вирішення вимагають проблеми оцінки ресурсів, ефективності та інвестиційної привабливості агротоваровиробників.

Відомо, що саме система бухгалтерського обліку забезпечує управління бізнесом економічною інформацією. В умовах загострення конкуренції, економічної кризи, невизначеності вагомого значення набуває якість і оперативність облікових даних. У більшості підприємств спостерігається формальне застосування положень (стандартів) бухгалтерського обліку. Певна безконтрольність і безвідповідальність за зниження рівня бухгалтерського (фінансового) обліку погіршує достовірність і об'єктивність облікових даних. Якість бухгалтерського обліку складається з рівнів якості його складових елементів, під якими розуміється обов'язкове виконання правил, вимог, що передбачені офіційними документами, які регламентують організацію обліку. Підвищення достовірності даних обліку і фінансової звітності залежить від раціональної організації облікового процесу на технологічній, організаційній та методичній стадіях. Як показує аналіз, рівень розробки й проведення облікової політики сільськогосподарських підприємств не відповідає її меті та завданням.

Виконання головної інформаційної функції бухгалтерського обліку в управлінні суб'єктів господарювання залежить від розвитку

комп'ютерних технологій та засобів комунікацій, мережі Інтернет. На ринку бухгалтерського програмного забезпечення України представлено понад 20 продуктів. Найбільш розповсюдженою є програма «1С: Підприємство», яку можна використовувати не тільки для ведення бухгалтерського обліку, а й для здійснення аналізу, контролю та аудиту. Проте в сучасних продуктах не повною мірою реалізується методологія обліку сільськогосподарської діяльності. Не на 100 відсотків автоматизованими на сьогодні є питання визначення справедливої вартості активів, переоцінки основних засобів, створення забезпечень, резерву сумнівних боргів тощо. Діючі бухгалтерські програми не використовують можливості Інтернет-технологій в облікових процедурах. Інтернет на підприємствах застосовують в основному для подання податкової та фінансової звітності, здійснення банківських операцій. Тому для забезпечення відповідності бухгалтерського обліку сучасним інформаційним запитам і вимогам необхідно ширше використовувати Інтернет-технології. Подальше удосконалення обліку полягає в безперебійному, багатоваріантному та оперативному доступу до інформації про господарську діяльність підприємства за допомогою системи віддаленого доступу та «хмарових» технологій. При цьому можливості бухгалтерського обілку в інформаційному забезпеченні управління підприємством суттєво зростуть і будуть відповідати сучасному рівню розвитку інформаційних технологій.

Пріоритетність уваги до податкового обліку протягом тривалого періоду негативно відбивалася на веденні бухгалтерського обліку. Прийнятий Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деякі законодавчі акти України стосовно податкової реформи» від 28.12.2014 р. №71-VIII вніс радикальні зміни до Податкового кодексу України. Зокрема, з 2015 р. об'єкт оподаткування податком на прибуток розраховують за новим принципом, базуючись на фінансовому результаті до оподаткування, визначеному у фінансовій звітності згідно з національними П(С)БО чи МСФЗ. Таке положення стосується платників з річним бухгалтерським доходом від будь-якої діяльності (за вирахуванням непрямих податків) не більше 20 млн. грн. Їм надали право визначати об'єкт оподаткування без коригування фінансового результату до оподаткування на податкові різниці. У зв'язку з цим значно посилюється відповідальність за дотримання положень облікових стандартів, якість облікової інформації. Зближення бухгалтерського і податкового обліку спонукає бухгалтерів до розробки дієвої облікової політики та неухильного її виконання.

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМ ПОТЕНЦІАЛОМ РЕГІОНАЛЬНОГО АПК

Стецюк П.А., д.е.н., професор,
ННЦ «Інститут аграрної економіки»

Нова парадигма економічного розвитку регіонів держави передбачає істотну децентралізацію як системи управління регіональною економікою, так і її ресурсного забезпечення. Практично для кожного регіону України аграрне виробництво є фундаментальною складовою їх економіки, від вектору і динаміки піднесення якого залежить загальна соціально-економічна перспектива. Одночасно подальший розвиток аграрної економіки суттєво детермінований до його ресурсних можливостей, домінантною складовою яких є фінансовий потенціал.

Основним внутрішнім ресурсом, який забезпечує функціонування й сталий розвиток підприємств аграрної сфери, є дохід від їх виробничої та інвестиційної діяльності. Протягом останніх років чистий дохід (виручка) від реалізації продукції має тенденцію до зростання. Так, у 2013 його величина досягла 133,42 млрд. грн, що майже вдвічі більше, ніж у 2010 році та на 1,22 млрд. грн більше, ніж у попередньому. При цьому чистий фінансовий результат прибуток (збиток) навпаки зменшився майже у 2 рази порівняно з попереднім роком, що пов'язано із збільшенням витрат. У 2013 році, порівняно з попереднім роком витрати виросли на 7 %. (з 166,4 млрд. грн у 2012 році до 179,6 млрд. грн у 2013 році). Одночасно рівень рентабельності діяльності (без урахування бюджетних дотацій і доплат) у цілому зменшився до 8,8 % порівняно з 16,2 % у попередньому 2012 р. Наведені дані свідчать, що наявний фінансовий потенціал сільськогосподарських підприємств явно недостатній для забезпечення стійкої позитивної динаміки їх економічного росту. Ще складніша картина у регіональному зрізі, а з віддаленням від столиці та крупних промислових центрів – вона погіршується. Отже, проблема розвитку фінансового потенціалу регіональних АПК має високий рівень актуальності.

Її вирішення має кілька окремих складових, які тісно взаємопов'язані та взаємозалежні. На окремих з них зупинимось більш детально.

1. Існують певні ідентифіковані наукові та організаційно-економічні передумови, необхідні для об'ємного і якісного росту фінансового потенціалу регіонального АПК. Найбільш важливі серед них наступні.

Перша. Регіональний АПК представляє собою відкриту соціально-економічну систему, тому його фінансовий потенціал адитивний фінансовому потенціалу елементів цієї системи. Зростання або зниження розміру фінансовий потенціал детерміноване до якості управління фінансовими ресурсами.

Друга. Ефективна реалізація фінансового потенціалу передбачає високу якість управління формуванням, акумуляцією, розподілом та використанням фінансових ресурсів, доступних підприємствам регіонального АПК.

Третя. Індикатором якості управління фінансуванням економічного розвитку виступає рівень забезпечення фінансовими ресурсами, адекватний фінансовому потенціалу, який достатній за обсягом і часом надходження для задоволення існуючих виробничо-інвестиційних потреб підприємствам регіонального АПК.

Четверта. Формування та використання фінансових ресурсів підприємствами регіонального АПК підпорядковане реалізації ключових пріоритетів регіонального соціально-економічного розвитку, підвищенню їх ресурсної ефективності та конкурентоспроможності на регіональних і міжнародних товарних ринках.

2. Формування системи управління фінансовим потенціалом регіонального АПК базується на розумінні та сприйнятті його економічного змісту і ключових цільових функцій.

Під фінансовим потенціалом регіонального АПК ми розуміємо наявні (доступні) можливості його складових елементів генерувати позитивні чисті грошові потоки в обсягах, адекватних їх фінансового стану.

Основними його функціями є:

– *створення передумов та участь у формуванні нових соціально-економічних систем.* У загальному випадку мається на увазі те, що від наявного фінансового потенціалу залежить формування і розвиток регіональної мережі фінансово-кредитного забезпечення аграрного виробництва;

– *забезпечення функціонування* елементів регіонального АПК шляхом ресурсного метаболізму, тобто руху ресурсів (у конкретному контексті – фінансових) між зовнішніми та внутрішніми соціально-економічними системами;

– *сприяння еволюції* елементів регіонального АПК відповідно до зміни зовнішніх економічних умов та внутрішнього середовища шляхом росту їх фінансового потенціалу та підвищення фінансової адаптивності;

– *трансформація* елементів регіонального АПК відповідно до кардинальних змін у господарському механізмі національної економічної системи та глобальних економічних трансформацій;

– *селекції* елементів регіонального АПК, що передбачає підтримку і сприяння розвитку ефективних та ліквідацію ресурснозатратних і неадекватних цільовим параметрам внутрішніх соціально-економічних систем.

3. Адекватна оцінка фінансового потенціалу.

Проведені нами дослідження дозволяють виділити три концептуальних підходів до методики оцінки потенціалу: *ресурсний*, який розглядає його як певний досягнутий рівень наявних фінансових ресурсів, або як сукупність і комбінацію останніх, а також джерел їх формування; *результативний*, що визначає фінансовий потенціал можливістю генерувати певний обсяг чи рівень позитивного результату; *результативно-ресурсний*, комбінує в різних варіаціях методичні інструменти обох попередніх концептуальних підходів.

Узагальнюючи характеристики окремих методик, ми прийшли до висновку, що для оцінки фінансового потенціалу регіонального АПК доцільно синтезувати окремі елементи найбільш уживаних з них.

4. Формування раціональної організаційної структури управління фінансовим потенціалом регіонального АПК.

Реалізація основних управлінських функцій щодо формування та розвитку фінансового потенціалу регіонального АПК не можлива без відповідної організаційної структури управління. Виходячи з функцій та цільових завдань у забезпеченні перспективного соціально-економічного розвитку регіону, які входять у компетенцію управління фінансовим потенціалом регіонального АПК, формується організаційна структура для цих цілей, здійснюється підбір кадрів для її наповнення, розподіляються функціональні обов'язки управлінських кадрів, формалізуються процедури прийняття управлінських рішень.

5. Ефективне управління фінансовим потенціалом потребує проведення постійного моніторингу та контролю процесів, пов'язаних з його формуванням та розвитком.

Система постійного моніторингу забезпечує порівняння фактичних об'ємних, просторових та часових параметрів фінансового потенціалу із встановленими нормативами та прийнятими обмеженнями. Це дає можливість, по-перше, виявляти та коригувати виникаючі відхилення, по-друге, оптимізувати витрати на його формування та використання і, по-третє, попередити і ліквідувати можливі джерела ризиків та небезпек .

СОБІВАРТІСТЬ ПШЕНИЦІ В УКРАЇНІ ТА ЄС ЯК ЧИННИК КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ НА СВІТОВОМУ РИНКУ

Бадалов Х.М., здобувач**,
Харківський національний аграрний університет
ім. В.В. Докучаєва

Сучасний стан сільського господарства характеризується поглибленням кризових явищ, скороченням виробництва, зниженням його ефективності та галузевими диспропорціями, що в сукупності з природно-кліматичними умовами суттєво знижують шанси підприємства на отримання позитивного фінансового результату – прибутку. Це також впливає на експорт продукції сільського господарства, підриває міжнародну співпрацю і знижує конкурентні позиції вітчизняної продукції на європейському та світовому ринках. Україна нині є провідним експортером сільськогосподарської продукції, зокрема, зерна пшениці, і одним з напрямів підтримання власних конкурентних позицій є скорочення витрат та зниження собівартості продукції, тому дослідження досягнутого рівня собівартості пшениці у міжнародному аспекті набуває особливої актуальності.

Питанням поліпшення управління витратами і собівартістю в сільському господарстві з метою підвищення його ефективності присвячені праці В.Г. Андрійчука [1], І.В. Охріменка [2], М.О. Лишенко [3] та ін. Нині необхідним є аналіз сучасного рівня собівартості продукції рослинництва, зокрема, пшениці в сільськогосподарських підприємствах в контексті міжнародної інтеграції.

У конкретно економічному розумінні собівартість – це грошовий вираз витрат підприємства на виробництво і реалізацію продукції (робіт, послуг) [1, С. 135]. Внутрішньогосподарське управління витратами повинно забезпечити дбайливе використання виробничих ресурсів і формування собівартості одиниці продукції на рівні, який забезпечив би рентабельне господарювання [2, С. 3].

Собівартість суттєво впливає на конкурентоспроможність продукції, адже чим вона є нижчою у виробника цієї продукції, тим, за інших рівних умов, він має більше можливостей для отримання

* *Науковий керівник – Олійник О.В., д.е.н., професор*

максимального прибутку. Протягом останніх років Європейський союз є одним з найбільших експортерів зерна у світі і постійно нарощує конкурентні позиції. В Україні собівартість пшениці у 2011 р. була нижчою, ніж в країнах-членах ЄС – 121,34 євро/т. Дещо вищий від України її рівень мали Румунія – 156,39 євро/т і Болгарія – 158,95 євро/т. Найвищою вона була в Італії – 468,77 євро/т і Фінляндії – 430,81 євро/т. Таким чином, Україна має певні конкурентні переваги на ринку пшениці, тому її експорт є вигідним для вітчизняних підприємств.

Підвищення економічної ефективності зернового виробництва передбачає збільшення виробництва і поліпшення якості зерна, забезпечення більшої сталості зернового господарства і ефективного використання його виробничих ресурсів. Основним напрямом дальшого розвитку зернового господарства є інтенсифікація виробництва зерна на основі внесення оптимальної кількості органічних і мінеральних добрив, розширення посівів високоврожайних сортів і гібридів, впровадження комплексної механізації, інтенсивних та індустріальних технологій, прогресивних форм організації і оплати праці з урахуванням кінцевого результату [3].

За методикою обліку витрат і собівартості у ЄС споживі засоби виробництва поділяються на операційні витрати і розподілені накладні витрати. В свою чергу, операційні витрати ділять на специфічні (витрати на насіння, добрива, засоби захисту, зрошення) і неспецифічні – паливно-мастильні матеріали, витрати на утримання машин і обладнання, послуги сторонніх організацій, витрати енергії, інші прямі витрати [4].

Для порівняння собівартості в Україні та ЄС доцільно розглянути рівень витрат на виробництво пшениці на 1 га, що дозволить зробити висновок як про склад витрат, так і про можливі напрями їх зниження в Україні. Так, витрати на паливо і мастильні матеріали в Україні становлять 58,8 євро/га у 2011 р., в той час як у інших досліджених країнах вони вищі. Амортизація в Україні у 2011 р. складала лише 22,7 євро/га, що значно нижче, ніж у досліджених європейських країнах. Частка амортизації у структурі витрат вітчизняних підприємств – 5,6 %, в той час як у Румунії вона становила 8,2 %, у Болгарії – 11,9 %; найнижча питома вага амортизації у 2011 р. зафіксована в Ірландії – 7,4 %, проте і такий її рівень вищий, ніж в Україні. Низька питома вага амортизації у витратах в Україні пов'язана перш за все з високою зношеністю основних засобів, низьким рівнем їх матеріально-технічного оновлення тощо.

Витрати на оплату праці в Україні знаходяться приблизно на рівні середньоєвропейських, проте це досягається завдяки тому, що фермерські господарства в Європі переважно розраховують на власні сили і працю членів сім'ї та менше залучають найману працю. В Польщі витрати на оплату праці (включаючи витрати сімейної праці) становлять 270 євро/га, або 23,0 % виробничих витрат, у Франції – 15,8 %, у Великобританії – 14,8 %, в Німеччині – 14,1 %, Лідирують у цьому відношенні Італія – 1270 євро/га (47,6 %) та Іспанія – 332 євро/га (35,9 %). В Україні питома вага оплати праці становить 10,1 %, меншу питому вагу вона займає лише в Латвії – 9,7 %.

Причин низького рівня оплати праці вітчизняних аграрних підприємств багато, проте однією з головних причин є в десятки разів нижча продуктивність праці в Україні порівняно з країнами ЄС. Середня погодинна оплата праці в Європейському союзі складає 23,7 євро/год і 28,4 євро в країнах єврозони. Отже, знаючи витрати на виробництво пшениці на 1 га та погодинну оплату праці можна визначити неповний показник продуктивності праці – загальновиробничу трудомісткість продукції [1, с. 265-266]. Витрати на оплату праці й прирівняні до неї витрати сімейної праці в Німеччині становили у 2011 р. 214,0 євро/га. Тоді загальновиробнича трудомісткість пшениці: 214,0/23,7=9,03 люд/год. Середньомісячна номінальна заробітна плата 1 штатного працівника підприємств сільського господарства в Україні у 2011 р. становила 1791 грн, або 169,40 євро. Витрати на оплату праці – 30,3 євро/га. Якщо припустити, що кількість робочих днів становить 22 дні/місяць при 8-годинному робочому дні, отримаємо погодинну ставку оплати праці – 169,40/22/8=0,96 дол/год. Загальновиробнича трудомісткість пшениці становить: 30,3/0,96 = 31,56 люд-год. Отже, в Німеччині оплата здійснюється за більш продуктивну працю, ніж в Україні.

Орендна плата у Німеччині становить 10,5 % від виробничих витрат, у Франції – 8,9 %, у Великобританії – лише 5,6 %. В Україні ж орендна плата займає 15,9 % витрат. Це навіть більше, ніж витрати на паливо, насіння та оплату праці. Такий високий рівень орендної плати зумовлює необхідність виважених і обґрунтованих змін у земельних відносинах. У цьому напрямку показовим є досвід Польщі, де питома вага орендної плати складає лише 2,3 %.

На сьогоднішній день собівартість пшениці в Україні є нижчою, ніж в країнах ЄС, що надає певні конкурентні переваги вітчизняним підприємствам на міжнародному ринку. В цілому в країнах-членах ЄС у структурі собівартості пшениці переважають заробітна плата,

амортизація, добрива, паливо і мастильні матеріали. Натомість, в Україні дуже низьку питому вагу займають амортизація та оплата праці, у той час як значна частка належить добривам, паливно-мастильним матеріалам, що пов'язано з більш високими цінами на них, а також орендній платі. Збереження конкурентних переваг за собівартістю пшениці у вітчизняних сільськогосподарських товаровиробників на найближчу перспективу можливе лише у разі управління витратами з метою їх оптимізації та підвищення ефективності використання ресурсів в цілому та за окремими статтями.

Література.

1. Андрійчук В.Г. Економіка підприємств агропромислового комплексу: підручник / В. Г. Андрійчук. – К.: КНЕУ, 2013. – 779 с.

2. Охріменко І.В. Витрати як фактор впливу на фінансові результати аграрних підприємств / І.В. Охріменко // Агросвіт. – 2011. – № 2. – С. 2-5.

3. Лишенко М.О. Теоретичні аспекти вивчення резервів скорочення собівартості та підвищення ефективності виробництва зерна [Електронний ресурс] / М.О. Лишенко // Ефективна економіка. – 2010. – № 2. – Режим доступу: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=126.

4. EU Cereal Farms Report 2013 // European Commission. Directorate-General for Agriculture and Rural Development. – Brussels, April 2014. – Available at: http://ec.europa.eu/

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Балабатько Д.М., студентка**,
Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

Обліково-аналітичне забезпечення – це система збору, обробки, узагальнення подання та аналізу фінансової інформації, забезпечення її кількості і якості для ведення господарської діяльності, зокрема і її управління.

Саме від якості організації бухгалтерського обліку залежить повнота, достовірність та своєчасність отриманої інформації, яку використовує управлінська ланка у цілях управління певною діяльністю. Метою обліково-аналітичного забезпечення повинно бути

* *Науковий керівник – Гіржева О.М., к.е.н., старший викладач*

поєднання процедур бухгалтерського обліку та економічного аналізу і формування інформації такого характеру : історичного, узагальнюючого результати діяльності;аналітичного, передуючого ухваленню обґрунтованого управлінського рішення. Виходячи з цього, необхідно ефективно накопичувати інформацію, адже володіння достовірною та актуальною інформацією наряду з умінням застосовувати адекватні методи і засоби її збору, перетворення і передачі слугує основою ефективної організації діяльності підприємства.

Система обліково-аналітичного забезпечення є складовою загальної системи управління, вона базується тільки на даних бухгалтерського обліку і здійснюється працівниками бухгалтерії. Її суть полягає в об'єднанні облікових та аналітичних операцій в один процес, що формує рекомендації для прийняття управлінських рішень. У основі обліково-аналітичної системи лежить структурний підхід, що дозволяє розглядати організацію як складний об'єкт, що складається з ряду підсистем.

До основних елементів обліково-аналітичного забезпечення, як єдиного систематизованого інформаційного ресурсу відносять первинні і зведені бухгалтерські документи, облікові регістри, внутрішню звітність, фінансову звітність. Так, на рівні суб'єкта господарювання прийняття управлінських рішень стосовно оптимізації витрат базується на інформації, що міститься в первинних та зведених бухгалтерських документах, облікових регістрах, а також в фінансовій та внутрішній звітності.

Обліково-аналітична система на підприємстві організовується для забезпечення зовнішніх та внутрішніх споживачів інформацією, достатньою для прийняття ефективних управлінських рішень в умовах невизначеності конкурентного середовища. Задоволеність користувачів обліково-аналітичною інформацією,на мій погляд, необхідно розглядати як важливий фактор в системі мотивації облікових працівників та як один із основних показників ефективності і результативності обліково-аналітичної системи господарюючого суб'єкта.

Основні функції,які покладаються на систему обліково-аналітичного забезпечення такі:

1. Облікова функція - полягає у відображенні фактів здійснення господарської діяльності, при цьому формується адекватна та суттєва інформація для прийняття управлінських рішень.

2. Аналітична функція обліково-аналітичного забезпечення - полягає у здійсненні різних видів аналізу господарської діяльності, використовуючи первинні аналітичні дані. Аналітичне забезпечення

дуже важливо в сучасних економічних умовах, оскільки виконаний аналіз дає керівнику повну уяву про стан справ на підприємстві і перспективи на майбутнє. Джерелами аналітичної компоненти є облікова, статистична, оперативна, звітна, планова, нормативна та інформація інших видів.

3. Контрольна функція обліково-аналітичного забезпечення - полягає у перевірці господарської діяльності суб'єкта господарювання, перевірці ефективності використання та збереження ресурсів, перевірці виконання завдань стратегічного плану, кошторису, нормативів, дотримання чинного законодавства.

Слід зазначити, що саме облікові дані, не враховуючи різновид обраних підприємством інформаційних технологій, завжди були основою для прийняття рішень. Разом з тим поступове виникнення різних моделей облікового процесу призвело до диференціації підходів щодо формування інформації для прийняття рішень. Якщо раніше головним завданням системи бухгалтерського обліку була ідентифікація фактів господарської діяльності у відповідності з заданою кореспонденцією рахунків, то зараз від бухгалтера потрібне вміння надавати корисну, з точки зору обраних стратегічних альтернатив, інформацію.

Ефективність системи обліково-аналітичного забезпечення залежить перш за все від урахування специфіки діяльності економічного суб'єкта.

Отже,обліково-аналітичне забезпечення як компонент інформаційного забезпечення управління підприємством дає змогу розв'язувати функціональні задачі управління, забезпечуючи керівництво повною та достовірною інформацією про господарські процеси та зв'язки із зовнішнім середовищем. Система обліково-аналітичного забезпечення, діючи безперервно, підвищує якість і розширює сферу практичного застосування облікової інформації, позитивно впливаючи у кінцевому результаті на якість звітності, що готується і складається, і самі звітні показники, тобто на ефективність облікової інформації для сторонніх користувачів. Організація ефективної системи обліково-аналітичного забезпечення дозволить створити найбільш ефективну і найбільш стійку систему управління за допомогою наступних функцій: впорядковування документів; скорочення часу ручної обробки інформації і її пошуку; зниження термінів ухвалення рішень і підвищення їх ефективності; захист даних від несанкціонованого доступу.

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ МЕТОДІВ КІЛЬКІСНОЇ ОЦІНКИ РИЗИКІВ ПІДПРИЄМСТВА

Бірченко Н.О., старший викладач,
Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

Успіх розробки та реалізації систем управління економічним ризиком на підприємстві багато в чому залежить від точності кількісного аналізу цього ризику. Вибір ефективних методів кількісної оцінки ризику допоможе підприємству виявити найбільш суттєві ризики, встановити ймовірність отримання збитків, а також їх можливий обсяг. Отримані своєчасні та чіткі результати кількісної оцінки дають змогу застосувати ефективні методи оптимізації економічного ризику та забезпечити стійкість фінансово-господарської діяльності підприємства.

Кількісний аналіз ризику здійснюється на підставі даних, отриманих в результаті якісного аналізу, тобто кількісно оцінюються ті ризики, які за результатами якісного аналізу виявились найбільш суттєвими. Різні підходи та методи кількісної оцінки економічного ризику можна звести у такі групи: статистичні, аналогів, експертні, аналізу доцільності витрат, аналітичні, комбіновані.

Одним із найпоширеніших методів кількісної оцінки ризиків діяльності підприємств є статистичний. Він полягає у розрахунку ймовірності та відхилення на основі всіх статистичних даних, які стосуються результативності прийняття рішення, що аналізується, або виробничо-господарської діяльності підприємства загалом. В межах цього методу використовується безліч інструментів та підходів, серед них найпоширенішими є дисперсія, коефіцієнт варіації тощо. Вибір конкретного інструменту при використанні статистичного методу залежить від рішення, яке аналізується, сфери діяльності підприємства, наявної інформації, а також інших об'єктивних та суб'єктивних факторів.

Перевагою статистичних методів є можливість оцінювання усіх наявних ризиків за умови достатньої вибірки, відносна простота розрахунків при використанні комп'ютерних статистичних пакетів. Явним недоліком цього методу є необхідність великої кількості вихідних даних, а також можливі значні витрати при формуванні необхідних вибірок. Враховуючи те, що інформація про підприємство не завжди є достовірною, можна отримати результати, неадекватні

ситуації, що склалась. Статистичний метод також неможливо використати, якщо підприємство зареєстровано нещодавно.

При використанні методу експертних оцінок створюється група з досвідчених працівників і спеціалістів підприємства, які оцінюють можливі ризики. Важливим є ретельний добір експертів, оскільки саме від точності і правильності їхньої оцінки залежить рішення про вибір того чи іншого заходу. Застосовувати цей метод доцільно під час розв'язання складних проблемних ситуацій, що не піддаються формалізації, коли не можна використати статистичний або інші формалізовані методи. Результат оцінювання ризику може бути виражений в абсолютних чи відносних величинах. Отже, даний метод є відносно дешевим. Недоліком його є суб'єктивність оцінок експертів, тобто відсутність гарантій вірогідності отриманих оцінок, а також труднощі в обробці даних.

При використанні аналітичного методу встановлюються фактори, які діятимуть у плановому періоді та впливатимуть на ризик; оцінюється ділова активність, розробляються економіко-математичні моделі. З їхньою допомогою отримують залежності між ймовірностями втрат у минулому періоді та ймовірностями втрат у наступному періоді з урахуванням можливої зміни ділової активності. Перевагою аналітичного методу є те, що він дає можливість здійснити пофакторний аналіз параметрів, які впливають на ризик, і виявити засоби та способи зниження його рівня шляхом впливу на ці параметри. Цей метод забезпечує точну оцінку фактора ризику, але недоліком його є великі витрати на використання. Тому він може застосовуватися лише на великих підприємствах, які володіють значними ресурсами.

Метод доцільності витрат полягає у порівнянні витрат із результатом, тобто оцінюється ефективність інвестування у певний проект чи угоду. Для цього визначаються зони ризиків та прогнозується потрапляння проекту в одну із цих зон. Недоліком методу є те, що при визначенні ступеня ризику не аналізуються джерела його походження, а ризик приймається як цілісна величина. Таким чином ігнорується багатогранність даного явища. Перевага методу доцільності витрат полягає у тому, що, знаючи статтю витрат, у якої ризик максимальний, можна виявити методи його зниження.

Метод аналогій застосовується тоді, коли інші методи оцінки ризику неприйнятні з різних причин (відсутні фінансові, інформаційні ресурси тощо). Як аналоги використовується база даних про ризики аналогічних підприємств, проектів (угод) або тенденцій,

які мали місце в минулому і прогнозуються у майбутньому. База даних формується з різних джерел інформації (звіти підприємств, повідомлення в засобах масової інформації тощо). Слід враховувати, що внутрішнє і зовнішнє середовища підприємства постійно змінюються, тому дані минулих періодів можуть втратити актуальність.

Комбінований метод є об'єднанням декількох окремих методів або їхніх окремих елементів. Перевагою цього методу є те, що можна оцінити всі ризики, властиві підприємству. Недоліком є значні витрати через індивідуальний підхід до розрахунку окремого ризику. Крім того, результати різних оцінок часто неможливо зіставити, а також отримати кінцевий підсумковий результат, тобто визначити загальний ризик для угоди чи підприємства.

З практичної точки зору оптимальною оцінкою економічного ризику є розрахунок розміру можливих втрат та їхня ймовірність. Результат, отриманий таким чином, дасть змогу порівнювати усі ризики у діяльності підприємства.

Як видно з характеристики усі методи мають як переваги, так і недоліки, тому прийняття рішення про використання того чи іншого з них залежатиме від таких факторів: 1) виду і джерел ризику; 2) сфери діяльності суб'єкта ризику; 3) наявної інформації; 4) необхідних ресурсів, в тому числі кваліфікованого персоналу; 5) інших особливостей суб'єкта, якому властивий даний вид ризику.

УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ

Волченков Д.Е., студент*[*],
Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

Важливим недоліком платіжної політики підприємства є наявність простроченої кредиторської заборгованості, зокрема, перед постачальниками та підрядниками. Несвоєчасне погашення цієї заборгованості спричиняє за собою сплату штрафів, неустойок, що відображається на фінансовому стані підприємства. Крім того,

[*] *Науковий керівник – Бірченко Н.О., старший викладач*

затримка платежів постачальникам створює підприємству імідж ненадійного партнера на ринку. Тому значну увагу в обліковому процесі необхідно приділяти відстеженню фактів виникнення та своєчасного погашення заборгованості за товарно-матеріальні цінності (послуги).

Методологічні вимоги до формування в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності інформації про зобов'язання а також принципи їх відображення визначає П(С)БО 11, відповідно до якого «зобов'язання» – це заборгованість підприємства, яка виникла внаслідок минулих подій і погашення якої в майбутньому, як очікується, приведе до зменшення ресурсів підприємства, втілюючи в собі економічні вигоди.

Завданнями обліку зобов'язань є своєчасне, повне та правильне документальне оформлення й відображення на рахунках синтетичного і аналітичного обліку господарських операцій з виникнення та погашення кредиторської заборгованості, не допускаючи прострочок у платежах й уникаючи штрафних санкцій.

Особливу увагу при організації на підприємстві обліку кредиторської заборгованості слід приділити відстеженню тієї заборгованості, по якій минув строк позовної давності, оскільки вона повинна бути віднесена до доходу звітного періоду в першому наступному місяці після пройденого строку позовної давності.

Відстеження термінів погашення заборгованості реалізується завдяки ведення документів аналітичного обліку.

Метою даної роботи є розробка заходів щодо вдосконалення обліку кредиторської заборгованості підприємства перед постачальниками (підрядниками).

З метою усунення фактів виникнення простроченої кредиторської заборгованості, ефективного контролю за своєчасним погашенням заборгованості підприємства перед постачальниками (підрядниками), пропонується вдосконалити аналітичний облік розрахунків з ними шляхом впровадження в документообіг облікової системи аналітичного документа, а саме, «Відомості розрахунків з постачальниками (підрядниками)». Даний документ пропонується вести в розрізі кожного постачальника чи підрядника.

Форма запропонованої відомості будується таким чином, щоб відобразити всі операції, які були здійснені підприємством з конкретним постачальником (підрядником) протягом року. Ведення цієї відомості дасть змогу спеціалісту, що відповідає за правильність та своєчасність розрахунків з постачальниками та підрядниками, щодня

правильно планувати платіжний баланс і здійснювати своєчасне погашення кредиторської заборгованості.

Відомість розрахунків з постачальниками (підрядниками) буде містить інформацію про: конкретну поставку товарно-матеріальних цінностей (послуг); умови продажу товарно-матеріальних цінностей (послуг), а саме форму цивільно-правового договору згідно до якого здійснюється поставка, його номер та дата укладання; передплату за поставку товарно-матеріальних цінностей (послуг); фактичну заборгованість за даною поставкою; заборгованість за попередні поставки; дату та суму фактичного погашення заборгованості за конкретною поставкою; залишок несплаченої та наявність простроченої заборгованості певному постачальнику; інші умови щодо розрахунків з постачальниками підрядниками).

Аналітична відомість розрахунків з постачальниками та підрядниками заповнюється на базі таких первинних документів: договір купівлі-продажу; платіжне доручення; накладна чи рахунок-фактура; акт приймання-передачі; авансовий звіт.

Відповідальність за ведення даної відомості та прийняття певних управлінських рішень щодо розрахунків з постачальниками та підрядниками пропонується покласти на заступника головного бухгалтера. Розроблений аналітичний документ пропонується вести протягом року, після чого він закривається та передається до архіву, де строк його збереження складає 3 роки. Залишки ж переносяться в новостворений документ наступного звітного періоду.

Відповідальним за надання інформації щодо отримання від постачальників (підрядників) товарно-матеріальних цінностей (послуг) для заповнення вищевказаної аналітичної відомості є бухгалтер. Для своєчасного надання первинних документів щодо отримання від постачальників (підрядників) товарно-матеріальних цінностей (послуг) пропонується розробити допоміжний документ, в якому буде міститися відповідна інформація, а саме, «Довідку про надходження товарно-матеріальних цінностей (послуг) від постачальників (підрядників)», яку пропонується вести у хронологічному порядку на кожну дату поставки. Документ буде містить інформацію щодо: дати поставки; коду постачальника; документу поставки; суми поставки та умови продажу.

Оформлену відповідним чином довідку бухгалтер повинен передати для обробки (заповнення «Відомості розрахунків з постачальниками (підрядниками)») заміснику головного бухгалтера не пізніше наступного дня, коли ця довідка була створена. Після обробки

довідки за певний календарний період зшиваються та передаються до архіву, де зберігатимуться протягом 3 років.

Ведення запропонованих аналітичних документів на підприємстві дозволить удосконалити облік кредиторської заборгованості шляхом забезпечення чіткого контролю своєчасності розрахунків за кожною поставкою товарно-матеріальних цінностей (послуг), тим самим дозволить підвищити рівень платіжної дисципліни підприємства.

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ГАЛУЗЕВОЇ СТРУКТУРИ ВИРОБНИЦТВА В АГРАРНИХ ГОСПОДАРСТВАХ

Гіржева О.М., к.е.н., старший викладач,
Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

Підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва шляхом удосконалення його структури пов'язане із необхідністю забезпечення продовольчої безпеки країни та її економічного розвитку.

Попри окремі позитивні тенденції розвитку аграрного сектора в Україні, існують проблеми функціонування сільськогосподарських підприємств та налагодження у них ефективного виробництва продукції. Галузева виробнича структура агроформувань у період сучасної аграрної реформи зазнала негативних змін і в результаті характеризується як неефективна.

Сучасні агроформування перебувають у складному фінансовому становищі, структура їх виробництва недосконала. Тому важливого значення набуває комплекс організаційно-економічних змін у діяльності аграрних підприємств, спрямованих на її вдосконалення як передумову налагодження сталого розвитку агробізнесу. При цьому галузеву структуру виробництва в АПК слід розуміти як економічну категорію, що характеризує співвідношення обсягів виробництва певних видів продукції, кількісні та якісні параметри розміщення та взаємозв'язок між окремими галузями й підгалузями, які в сукупності формують систему сільськогосподарського виробництва певного підприємства.

Однак галузева структура не ототожнюється із суспільним поділом праці – спеціалізацією. Остання зумовлюється переважаючим

розвитком однієї або кількох галузей рослинництва і тваринництва кожного суб'єкта аграрного господарювання у ранжованому ряді за співвідношенням товарної продукції. При цьому найвищі її частки в структурі вказують на назву виробничого типу господарства.

Одна з особливостей діяльності сучасних агроформувань – це недосконалість галузевої структури виробництва в них, що спричинює випуск неконкурентоспроможної продукції та понижений рівень економічної ефективності.

Означена проблема особливо актуальна в умовах зростання конкуренції на аграрному ринку, що ускладнює процес реалізації продукції для місцевого виробника та, відповідно, погіршує його фінансове становище. Тому важливого значення набуває розробка теоретичних засад удосконалення організаційно-виробничого механізму функціонування сільськогосподарських підприємств і практичних пропозицій щодо оптимізації галузевої структури виробництва з урахуванням комплексу економічних, соціальних та природно-екологічних факторів.

На формування та оптимізацію рівня спеціалізації агроформувань впливає сукупність факторів: природно-ресурсний потенціал; кліматичні умови місцевості; ступінь розвитку механізації та автоматизації виробництва та деякі інші елементи системи.

Механізм удосконалення галузевої структури виробництва, складається із трьох системоутворюючих елементів, які формують організаційно-методичну базу оптимізаційного процесу, та охоплює три основні напрями: оптимізацію за економічним чинником; оптимізацію за соціальним; оптимізацію за екологічним чинником.

У процесі системного вдосконалення галузевої структури виробництва в сільськогосподарських підприємствах визначено принципи дії цього механізму: оптимальності; традиційності; цілеспрямованості; економності; стратегічності; комплексності управління.

Оптимізація за економічним чинником являє собою впровадження найбільш прибуткових виробництв та раціонального співвідношення між тваринництвом і рослинництвом з метою самозабезпечення необхідними кормами та органічними добривами. Економічна оптимальність галузевої структури виробництва включає наступні складові:

– підвищення конкурентоспроможності продукції;
– підвищення ресурсовіддачі виробничого процесу;
– зростання рентабельності виробництва;

– підвищення фінансової стійкості господарства.

Оптимізація за соціальним чинником реалізується на основі забезпечення потреб населення. Соціальна безпека галузевої структури виробництва включає:

– забезпечення продовольчої безпеки країни;

– підвищення зайнятості шляхом створення нових робочих місць в аграрних підприємствах.

Оптимізація за екологічним чинником здійснюється для збереження й охорони навколишнього середовища. Екологічна безпека галузевої структури виробництва включає :

– дослідження рівня інтенсивності використання земель;

– відновлення еродованих і деградованих земель;

– запобігання забрудненню навколишнього середовища;

– відтворення природно-ресурсного потенціалу.

Отже, з метою забезпечення сталого розвитку сільськогосподарських підприємств, покращення економічних показників їх функціонування, необхідно вдосконалювати галузеву структуру виробництва шляхом її оптимізації за допомогою розв'язання економіко-математичної задачі, що враховує економічні, соціальні й екологічні фактори та обмеження. У результаті визначається оптимальне поєднання різних видів продукції, що передбачається виробляти в агроформуваннях для налагодження їх прибуткового функціонування та сталого соціально-економічного розвитку сільських територій.

ІНТЕРНЕТ-БАНКІНГ В УКРАЇНІ

Горбачов С., студент*[*]*,
Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

В даний час в усьому світі бурхливо розвивається електронна комерція, включаючи електронну банківську діяльність. Вона здійснюється в принципово новому середовищі-інформаційної за своєю природою глобальної комп'ютерної мережі Інтернет. У боротьбі за вкладника банкам вже недостатньо лише знижувати

[*] *Науковий керівник – Гіржева О.М., к.е.н., старший викладач*

вартість обслуговування і підвищувати відсотки за кредитами. Клієнти вимагають більшого. На тлі бурхливого розвитку інформаційних технологій і великі корпорації, і прості громадяни хочуть здійснювати якомога менше дій для того, щоб здійснювати свої фінансові операції. Саме тому дистанційне банківське обслуговування в мережі Інтернет вже десять років вважається одним з найбільш пріоритетних напрямів розвитку світової банківської системи.

Ідея створення інтернет-банкінгу як системи виникла в США (18 жовтня 1995 р. Security First Network Bank). Однією з причин стало наявне на той момент обмеження на відкриття банками філій в інших штатах і пошук варіантів надання послуг клієнтам, що перебувають в іншому штаті чи країні.

Інтернет-банкінг надає клієнтам можливість керування банківськими рахунками через Інтернет за допомогою звичайних комп'ютерів і стандартного програмного забезпечення. Він є найбільш передовим і динамічним напрямком фінансових Інтернет-рішень і дозволяє здійснювати-максимальний спектр банківських послуг.

Українські банки все ширше впроваджують технології інтернет-банкінгу, що забезпечують дистанційне банківське обслуговування через Інтернет.

Близько 10 українських банків надають послуги повноцінного інтернет-банкінгу. Критерієм (повноцінності) тут є можливість для банківського клієнта, який має доступ до Інтернету, переказати кошти на будь-який банківський рахунок у будь-якому вітчизняному банку. Більшість банків дозволяє робити перекази коштів тільки в межах банку або на рахунки в інших банках із заздалегідь визначеними реквізитами (оплата комунальних послуг, електроенергії, телефону тощо). Але, безумовно, використання інтернет-банкінгу вітчизняними банками набирає обертів

В Україні ринок веб-банкінгу перебуває на етапі становлення. Вітчизняна система дозволяє відправляти в банк такі фінансові документи:

— платіжне доручення і платіжні вимоги;

— платіжне доручення в іноземній валюті, з підтримкою довідника SWIFT-кодів;

— заява про купівлю чи продаж іноземної валюти;

— заява про конвертацію валют;

— зарплатні відомості (для зарплатних проектів) і листи тощо.

Користувачі даної системи можуть здійснювати такі види операцій:

• відправляти платежі на списання протягом операційного дня банку;

• отримувати поточну інформацію про зарахування і списання коштів з рахунків;

• отримувати виписки про рух грошових коштів по рахунках:

• отримувати інформацію про курси валют Нацбанку;

• одержувати повідомлення про зарахування чи списання з рахунку коштів тощо.

Першим банком в Україні, що запропонував послугу інтернет-банкінгу, був «Приват-Банк» у 1998 р.

За даними компанії «Простобанк Консалтинг», на початок серпня 2014 р. 33 установа з числа 50 найбільших роздрібних банків України налаштовувало власними системами інтернет-банкінгу для фізичних осіб, а це 66 %. При цьому вкладення в розробку і технічне оснащення банкінгу в кожному банку становили приблизно 0,8—1 млн. дол.

Найбільш популярним сервісом інтернет-банкінгу для українських користувачів, за даними «Gfk Ukraine», є система «Приват 24», власником якої є першопроходець в веб-банкінгу - «ПриватБанк». Послугами «Приват 24» користуються 77% опитаних клієнтів. Популярність Інтернет-систем обслуговування інших українських банків: 20% що обслуговуються онлайн у Райффайзен Банку Аваль, 13% - ПУМБ.

Інтернет-технології дозволяють банкам знизити собівартість наданих послух, підвищувати комфорт своїх клієнтів і конкурувати на ринку. Клієнт для банку є територіально незалежним. Однак існує ряд причин, що сповільнюють і перешкоджають розвитку інтернет-банкінгу в Україні. Перш за все — відсутність нормативно-правової бази, також недовіра людей до банківської системи, страх втрати коштів, тобто низький рівень фінансової грамотності населення України.

Інтернет-банкінг в Україні як напрям розвитку ринку фінансових послуг має значний потенціал і перспективи. Сьогодні за допомогою даної системи можна здійснити ряд операцій, при цьому не відвідуючи офісу банку. Це зручно, швидко і дешево. Але існують також і недоліки: низький рівень захисту, а звідси — і можливість шахрайства, відсутність законодавчого підґрунтя, недостатня кількість інтернет-користувачів.

ВИЗНАННЯ ПРОДУКЦІЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА В БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ

Губар А.А., студентка*[*],
Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

Сільськогосподарське товаровиробництво є першочерговим елементом забезпечення харчової і економічної безпеки країни. Асортимент товарної продукції сільськогосподарських підприємств свідчить, що вироблені аграріями товари задовольняють широке коло сировинних потреб підприємств переробного і промислового напрямів, а тому можна стверджувати, що сільське господарство є основою функціонування економіки країни.

Виробничі та технологічні особливості сільськогосподарського виробництва зумовлюють формування особливостей в обліку підприємств АПК. Бухгалтерський облік діяльності сільськогосподарських товаровиробників має ряд відмінностей, які не притаманні обліковій роботі будь-якої іншої галузі національної економіки. В першу чергу, це стосується існування такої специфічної групи об'єктів бухгалтерського обліку, як біологічні активи, та наявності особливого різновиду готової продукції – продукції сільськогосподарського виробництва.

Облікове визначення категорії «продукція сільськогосподарського виробництва» і, відповідно, визнання в бухгалтерському обліку активу як продукції сільськогосподарського виробництва на сьогодні має суперечливий і неоднозначний характер. Так, в П(С)БО 30 «Біологічні активи» зазначено, що продукція сільськогосподарського виробництва – це актив, одержаний в результаті відокремлення від біологічного активу, призначений для продажу, переробки або внутрішньогосподарського споживання [2]. Зауважимо, що дане визначення не передбачає критеріїв готовності продукції сільськогосподарського виробництва до продажу, переробки чи внутрішнього споживання. Водночас, в Методичних рекомендаціях з бухгалтерського обліку біологічних активів встановлюється, що первісне визнання сільськогосподарської продукції здійснюється, якщо підприємство набуло право власності на таку продукцію і несе ризики й отримує вигоди від володіння нею; підприємство в подальшому буде

[*] *Науковий керівник – Маренич Т.Г., д.е.н., професор*

здійснювати управління та контроль за використанням даної продукції; є впевненість, що підприємство отримає економічні вигоди в майбутньому, пов'язані з використанням продукції; вартість її може бути достовірно визначена. Разом із тим в даних Методичних рекомендаціях зазначено, сільськогосподарська продукція при її відокремленні від біологічного активу перестає бути елементом біологічних активів і визнається як окремий актив [4].

Можна стверджувати, що П(С)БО 30 «Біологічні активи» не надає повного визначення даного поняття, як це здійснено в Методичних рекомендаціях. Отже, продукція сільськогосподарського виробництва – це актив, одержаний в результаті відокремлення від біологічного активу, призначений для продажу, переробки або внутрішньогосподарського споживання, використання якого в майбутньому, як очікується, принесене економічні вигоди. Тобто, за економічною сутністю продукція сільськогосподарського виробництва є готовою продукцією.

Але в П(С)БО 9 «Запаси» готовою продукцією визнається продукція, що виготовлена на підприємстві, в установі, призначена для продажу і відповідає технічним та якісним характеристикам, передбаченим договором або іншим нормативно-правовим актом [1]. Подібне визначення готової продукції знаходиться в Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій [3]. Зауважимо, що згідно з даною Інструкцією для обліку й узагальнення інформації про наявність та рух сільськогосподарської продукції використовують рахунок 27 «Продукція сільськогосподарського виробництва», а для узагальнення інформації про наявність та рух готової продукції призначено рахунок 26 «Готова продукція» [3]. У фінансовій звітності, зокрема в ф.№1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» зведені дані за звітний період за рахунком 26 переносяться до додаткової статті «Готова продукція», до якої (згідно з Методичними рекомендаціями щодо заповнення форм фінансової звітності) відносяться запаси виробів на складі, обробка яких закінчена та які пройшли випробування, приймання, укомплектовані згідно з умовами договорів із замовниками і відповідають технічним умовам і стандартам. Продукція, яка не відповідає наведеним вимогам (крім браку), та роботи, які не прийняті замовником, відображаються у складі незавершеного виробництва [5]. Мова йдеться про готову продукцію промислового виробництва, облік якої ведеться на рахунку 26 та відповідно до П(С)БО 9, а не про продукцію

сільськогосподарського виробництва, що обліковується на рахунку 27 та відповідно до П(С)БО 30.

З одного боку, продукція сільськогосподарського виробництва дійсно є готовою продукцію, так як вартість її може бути достовірно визначена та існує ймовірність отримання економічних вигод у разі її використання, і тому більшість підприємств АПК відображають інформацію про сільськогосподарську продукції у балансі за додатковою статтею «Готова продукція». Але, з іншого боку, як нами вже зазначалось, сільськогосподарська діяльність – це особливий різновид господарювання, і тому бухгалтерський облік активів, капіталу і зобов'язань підприємств АПК має свої особливості. Враховуючи специфічні характеристики виробленої аграріями продукції, в бухгалтерському обліку на сьогодні розроблено П(С)БО 30 «Біологічні активи», який стосується в тому числі продукції сільськогосподарського виробництва, та виділено окремий рахунок 27 «Продукція сільськогосподарського виробництва». Але чомусь у чинній формі Балансу (Звіту про фінансовий стан) не передбачено додаткової статті «Продукція сільськогосподарського виробництва». Більш того, у Методичних рекомендаціях щодо заповнення форм фінансової звітності відсутня будь-яка інформація щодо порядку відображення даних з рахунком 27 у фінансових звітах. Ми вважаємо це суттєвим недоліком. Урегулювання спірних питань щодо визнання продукції сільськогосподарського виробництва не має обмежуватись виключно П(С)БО 30, Методичними рекомендаціями щодо бухгалтерського обліку біологічних активів та Інструкцією щодо застосування Плану рахунків. Тому, на нашу думку, у фінансовій звітності має бути окрема додаткова стаття «Продукція сільськогосподарського виробництва», відображення інформації за якою здійснювалося б на основі даних за рахунком 27 «Продукція сільськогосподарського виробництва», який, в свою чергу, враховує більшість особливостей бухгалтерського обліку діяльності сільськогосподарських товаровиробників.

Література.

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси», завт. Наказом МФУ від 20.10.1999 №246 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99

2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 30 «Біологічні активи», затв. Наказом МФУ від 31.01.1999 №87 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1456-05

3. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобовязань і господарських операцій підприємств і організацій, затв. Наказом МФУ від 30.11.1999 №291 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99/page

4. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку біологічних активів, затв. Наказом МФУ від 29.12.2006 № 1315 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dtkt.com.ua/show/2cid04673.html

5. Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності, затв. МФУ від 28.03.2013 №433 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=382859&cat_id=293536

ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ПТАХІВНИЦТВА В УКРАЇНІ

Губська А.С., студентка**,
Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

Агропродовольчий комплекс України, на сучасному етапі являє собою складну систему взаємопов'язаних і доповнюючих одна одну галузей економіки. В складних умовах господарювання, особливо при фінансовій кризі, важливим є визначення напряму розвитку вітчизняного аграрного виробництва. Підвищення рівня продовольчої безпеки держави на основі нарощування виробництва продуктів харчування, поліпшення їх якості та збалансованості за поживними елементами, а також забезпечення захисту інтересів вітчизняного виробника є стратегічним пріоритетом соціального та економічного розвитку України в сучасних умовах. В зв'язку з ситуацією, яка склалася на ринку та з подорожчанням основних видів, зокрема, продукції тваринництва (свинини, яловичини), перехід населення нашої країни на більш дешеві її види, а саме продукцію птахівництва, є цілком закономірним, що й зумовлює перспективи активізації розвитку відповідних галузевих напрямів.

Птахівництво – це галузь сільськогосподарського виробництва, основним завданням якої є розведення, вирощування, утримання, годівля птиці, застосування механізації, автоматизації, проведення

* *Науковий керівник – Крутько М.А., к.е.н, викладач*

ветеринарної профілактики з метою одержання продукції птахівництва.

Наразі перед галуззю стоять ряд питань, які потребують подальших досліджень, серед яких створення сприятливих умов для підвищення ефективності птахівництва в цілому, забезпечення населення високоякісними продуктами харчування, конкурентоздатність на внутрішньому ринку і пошук шляхів виходу на зовнішній ринок.

В Україні ця галузь потребує формування нових та відродження колишніх спеціалізованих комплексів з виробництва продукції птахівництва на індустріальній основі, прискореного технічного переоснащення, застосування прогресивних технологій й розширення виробничих потужностей птахівничих підприємств, більш повного використання генетичного потенціалу птиці, раціональної організації праці та виробництва, впровадження ресурсоощадних технологій виробництва продукції, вдосконалити державне регулювання цін на енергоносії, кормові та інші матеріально-технічні ресурси. У свою чергу, це вимагає залучення інноваційних технологій у машинобудівну галузь України для виробництва вітчизняного обладнання птахівничої галузі.

Світова практика доводить, що країни, в яких широко застосовують інноваційні досягнення, знаходяться в авангарді розвитку. Кожна національна інноваційна система має певні характеристики ідентифікації, але інноваційні системи кожної країни не можуть існувати без інтеграційних взаємовідносин зі світовими системами, а також з окремими країнами. Інноваційні системи мають бути міждержавними з елементами національних особливостей, але інноваційні системи кожної країни не можуть існувати без інтеграційних взаємовідносин зі світовими системами, а також з окремими країнами. Інноваційні напрями підвищення ефективності галузі птахівництва дають змогу поліпшити життєвий рівень населення; зміцнити фінансовий стан підприємств і розширити їх можливості щодо подальшого розвитку інноваційної діяльності, вирішити соціальні проблеми сільських територій, сприяти збереженню й оздоровленню навколишнього природного середовища.

Підвищення конкурентоспроможності продукції вітчизняного виробництва в умовах глобалізації української економіки – одне із пріоритетних завдань сьогодення. Виконання поставлених завдань можливе при великих капітальних вкладеннях в дану галузь АПК.

Залучення інвестицій дасть змогу вести розширене відтворення виробництва, впроваджувати новітні досягнення науки і техніки, створювати нові робочі місця на селі, забезпечувати зростаючий попит на відповідну продукцію.

Отже, нарощення обсягів виробництва м'яса птиці можливо лише за умови сприятливого інноваційно-інвестиційного клімату в галузі, що обумовлюється стабільною, прогнозованою державною політикою направленою на підтримку вітчизняного товаровиробника у бюджетній, кредитній, ціновій та регулятивній аспектах державного управління, що в подальшому спонукатиме до розвитку ринку продукції птахівництва в Україні, передусім за рахунок створення конкурентоспроможної галузі сільського господарства взагалі і зміцнення національної економіки зокрема.

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ОБЛІКУ БІОЛОГІЧНИХ АКТИВІВ У СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

Губська А.С., студентка*[*]*,
Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

Інтеграція економіки України у світовий економічний простір обумовлює необхідність подальшого удосконалення організації та методики бухгалтерського обліку сільського господарства з метою створення належної інформаційної системи адекватної потребам відкритої ринкової економіки.

Одним із кроків удосконалення організації та методики бухгалтерського обліку сільського господарства є запровадження в дію з 01.01.2007 року положення стандарту бухгалтерського обліку 30 "Біологічні активи", що докорінно змінив організацію і методику ведення обліку тварин на сільськогосподарських підприємствах. Запроваджені у ПСБО 30 "Біологічні активи" нові методологічні засади бухгалтерського обліку викликали численні труднощі облікової роботи та не набули поширення у сільськогосподарських підприємствах країни. Однією з причин цього є недостатнє наукове

[*] *Науковий керівник – Маренич Т.Г., д.е.н., професор*

дослідження та відсутність практичних роз'яснень щодо застосування окремих положень стандарту.

Відповідно до П(с)БО 30 «Біологічні активи» поточні біологічні активи (ПБА) – біологічні активи, здатні давати сільськогосподарську продукцію та/або додаткові біологічні активи, приносити в інший спосіб економічні вигоди протягом періоду, що не перевищує 12 місяців, а також тварини на вирощуванні та відгодівлі.

Методичні рекомендації відіграють важливу роль у організації обліку біологічних активів. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку біологічних активів можуть застосовуватися підприємствами, організаціями та іншими юридичними особами усіх форм власності (крім банків та бюджетних установ), які здійснюють сільськогосподарську діяльність. Методичні рекомендації не поширюються на: сільськогосподарську продукцію, що зберігається після її первісного визнання; продукти переробки сільськогосподарської продукції; біологічні активи, не пов'язані з сільськогосподарською діяльністю.

Методологічні засади обліку біологічних активів, визначені П(С)БО 30 «Біологічні активи», значно відрізняються від обліку інших оборотних і необоротних активів. Основні зміни полягають у тому, що нині біологічні активи при оприбуткуванні й на кожну дату балансу оцінюються за справедливою вартістю, зменшеною на очікувані витрати на місці продажу. Незалежно від напряму подальшого використання при оприбуткуванні біологічних активів визначаються доходи (витрати) від первісного визнання як різниця між справедливою вартістю таких активів і витратами на їх отримання. Зростання (зменшення) справедливої вартості біологічних активів на дату балансу також відноситься до інших операційних доходів (витрат) підприємства.

Очікувалося, що впровадження положень П(С)БО 30 «Біологічні активи» повинно позитивно вплинути на бухгалтерський облік і показники фінансового стану аграрних підприємств. Проте окремі сільськогосподарські підприємства продовжують обліковувати біологічні активи у складі основних засобів і запасів, не виділяючи їх в окрему обліково-аналітичну групу. Гальмування впровадження П(С)БО 30 «Біологічні активи» спричинене недосконалістю передбачених ним методологічних і організаційних засад бухгалтерського обліку біологічних активів. До методологічних недоліків слід віднести невизначеність щодо об'єктів обліку витрат, складність оцінки біологічних активів, відсутність механізму

формування капітальних інвестицій на відновлення довгострокових біологічних активів, оцінених за справедливою вартістю, суб'єктивне підвищення величини доходів (витрат) підприємства за рахунок доходів від первісного визнання нереалізованих на дату балансу біологічних активів та сільськогосподарської продукції.

Для обліку оцінки біологічних активів необхідно привести у відповідність основні положення законодавчих актів і нормативних документів, що стосуються організації бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності та усунути розбіжності між ними.

Не менш важливою проблемою є те що, в сільськогосподарських підприємствах застосовуються спеціалізовані форми первинних документів, більшість з яких не відповідає вимогам нового стандарту. Потрібно розробити нові форми, які будуть забезпечити керівника та бухгалтерію інформацією для прийняття ефективних управлінських рішень.

Аналіз інформації, узагальненої на рахунках бухгалтерського обліку та у фінансовій звітності не дає повної уяви про якісні та кількісні характеристики поточних біологічних активів тваринництва та їх зміну. Тому необхідно створити таку обліково-аналітичну інформаційну систему, в якій інформація буде оперативно формуватись і аналізуватись керівниками виробничих підрозділів, так як вони безпосередньо приймають участь у виробничих процесах, пов'язаних з біологічними перетвореннями тварин.

Враховуючи вище сказане, можна зробити висновки щодо проблем обліку біологічних активів в сільському господарстві: удосконалення державного регулювання у сфері бухгалтерського обліку з метою методичного та організаційного забезпечення застосування національних і міжнародних стандартів, які б враховували особливості діяльності підприємств аграрного сектору. Оцінка біологічних активів і сільськогосподарської продукції за справедливою вартістю є не лише нормативною вимогою, а й чинником інвестиційної привабливості підприємства. Методичні рекомендації щодо застосування спеціалізованих форм первинних документів з обліку довгострокових та поточних біологічних активів не в повній мірі відображають всі специфічні особливості обліку, що випливають із нововведень в організацію бухгалтерського обліку біологічних активів, а тому вони потребують подальшого вивчення їх з метою удосконалення та застосування на аграрних підприємствах.

СТАН ТА ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ

Добронос Т.М., студентка*,
Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

Для здійснення господарської діяльності підприємствами всіх форм власності та галузей економіки використовуються виробничі запаси, які є найбільш важливою та значною частиною активів підприємства.

Згідно з П(С)БО 9 «Запаси» запаси – це активи, які:

– утримуються для подальшого продажу (розподілу, передачі) за умов звичайної господарської діяльності;

– перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва;

– утримуються для споживання під час виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг, а також управління підприємством/установою.

Ефективність господарської діяльності підприємств в значній мірі залежить від оцінки, раціонального використання, а також ретельного контролю виробничих запасів. Важливою умовою правильної організації обліку виробничих запасів є їх відповідне групування. Правильно згруповані виробничі запаси забезпечують постійність, безперервність та ритмічність діяльності підприємства, а також гарантують його економічну безпеку. Від організації та ведення обліку виробничих запасів залежить точність визначення прибутку підприємства, його фінансовий стан, конкурентоспроможність на ринку та в цілому ефективність роботи кожного суб'єкта господарювання.

Одним із напрямів удосконалення обліку наявності та руху виробничих запасів на підприємстві є спрощення оформлення операцій, які пов'язані з оприбуткуванням та витратами матеріальних цінностей. Відпуск матеріалів у виробництво, де це доцільно, можна оформляти на підставі встановленого ліміту безпосередньо в картках складського обліку матеріалів, передбачивши в них підпис особи, яка

* *Науковий керівник – Маренич Т.Г., д.е.н., професор*

отримує цінності. Також можна на картках складського обліку відображати і внутрішнє переміщення цінностей.

Велике значення у збереженні матеріалів є ретельне і своєчасне проведення інвентаризації, контрольних та вибіркових перевірок, а також забезпечення правильного приймання, зберігання та відпуску виробничих запасів. Тому на підприємствах повинні бути в достатній кількості складські приміщення, які оснащенні ваговими та вимірювальними приладами, мірною тарою та іншими пристосуваннями.

Наразі існує необхідність й одночасно можливість нових організаційних і методичних підходів у вирішенні проблем обліку запасів, пов'язаних, з однієї сторони, з переходом на ринкові відносини й міжнародні стандарти, з іншої – з широким впровадженням комп'ютерних технологій.

Комп'ютеризація обліку виробничих запасів дозволить вирішити проблему аналітичного обліку. Якщо при застосуванні паперових форм обліку збільшення рівнів деталізації аналітичного обліку та переліку об'єктів аналітики вимагає збільшення кількості облікових працівників, то при застосуванні комп'ютерної техніки можна ефективно вести аналітичний облік з будь-яким рівнем деталізації та широкою номенклатурою аналітичних об'єктів. При комп'ютерних технологіях реєстрація операцій проводиться в хронологічному і системному порядку в розрізі синтетичних та аналітичних рахунків. При цьому контроль за тотожністю даних аналітичного та синтетичного обліку забезпечується автоматично.

Поліпшенню організації обліку виробничих запасів сприятиме удосконалення процесу документування, впорядкування первинної документації, широке впровадження типових уніфікованих форм, підвищення рівня автоматизації обліково-обчислювальних робіт, забезпечення суворого порядку приймання, зберігання й витрат сировини, матеріалів, комплектуючих виробів тощо.

Щоб уникнути помилок і порушень при збиранні та реєстрації оперативних фактів про виробничі запаси, що підлягають обліку, доцільно розробити детальні інструкції конкретним виконавцям (у вигляді посадових інструкцій, виписок з графіків документообігу) про порядок і терміни реєстрації даних, а також використовувати систему заохочень і покарань за виконання своїх обов'язків виконавцями.

Таким чином, основними напрямами удосконалення обліку виробничих запасів є:

– контроль з боку працівників бухгалтерії за правильністю оформлення первинної документації з обліку виробничих запасів;

– створення графіків документообігу з обліку запасів і доведення до виконавців їх функцій при створенні і перевірці первинного документа;

– узагальнення теоретико-методологічних основ обліку, аналізу і контролю виробничих запасів, визначення їх суті та класифікації;

– удосконалення методико-організаційних основ фінансового та управлінського обліку виробничих запасів, а також їх контролю;

– розробка системи автоматизації обліково-аналітичних робіт в управлінні виробничими запасами та інше.

Реалізація перелічених напрямів удосконалення обліку запасів вітчизняними підприємствами призведе до значного підвищення результативності їх фінансово-економічної діяльності, дозволить налагодити більш дієвий і менш трудомісткий облік, контроль за наявністю, рухом і використанням виробничих запасів, а також досягти їх економії.

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ КАСОВИХ ТА ФАКТИЧНИХ ВИДАТКІВ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ

Коробка О.В.,студент*[*],
Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

Для облікового процесу бюджетних установ характерним є поняття видатків, що визначаються як суми коштів, витрачених бюджетними установами в процесі господарської діяльності у межах, встановлених кошторисом. Вони є основою для визначення результатів виконання кошторису доходів і видатків, його аналізу з метою виявлення внутрішніх резервів. Видатки бюджетних установ, здійснюваних ними у процесі надання нематеріальних послуг, за економічним змістом відрізняються від витрат госпрозрахункових підприємств та організацій

Під видатками розуміють державні платежі, які не підлягають поверненню, тобто такі платежі, які не створюють і не компенсують

[*] *Науковий керівник – Бірченко Н.О., старший викладач*

фінансових вимог. Видатки – один із найважливіших показників фінансово-господарської діяльності бюджетних установ.

В сучасних умовах важливого значення набуває правильність ведення обліку видатків бюджетної установи та їх відображення в звітності.

З огляду на подвійний характер видатків бюджетних установ їх поділяють на касові та фактичні. Касовими видатками вважають суми, отримані установою з поточних бюджетних рахунків у банку чи реєстраційних рахунків у відповідних органах Державної казначейської служби України для їх використання (витрачання) згідно з кошторисом. Фактичні видатки, на відміну від касових – це реальні видатки установи для виконання кошторису, підтверджені відповідними первинними документами.

Фактичні видатки, як правило, не завжди збігаються з касовими в часі, у сумі, оскільки в основу їх покладено різні принципи запису бухгалтерських операцій:

- касовий метод – коли запис доходів і видатків здійснюється в момент отримання коштів незалежно від періоду, до якого вони належать;
- для фактичних видатків – метод нарахувань, тобто – запис бюджетних операцій відбувається в момент їх здійснення.

Касові видатки не мають нічого спільного із касовими операціями, оскільки до них належать як кошти, отримані готівкою в касу установи, так і суми, перераховані шляхом безготівкової оплати рахунків.

Облік касових видатків у бюджетних установах здійснюється за кодами економічної класифікації, тому в первинних документах на списання грошових коштів обов'язково зазначається цільове призначення перерахованих коштів.

Основним завданням обліку касових видатків є забезпечення контролю за цільовим витрачанням бюджетних коштів відповідно до кошторисних асигнувань.

Облік фактичних видатків уможливлює контроль фактичного виконання кошторису видатків установи загалом та дотримання встановлених норм за окремими статтями і структурними підрозділами. Облік фактичних, як і касових видатків, ведеться за кодами економічної класифікації видатків бюджету.

Порядок обліку касових і фактичних видатків регулюється «Планом рахунків бухгалтерського обліку бюджетних установ» та «Порядком застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку бюджетних установ», затвердженими наказом МФУ від 26.06.2013 р. № 611.

Облік касових видатків ведеться на синтетичних рахунках 31 «Рахунки в банках» та 32 «Рахунки в казначействі» у розрізі відповідних субрахунків. Облік фактичних видатків ведеться на активних витратних рахунках класу 8 «Видатки» Плану рахунків бюджетних установ. Аналітичний облік касових видатків ведеться у розрізі поточних чи реєстраційних рахунків у розрізі кодів функціональної та економічної класифікації. Касові видатки накопичуються за кредитом цих рахунків, а за дебетом записуються суми, спрямовані на відновлення касових видатків, суми фінансування, що надійшли.

Якщо фактичні видатки перевищують касові, це свідчить про погашення дебіторської заборгованості, що значиться на початок звітного періоду, або про створення через отримання товарів, робіт, послуг без попередньої оплати кредиторської заборгованості на кінець звітного періоду. Крім того, за статтями видатків на харчування, медикаменти, канцтовари, видатків на утримання автотранспорту, капітальний ремонт перевищення фактичних видатків над касовими може бути результатом списання у звітному періоді майна, придбаного раніше.

Якщо фактичні видатки менші ніж касові, це свідчить про погашення кредиторської заборгованості, що існує на початок звітного періоду, або про виникнення через проведення передоплати дебіторської заборгованості на кінець звітного періоду. Касові і фактичні видатки нерозривно пов'язані між собою та мають взаємну ув'язку. Розподіл касових і фактичних видатків та одночасний взаємозв'язок між ними дозволяють при аналізі видатків одержати чіткішу картину використання бюджетних коштів, контролю за їх цільовим використанням.

У сучасних умовах фактичні видатки часто перевищують касові, бо не завжди фінансування з бюджету дає змогу вчасно погасити заборгованість із зарплати, за енергоносії та інші господарські втрати бюджетних установ.

Порівняння касових і фактичних видатків із сумами одержаного фінансування за відповідними кодами економічної класифікації видатків створює можливість контролю з боку держави (в особі відповідних розпорядників коштів, фінансових органів та Державної казначейської служби України) за станом виконання кошторису доходів і видатків, розрахунків з працівниками, постачальниками, різними кредиторами, за доцільністю використання виділених коштів згідно з їх цільовим призначенням. Таке порівняння дає можливість виявляти факти порушення фінансової дисципліни, безпідставного, нецільового використання державних коштів.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Коробка О.В., студентка*[*]*,
Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

На сучасному етапі розвитку ринкових відносин відбуваються економічні процеси, які суттєво впливають на теоретичні погляди щодо соціально-економічної сутності заробітної плати, яка є основним джерелом доходів працівників і найкращим стимулом до продуктивної суспільно корисної праці.

Організація оплати праці в Україні здійснюється відповідно до чинного законодавства, генеральної, галузевих та регіональних угод, колективних, трудових договорів та внутрішніх документів підприємства. Відповідно до Закону України «Про оплату праці» [1] заробітна плата – це винагорода, обчислена, як правило, у грошовому виразі, яку за трудовим договором власник або уповноважений ним орган виплачує працівникові за виконану ним роботу. Розмір заробітної плати залежить від складності та умов виконуваної роботи, професійно-ділових якостей працівника, результатів його праці та господарської діяльності підприємства.

Мельник Т.Г. дає визначення оплати праці як обліково-аналітичної категорії, що характеризує трудовий дохід працівника, який формується під впливом кількості та якості затраченої корисної праці і виплачується працедавцем у вигляді заробітної плати в грошовій або натуральній формі [2]. Це, на нашу думку, дозволяє розмежовувати взаємопов'язані, але не ідентичні поняття «оплата праці» і «заробітна плата».

На думку Л.В. Маринич [4, С. 617], «за своєю юридичною природою оплата праці – це вартість робочої сили, яка в кінцевому рахунку залежить від результатів роботи працівника; це вартісне вираження, грошова оцінка затраченої ним кількості праці відповідної якості. Оплата праці базується на кількох принципах. Перший і головний з них полягає в тому, що вона повинна відповідати кількості і якості затраченої праці, а отже, бути справедливою і тим самим забезпечувати зацікавленість працівника в найбільш інтенсивному і

[*] *Науковий керівник – Крутько М.А., к.е.н, викладач*

продуктивному використанні робочого часу. Праця більш високої кваліфікації оплачується вище порівняно з некваліфікованою при однакових витратах робочого часу, що сприяє зацікавленості працівників у підвищенні їх кваліфікації, освітнього рівня і професійної майстерності».

Так, витрати на оплату праці становлять значну частину витрат сільськогосподарських підприємств, що зумовлює потребу точного, своєчасного та деталізованого відображення зазначених витрат у бухгалтерському обліку та звітності.

Істотною особливістю бухгалтерського обліку є те, що кожна господарська операція реєструється у відповідному документі. Первинні документи з обліку праці та її оплати повинні бути складені у момент проведення кожної відповідної господарської операції або, якщо це неможливо, безпосередньо після її завершення. На практиці у сільськогосподарських підприємствах часто використовуються застарілі форми первинних документів та облікових регістрів, а також заповнюються не всі передбачені в них реквізити, що знижує достовірність та якість облікової інформації. Для обліку праці та її оплати у сільськогосподарських підприємствах застосовують ряд первинних документів. Це свідчить про досить чітку систему документального забезпечення обліку результатів праці та її оплати у сільськогосподарських підприємствах.

Проте на практиці часто має місце приховування (не відображення в обліку) реального розміру належної заробітної плати, що, перш за все, пов'язано із тим, що заробітна плата є базою обчислення нарахувань на фонд оплати праці за високими ставками. У зв'язку із цим праця сприймається не як джерело багатства, а як джерело значних витрат та збитків для підприємства. Така ситуація створює передумови для мінімізації оплати і як наслідок витрат праці, що спричиняє зростання безробіття, тоді як держава ставить за мету його зниження. На даний час форми первинної документації з праці та її оплати не дають можливості об'єктивно оцінювати склад трудових ресурсів підприємства, ефективність їх використання, склад витрат на оплату праці, міру негативних наслідків соціального та економічного характеру.

До важливих проблем обліку праці та її оплати у сільськогосподарських підприємствах можна віднести, також, використання застарілих форм первинних документів та недостатній рівень інформаційного забезпечення для прийняття управлінських рішень щодо умов праці та її оплати.

Потрібно, зокрема, враховувати, що зниження затрат живої праці у сільському господарстві часто призводить до виникнення негативних екстерналій у суспільстві (призводить до зростання трансакційних витрат та перевитрат енергоресурсів, використання більшого обсягу хімічних засобів, що негативно позначається на екології й у кінцевому підсумку на здоров'ї та якості життя людей). Тому зниження витрат на оплату праці лише у певній мірі сприяє підвищенню ефективності функціонування конкретного підприємства, але може завдавати збитків іншим суб'єктам.

Отже, відповідно до теоретичних аспектів і законодавчого регулювання, оплата праці в Україні є об'єктом національного, галузевого державно-нормативного, колективно-договірного і обліково-аналітичного регулювання та контролю, а також індивідуально-договірного регулювання та управління безпосередньо.

Література.

1. Закон України «Про оплату праці» від 24 березня 1995 року № 108/95-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua.

2. Мельник Т.Г. Облік, аналіз та аудит праці і її оплати: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.04.06 / Т.Г. Мельник; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2006. – 20 с.

3. Маринич Л.В. Правовий екскурс щодо проблем реформування інституту оплати праці [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.nbuv.gov.ua.

УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ОПЛАТИ ПРАЦІ

***Лаптєва А.І.,* студентка[*],**
Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

Праця як об'єкт обліку є однією з найскладніших і найвагоміших економічних категорій, оскільки покликана виконувати життєво необхідні для людини відтворювальну, регулюючу, стимулюючу та соціальну функції. На всіх етапах розвитку економіки і суспільства матеріальна винагорода за працю була і залишається надалі найважливішим трудовим стимулом.

[*] *Науковий керівник – Маренич Т.Г., д.е.н., професор*

Оплата праці є одним із чинників ефективності діяльності підприємства, оскільки розмір заробітної плати, своєчасність і повнота розрахунків позитивно впливає на якість праці найманих працівників та на суму витрат підприємства. Облік праці та заробітної плати є важливою ділянкою у всій системі обліку на підприємстві, а тому потребує впровадження заходів щодо удосконалення.

Організація оплати праці здійснюється згідно з чинними нормативно - правовими актами; генеральною угодою на державному рівні; галузевими та регіональними угодами; колективними договорами; трудовими договорами; іншими внутрішніми нормативними документами підприємств.

Організація обліку розрахунків з працівниками по заробітній платі включає: розробку методики та техніки узагальнення заробітної плати; вибір регістрів аналітичного та синтетичного обліку; розподіл робіт між бухгалтерами та проведення оперативного контролю за правильністю розрахунків. Облік виплат працівникам є досить складною топологічною ділянкою бухгалтерського обліку, яка вимагає досить ретельного організаційного забезпечення. Облік праці та заробітної плати має бути організований таким чином, щоб сприяти підвищенню продуктивності праці, повному використанню робочого часу, а також правильному обчисленню чисельності працівників для обліку заробітної плати з метою оподаткування. Для цього на підприємстві мають бути чітко розподілені функції обліку між відділами, структурними підрозділами.

Основними завданнями організації обліку праці та її оплати є: чітка регламентація організації праці на підприємстві; контроль за використанням робочого часу та забезпечення зростання продуктивності праці; своєчасне і правильне визначення сум нарахованої заробітної плати й відрахувань органам соціального страхування та віднесення їх на собівартість продукції (робіт, послуг), а також на інші витрати; здійснення у встановлені терміни всіх розрахунків з працівниками і службовцями із заробітної плати та інших виплат; облік і контроль за використанням фонду заробітної плати та іншими грошовими коштами, які виділяють для оплати праці працівників підприємства; впровадження мотивації праці працівників. [1, С. 174]

Одним з важливих питань реформування бухгалтерського обліку заробітної плати є вдосконалення діючої моделі аналітичного обліку, оскільки дані аналітичного обліку відіграють важливу роль, характеризуючи розміщення та склад персоналу за місцями його

використання, відпрацьований і невідпрацьований час, обсяг виробленої продукції кожним працівником, фонд заробітної плати і його структуру. Аналітичний облік незамінний при визначенні розміру оплати праці та відрахувань з неї за кожною особою окремо та при віднесенні витрат на рахунки, субрахунки та різного роду аналітичні рахунки. Здійснюючи побудову або удосконалення організації обліку оплати праці, підприємства мають підходити до цього питання обґрунтовано, враховуючи доцільність, використовуючи результати наукових досліджень, передового досвіду.

Удосконалення організації оплати праці на підприємствах має будуватися на оптимізації тарифного регулювання заробітної плати, до якої належать: удосконалення тарифної системи шляхом встановлення співвідношень тарифних ставок залежно від рівня кваліфікації робітників; запровадження гнучких форм і систем оплати праці; розроблення внутрішньовиробничих тарифних умов оплати праці як чинників підвищення мотивувальної та стимулюючої ролі тарифних систем; удосконалення мотиваційного механізму регулювання міжпосадових окладів та міжкваліфікаційних рівнів оплати праці; колективне регулювання заробітної плати. [2, С. 97]

Одним із напрямів удосконалення системи ведення бухгалтерського обліку є зменшення кількості документації завдяки впровадженню багатоденних і накопичувальних документів, використання типових міжвідомчих форм, пристосованих до використання обчислювальної техніки. Подальше реформування заробітної плати має здійснюватися шляхом підвищення ціни робочої сили, встановлення єдиних регуляторів і рівноцінних умов відтворення робочої сили незалежно від форм власності; збільшення тарифної частини у заробітній платі; підвищення частки мінімальної заробітної плати у середній заробітній платі, удосконалення механізму державно-договірного регулювання заробітної плати та інше. Не слід забувати і напрямки удосконалення організації заробітної плати, які мають здійснюватися разом із проведенням загальної соціально-економічної, структурної, податкової, цінової політики. Заходи спрямовані на удосконалення оплати праці, включають насамперед забезпечення залежності розмірів заробітної плати від особистого внеску працівників у результати праці.

Облік праці та заробітної плати має бути організований таким чином, щоб сприяти підвищенню продуктивності праці та повному використанню робочого часу. Здійснюючи побудову або удосконалення організації обліку оплати праці, підприємства мають

підходити до цього питання обґрунтовано, враховуючи доцільність, використовуючи результати наукових досліджень, передового досвіду. Від організації обліку оплати праці залежить рівень витрат підприємства, якість, правдивість, справедливість, повнота і своєчасність розрахунків з персоналом з оплати праці.

Література.

1. Островерха Р.Е. Організація обліку : навч. посіб. / Р.Е. Островерха. – К. : Центр учб. л-ри, 2012. – 568 с.

2. Герасимчук Л.С. Шляхи вдосконалення обліку оплати праці / Л.С. Герасимчук, О.В. Кантаєва // Молодіжний науковий вісник УАБС НБУ, Серія: Економічні науки. – 2012. – №12. – С. 186-194.

ЗНАЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ ДЛЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

***Лаптєва А.І., студентка*[*]*,**
Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

Питання забезпечення національних економічних інтересів в умовах глобальних трансформацій та інвестиційної діяльності стають пріоритетними для України, адже від надходження іноземних інвестицій та інвестицій національних вкладників залежить рівень добробуту громадян та розвиток економіки країни в цілому.

Інвестиції – це використання фінансових ресурсів у формі довгострокових вкладень капіталу (капіталовкладень).

Інвестиції можуть бути ризикованими (венчурними), прямими портфельними. Венчурний капітал являє собою інвестиції у формі випуску нових акцій, що здійснюються в нових сферах діяльності, пов'язаних із великим ризиком. Ризиковане вкладення капіталу обумовлене необхідністю фінансування підприємств, які швидко розвиваються. Найчастіше це відбувається в галузях нових технологій. Прямі інвестиції – вкладення в статутний капітал компанії з метою одержання прибутку і права на участь у керуванні цією компанією. Портфельні інвестиції пов'язані з формуванням портфеля (сукупність

[*] *Науковий керівник – Крутько М.А., к.е.н, викладач*

зібраних разом різних інвестиційних інструментів для досягнення інвестиційної цілі вкладника): являють собою придбання цінних паперів і інших активів. Принципами формування інвестиційного портфеля є безпека й прибутковість вкладень, їхнє зростання й ліквідність.

Отже, інвестиції це кошти, що на тривалий час вкладаються інвестором у необоротні активи підприємства та спрямовані на отримання ним прибутку. За джерелами отримання інвестиції бувають двох видів – внутрішні (в середині країни) та зовнішні (міжнародні). Міжнародні інвестиції – це довгострокові вкладення капіталу за кордоном з метою отримання прибутку. Розрізняють дві основних форми іноземних інвестицій: прямі іноземні інвестиції; портфельні іноземні інвестиції.

Іноземні інвестиції відіграють важливу роль в економіці будь-якої держави незалежно від рівня її розвитку та сприяють її економічному зростанню приймаючої економіки на основі ефективнішого використання національних ресурсів, оскільки вони є джерелом капіталовкладень, причому у формі сучасних засобів виробництва, залучають вітчизняних підприємців до передового господарського досвіду, сприяють поширенню інновацій, збільшення продуктивності праці та підвищенню добробуту населення. Іноземні інвестиції справляють відчутний вплив на економіку України у виробництві, зайнятості, доходах, цінах, експорті, імпорті, платіжному балансі, економічному зростанні та загальному добробуті населення країни.

До чинників, які впливають на величину інвестицій в економіку України відносять: очікуваний дохід, науково-технічний прогрес та інновації, відсоткова ставка, податкова система, рівень криміногенних та інших ризиків, демографічний чинник, ситуація на фондовому ринку, політичний чинник, міжнародне становище країни, ситуація в економіці.

Україна має чимало чинників інвестиційної привабливості, такі як: досить високий рівень природно-ресурсного потенціалу, насиченість і різноманітність якого створює базу для широкої інвестиційної діяльності в Україні, наявність широкого спектру рекреаційних ресурсів, які можуть стати об'єктом інвестування для розвитку туризму і людський потенціал, якому характеризується надзвичайно високим освітньо-професійним рівнем населення, наявність багатьох природних ресурсів, низька ціна робочої сили,

вигідне географічне положення, сприятливі кліматичні умови, родючі землі, тощо.

Характеризуючи сучасний стан інвестицій в Україні, можна зазначити, що на даний момент наша держава не здобула серйозних досягнень у забезпеченні національної конкурентоспроможності та інвестиційної привабливості. Але є й певні перешкоди, так, на жаль, уряд України розраховує в основному на підтримку міжнародних фінансових організацій та урядів високо розвинутих держав, на розміщення своїх цінних паперів на зовнішніх ринках. Також, до основних, на сьогодні перешкод на шляху вкладення іноземних інвестицій в економіку України є: нестабільність законодавчої бази; незбалансованість економіки; неспроможність влади дотримуватись взятих на себе зобов'язань; невідповідність організаційних управлінських форм світовим; економічна і політична нестабільність; корупція.

Переважно саме ці причини, що значною мірою залежать від держави, стримують ширший доступ інвестицій в Україну. Тому в Україні, де більшу частину економіки контролює держава, іноземне інвестування є одночасно і економічною, і політичною проблемою.

Для вирішення проблеми активізації притоку іноземних інвестицій в Україну важливим є здійснення таких заходів: створення стабільного законодавства; визначення пріоритетів інвестування; створення сприятливого інноваційного клімату; сприяння залучення прямого іноземного капіталу в сферу матеріального виробництва; створення сприятливих умов для розвитку спільних підприємств; створення спільних підприємств, за так званою, китайською схемою, яка передбачає з самого початку володіння контрольним пакетом акцій підприємства українською стороною, згодом, через 5-7 років, українськими мають бути 75% акцій, і ще через 10-12 років спільне підприємство повністю стає українським.

Отже, якщо Україна зможе розробити та впровадити заходи, необхідні для зростання інвестицій і підвищення їх ефективності, то вона буде мати прекрасні перспективи для відновлення економічного стану, які приваблюють іноземних інвесторів.

СТАН ТА ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ І ПІДРЯДНИКАМИ

Літвін О.А., студентка**,
Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

Фінансове середовище зумовлює функціонування та взаємодію з системою розрахунків, яка опосередковує фінансово-господарську діяльність. Розрахунки, маючи постійно діючий, динамічний характер, потребують управлінських впливів, що виробляються в системі фінансового менеджменту на основі переробки чисельних потоків різноманітної економічної інформації, провідна роль у загальній сукупності якої належить обліковій інформації. Такі важливі фінансові показники як платоспроможність та ліквідність обчислюються, виходячи з облікових даних про заборгованість за розрахунками та характеризують фінансовий стан кожного окремого підприємства і держави взагалі, впливають на рівень їхньої інвестиційної привабливості, кредитоспроможності, загальної рентабельності діяльності.

Під час своєї діяльності підприємства купують матеріальні цінності, оплачують виконані роботи і надані послуги. На цій стадії виникають розрахункові відносини з постачальниками та підрядниками. Від правильної організації розрахунків з ними значною мірою залежить організація матеріального забезпечення і постачання відповідно до договірних зобов'язань і комерційних угод. На сучасному етапі діюча система обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками ще не відповідає належним вимогам прискорення грошового обігу і зміцнення фінансового стану підприємства, що в свою чергу веде до нестабільності у постачанні основними матеріальними ресурсами, необхідними для виробництва.

Розрахунки з постачальниками та підрядниками – це взаємні розрахунки підприємств за товарно-матеріальні цінності, виконані роботи, надані послуги. Вони є переважними, й саме від безперебійності та планомірності організації даних розрахунків

* *Науковий керівник – Маренич Т.Г., д.е.н., професор*

вирішальною мірою залежить стан усіх розрахунків підприємства, його фінансовий стан та платоспроможність.

Розрахунки з постачальниками та підрядниками за товари, роботи, послуги належать до зобов'язань, які будуть погашені протягом операційного циклу підприємства, тобто поточних зобов'язань. На сьогоднішній день існують підприємства, діяльність яких можлива тільки завдяки зобов'язанням за розрахунками з постачальниками та підрядниками. Тобто не маючи власного капіталу, підприємство бере в кредит товар (тобто під реалізацію) і отримує значні прибутки, не ризикуючи при цьому власним капіталом. Зобов'язання підприємства за розрахунками з постачальниками та підрядниками займають важливе місце в системі управління діяльністю підприємства.

Порядок і форми розрахунків з постачальниками та підрядниками визначаються господарськими договорами, внаслідок виконання яких у підприємства виникають поточні зобов'язання – кредиторська заборгованість.

Облік розрахунків з постачальниками та підрядниками є найважливішою ділянкою бухгалтерської роботи, оскільки на цьому етапі формується основна частина доходів та грошових надходжень підприємств .

Організація обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками повинна забезпечити:

- своєчасну перевірку розрахунків з постачальниками та підрядниками;

- попередження прострочки кредиторської заборгованості.

З метою покращення системи управлінського обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками, на думку О.В. Лишиленка, доцільно провести деякі зміни, а саме:

1) ефективніше проводити аналіз складу і структури кредиторської заборгованості за постачальниками, а також щодо термінів утворення заборгованості або термінів її можливого погашення, що дозволить своєчасно виявляти прострочену заборгованість і вживати заходів щодо її стягнення;

2) контролювати оборотність кредиторської заборгованості, а також стан розрахунків щодо простроченої заборгованості, так як в умовах інфляції будь-яка відстрочка платежу призводить до того, що підприємство реально отримує лише частину вартості поставленої продукції, тому необхідно розширити систему авансових платежів.

3) на високому рівні організувати роботу з договорами, щоб в картці клієнта відрізняти працює він під реалізацію або за системою передоплати;

4) здійснювати контроль кредиторської заборгованості та розмірів заборгованості окремих кредиторів, строків погашення боргів за графіком сплати [1, С. 481].

М.Д. Біляк для вдосконалення ведення обліку з постачальниками та підрядниками запропонував ввести документ – «Реєстр документів до сплати», де вказані рахунки постачальників та терміни їх сплати, кінцеве сальдо за кожним рахунком. Зведений «Реєстр документів до сплати» показує реєстр рахунків за кожним постачальником і підрядником та має інформацію про те, за що платить підприємство, які строки оплати та відображає залишок за кожним рахунком на кінець дня і має накопичувальну інформацію на кінець місяця. Цей документ дає змогу контролювати кредиторську заборгованість за конкретним рахунком від постачальника та підрядника [2, С. 42].

Для поглиблення інформативності обліку стану розрахунків із постачальниками чи підрядниками необхідно застосовувати аналітичну таблицю, де буде висвітлюватись заборгованість кожного постачальника за договорами, термінами погашення заборгованості за графіком та фактично. Така форма дає змогу визначити за кожною операцією, здійсненою з постачальниками і підрядниками, дотримання встановлених у договорах термінів постачання товарно-матеріальних цінностей (виконання робіт) і своєчасність розрахунків з ними.

При раціональній організації обліку кредиторська заборгованість може стати додатковим та відносно дешевим джерелом залучення ресурсів. Саме через те, як будуються відносини з контрагентами, узгоджуються умови договорів, контролюються строки поставки та оплати, в найбільшій мірі залежить ефективність використання отриманих ресурсів. Для реалізації даних функцій на великих підприємствах доцільно створити спеціалізований відділ кредитного контролю, в основу діяльності якого покласти принцип незалежності. У роботі відділу важливо поєднати прагнення підтримувати комерційні стосунки з клієнтами із зусиллями, спрямованими на повернення боргів.

Вищевикладені пропозиції будуть сприяти вдосконаленню організації розрахунків та їх обліку, зниженню кредиторської заборгованості і зміцненню фінансового стану підприємства. Впровадження ефективної системи управління заборгованістю дасть

можливість підприємству контролювати та погашати її в установлені строки. У такому випадку залучені кошти будуть виступати для підприємства додатковим та відносно дешевим джерелом його фінансування.

Література.

1. Лишиленко О.В. Бухгалтерський облік : підручник / О.В. Лишиленко. – [3-тє вид., переробл. і доп.]. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 670 с.

2. Власюк Г.В. Шляхи вдосконалення бухгалтерського обліку розрахунків з постачальниками / Г. В. Власюк // Держава та регіони. – 2009. – № 5. – С. 40–44.

ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ ВИТРАТ МАРКЕТИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА У КОНТЕКСТІ НОРМАТИВНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Лукан О.М., аспірант*, ДВНЗ "Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника"

Конкурентні відносини в умовах ринкової економіки вимагають проведення маркетингової діяльності. Аналіз ефективності маркетингових витрат залежить від організації й ведення бухгалтерського обліку відповідно до вимог чинного законодавства. На сьогоднішній день законодавча база на основі якої відбувається регулювання маркетингових витрат є застарілою, оскільки в період реформування бухгалтерського обліку концепція маркетингу не була однозначно визначена.

Проте, на сьогодні із розвитком ринкових умов маркетингові заходи є обов'язковими й необхідними засобами ефективного функціонування підприємств. Здійснення маркетингової діяльності вимагає понесення певних витрат, що потребують аналізу ефективності на основі облікової інформації. Результати проведеного дослідження свідчать, що бухгалтерський облік не забезпечує реалізацію даного завдання.

* *Науковий керівник – Василюк М.М., к.е.н., доцент*

Проблеми обліку витрат підприємства досліджували вітчизняні вчені-економісти, зокрема Ф. Ф. Бутинець, С. Ф. Голов, М. С. Пушкар, А. В. Дерій, І. Є. Давидович, К. В. Безверхий та інші. Віддаючи належне науковим напрацюванням, слід зазначити, що в наукових працях приділяється незначна увага обліку витрат на маркетинг, оскільки дані витрати обліковуються у складі збутових.

На сьогодні, як показує практика, недостатня регламентованість законодавством методики обліку маркетингових витрат зумовлює ведення бухгалтерського обліку з поданням обмеженої інформації щодо витрат маркетингової діяльності. Невирішеними залишаються проблеми організації і методики як синтетичного так і аналітичного обліку витрат маркетингу.

Для характеристики сучасного стану обліку витрат маркетингу на вітчизняних підприємствах, насамперед, слід звернутися до діючого законодавства. Відповідно до Плану рахунків активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій [3] облік витрат на маркетинг передбачається вести на рахунку 93 "Витрати на збут". Згідно Інструкції про застосування плану рахунків активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій [1] на рахунку 93 "Витрати на збут" ведеться облік витрат, пов'язаних із збутом (реалізацією, продажем) продукції, товарів, робіт і послуг.

Виходячи з нормативно-правового забезпечення слід зауважити, що витрати на рекламу та дослідження ринку (маркетинг) є елементом витрат на збут. У П(С)БО 16 "Витрати" відсутні визначення та чітка класифікація статей маркетингових витрат, що унеможливлює ефективне ведення обліку витрат маркетингової діяльності та здійснення їх аналізу.

Організація і методика обліку витрат на вітчизняних підприємствах направлена на одержання узагальнених показників, які наводять у фінансовій звітності. Проте, маркетингові заходи та пов'язані з ними витрати не є однорідними і тому для аналізу ефективності даних витрат необхідно створювати конкретизовану інформацію стосовно всіх елементів маркетингової діяльності.

Діюча методика обліку призводить до того, що на рахунку 93 "Витрати на збут" та в окремих облікових реєстрах відображається лише частина витрат маркетингу в складі збутових, решта – відображається на різних рахунках бухгалтерського обліку, що ускладнює управління їхньою ефективністю. Облік маркетингових витрат на різнорідних рахунках не дозволяє акумулювати дані витрати

на одному рахунку та отримувати інформацію про обсяг понесених витрат на маркетингову діяльність.

У П(С)БО 16 "Витрати" також не визначено поняття та номенклатуру витрат маркетингової діяльності. Маркетингові витрати є лише елементами збутових витрат: "витрати на рекламу та дослідження ринку (маркетинг)" [2, п. 19]. В такому випадку маркетинг на вітчизняних підприємствах зводиться лише до дослідження ринку, реклами і входить до збутової діяльності. На нашу думку, дане формулювання суперечить економічній сутності маркетингової діяльності, оскільки збут є лише однією із функцій маркетингу та виступає його підсистемою. Тому витрати маркетингу повинні включати витрати збутої діяльності, а не навпаки.

Для відповідності в економіко-правовому середовищі принципів маркетингу та завдань обліку і аналізу ефективності даних витрат вважаємо за доцільне затвердити на законодавчому рівні комплексну класифікацію витрат маркетингової діяльності.

Таким чином, підсумовуючи вищенаведене першочерговими напрямами щодо усунення проблем облікового відображення маркетингових витрат є: виокремлення витрат на маркетингову діяльність із складу витрат на збут; нормативне визначення таких понять як "маркетингова діяльність", "маркетингові заходи", "витрати маркетингової діяльності" тощо; розробка методичних рекомендацій щодо проведення змін до нормативно-правової бази обліку маркетингових витрат, зокрема П(С)БО 16 "Витрати" та чинного Плану рахунків бухгалтерського обліку.

Література.

1. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затв. наказом МФУ від 30.11.99 р. № 291 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99.

2. П(С)БО 16 "Витрати", затв. наказом МФУ від 19.01.2000 р. № 27/4248 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00.

3. План рахунків активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затв. наказом МФУ від 30.11.99 р. № 291 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0892-99.

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ БАЛАНС ЯК ОБ'ЄКТ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

Малій О.Г., к.е.н, доцент, Сорокіна О.М., студентка, Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

Бухгалтерський баланс є найбільш інформаційною формою для аналізу й оцінки фінансового стану підприємства. Одним з основних завдань бухгалтерського балансу є відображення у ньому вартості активів підприємства та обсягів вкладеного в це майно власного та залученого капіталу.

Дослідження бухгалтерського балансу дає можливість: одержати значний обсяг інформації про підприємство; визначити ступінь забезпеченості підприємства власними оборотними коштами; встановити, за рахунок яких статей змінився розмір оборотних коштів; оцінити загальний фінансовий стан підприємства навіть без розрахунків аналітичних показників.

Бухгалтерський баланс є реальним засобом комунікації, адже завдяки йому керівники отримують уявлення про місце свого підприємства в системі аналогічних підприємств, правильності обраного стратегічного курсу, порівняльних характеристик ефективності використання ресурсів і прийнятті рішень найрізноманітніших питань по управлінню підприємством.

На основі бухгалтерського балансу фінансові аналітики визначають напрямки аналізу підприємства. Значення бухгалтерського балансу є настільки важливим, що аналіз фінансового стану нерідко називають аналізом балансу. Основною метою фінансового аналізу є одержання незначної кількості ключових параметрів, що дають об'єктивну і точну картину фінансового стану підприємства, його прибутків і збитків, змін у структурі активів і пасивів, у розрахунках з дебіторами і кредиторами. Основними напрямками аналізу для реальної оцінки фінансового стану є наступні:

- ✓ аналіз фінансового стану на короткострокову перспективу, який полягає в розрахунку показників оцінки задовільності структури балансу (коефіцієнт ліквідності, забезпеченості власними засобами і можливості відновлення платоспроможності);
- ✓ аналіз фінансового стану на довгострокову перспективу досліджує структуру джерел надходження коштів, ступінь залежності організації від зовнішніх інвесторів і кредиторів;

- ✓ аналіз ділової активності організації, критеріями якої є: широта ринків збуту продукції; репутація організації; ступінь виконання виробничого плану.

Структуру методики аналізу балансу для оцінки фінансового стану підприємства можна розділити на чотири блоки:

- ✓ Загальна оцінка фінансового стану і його змін за звітний період на основі абсолютних показників балансу;
- ✓ Аналіз змін в обсязі і структурі майна та джерелах його придбання (вертикальний і горизонтальний аналіз);
- ✓ Оцінка фінансової стійкості за абсолютними і відносними показниками;
- ✓ Аналіз ліквідності і платоспроможності;

Ця методика є спільною як для внутрішнього, так і зовнішнього аналізу фінансового стану підприємства, хоча зміст окремих її блоків може дещо відрізнятися набором і послідовністю аналітичних процедур.

Перший етап аналізу балансу передбачає його економічне читання, яке зводиться до перегляду статей активу і пасиву у їх взаємозв'язку, що дає можливість користувачам звітності скласти загальне уявлення про фінансовий стан підприємства. У процесі читання абсолютних показників балансу зазначають позитивні і негативні зміни, що в ньому відбулися за звітний період. Передусім, звертають увагу на наявність так званих «нездорових» статей і негативних змін у балансі, яку свідчать про погіршення фінансового стану підприємства.

Для глибшого вивчення змін у балансі підприємства за звітний період проводять вертикальний і горизонтальний його аналіз. При цьому існує два підходи до подання інформації балансу: в аналітично узагальненому і неузагальненому вигляді. Обидва мають право на існування. Однак недоліком другого підходу є те, що за змінами великої кількості різноманітних статей важче побачити основні закономірності змін у балансі, які є визначальними для фінансового стану підприємства.

Задовільність структури балансу фінансового благополучного підприємства є наслідком дотримання ним у процесі господарської діяльності основних передумов фінансової стійкості, до яких належать: зростання обсягу доходу (виручки) від реалізації; забезпечення необхідного рівня прибутковості; ефективне використання капіталу; збереження і примноження власного оборотного капіталу.

Для виявлення причин змін у фінансовому стані підприємства, пов'язаних з дотриманням цих передумов, необхідно систематично відслідковувати співвідношення індексів динаміки ключових показників його діяльності.

Аналіз дотримання вимог двох останніх нормативних моделей стратегічного регулювання фінансової стійкості на етапі вертикального і горизонтального аналізу балансу дає можливість розкрити основні причини змін у фінансовому стані підприємства за звітний період.

Важливою складовою методики аналізу балансу є оцінка фінансової стійкості, під якою частіше всього розуміють ступінь незалежності підприємства від зовнішніх позикових джерел. Відповідно до цього, сформувалось два основні підходи до методики її аналізу.

Перший передбачає оцінку фінансової стійкості підприємства за абсолютними показниками балансу. Визначення стану фінансової стійкості відбувається на основі співвідношення між величиною запасів матеріальних оборотних активів і джерелами їх формування: власним оборотним капіталом, а також загальною сумою нормальних джерел фінансування активів.

Другий підхід полягає у використання системи коефіцієнтів, розрахунок яких ґрунтується на визначенні певних співвідношень між окремими групами статей і розділами балансу (коефіцієнтів фінансової незалежності (автономії), фінансового напруження самофінансування оборотних активів, покриття балансу). Коефіцієнтний метод є традиційним для фінансового аналізу, а тому широко представлений у роботах багатьох авторів.

Використання в аналізі бухгалтерського балансу динамічних моделей стратегічного регулювання фінансової стійкості дає можливість глибше розкрити взаємозв'язок тенденцій розвитку економіки підприємства зі змінами в його фінансовому стані, сприяє підвищенню рівня формалізації аналітичних процедур, що є необхідною умовою комп'ютеризації процесів аналізу.

Література.

1. Азаренко Г.М. Фінанси підприємств: Навч. посіб. для сам ост. Вивчення дисципліни/ Г.М. Азаренко, Т.М. Журавель, Р.М. Михайленко- К.: Знання- прес., 2004.-291с.

2. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський фінансовий облік: підручник / Ф.Ф. Бутинець. – Житомир : Рута, 2011. – 672 с.

3. Гриньова В.М.Фінанси підприємств: Навч. посіб. – 2-ге вид., перероб. і доп./ В.М. Гриньова. – К.: Знання- прес., 2004. – 424 с.

4. Гринів Б.В. Проблеми бухгалтерського балансу: його значення використання в аналізі / Б.В. Гринів // бухгалтерський обліку і аудит. – 2008. – № 1. – С. 11-15.

5. Малій О.Г. Фінансові ресурси підприємств: Джерела формування та ефективність використання. Вісник Харківський національний технічний університет сільського господарства: Економічні науки. Вип. 137. – Харків: ХНТУСГ. - 2013. - 308 с.

6. Маренич Т.Г. Якісні характеристики фінансової звітності / Т.Г. Маренич // Економіка АПК. – 2011. – №12. – С. 44 – 49.

7. Слав'юк Р.А. Фінанси підприємств: Навч. посіб./ Р.А. Слав'юк – Київ: « Центр навчальної літератури», 2004. – 460 с.

УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Матяш Г.Є., студентка**,
Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка

Особливої актуальності та складності сьогодні набуває проблема управління витратами в процесі будь-якої господарської діяльності підприємств, яка пов'язана з використанням тих чи інших ресурсів: предметів праці, засобів виробництва, підприємницьких здібностей, інформації, що й призводить до виникнення витрат. Виробивши певний продукт або послугу, підприємство реалізує їх і, як правило, одержує прибуток. Чим більший розмір цього прибутку, тим, звичайно, краще. Саме на цьому етапі виникає потреба у зниженні рівня витрат з метою збільшення прибутку господарюючим суб'єктом. Тут на перший план виходить питання, пов'язане зі створенням ефективної системи управління витратами. Основним завданням управління витратами є пошук шляхів найефективнішого використання наявних обмежених ресурсів за допомогою планування, калькулювання, обліку і контролю витрат внутрішньовиробничої діяльності.

Одержання бажаного результату залежить від трьох складових: витрат на виробництво і реалізацію продукції, планової ціни одиниці

* *Науковий керівник – Крутько М.А., к.е.н, викладач*

продукції і обсягу реалізації продукції. Таким чином необхідно здійснювати постійний аналіз цих складових та визначати залежність між витратами, обсягом реалізації, ціною і прибутком підприємства, а також здійснювати пошук можливостей максимізації прибутку шляхом вибору найвигіднішого поєднання змінних та постійних витрат. Це входить до складу функцій процесу управління витратами.

Управління витратами – це процес цілеспрямованого формування витрат щодо їхніх видів, місць та носіїв за постійного контролю рівня витрат і стимулювання їхнього зниження. Воно є важливою функцією економічного механізму будь-якого підприємства.

Основним завданням управління витратами є пошук шляхів найефективнішого використання наявних обмежених ресурсів за допомогою планування, калькулювання, обліку і контролю витрат внутрішньовиробничої діяльності.

Управління витратами, як складова менеджменту підприємства, є інструментом раціоналізації залучення та використання ресурсів у виробничо-комерційному циклі. Ресурси, що використовуються підприємством, є різноманітними за характером та строком оновлення. Відповідно до цього витрати підприємства мають неоднорідний характер, вимагають їх класифікації. Класифікація – це один з методів пізнання та вивчення об`єктів. Її сутність полягає у розподілі об`єктів на класи на базі визначення загальних властивостей об`єктів та закономірних зв`язків між ними. Чим більше виділено ознак класифікації, тим вищий ступінь пізнання об`єктів та можливостей управління ними.

Витрати на виробництво як об`єкт пізнання добре вивчені в теорії обміну та аналізу виробничої діяльності. Класифікація витрат має практичне значення. Групування витрат за окремими ознаками є основою обліку, аналізу та калькулювання собівартості продукції.

Планування витрат здійснюється за допомогою складання кошторису витрат на виробництво. Розробка кошторису витрат визначає розмір витрат за їх видами та місцями витрачення, необхідний для досягнення бажаних результатів. Складання кошторису витрат на виробництво потребує знань методів оцінки тих чи інших видів ресурсів, що використовуються при виробництві продукції. Згідно з певними організаційно-технічними рішеннями та умовами розробляються норми витрат усіх видів ресурсів: сировини, основних і допоміжних матеріалів, енергії, трудових ресурсів тощо.

Установлені норми витрат – це граничні витрати окремих видів ресурсів за даних організаційно-технічних умов виробництва. Вони є

важливим чинником забезпечення режиму жорсткої економії і відповідно конкурентоспроможності підприємства. У процесі планування встановлюються граничні загальні витрати в підрозділах і в цілому по підприємству та на одиницю продукції. Фактичний рівень витрат обчислюється за даними поточного обліку.

Виявлення й використання чинників економії ресурсів, зниження витрат є обов'язком кожного працівника підприємства, передусім спеціалістів і керівників усіх рівнів. Згідно з певними організаційно-технічними рішеннями та умовами розробляються норми витрат усіх видів ресурсів: сировини, основних і допоміжних матеріалів, енергії, трудових ресурсів.

Управління витратами на підприємстві передбачає їхню диференціацію за місцями та центрами відповідальності. Місце витрат – це місце їхнього формування (робоче місце, група робочих місць, цех). Під центром відповідальності розуміють організаційну єдність місць витрат з центром, відповідальним за їх рівень.

Отже, поділ підприємства на центри відповідальності – є ефективним інструментом скорочення витрат і несе в собі ряд переваг. Структурні підрозділи стають більш пристосованими до ринкових відносин і умов господарювання в ринковій системі, розуміють тактику і стратегію своєї діяльності. При цьому забезпечується стимулювання підвищення мотивації найманих працівників та власників для досягнення високих результатів і збільшення економічних вигод.

ОБЛІК ВИБУТТЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

Міняйлюк О.С., магістрант*[*]*,
Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

Облік операцій з основними засобами, особливо якщо вони пов'язані з нестандартними ситуаціями, завжди викликає чимало запитань. Це стосується і оформлення та відображення в бухгалтерському і податковому обліках вибуття основних засобів в зв'язку з непридатністю до використання.

[*] *Науковий керівник – Рижикова Н.І., к.е.н., доцент*

Відповідно до п. 33 та 35 П(С)БО 7 «Основні засоби» об'єкт основних засобів вилучається з активів (списується з балансу) у разі його вибуття внаслідок безоплатної передачі або невідповідності критеріям визнання активом. У разі часткової ліквідації об'єкта основних засобів його первісна (переоцінена) вартість та знос зменшуються відповідно на суму первісної (переоціненої) вартості та зносу ліквідованої частини об'єкта.

Для визначення порядку дій при прийнятті рішення про ліквідацію основних засобів доцільно користуватися Методичними рекомендаціями з бухгалтерського обліку основних засобів №561, а саме: для визначення непридатності основних засобів до використання, можливості їх використання іншими підприємствами, організаціями та установами, неефективності або недоцільності їх поліпшення (ремонту, модернізації тощо) та оформлення відповідних первинних документів керівником підприємства створюється постійно діюча комісія.

Постійно діюча комісія:

- здійснює безпосередній огляд об'єкта, який підлягає списанню;
- встановлює причини невідповідності критеріям активу;
- визначає осіб, з вини яких відбулося передчасне вибуття основних засобів із експлуатації, вносить пропозиції щодо їх відповідальності;
- визначає можливість продажу (передачі) об'єкта іншим підприємствам, організаціям та установам або використання

окремих вузлів, деталей, матеріалів, які можуть бути одержані при демонтажі, розбиранні (ліквідації) основних засобів, встановлює їх кількість і вартість;

- складає і підписує акти на списання основних засобів.

Що стосується актів на списання, то для оформлення вибуття основних засобів (крім автотранспортних засобів) при повному або частковому їх списанні застосовується форма №03–3 «Акт на списання основних засобів» (відповідно до наказу Міністерства статистики України «Про затвердження типових форм первинного обліку» від 29 грудня 1995 р. № 352).

Акт складається у двох примірниках комісією та затверджується керівником підприємства (організації) або особою, на те уповноваженою. Перший примірник Акта передають до бухгалтерії, другий залишається у особи, відповідальної за зберігання основних засобів, та є підставою для здачі на склад запчастин, що залишилися в

результаті їх списання, а також матеріалів, металобрухту тощо.

В актах на списання наводяться дані, які характеризують об'єкти основних засобів: рік виготовлення або будівництва об'єкта, дата його надходження на підприємство і початок експлуатації, первісна (переоцінена) вартість об'єкта, сума нарахованого зносу, передбачений і фактичний строк корисного використання, проведені ремонти, причини вибуття тощо.

У разі списання основних засобів, які вибувають в результаті аварії або стихійного лиха, до акта додається копія акта аварії і зазначаються обставини стихійного лиха.

Регістри аналітичного обліку основних засобів, що вибули, додаються до документів, якими оформлені факти вибуття основних засобів.

Складені комісією акти на списання основних засобів відображаються в бухгалтерському обліку після їх затвердження (погодження) посадовою особою (керівним органом), уповноваженою, згідно з законодавством (статутом підприємства), приймати рішення щодо розпорядження (відчуження, ліквідації) об'єктів основних засобів.

Деталі, вузли, агрегати та інші матеріали, отримані при розбиранні та демонтажу основних засобів, які ліквідуються, оприбутковуються з визнанням іншого доходу і зарахуванням на рахунки обліку матеріальних запасів, включаючи матеріальні цінності і деталі зі вмістом матеріалів, котрі приймаються (збираються) спеціалізованими заготівельними (переробними) підприємствами.

Витрати по списанню, а також вартість матеріальних цінностей, які були отримані внаслідок зносу та розбирання будинків, споруд, демонтажу обладнання і т. п. відображають в акті в розділі «Розрахунок результатів списання об'єктів».

Регістри аналітичного обліку основних засобів, що вибули, додаються до документів, якими оформлені факти вибуття основних засобів.

Відповідно до п. 34 П(С)БО 7 «Основні засоби» фінансовий результат від вибуття об'єктів основних засобів визначається вирахуванням з доходу від вибуття основних засобів їхньої залишкової вартості, непрямих податків і витрат, пов'язаних з вибуттям основних засобів.

Потребує уточнення питання оподаткування операцій з ліквідації основних засобів. В розділі І «Загальні положення» Податкового кодексу України (зокрема (абз. «д» п.п.14.1.191 п. 14.1 ст.

14) зазначено: постачанням товарів також вважаються: ліквідація платником податку за власним бажанням необоротних активів, які перебувають у такого платника.

Не є постачанням товарів випадки, коли основні виробничі засоби або невиробничі засоби ліквідуються у зв'язку з їх знищенням або зруйнуванням внаслідок дії обставин непереборної сили, а також в інших випадках, коли така ліквідація здійснюється без згоди платника податку.

Що стосується відображення операцій з ліквідації основних засобів в податковому обліку при оподаткуванні податком на прибуток (розділ ІІІ «Податок на прибуток підприємств» Податкового кодексу України), то відповідно до п. 144.2, в тому числі, не підлягають амортизації та повністю відносяться до складу витрат за звітний період витрати платника податку на ліквідацію основних засобів.

Виведення з експлуатації будь-якого об'єкта основних засобів здійснюється за результатами ліквідації, продажу, консервації на підставі наказу керівника підприємства, а в разі їх примусового відчуження чи конфіскації – згідно із законом (п. 146.18 ст. 146 ПКУ).

Що стосується оподаткування податком на додану вартість операцій з ліквідації основних засобів, то воно суттєво не змінилося з прийняттям Податкового кодексу України. Відповідно до п. 188.1 ст. 188 ПКУ база оподаткування операцій з постачання товарів (п.п. 14.1.191 п. 14.1 ст. 14 ПКУ) визначається, виходячи з їхньої договірної (контрактної) вартості, але не нижче звичайних цін.

У випадках, передбачених ст. 189 ПКУ, база оподаткування визначається з урахуванням положень ст. 189 ПКУ (зокрема пп. 189.9 та 189.10), а саме:

У разі, якщо основні виробничі або невиробничі засоби ліквідуються за самостійним рішенням платника податку, така ліквідація для цілей оподаткування розглядається як постачання таких основних виробничих або невиробничих засобів за звичайними цінами, але не нижче балансової вартості на момент ліквідації.

Норма цього пункту не поширюється на випадки, коли основні виробничі або невиробничі засоби ліквідуються у зв'язку з їх знищенням або зруйнуванням внаслідок дії обставин непереборної сили, в інших випадках, коли така ліквідація здійснюється без згоди платника податку, у тому числі в разі викрадення основних виробничих або невиробничих засобів, що підтверджується відповідно до законодавства або коли платник податку подає органу державної податкової служби відповідний документ про знищення,

розібрання або перетворення основних виробничих або невиробничих засобів у інший спосіб, внаслідок чого вони не можуть використовуватися за первісним призначенням.

У разі якщо внаслідок ліквідації необоротних активів отримуються комплектувальні вироби, складові частини, компоненти або інші відходи, які оприбутковуються на матеріальних рахунках з метою їх використання в господарській діяльності платника, на такі операції не нараховуються податкові зобов'язання.

СУТНІСТЬ ВИТРАТ ЯК ОБ'ЄКТА БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Нагорна О.І., студентка*[*]*,
Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

Методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про витрати підприємства та її розкриття в фінансовій звітності визначає Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31 грудня 1999 року № 318 (зі змінами і доповненнями, останні з яких унесено наказом Міністерства фінансів України від 09 грудня 2011 року № 1591).

Якщо характеризувати витрати з бухгалтерської точки зору, вони включають тільки конкретні витрати ресурсів.

Економічний зміст поняття «витрати» передбачає характеристику використання різних речовин і сил природи у процесі господарювання. Грошовий вираз суми витрат на виробництво конкретного продукту визначає поняття «собівартість».

Під час розкриття економічної сутності витрат виробництва, необхідно прийняти за основу змістовну характеристику виробництва як суспільного явища, що має двоїстий характер, а саме процес виробничого споживання ресурсів та процес створення нового продукту.

[*] *Науковий керівник – Крутько М.А., к.е.н, викладач*

Вартісна характеристика процесу виробництва формується із витрат виробництва, що є вартісним виразом затрачених на виробництво ресурсів, в результаті створення нового продукту трансформуються у собівартість, тому щоб достовірно визначити собівартість виробленого продукту, необхідно врахувати витрати на його виробництво.

Зміст поняття «витрати» в бухгалтерському обліку пов'язане з визначенням фінансового результату – чистого прибутку або збитку за певний звітний період для складання фінансової звітності. Відповідно до П(С)БО 16 «Витрати», витратами звітного періоду визнаються або зменшення активів, або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу підприємства (за винятком зменшення капіталу внаслідок його вилучення або розподілу власниками), за умови, що ці витрати можуть бути достовірно оцінені.

Витрати визнаються витратами певного періоду одночасно з визнанням доходу, для отримання якого вони здійснені. Витрати, які неможливо прямо пов'язати з доходом певного періоду, відображаються у складі витрат того звітного періоду, в якому вони були здійснені.

Однак слабкість цього судження полягає в тому, що характеризуючи облік виробничих витрат, автори пояснюють його суть лише з точки зору методологічних прийомів, що є недостатньо повним і обґрунтованим.

Більшість авторів все ж абсолютно правильно розглядають облік виробничих витрат як групування витрат в аналітичному розрізі та вважають його інформаційною базою для здійснення контролю і управління. При цьому можна зробити висновок, що зміст виробничого обліку практично не виходить за межі бухгалтерського обліку.

Стан виробництва характеризується його ефективністю, психологічними параметрами, ступенем використання досягнень науково-технічного прогресу, місцем працівника у виробничих процесах. Обмеження ресурсів і досягнення запланованої ефективності потребують постійного співставлення витрат і отриманих результатів. Ця проблема посилюється впливом інфляції, коли дані про виробничі витрати необхідно повсякденно звіряти з даними майбутніх витрат, які залежать в більшості від впливу зовнішнього середовища. Крім того, менеджмент підприємства з

метою управління витратами і доходами спостерігає за ефективністю роботи кожного підрозділу, за отриманими результатами від виробництва кожного виду продукції.

В цілому механізм господарювання підприємства визначається ступенем керованості витратами. Вимоги раціоналізації процесу управління передбачають окреме вивчення методики обліку витрат виробничої діяльності та необхідність розробки для підприємств системи контролю за собівартістю продукції виробничих підрозділів на основі розширення аналітичності використовуваних в обліку витрат.

До основних задач обліку витрат на виробництво слід відносити: інформаційне забезпечення адміністрації підприємства для прийняття управлінських рішень з урахуванням їх економічних наслідків; спостереження і контроль за фактичним рівнем витрат у співвідношенні з їх нормативними і плановими розмірами з метою виявлення відхилень і формування економічної стратегії на майбутнє; обчислення собівартості виробленої продукції для оцінки готової продукції та розрахунку фінансових результатів; виявлення й оцінка економічних результатів виробничої діяльності структурних підрозділів; систематизацію інформації управлінського обліку виробничої діяльності для прийняття рішень, які мають довгостроковий характер – окупність виробничих і технологічних програм, рентабельність асортименту продукції, що реалізується на внутрішньому й зовнішньому ринках, ефективність капітальних вкладень в основні фонди і виробничі запаси тощо.

Дані бухгалтерського обліку мають свідчити що було витрачено, де, для чого, як відбувався процес виробництва. Необхідно правильно визначити предмет та об'єкти обліку витрат виробництва. Система класифікації витрат дає можливість вирішити поставлені питання.

Отже, витрати виробництва, які формують виробничу собівартість продукції, варто визначати як вартісний вираз спожитих ресурсів на її виробництво. Для витрат виробництва, що формують виробничу собівартість необхідно встановлювати межі не звітного періоду, а часові межі безпосереднього виробничого циклу, що визначається технологією виробництва тієї чи іншої продукції.

АНАЛІЗ ПОДАТКОВОЇ РЕФОРМИ 2015 РОКУ

Накісько О.В., старший викладач, Руденко С.В., асистент, Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

Держава Україна переживає наразі дуже складні часи. Вихід із ситуації, що склалася, безперечно, потребує реформ всіх сфер суспільного життя нашої Батьківщини. Податкова система являється основою будь-якої держави, відіграє визначальну роль в формуванні відношення громадян до своєї держави.

В 2014 р. новою владою України було здійснено розробку та законодавче закріплення змін до податкового законодавства, більшість з яких вступило в дію з 2015 року. Варто зазначити, що прийняття змін відбувалося дуже швидко, що, на нашу думку і думку широкого кола спеціалістів, не дало змогу провести наукову дискусію щодо доцільності тих чи інших змін. Тож, наразі доводиться аналізувати вже діючі положення оподаткування в нашій державі, що і є метою нашого дослідження.

С. Вестон підкреслює, що оподаткування має три основи – політичну, економічну та етичну [1]. Це твердження крім того, що ще раз підкреслює важливість реформи податкової системи, свідчить про можливість побачити через призму змін оподаткування вектор руху держави, прогнозувати взаємовідносини влади зі своїми громадянами, що наразі дуже важливо.

Важливим питанням аналізу податкової реформи являється вибір бази порівняння. Це може бути відповідність реформованої системи принципам, які закладено в її основу, практиці країн з розвиненою та ефективною фінансовою системою, вимогам гармонізації оподаткування в Європейському союзі тощо. За базу порівняння нами було обрано мету і завдання реформування, які намітили розробники реформи. Вибір такої бази визначений особливостями здійснення реформ нашої держави, більшість з яких не відповідали задекларованим цілям.

Метою реформування податкової системи, яка визначалася в Проекті Закону, що став основою податкової реформи, є покращення умов ведення бізнесу в Україні з одночасним підвищенням показників України в міжнародних рейтингах, а також підвищення ефективності використання ресурсів економіки, зокрема:

- зменшення витрат підприємств на визначення податкових зобов'язань і складання податкової звітності та держави – на адміністрування податків;

- усунення недоліків діючого законодавства, які дозволяють великим платникам отримувати податкові вигоди;
- спрощення виконання податкового обов'язку малим бізнесом, зменшення податкового навантаження на малий бізнес [2].

Реформи економічних систем, які провадить держава, повинні стосуватися як збільшення економічних вигід та показників ефективності, так і суб'єктивних сподівань власників і працівників суб'єктів економічних відносин. Очікування суб'єктів, які підпадають під вплив реформи, є важливим рушійним фактором її реалізації. В цьому контексті, варто відмітити, що сам бізнес скептично оцінює зміни податкової системи у напрямку покращення умов ведення бізнесу. Європейська Бізнес Асоціація опитала 75 фінансових директорів, бухгалтерів та фінансистів своїх членських компаній – представників переважно великого та середнього європейського бізнесу, який працює в Україні, щодо їх вражень від нещодавніх податкових нововведень. Результат опитування був таким: на запитання «Як бізнес в цілому оцінив реформу?» було дано такі відповіді: 62% – негативно, 16% – нейтрально, 14% – позитивно. Погляд на реформування єдиного податку та введення мораторію на податкові перевірки малого бізнесу було оцінено представниками бізнесу таким чином: 32% зазначили, що нічого не зміниться, 30% – очікують позитивних змін, 27% – очікують негативних змін [3]. Тобто бізнес в своїй більшості негативно оцінив податкову реформу на початковій її стадії. Безперечно, таку оцінку можна вважати досить об'єктивною і багатогранною, так як суб'єкти бізнесу враховують не тільки зміни в законодавстві, а й клімат взаємовідносин з державними органами.

Детальний аналіз внесених змін до Податкового кодексу України (податкової реформи) дає змогу виділити не тільки недоліки податкової системи, які не було усунуто, а й ті, які було привнесено. Такий стан справ викликає зауваження до назви змін, що відбулися, податковою реформою. Реформа в своїй основі повинна мати рушійні сили розвитку, а в нашому випадку вони сумнівні.

Для підтвердження згрупуємо недоліки податкової системи на сучасному етапі:

- зменшення кількості податків та зборів як такого не сталося. Відбулося об'єднання «старих» податків під однією назвою;
- прогнози дають змогу стверджувати, що зниження податкового навантаження для легального бізнесу не відбудеться;

- перехід по основних податках бюджету (податок на прибуток та ПДВ) на авансову сплату податкових зобов'язань, що не відповідає принципу зручності податкової системи;
- вимоги, які дають право на знижену ставку єдиного соціального внеску (з деякою умовністю відносимо його до податкової системи), відірвані від економічної реальності;
- податки, які покликані оподатковувати наддоходи, – податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, транспортний податок мають недоліки в елементах, зокрема, базою для таких податків доречно б було обрати вартість об'єкта оподаткування;
- проблеми в реалізації податкових змін через технічні недоліки, які існують на рівні контролюючих органів та інші.

Обираючи із широкого кола яскравих прикладів визначених недоліків, можна навести такий – платники податків, а саме єдиного соціального внеску, попереджують своїх робітників, що хворіти невигідно через нові зміни в нарахуванні і сплаті внеску. Напевно, податкова реформа, яка претендує на розвиток суспільства такого допустити не може.

Ну і нарешті, запропоновані податкові зміни не призводять до всіма очікуваного знищення корупційно-олігархічної структури економіки.

Всі перераховані недоліки податкової система свідчать про невідповідність змін, які набули чинності в 2015 році і названі податковою реформою, своїй меті і завданням.

Безперечно, в податкових змінах 2015 року є елементи, які удосконалили систему оподаткування. В першу чергу, це: визначення бази оподаткування податком на прибуток на основі даних бухгалтерського обліку, що полегшує його адміністрування; новий порядок адміністрування ПДВ, введення спеціальних ПДВ рахунків, що дасть змогу запровадити ефективніший контроль грошових потоків та боротьбу зі зловживаннями щодо бюджетного відшкодування; деякі інші.

Проте, викладене вище дає змогу говорити, що твердження А.І. Крисоватого, яке він обґрунтував ще в 2006 р., нажаль, актуальне до сьогодні. Відомий науковець в своєму дослідженні відмічав, що, на той час, сучасна практика трансформацій податкової політики надає переконливі свідчення тому, що процес наукового обґрунтування виваженої концепції реформування продовжує підмінятися безперспективним перетасуванням видів податків або їх окремих елементів [4].

Література.

1. Weston S.F. Principles of Justice in Taxation / S.F. Weston. – New York: Columbia University Press, 1903. – P. 72.
2. Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законів України (щодо податкової реформи): Проект Закону № 1578 від 22.12.2014 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511
3. Податкова реформа 2015: коментарі від бізнесу [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.eba.com.ua/uk/information-support/eba-ews/important/
item/31115-2015-2-11-1221.
4. Крисоватий А. Моніторинг реалізації податкової політики України / А. Крисоватий // Вісник Тернопільського державного економічного університету. – Тернопіль, 2006. – Вип. 1. – С. 17-25.

АУТСОРСИНГ ТА ДЕЯКІ ЙОГО ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ В СИСТЕМІ ЗАХОДІВ ЩОДО УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

***Овсяник І.В., магістр*[*]*,**
Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

Останнім часом все більшого розповсюдження у сфері управління та організації діяльності сільськогосподарського підприємства набуває концепція бізнес-процесів. Згідно з нею, діяльність будь-якої підприємницької структури складається із певної кількості процесів. Частина із цих процесів сприяє одержанню доходів, а отже є основними, решта – доходів не приносить, а отже є допоміжними, підтримуючими або обслуговуючими.

Бухгалтерський облік в сільськогосподарському підприємстві та облік сільськогосподарської продукції, зокрема, належить до кола останніх. Тобто, безпосередніх доходів у сільськогосподарському підприємстві він не приносить, але ведення основних бізнес-процесів без нього не є можливим.

[*] *Науковий керівник – Маренич Т.Г., д.е.н., професор*

Облік сільськогосподарської продукції має бути організований таким чином, щоб не лише забезпечити користувачів всією необхідною інформацією, але і запобігати можливим втратам. Їх причиною, як раз і можуть бути, серед іншого, допущені у сфері обліку недоліки. Тому належна організація обліку є важливим питанням для сільськогосподарського підприємства будь-якої організаційної форми, форми власності та підпорядкування.

Належна організація бухгалтерського обліку вимагає витрат, які можуть бути значними. Це і оплата праці персоналу, і створення робочих місць та обладнання їх всім необхідним, в тому числі – сучасними обчислювальною технікою та програмними засобами. Тому потрібно знайти баланс між витратами та ефективністю. Адже недостатнє фінансування буде перешкодою для функціонування облікового процесу, а "зайве" фінансування стане, по-суті, прямими збитками.

На практиці це означає додержання таких принципів: чисельність бухгалтерського апарату має відповідати поставленим завданням, має бути проведено комп'ютеризацію та автоматизацію обліку. При цьому перевагу слід надавати рішенням, що поєднують невисокі вимоги до бюджету із високою економічною ефективністю. Перспективним шляхом ефективної організації облікової роботи є її передача на аутсорсинг, особливо актуальним цей напрямок буде для невеликих сільськогосподарських підприємств. При цьому, первинна документація формується на рівні підприємства його працівниками. Заповнені первинні документи передаються для подальшої обробки в централізовану міжгосподарську бухгалтерію, де інформація розноситься по рахунках та формується вся необхідна звітність.

Організація бухгалтерського обліку у такий спосіб дозволить мінімізувати витрати сільськогосподарського господарства на створення необхідної матеріально-технічної бази бухгалтерського апарату, одержати економію заробітної платні. Контрольна функція головного бухгалтера може при цьому виконуватись керівником підприємства або іншою уповноваженою ним особою, якій для цього надається право другого підпису. З метою мінімізації ризиків не слід передавати право другого підпису особі, що не перебуває у трудових стосунках із сільськогосподарським підприємством. Питання відповідальності за допущені при формуванні звітності неточності при цьому мають бути врегульовані на основі договору між сільськогосподарським підприємством і організацією, що бере на аутсорсинг питання його обліку.

Первинні документи при цьому заповнюють працівники підприємства в процесі виконання своїх посадових обов'язків. Форми таких документів також слід оформити у вигляді альбому із інструкціями для заповнення та зробити додатком до договору, або погодити окремим протоколом до нього.

Обґрунтування раціональних параметрів для такої централізованої бухгалтерії, її організаційно-правова форма та підходи до організації взаємовідносин із сільськогосподарськими підприємствами на основі аутсорсингу є напрямками подальших досліджень.

ПРОБЛЕМИ ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ

***Пантус О.С., студент*[*]*,**
Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

На сучасному етапі економіка України, разом з агропромисловим комплексом, перебувають у стані перманентної кризи. Структурні, міжгалузеві диспропорції, що накопичилися в національному господарстві впродовж десятиліть, негативно впливають на розвиток інвестиційного процесу, передусім у агропромисловому виробництві. Актуальність пошуку інструментів стимулювання притоку інвестиційних ресурсів у агропромисловий комплекс зростає за необхідності усунення впливу фінансової кризи, збереження існуючих темпів економічного зростання й не допущення подальшого зниження життєвого рівня населення.

Нині сільське господарство потребує масштабного й ефективного інвестиційного забезпечення. Проте власні, залучені та позикові інвестиційні джерела товаровиробників недостатні для забезпечення їх потреб. Іноземні інвестиції в аграрний сектор економіки залучаються в обмежених обсягах, а їх частка в загальних вкладеннях поки що незначна.

Проблема інвестиційного забезпечення розвитку галузі є найбільш гострою серед малих і середніх сільськогосподарських

[*] *Науковий керівник – Крутько М.А., к.е.н, викладач*

підприємствах та особистих селянських господарствах. Досягнення позитивних зрушень у цьому напрямі найбільшою мірою залежить від використання місцевих можливостей інвестиційного забезпечення. Однак, такі можливості в більшості регіонів і територій обмежені. Тому проблема інвестиційного забезпечення розвитку сільського господарства і села набуває масштабності.

Серед соціально-економічних проблем найсуттєвішими є: відсутність основних заходів щодо реалізації стратегічних напрямів залучення інвестицій, механізмів розвитку підприємництва, інфраструктури у сільській місцевості, інформаційного забезпечення, функціонування та регулювання ринку землі, іпотечного кредитування.

Економіко-правові проблеми включають: недосконалість нормативно-правової бази; високу вірогідність політичних ризиків; значний рівень тінізації економіки та корупції; відсутність системи економічної, екологічної, наукової, ринкової, фінансової інформації, налагодженої системи збуту сільськогосподарської продукції; високий рівень ризику для інвесторів; низьку платоспроможність населення.

Фінансово-економічні проблеми охоплюють відсутність ефективних механізмів короткострокового і довгострокового кредитування підприємств галузі та низький рівень розвитку лізингового ринку. Формування сприятливого інвестиційного клімату в ринковій економіці має відбуватися як на макро-, так і на регіональному та галузевому рівнях шляхом об'єктивного оцінювання існуючих проблем, пошуку шляхів поліпшення ситуації та подальшої оптимізації сукупності політичних, правових, економічних, соціальних, організаційних, інформаційних факторів.

Для розв'язання проблеми інвестиційного забезпечення розвитку сільського господарства передбачається:

- удосконалення інвестиційної політики держави шляхом переорієнтації її на стимулювання інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання, посилення ролі інвестиційної підтримки сільськогосподарських товаровиробників та удосконалення механізмів її реалізації, покращення умов для залучення зовнішніх інвестицій в агропромислове виробництво та розвиток сільських територій;

- формування інвестиційних ресурсів у сільському господарстві за пропорцією, що характеризується співвідношенням між власними і залученими джерелами як 2:1;

- удосконалення механізмів державної інвестиційної підтримки сільськогосподарських товаровиробників шляхом надання її на

зворотній основі,недопущення випадків необґрунтованого виділення і нецільового використання коштів, переорієнтація підтримки на потреби малого і середнього бізнесу, збільшення фінансування інвестицій у розвиток установ бюджетної сфери сільських територій до рівня їх потреб;

- першочергового використання коштів державного бюджету на розвиток сортовипробувальних, сортодослідних, племінних, навчальних закладів, зрошувальної меліорації, заліснення земель, що виводяться із сільськогосподарського обороту, впровадження ґрунтозахисних систем обробітку ґрунту з контурною організацією території; формування механізму підтримки інвестицій особистих селянських господарств; створення умов для пріоритетного розвитку тваринництва, насамперед м'ясного та молочного скотарства за рахунок коштів державного бюджету, кредитів та капіталу інвесторів; забезпечення стабілізації та посилення ролі кредитного механізму при формуванні джерел фінансування інвестицій у сільське господарство;

- усунення перешкод у діяльності іноземних інвесторів у сільському господарстві з дотриманням національних інтересів; сприяння процесу створення на обезлюднених сільських територіях відокремлених фермерських і родових садиб та їх автономного ресурсного забезпечення; надання депресивним сільським регіонам статусу територій пріоритетного розвитку, що згідно із законодавством передбачає пільги інвесторам; посилення рівня захисту прав інвесторів, а також власників земельних ділянок і майнових об'єктів; спрямування на будівництво, ремонт та облаштування доріг у сільській місцевості не менше третини надходжень до дорожніх фондів; здійснення заходів щодо забезпечення фінансування розвитку матеріально-технічної бази наукових установ агропромислового комплексу на рівні не менше 6 % від вартості їх основних засобів.

Таким чином, державна інвестиційна політика в аграрній сфері має стати одним із найголовніших напрямів виходу з виробничої, фінансової й матеріально-технічної стагнації аграрної сфери економіка. Розв'язання проблем інвестиційного розвитку сприятиме раціональному та ефективному використанню залучених коштів, контролю їх руху і своєчасному поверненню.

ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА ЯК ІНСТРУМЕНТ ПОДАЛЬШОГО СТАБІЛЬНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ

Пікуль Д.І., магістрант*,
Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

Згідно з пунктом 3 НП(С)БО 1 – «Загальні вимоги до фінансової звітності» облікова політика – це сукупність принципів, методів і процедур, які використовуються підприємством для складання та подання фінансової звітності.

Метод бухгалтерського обліку як наука склався понад 500 років тому, і ніякий суспільно-економічний лад, як показує практика, не може його змінити. Зміни відбуваються тільки в технічному й організаційному планах. Вони спрямовані на більш раціональне й ефективне використання методу. У зв'язку з цим міжнародні стандарти передбачають не сукупність методів і способів ведення бухгалтерського обліку, а принципів і правил організацій і технологічної основи реалізації способів обліку.

Саме тому облікова політика підприємства являє собою сукупність принципів і правил (варіантів) організації і технології реалізації способів (методу) бухгалтерського обліку на підприємстві з метою формування максимально оперативної, повної, об'єктивної і достовірної фінансової й управлінської інформації підприємства.

Організація бухгалтерського обліку в кожному підприємстві розпочинається із розробки облікової політики, положення якої фіксуються у відповідному наказі. Наказ про облікову політику для підприємства має стати одним з основних документів, після законів, постанов, інструкцій та стандартів, що регулюють ведення управлінського обліку.

Вимогами до формування облікової політики підприємства є: законність, адекватність, гласність, ефективність та єдність. Кожен із зазначених принципів забезпечує формування цілісного ефективного механізму функціонування облікової політики на всіх рівнях.[2]

Облікова політика повинна розроблятися кожним підприємством, що зареєстроване у встановленому законодавством порядку. Її формування воно організує самостійно, однак ступінь

**Науковий керівник – Коломієць Н.О., к.е.н.*

свободи обмежений державною регламентацією бухгалтерського обліку, яка визначена переліком методик і облікових процедур. Це полягає у можливості вибору конкретних способів оцінки основних засобів та оборотних активів, вибору способів калькуляції, переліку бухгалтерських рахунків тощо. Іноді нормативні документи взагалі не містять конкретних рекомендацій щодо правил обліку окремих фактів господарського життя. Якщо система не встановлює спосіб ведення бухгалтерського обліку з конкретного питання, то при формуванні облікової політики підприємство самостійно розробляє відповідний спосіб, виходячи з діючих положень.

Облікова політика може істотно відрізнятися на різних підприємствах. Вона повинна формуватися на основі сукупності основних принципів і правил, вибір яких вимагає проведення системного аналізу й обліку таких факторів:

1) форма власності й організаційно-правовий статус підприємства (державне, приватне, акціонерне товариство тощо); галузева приналежність та вид діяльності (промисловість, будівництво, торгівля, сільське господарство тощо); організаційна структура управління і наявність структурних підрозділів; розміри (масштаби діяльності, обсяги продаж, чисельність персоналу й т. ін.);

2) поточні і довгострокові цілі підприємництва, наявність чітко сформульованої стратегії фінансово-господарського розвитку (залучення додаткових фінансових ресурсів, зміцнення конкурентних позицій на ринку, здійснення інвестиційних програм, підвищення котирувань акцій, можливість самостійних дій з питань ціноутворення);

3) особливості діяльності – виробничої (технологічна структура, споживані ресурси), комерційної (організація постачання і збуту, системи і форми розрахунків, взаємини з покупцями), фінансової (взаємини з банками й іншими фінансовими інститутами, податковою системою), управлінської (структура, незалежність від власників, звітність перед ними, рівень технічного забезпечення, у тому числі комп'ютерною технікою);

4) кадрове забезпечення – рівень кваліфікації персоналу (досвід, навички, ступінь розуміння задачі, що стоять перед ним, та проблем, здатність їх вирішувати); система матеріального заохочення ефективної роботи працівників підприємства і матеріальної відповідальності за покладені обов'язки;

5) господарська ситуація – розвиненість інфраструктури ринку, стан господарського, податкового, бухгалтерського законодавства, сприятливість інвестиційного клімату;

6) наявність технічного оснащення функцій управління (забезпечення ЕОМ, засобами оргтехніки, програмними засобами);

7) наявність ефективної системи інформаційного забезпечення підприємства (за всіма необхідними для підприємства напрямками).

Облікова політика визначає ідеологію економіки підприємства на тривалий період, сприяє посиленню обліково-аналітичних функцій в управлінні підприємством, дає змогу оперативно реагувати на зміни, що відбуваються у виробничому процесі, ефективно пристосовувати виробничу систему до умов зовнішнього середовища, знизити економічний ризик і добитися успіхів в конкурентній боротьбі.

Облікова політика відіграє важливу роль як інструмент подальшого стабільного розвитку підприємств. Від того, як підприємство зорієнтує власну систему управління в складній економічній ситуації, яка визначається структурами зовнішнього середовища, яку лінію її поведінки воно обере, будуть залежати реальні економічні результати.

Отже, облікова політика – одне із найважливіших питань організації бухгалтерського обліку, від розробки і здійснення якого у вирішальній мірі залежить ефективність управління, якість обліку, його контрольні функції, достовірність бухгалтерської звітності та правильність визначення фінансового результату діяльності підприємства.

ІНВЕСТИЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ АПК

***Рибочкіна Т.Ю., студент*[*]*,**
Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

Сучасний агропромисловий комплекс є важливим сектором економіки України. У ньому зосереджена майже третина основних виробничих фондів, працює четверта частина населення, зайнятого у національній економіці, виробляється понад 23 % валового

[*] *Науковий керівник – Красноруцький О.О., д.е.н, професор*

суспільного продукту та третина національного доходу, формується значна частина роздрібного товарообігу.

На сьогоднішній день економіка України, включаючи її агропромисловий комплекс, знаходиться в стані глибокої кризи. Негативний вплив мають структурні, міжгалузеві диспропорції, що нагромадилися в національній економіці протягом десятиліть, що і привели до гострого дефіциту товарів виробничого і невиробничого призначення, і особливо енергоносіїв. Криза підсилюється розбалансованістю фінансово-кредитної системи, невідповідністю сформованих управлінських структур потребам економічного розвитку.

Для переходу до стабільної господарської діяльності, переозброєння виробництва, а також поліпшення якості продукції підприємствам і організаціям потрібні інвестиції. За їх допомогою зміцнюється матеріально-технічна база підприємств, здійснюється розширене відтворення основних засобів.

В умовах глобалізації економіки України стратегія розвитку агропромислового комплексу та й сільського господарства в цілому має базуватися на:

- створенні умов для розвитку агропромислового комплексу, інтенсифікації в сільському господарстві та раціональній державній фінансовій підтримці сільського господарства;
- поліпшенні доступу до ринків збуту та посиленні конкурентоспроможності сільськогосподарського виробництва шляхом зростання обсягів вітчизняних та іноземних інвестицій в агропромисловий комплекс при умові гармонізації чинного законодавства до норм і вимог світової організації торгівлі;
- покращенні соціальної сфери шляхом створення розвиненої інфраструктури на селі.

Діяльність інвесторів в аграрному секторі економіки представлена великою кількістю компаній, які, незважаючи на фінансово-економічну кризу, сьогодні є найстабільнішою складовою економіки нашої держави.

Однією з необхідних умов розвитку сільського господарства є науково-технічний прогрес, в основі якого лежать інвестиційно-інноваційні процеси, що дозволяють здійснювати розширене відтворення на основі освоєння досягнень науки й техніки. Дана умова особливо актуальна в умовах інтеграції країни у світові господарські зв'язки.

Створення економічних і інших передумов для масового припливу інновацій і інвестицій в аграрний сектор – важливий елемент державної аграрної політики, що є частиною загальнодержавної політики.

Перспективним напрямом інвестиційної діяльності на підприємствах АПК є впровадження прогресивних енергоощадних технологій вирощування сільськогосподарських культур, спрямованих на економію ресурсів та зберігання і підвищення родючості ґрунтів при достатньому рівні врожайності. Сільське господарство має бути визначене як пріоритетна галузь для інвестицій у наукові дослідження. Приватний сектор відіграє значну роль в аграрній галузі, але існують важливі потреби, що найкраще задовольняються за рахунок державних інвестицій у сільськогосподарські дослідження.

Для активізації інвестиційної діяльності потрібно ширше використовувати такі важелі, як:

- стимуляційне оподаткування;
- безвідплатні дотації на створення великих об'єктів інфраструктури і природо-охорони;
- фінансові стимули;
- безвідсоткові позики, що надаються інвестором;
- пільгові режими виплати боргів і позик в банках, випуск облігацій для створення фінансових ресурсів за найважливішими напрямами інвестицій.

Важливим напрямом, що сприяють підвищенню ефективності інноваційно-інвестиційної діяльності в АПК, є наявність оперативної, достовірної й точної інформації, формованої різними видами обліку – фінансовим, управлінським, податковим.

Таким чином, основні напрями реалізації аграрної політики в інвестиційній сфері здійснюватимуться, виходячи з таких пріоритетів, як нарощування виробництва та підвищення конкурентоспроможності аграрного сектора, збільшення експорту сільськогосподарської продукції, розвиток інфраструктури аграрного ринку, формування цілісної системи фінансово-кредитного забезпечення агропромислового комплексу, вдосконалення механізмів реалізації та захисту прав громадян і юридичних осіб на землю, а також створення умов для розвитку соціальної сфери села.

СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ В УМОВАХ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Робоча О.В., студентка*[*]*,
Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

Аналіз соціально-економічної ситуації, яка склалася в Україні, сучасного стану соціального захисту населення свідчить про його кризовий характер. Неефективне здійснення ринкових перетворень обумовлює появу таких негативних явищ, як соціальна нерівність, обмеження доступу населення до освіти, культури, охорони здоров'я, згортання процесу відтворення людського потенціалу, дестабілізація соціально-політичного стану. Унаслідок цього процеси у сфері регулювання рівня життя та добробуту населення в умовах ринкової трансформації економіки набули стихійно-безсистемного і вкрай небезпечного характеру.

Соціальний захист – необхідний елемент функціонування будь-якої розвиненої держави. Соціальний захист є проявом соціально орієнтованої економіки.

Соціальний захист повинен функціонувати як цілісна система направленої дії суб'єктів, що займаються розробкою правових норм та соціально – економічних заходів на об'єкти, що потребують захищеності.

Суб'єктами соціального захисту є державні структури, органи місцевого самоврядування, громадські організації та фонди, профспілки, фонди й асоціації підприємців.

Об'єктом соціального захисту може бути все населення або будь–який громадянин, окремі групи населення (військовослужбовці, працівники освіти, охорони здоров'я і культури тощо), соціально – вразливі верстви населення (багатодітні сім'ї, інваліди, пенсіонери, безробітні тощо).

Більш глибоке вивчення соціального захисту потребує проведення аналізу його організаційно-правової структури, яку можна представити у вигляді чотирьохрівневої системи:

1) рівень державного управління містить заходи та дії глобального характеру, спрямовані на управління соціальним захистом

[*] *Науковий керівник – Красноруцький О.О., д.е.н., професор*

усього населення України, визначає загальну лінію розвитку соціального захисту населення;

2) рівень галузевого управління - являє собою соціальний захист за професійною ознакою, включає мережу відомчих соціальних установ, де заходи носять прикладний характер;

3) рівень регіонального управління - включає заходи щодо соціального захисту населення, які враховують регіональну специфіку, природні умови, соціально-економічне розміщення продуктивних сил, етнічно-національні фактори та містить конкретні регіональні програми соціального захисту населення, що узгоджуються з державними;

4) місцеве управління соціальним захистом - включає заходи, спрямовані на реалізацію соціального захисту на рівні міст і районів, що носять виняткова прикладний характер.

Державна соціальна політика на загальнонаціональному рівні реалізується за допомогою державних органів соціального захисту (Президент України, Верховна Рада, комітети Верховної Ради України з питань соціальної політики і праці, зі справ пенсіонерів, ветеранів і інвалідів, Кабінет Міністрів України, Міністерство праці та соціальної політики, Рада у справах інвалідів при КМУ, Управління з питань соціальної політики при КМУ та ін.).

Галузеве управління соціальним захистом здійснюється міністерствами і відомствами України. Органи соціального захисту представлені профспілками, компетенція яких поширюється на підприємства галузей. Заходи щодо соціального захисту працівників знаходяться в компетенції підприємств і регулюються за допомогою колективних трудових договорів.

Основною задачею регіонального управління соціальним захистом є реалізація державної соціальної політики в окремих адміністративно-територіальних одиницях України. Для цього в структурі органів місцевого самоврядування створені відділи і управління по соціальному захисту населення.

Місцеве управління соціальним захистом населення діє в рамках регіонального. Система органів управління складається з районних і міських установ соціального захисту, аналогічних за змістом регіональним органам.

Система соціального захисту населення в Україні включає: пенсії, допомогу по безробіттю, систему короткотермінових грошових допомог при народженні дитини, програму допомоги сім'ям із дітьми, державні програми дотацій і житлових субсидій, допомогу на

поховання, державну систему охорони здоров'я, державну систему освіти, соціальний захист осіб, котрі постраждали в результаті аварії на ЧАЕС.

Система соціального захисту населення складається з соціального страхування, соціальної допомоги та соціальних гарантій.

Соціальне страхування – фундаментальна основа державної системи соціального захисту населення, що уможливлює матеріальне забезпечення і підтримку непрацездатних громадян за рахунок фондів, сформованих працездатними членами суспільства.

Соціальна допомога – грошова допомога й допомога в натуральній формі, що здебільшого фінансуються з бюджету та добровільних пожертвувань і сплачуються людям, які перебувають у нужді.

Соціальні гарантії – матеріальні і юридичні запоруки, які забезпечують реалізацію соціально – економічних і соціально – політичних прав членів суспільства (право на працю, право на відпочинок, право на освіту, право на житло тощо).

Сутність системи соціального захисту виявляється у функціях, які вона виконує в суспільстві. Найважливіші з них:

- сприяння гармонізації економічних інтересів;
- забезпечення зростання добробуту суспільства;
- створення фундаменту і системи передумов для реалізації творчого потенціалу громадян;
- формування соціального підґрунтя для підвищення ефективності виробництва і продуктивності праці;
- формування соціального мислення.

Важливим елементом функціонування системи соціального захисту є принципи, на яких вона будується. До них можна віднести:

- загальнодоступність соціального захисту для всіх громадян;
- наявність законодавчо встановлених засад соціального захисту;
- законодавчо закріплена міра відповідальності суб'єктів соціального захисту щодо забезпечення гідного рівня життя населення;
- відповідність основних норм соціального захисту рівню економічного розвитку.

Система соціального захисту населення в Україні не відповідає тим функціям та принципам, які перелічені вище, тому їх реалізація потребує удосконалення та реформування.

Система соціального захисту в Україні у сучасних умовах постійно потребує до себе уваги з боку як держави, так і усього суспільства. Політичні і економічні зміни в нашій державі у останні роки призвели до сильного погіршення умов життя населення, а для деяких верств – навіть зубожіння. Тому потреба в ефективності роботи працівників системи соціального захисту населення сьогодні постає перед нами, як ніколи актуально. Але ефективна робота установ соціального захисту не можлива без висококваліфікованих працівників, які досконало володіють усіма необхідними професійними навиками та вміннями.

Шляхами вирішення проблемних питань є:

- вдосконалення інституційних засад соціального захисту;
- адаптація системи соціального захисту до потреб суб'єктів, які його потребують;
- перегляд фіскальної політики в частині впровадження змін в адмініструванні податків та зборів на користь соціально незахищених верств населення;
- впровадження програми адресної допомоги тощо.

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

Романченко В.М., студентка*[*]*,
Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

Забезпечення підприємства основними засобами є одним із факторів, які впливають на ефективність виробництва.

В бухгалтерському обліку основні засоби регулюються Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби». В податковому обліку після набрання чинності Розділу III «Податок на прибуток підприємств» Податкового кодексу України від 02.12.2010 р. № 2755-VI (далі – Податковий кодекс) основні засоби обліковуються за новими правилами і регулюються ст. 144-149 Податкового кодексу.

Податковий облік основних засобів за новими правилами Податкового кодексу наближений до бухгалтерського обліку основних засобів.

[*] *Науковий керівник – Рижикова Н.І., к.е.н., доцент*

Аналогічно бухгалтерському обліку, основні засоби зараховуються на баланс за первісною вартістю. В свою чергу, первісна вартість основного засобу додатково (за їх наявності) може включати:

- суми, що сплачуються постачальникам та підрядникам за виконання будівельно-монтажних робіт (без непрямих податків);
- реєстраційні збори, державне мито та інші аналогічні платежі;
- суми ввізного мита;
- суми непрямих податків у зв'язку з придбанням чи створенням основних засобів, але за умови, що вони не відшкодовуються;
- витрати на страхування ризиків доставки, транспортування, установлення, монтаж, налагодження основних засобів;
- фінансові витрати, які згідно з П(С)БО включаються до собівартості кваліфікаційних активів;
- інші витрати, що безпосередньо пов'язані з доведенням основних засобів до стану, придатного для використання із запланованою метою.

До придбання основних засобів в Податковому Кодексі прирівнюються:

- Внесення до статутного капіталу;
- Отримання основних засобів у фінансовий лізинг;
- Отримання в оренду основних засобів у складі цілісного майнового комплексу від державних органів приватизації або органів місцевого самоврядування;
- Отримання в господарське відання основних засобів, що не підлягають приватизації, за рішеннями центральних органів виконавчої влади або органів місцевого самоврядування, у разі зарахування на баланс.

Якщо основний засіб включений до статутного капіталу підприємства, то його первісною вартістю визнається вартість, погоджена засновниками підприємства (не вища звичайної ціни).

Якщо основний засіб отримано в обмін, то його первісна вартість дорівнює вартості переданого об'єкта, яка амортизується, за вирахуванням сум накопиченої амортизації (не вище звичайної ціни об'єкта отриманого в обмін) (ст. 146.9-146.10 Податкового Кодексу).

В господарській діяльності підприємства виникають випадки необхідності перегляду строку корисного використання основного засобу.

Відповідно до п. 23 та п. 24 П(С)БО 7 нарахування амортизації здійснюється протягом строку корисного використання (експлуатації) об'єкта, який встановлюється підприємством при визнанні цього об'єкта активом (при зарахуванні на баланс), і призупиняється на період його реконструкції, модернізації, добудови, дообладнання та консервації.

Строк корисного використання (експлуатації) – очікуваний період часу, протягом якого необоротні активи будуть використовуватися підприємством або з їх використанням буде виготовлено (виконано) очікуваний підприємством обсяг продукції (робіт, послуг).

Відповідно до пп. 145.1.3 п. 145.1 ст. 145 ПКУ при визначенні строку корисного використання (експлуатації) слід враховувати:

- очікуване використання об'єкта підприємством з урахуванням його потужності або продуктивності;
- фізичний та моральний знос, що передбачається;
- правові або інші обмеження щодо строків використання об'єкта та інші фактори.

Таким чином у випадках суттєвих змін з об'єктом основних засобів, які впливають на визначення такого строку, виникає необхідність в його перегляді в бік збільшення чи зменшення. А саме: відповідно до п. 25 П(С)БО 7 строк корисного використання (експлуатації) об'єкта основних засобів переглядається в разі зміни очікуваних економічних вигод від його використання.

Зміна строку використання основного засобу оформлюється наказом по підприємству.

Амортизація об'єкта основних засобів нараховується, виходячи з нового строку корисного використання, починаючи з місяця, наступного за місяцем зміни строку корисного використання (крім виробничого методу нарахування амортизації).

Що стосується податкового обліку, то згідно зі ст. 145 «Класифікація груп основних засобів та інших необоротних активів. Методи нарахування амортизації» ПКУ порядок залишається тим же.

У технічні паспорти, інвентарні картки або інші регістри аналітичного обліку відповідних об'єктів основних засобів заносяться дані про змінені техніко-економічні характеристики (вартість, потужність, площа тощо) в результаті їх поліпшення. (п. 31 Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку основних засобів», затверджених наказом Міністерства фінансів України від 30 вересня 2003 р. № 561).

Згідно з пп. 145.1.4 п. 145.1 ст. 145 ПКУ амортизація основних засобів провадиться до досягнення залишкової вартості об'єктом його ліквідаційної вартості.

Відповідно до п. 4 П(С)БО 7 ліквідаційна вартість – сума коштів або вартість інших активів, яку підприємство очікує отримати від реалізації (ліквідації) необоротних активів після закінчення строку їх корисного використання (експлуатації), за вирахуванням витрат, пов'язаних з продажем (ліквідацією).

Об'єктом амортизації є первісна або переоцінена вартість основних засобів (крім вартості землі та незавершених капітальних інвестицій), зменшена на їхню ліквідаційну вартість.

Отже підприємству при зарахуванні активу (об'єкту основного засобу) на баланс, крім строку корисного використання такого основного засобу, необхідно також визначати ще і його ліквідаційну вартість (оформлюється наказом по підприємству при визнанні такого об'єкту активом).

Виведення з експлуатації супроводжується наказом керівника підприємства за результатами: ліквідації, продажу, консервації, конфіскації (примусового відчуження).

Якщо основний засіб виводиться з експлуатації для реконструкції, модернізації, добудови, дообладнання, консервації, то амортизація об'єкта основного засобу призупиняється (пп. 145.1.2ПКУ).

У разі ліквідації основних засобів за рішенням платника податку або у разі, якщо з незалежних від платника податку обставин, основні засоби (їх частина) зруйновані, викрадені чи підлягають ліквідації, або платник податку змушений відмовитися від використання таких основних засобів внаслідок загрози чи неминучості їх заміни, руйнування або ліквідації, платник податку у звітному періоді, в якому виникають такі обставини, збільшує витрати на суму вартості, яка амортизується, за вирахуванням сум накопиченої амортизації окремого об'єкта основних засобів.

За умови продажу об'єкта ОЗ сума перевищення доходів від продажу над балансовою вартістю окремих об'єктів ОЗ та нематеріальних активів включається до доходів, а сума перевищення балансової вартості над доходами від такого продажу включається до витрат. У разі ліквідації ОЗ у звітному періоді збільшуємо витрати на суму залишкової вартості ОЗ.

АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА: ШЛЯХИ ПОКРАЩЕННЯ

Сорокіна О.М., студентка**,
Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

Аналіз фінансового стану підприємства є необхідним етапом для розробки планів і прогнозів фінансового оздоровлення підприємства. Фінансовий стан підприємства треба систематично й усебічно оцінювати з використанням різних методів, прийомів та методик аналізу. Стійкий фінансовий стан підприємства формується в процесі всієї його виробничо-господарської діяльності.

Фінансовий стан підприємства - це одна з найважливіших характеристик результатів діяльності кожного підприємства, що визначається взаємодією всіх складових фінансових відносин підприємства, сукупністю усіх виробничо-господарських факторів. Фінансовий стан підприємства характеризується системою показників, що дозволяють оцінити наявність, розміщення і ефективність використання фінансових ресурсів.

Основні завдання аналізу фінансового стану підприємства:

1) аналіз ефективності використання майна (капіталу) підприємства, забезпечення підприємства власними оборотними коштами;

2) аналіз стану і динаміки ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості підприємства;

3) аналіз рентабельності підприємства та кількісна оцінка його конкурентоспроможності;

4) аналіз стану підприємства на фінансовому ринку;

5) пошук резервів підвищення рентабельності виробництва.

Щоб фінансовий стан підприємства був на належному рівні, фінансова діяльність підприємства має бути спрямована на забезпечення систематичного надходження й ефективного використання фінансових ресурсів, дотримання розрахункової і кредитної дисципліни, досягнення раціонального співвідношення власних і залучених коштів тощо.

---

* *Науковий керівник – Малій О.Г., к.е.н. доцент*

Стійкий фінансовий стан, правильне регулювання фінансів у процесі господарської діяльності, у свою чергу, позитивно впливають на виконання виробничих планів і забезпечення потреб виробництва необхідними ресурсами.

Показники оцінки фінансового стану підприємства мають бути такими, щоб усі ті, хто пов'язаний із підприємством економічними відносинами, могли одержати відповідь на запитання, наскільки надійне підприємство як партнер у фінансовому відношенні, а отже, прийняти рішення про економічну доцільність продовження або встановлення таких відносин з підприємством.

Необхідно систематично, детально і в динаміці аналізувати фінанси підприємства, оскільки від поліпшення фінансового стану підприємства залежить його економічна перспектива.

Оцінка фінансового стану підприємства має здійснюватись шляхом обчислення системи економічних показників, які характеризують господарсько-фінансове становище суб'єктів господарювання.

Для визначення фінансового стану використовують низку аналітичних показників: ліквідності, платоспроможності, майнового стану, рентабельності тощо.

Головним завданням є виявлення шляхів покращення фінансового стану за рахунок мобілізації внутрішніх резервів підприємства явних та прихованих.

Пошук резервів, які можуть бути використані для покращення фінансового стану підприємства, проводиться шляхом ґрунтовного аналізу всіх складових його діяльності.

Удосконалення фінансового стану підприємства можливе за рахунок збільшення вхідних та зменшення вихідних грошових потоків. Підвищення розмірів вхідних грошових потоків можливе за рахунок:

1) збільшення виручки від реалізації;
2) продажу частини основних фондів;
3) рефінансування дебіторської заборгованості.

Скорочення вихідних грошових потоків можливе за рахунок:

1) зниження витрат, які відносяться на собівартість продукції;
2) зниження витрат, які покривають за рахунок прибутку.

Основним заходом покращення фінансового стану є збільшення виручки від реалізації. В свою чергу розмір виручки від реалізації залежить від:

1) обсягів реалізації продукції;

2) ціни одиниці продукції, що реалізується.

Щоб збільшити обсяги реалізації, треба максимально активізувати збутову діяльність підприємства. Бажаний результат можна отримати наданням знижок покупцям, помірним зменшенням цін, застосуванням масової реклами. Тип заходів залежить від особливостей конкретного підприємства та обраної ним стратегії маркетингу.

Також одним із важливих шляхів удосконалення фінансового стану є мобілізація внутрішніх резервів. Це:

1) проведення реструктуризації активів підприємства;

2) сукупність заходів, пов'язаних зі зміною структури та складу активів балансу;

3) перетворення в грошову форму наявних матеріальних та фінансових активів підприємства.

Шляхами покращення фінансового стану підприємства через виявлення прихованих резервів є: здача в оренду основних фондів, які не повною мірою використовуються у робочому процесі; використання зворотного лізингу. Одним з основних напрямів пошуку резервів є зменшення вихідних грошових потоків через зниження собівартості продукції та витрат, джерелом покриття яких є прибуток. На кожному підприємстві, залежно від його особливостей, можуть бути різними набір факторів, які впливають на собівартість.

Отже, покращення фінансового стану підприємства можливе шляхом підвищення результативності розміщення та використання ресурсів підприємства. При цьому забезпечується розвиток виробництва чи інших сфер діяльності на основі зростання прибутку й активів, при збереженні платоспроможності та кредитоспроможності. Задовільний фінансовий стан є найважливішою характеристикою діяльності підприємства, яка відображає конкурентоспроможність підприємства та його потенціал у діловому співробітництві.

Література.

1. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський фінансовий облік: підручник / Ф.Ф. Бутинець. – Житомир : Рута, 2011. – 672 с.

2. Бердар М.М. Фінанси підприємств. Навч. Посібник / М.М. Бердар. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 352с.

3. Головко В.І. Фінансово – економічна діяльність підприємства: контроль, аналіз та безпека / В.І. Головко, В.А. Мінченко, В.М. Шарманська. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. - 446 с.

4. Карпенко Г.В. Шляхи удосконалення фінансового стану підприємства / Г.В. Карпенко // Економіка держави. – К. – 2010. – №1. – С. 61-62 .

5. Малій О.Г. Фінансові ресурси підприємств: Джерела формування та ефективність використання /О.Г. Малій // Вісник Харківський національний технічний університет сільського господарства: Економічні науки. Вип. 137. – Харків: ХНТУСГ.- 2013. - 308 с.

6. Маренич Т.Г. Якісні характеристики фінансової звітності / Т.Г. Маренич // Економіка АПК. – 2011. – №12. – С. 44 – 49.

7. Савицька Т.В. Економічний аналіз діяльності підприємства: Навч. посібник / Т.В. Савицька. – К.: Знання. – 2004. – 654 с.

8. Салига С.Я. Фінансовий аналіз / С.Я. Салига – К.: Центр навчальної літератури. – 2006. – 210 с.

ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА

Співак Н.В., магістрант**,
Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

Згідно із Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» облікова політика – це сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для складання та подання фінансової звітності [1]. Її формування здійснюється на кожному підприємстві головним бухгалтером і затверджується наказом керівника. Тому послідовне проведення визначеної облікової політики є одним із найважливіших завдань бухгалтерського обліку на підприємстві. Зміна облікової політики можлива тільки у випадках, передбачених НП(С)БО і має бути обґрунтована та розкрита в Примітках до фінансової звітності. При цьому облікова політика може змінюватися, якщо:

– змінюються статутні вимоги;

– змінюються вимоги органу, який затверджує П(С)БО;

– нові положення облікової політики забезпечують достовірне відображення подій або операцій у фінансовій звітності.

Питанню формування облікової політики присвячені праці багатьох вчених. Разом з тим у вітчизняній літературі поняття

* *Науковий керівник – Маренич Т.Г., д.е.н., професор*

«облікова політика» розглядається у широкому діапазоні – від часткового до більш загального. Так, Шара Є.Ю. та Тесленко Т.І. під обліковою політикою розуміють принципи та правила ведення бухгалтерського обліку в певній організації [2]. На думку Ганіна В.І. та Синиці Т.В. облікова політика – це вибір самим підприємством певних і конкретних методик, форми і техніки ведення бухгалтерського обліку, виходячи з діючих нормативних актів і особливостей своєї діяльності [3, С. 227].

Швець В.І. стверджує, що облікову політику можна сприймати, з одного боку, як сукупність прийомів і методів, за допомогою яких здійснюється керівництво бухгалтерським обліком в Україні в особі уповноважених на те законодавчих та виконавчих органів влади, з іншого – як сукупність конкретних методів і способів організації та форм бухгалтерського обліку, прийнятих підприємством на підставі загальних правил і особливостей господарської діяльності [4, С. 240]. Тобто, вчений виділяє облікову політику на рівні країни та підприємства.

Стефанюк І. та Ловінська Л. вважають, що облікова політика – це сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються суб'єктом господарювання для ведення поточного обліку, складання та подання фінансової звітності в межах, визначених Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку, іншими нормативними документами, затвердженими Міністерством фінансів та іншими органами виконавчої влади після погодження з Міністерством фінансів [5]. Дійсно, в широкому розумінні її можна визначити як сукупність правил, що використовується підприємством для ведення поточного обліку, складання та подання фінансової та інших видів звітності в межах, визначених нормативно-правовими актами України та спрямованих на досягнення його стратегічних і тактичних цілей [6, С. 164].

Регламентації облікової політики сприяють затверджені Наказом Міністерства аграрної політики України від 17.12.2007 р. №921 Методичні рекомендації щодо складання розпорядчого документа про облікову політику підприємства [7]. Але, на нашу думку, цей нормативний документ має деякі недоліки. Більш детально розкривають методичні положення обліку окремих об'єктів, які слід фіксувати в наказі про облікову політику, Методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства, які затверджені наказом Міністерства фінансів України від 27.06.2013 р. №635 [8].

Постійні зміни у законодавчих актах вимагають регулярного оновлення наказу про облікову політику підприємства. Зокрема, на сьогодні слід обов'язково у цьому розпорядчому документі зазначати, до якої групи платників податку на прибуток належить підприємство, чи здійснює воно облік податкових різниць. У цілому наказ про облікову політику підприємства може мати такі розділи:

– загальні положення;
– організація бухгалтерського обліку;
– складання фінансової звітності;
– порядок внесення коригувань до фінансової звітності;
– додатки до облікової політики.

Складовою частиною наказу про облікову політику на підприємстві, на нашу думку, є перелік документів, які використовуються для первинного відображення господарських операцій, а також перелік облікових регістрів, необхідних для накопичення і систематизації інформації, робочий план рахунків бухгалтерського обліку, що містить синтетичні та аналітичні рахунки, для своєчасності і повноти фіксування всіх господарських операцій.

Отже, розробка та проведення облікової політики кожним підприємством сприяє поліпшенню бухгалтерського обліку та звітності, що забезпечить прийняття правильних рішень на різних рівнях менеджменту. Застосовуючи принципи і методи облікової політики, підприємства повинні враховувати їх вплив на величину витрат, доходів, фінансових результатів, що підвищить ефективність діяльності суб'єктів господарювання, у тому числі і на перспективу. Наявність продуманої та грамотно описаної облікової політики допоможе не лише заощадити час на складання звітності за П(С)БО чи МСФЗ, а й зробити облік «прозорим» і зменшить кількість можливих помилок.

Література.

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. №996-XIV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/996-14

2. Шара Є.Ю. Бухгалтерський облік: опорний конспект лекцій / Є.Ю. Шара, Т.І. Тесленко. – Ірпінь: Національна академія ДПС України, 2004. – 320 с.

3. Ганін В.І. Теоретичні основи бухгалтерського обліку: [навчальний посібник] / В.І. Ганін, Т.В. Синиця. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 336 с.

4. Швець В.І. Теорія бухгалтерського обліку: [навчальний посібник] / В.І. Швець. – К.: Знання-Прес, 2003. – 444 с.

5. Стефанюк І. Про національну облікову політику в Україні / І. Стефанюк, Л. Ловінська // Економіка України. – 2006. – №4. – С. 22-29.

6. Маренич Т.Г. Системне управління витратами у відтворювальних процесах агроформувань: [монографія] / Т.Г. Маренич, О.В. Гаврильченко. – Харків: «Міськдрук», 2011. – 251 с.

7. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо складання розпорядчого документа про облікову політику підприємства: наказ Міністерства аграрної політики України від 17.12.2007 р. №921 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ua-info.biz/legal/basexw/ua-ememvt.htm

8. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо облікової політики підприємства і внесення змін в деякі накази Міністерства фінансів України: наказ Міністерства фінансів України від 27.06.2013 р. №635 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=382876

ПОСЛІДОВНІСТЬ СТВОРЕННЯ КСБО НА ПІДПРИЄМСТВАХ

Теницька В.А., студентка*[*],
Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

Застосування комп'ютерних технологій у бухгалтерському обліку значно підвищує продуктивність праці бухгалтерів. Але при організації бухгалтерського обліку на конкретному підприємстві постає питання про доцільність створення комп'ютерних систем бухгалтерського обліку (далі КСБО). Це питання дуже важливе, оскільки вибір способу обробки облікової інформації є визначальним в організації бухгалтерського обліку.

На тих підприємствах, де організація управління та обліку перебуває у незадовільному стані, створення й використання комп'ютерної системи бухгалтерського обліку здатні не лише прискорити процес обробки інформації, а й істотно впорядкувати та покращити його. Така можливість зумовлена тим, що комп'ютерний спосіб обробки облікової інформації вимагає формального та чіткого

[*] *Науковий керівник – Гіржева О.М., к.е.н., старший викладач*

опису облікових процедур у вигляді алгоритмів, що впорядковує виконання обов'язків обліковими працівниками.

Основним при проектуванні бухгалтерських інформаційних систем є принцип системного підходу. Його сутність полягає в тому, що КСБО розглядається як система, в якій всі її складові елементи й процеси, що відбуваються, взаємопов'язані з урахуванням як внутрішніх, так і зовнішніх, факторів. Згідно з системним підходом об'єкт розглядається як єдине ціле, а не як сукупність складових його частин. Запроваджуючи і далі цей принцип, специфічні властивості об'єкта можна оцінити тільки з позицій усієї системи.

Принципи системного підходу передбачає в процесі проектування бухгалтерських інформаційних систем проведення аналізу об'єкта управління в цілому і системи управління ним, а також визначення загальних цілей і критеріїв функціонування об'єкта в умовах його автоматизації. Даний принцип передбачає однократне введення інформації в систему і багаторазове її використання, наявність єдиної інформаційної бази, комплексне програмне забезпечення.

Крім цього, створення КСБО повинно базуватись на наступних принципах: економічної доцільності, гнучкості, контролю, захисту та безпеки даних, сумісності та універсальності, безперервності розвитку.

Створення комп'ютерних систем бухгалтерського обліку (далі КСБО) на підприємствах складається з трьох основних етапів: 1) вивчення особливостей господарської діяльності підприємства; 2) проектування системи і узгодження проекту; 3)впровадження та удосконалення системи.

На першому етапі розробки інформаційних систем проводиться експрес-обстеження стану підприємства силами самого підприємства та визначення попереднього бюджету створення комп'ютерної інформаційної системи, а також укладається договір з генеральним підрядником.

На етапі проектування системи і узгодження проекту консалтингова фірма – системний інтегратор на основі матеріалів системного проекту спільно із спеціалізованим підрозділом підприємства виконує роботи з реорганізації діяльності підприємства, а також розробляє системний проект КСБО. Базові принципи, вироблені на цьому етапі, на яких ґрунтується створення і використання КСБО на підприємствах, є настільки важливими, що деякі вчені пропонують видавати окремий наказ про технічну політику. Такий наказ, можливо, і варто видавати, але про комплексну

комп'ютеризацію виробничо-господарської діяльності підприємства. При комп'ютеризації бухгалтерського обліку «технічну політику» можна вважати продовженням організації облікової роботи, оскільки мова йде про вибір одного з можливих варіантів комп'ютерної форми ведення бухгалтерського обліку.

На останньому етапі, впровадження й удосконалення системи, відбуваються укладання угод та поставка технічних інструментальних програмних засобів для служби підтримки нової системи, а також організація навчання спеціалістів.

Існуючі варіанти життєвого циклу визначають порядок виконання етапів під час розробки КСБО, а також критерії переходу від етапу до етапу. Найпоширеніші три моделі життєвого циклу:

1) Каскадна модель передбачає перехід на наступний етап після повного завершення робіт з попереднього етапу.

2) Поетапна модель з проміжним контролем. Перевага такої моделі полягає у тому, що міжетапні коригування забезпечують меншу трудомісткість розробки порівняно з каскадною моделлю, однак тривалість кожного з етапів розтягується на весь період розробки.

3) Спіральна модель базується на початкових етапах життєвого циклу: на аналізі вимог, проектуванні специфікацій, на попередньому та детальному проектуванні.

Модель життєвого циклу є найбільш перспективною для створення КСБО.

Отже, при створенні КСБО як окремої системи необхідно провести такі дії:

1) реорганізацію або організацію бізнес-процесів підприємства (організаційно-штатної структури, технології праці, системи управління). Для цього доцільно запросити зовнішню незалежну консультаційну фірму і провести бізнес-консалтинг;

2) автоматизацію діяльності підприємства (розробку та впровадження комп'ютерної інформаційної системи). Цей етап необхідно проводити спільними зусиллями консалтингової компанії, компанії – системного інтегратора та власного підрозділу автоматизації.

КОШТОРИС БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ: СУТНІСТЬ ТА ЗНАЧЕННЯ

Угненко І.Є., студент*[*]*,
Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

Основним фінансовим документом, відповідно до якого здійснюється діяльність бюджетної установи, є кошторис. Складання, розрахунок і затвердження кошторису провадиться згідно з Постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку складання, розгляду, затвердження та основних вимог до виконання кошторисів бюджетних установ» від 28.02.2002 р. № 228 (зі змінами та доповненнями, останніми від 27.08.2014 №477) (далі – Постанова № 228).

Кошторис бюджетної установи – основний плановий фінансовий документ бюджетної установи, яким на бюджетний період встановлюються повноваження щодо отримання надходжень і розподіл бюджетних асигнувань на взяття бюджетних зобов'язань та здійснення платежів для виконання бюджетною установою своїх функцій та досягнення результатів, визначених відповідно до бюджетних призначень.

Передбачені у кошторисах асигнування є граничними і витрачання коштів понад ці суми не дозволяється: не можна здійснювати витрати, не передбачені кошторисом, якщо відсутня економія коштів. Форма кошторису, основні показники, за якими він складається, норми і розцінки для визначення розміру окремих витрат повідомляються бюджетній установі вищою організацією.

Існують наступні види кошторисів:

- індивідуальні кошториси – це кошториси, які складаються бюджетними організаціями. Причому незалежно від того, веде бюджетна організація облік самостійно чи обслуговується централізованою бухгалтерією, індивідуальний кошторис та план асигнувань складаються за кожною виконуваною нею функцією;

- зведені кошториси – це зведення показників індивідуальних кошторисів розпорядників коштів бюджету нижчого рівня за функціональною класифікацією, що складаються головним

[*] *Науковий керівник – Бірченко Н.О., старший викладач*

розпорядником, розпорядником вищого рівня для подання їх Міністерству фінансів України, місцевим фінансовим органам. Зведені кошториси не затверджуються;

- кошториси на централізовані заходи – це кошториси, до яких включаються асигнування тільки в тих випадках, коли проведення таких заходів за рахунок коштів бюджету дозволено законодавством України (централізовані заходи здійснюються головними розпорядниками).

Згідно Постанови №228, кошторис має такі складові частини:

- загальний фонд, який містить обсяг надходжень із загального фонду бюджету та розподіл видатків за повною економічною класифікацією видатків бюджету на виконання бюджетною установою основних функцій або розподіл надання кредитів з бюджету за класифікацією кредитування бюджету;

- спеціальний фонд, який містить обсяг надходжень із спеціального фонду бюджету на конкретну мету та їх розподіл за повною економічною класифікацією видатків бюджету на здійснення відповідних видатків згідно із законодавством, а також на реалізацію пріоритетних заходів, пов'язаних з виконанням установою основних функцій, або розподіл надання кредитів з бюджету згідно із законодавством за класифікацією кредитування бюджету.

Форма кошторису затверджується Міністерством фінансів України.

Складають кошториси розпорядники бюджетних коштів – керівники бюджетних установ, які уповноважені отримувати асигнування з бюджетів, брати бюджетні зобов'язання та здійснювати видатки з бюджету згідно зі статтею 2 Бюджетного кодексу України.

Невід'ємною частиною кошторису є план асигнувань, що являє собою помісячний розподіл видатків, затверджених у кошторисі для загального фонду, за скороченою формою економічної класифікації, який регламентує взяття установою зобов'язань протягом року.

Належне складання та виконання кошторису доходів і видатків бюджету вимагає дотримання таких принципів:

- використання аналітичної інформації при розробці планів видатків і оцінці результатів виконання кошторису доходів і видатків бюджету;

- відповідності зобов'язань розміру бюджетних асигнувань, встановлених кошторисами;

- моніторингу видатків у процесі виконання бюджету на основі чітко визначених цілей фінансування;

- вчасності та достовірності звітності.

Перевірка дотримання законодавства при складанні і виконанні кошторису є одним з найважливіших контрольних заходів. По-перше, виконання показників державного замовлення: наприклад, статистичні дані про фактичний обсяг наданих послуг, фактичну чисельність контингенту, що отримує послуги в бюджетній установі, стан забезпеченості певними матеріальними цінностями. По-друге, аналіз звітності про результати виконання кошторису. Зокрема, відхилення між показниками затверджених асигнувань, фактичних видатків та касових видатків може свідчити про необґрунтовано проведені розрахунки необхідних асигнувань, що є підставою для ретельної перевірки розрахунків за певними кодами економічної класифікації.

В основу виконання бюджету необхідно закласти стратегію досягнення цілей та завдань, що вимірюються показниками результативності.

Отже, кошторис є основою планування бюджету витрат з метою його подальшого аналізу, а також забезпечення його функціонування, для виконання своїх функцій та досягнення цілей на рік бюджетного періоду.

Секція Проблеми економічної кібернетики та економічної безпеки

ПЕРШИЙ ДОСВІД ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ "ІНФОРМАТИКА" ІНОЗЕМНОЮ МОВОЮ

Мегель Ю.Є., д.т.н., професор, Міхнова О.Д., к.т.н., асистент, Коваленко С.М., к.т.н., доцент, Чалий І.В., к.т.н., доцент, Яковенко Д.М., асистент, Чала О.І.,
Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

Зміни, які відбуваються в Україні останнім часом і, зокрема, посилення європейського виміру у вищій освіті диктують необхідність прискореного повноцінного входження до європейського простору і потребують рішучих кроків в багатьох сферах. Зокрема відповідних змін та нових підходів в формуванні у студента професійних та соціально-особистісних якостей, які б дозволили йому повністю реалізувати свій інтелектуальний потенціал, забезпечили необхідний багаж знань. Можливість навчатися в університеті англійською мовою, серед інших важливих чинників, безумовно буде сприяти конкурентоспроможності наших випускників на ринку праці, в тому числі світовому.

Згідно положень європейського проекту TUNING [1-3], у формуванні компетенції майбутнього фахівця вирішальну роль відіграє не тільки зміст освіти, але також і освітнє середовище вищих навчальних закладів, організація освітнього процесу, освітні технології. Проект виділяє три типи загальних компетенцій: інструментальні, міжособистісні, системні. Символічно, що серед ключових інструментальних компетенцій, якими повинен володіти кожний європеєць, поряд з компетенціями "елементарні навички роботи з комп'ютером" та "навички управління інформацією (уміння знаходити та аналізувати інформацію з різних джерел)", окремим рядком виділяється компетенція – "знання другої мови".

Публікацій, що присвячені проблемам навчання в університетах іноземними мовами відомо небагато [4-8]. Виділимо достатньо фундаментальну роботу Смокотіна В.М. [4], а також збірку наукових статей [5]. Робіт, присвячених конкретним методикам застосування цього підходу в навчанні студентів ВНЗ сучасним інформаційним технологіям набагато менше і в них розглянуті лише окремі питання [9,10]. Відмітимо також декілька цікавих, але на жаль коротких за змістом матеріалів в межах проекту [5]:

1.Аделева О.П., Голубева Л.Г. Специфика подготовки кадров на специальности «Информатика и английский язык» в свете концепции билингвального обучения.

2.Петроченкова И.Л. Роль современных информационных технологий в обучении английскому языку в техническом вузе.

3.Битюцкая Н.Н. Развитие умений в сфере иноязычной коммуникации у менеджеров в процессе профессиональной переподготовки.

4.Полякова Ю.А. Специфика английского языка и коммуникативные качества речи при билингвальном обучении студентов специальности «Информатика»

5.Стадник В.В. Особенности коммуникационного процесса в билингвальном образовании.

Як це не дивно автори навіть не змогли знайти відповідні темі, що розглядаються, цікаві форуми в Інтернет. Таким ресурсом згодом можливо стане форум конференції «Преподавание и обучение на английском языке: ожидания, проблемы, потребности» [11].

Отже докладного аналізу навчання англійською мовою студентів ВНЗ сучасним інформаційним технологіям не проводилося, в публікаціях розглянуті лише окремі питання, тому тему статті можна вважати актуальною.

Метою статті є аналіз особливостей викладання дисципліни "Інформатика" англійською мовою, деяких цікавих методичних підходів і прийомів, а також деяких проблем, що можуть виникати при практичному вивченні ІТ-дисциплін студентами ВНЗ, інших важливих предметів при навчанні студентів різних напрямків підготовки.

Для успішного викладання іноземною мовою на кафедрі спочатку повинна бути проведена ретельна попередня робота. Розроблені відповідні програмі лекції та лабораторні заняття, тести, модульні білети та інше. При викладанні бажано ширше використовувати новітні інформаційні технології, електронні презентації, взагалі різноманітні мультимедійні засоби [12]. Треба поступово збирати банк даних не тільки на дисципліни, що викладаються на першому курсі, але й для подальших років навчання англомовних груп.

Agenda for October 22, 2014

Today, we continue to consider the most important lecture of the course. Recall that it is dedicated to the modern application PC software (file **And Lecture 4 part 3 Informatics.doc** in your main directory).

The most important will be:

1. Graphic information processing systems.
2. Database Management Systems.
3. Informational-search engines.
4. Systems of artificial intelligence.
5. Expert systems and special purpose systems.

After that we will continue to learn Microsoft Word (**Laboratory Work 8.doc** file in your main directory). In the report of not less than two pages you should briefly explain what material you have learned. In the practical part you should dial text, given at the end of the lab work and try to translate it into Ukrainian.

Additional materials: **Microsoft Word 2013 Lecture Two.mp4, Microsoft Word 2013 Lab Two.mp4.**

If there are no questions, then we can move on to lecture.

Рис. 1. План роботи на заняття

Як ми бачимо з рис. 1, кожне заняття розпочинається з докладного розгляду тематики завдання на день, репрезентації основних та додаткових матеріалів, з якими треба ознайомитися як на лекції так і на лабораторній роботі. Такий план роботи надається особисто кожному студенту для того, щоб він краще планував як роботу в аудиторії, так і самостійну. Викладач звертає увагу на мультимедійні матеріали, виконання практичної частини роботи, можливі додаткові джерела знань, які бажано засвоїти студенту.

Для полегшення засвоєння матеріалу на перших кроках навчання, лекційний матеріал подається на засоби візуалізації одночасно з доповіддю лектора, при цьому йде, як це загально прийнято паралельний переклад деяких найбільш важливих розділів (рис. 2).

Lecture №4

Application Software. Overview of the main components.

Objective. Familiarize with main types of application software.

Plan

I. Software of modern PCs.

1. Analyze the general provisions on modern PC software.
2. Analyze the main components of modern PC application software.

Лекція №4

Прикладне програмне забезпечення. Загальна характеристика основних складових.

Ціль. Ознайомитися з основними типами прикладного програмного забезпечення.

План

I. Програмне забезпечення сучасних ПК.

1. Проаналізуйте загальні положення про програмне забезпечення сучасного ПК.
2. Проаналізуйте основні складові сучасного прикладного програмного забезпечення ПК.

Рис. 2. Візуалізації лекційного матеріалу

Якщо потрібно, до лекцій додаються додаткові матеріали: електронні видання, презентації (див. рис. 3), ресурси Інтернет, навчальні відеоматеріали. Такі мультимедійні засоби значно полегшують засвоєння матеріалу.

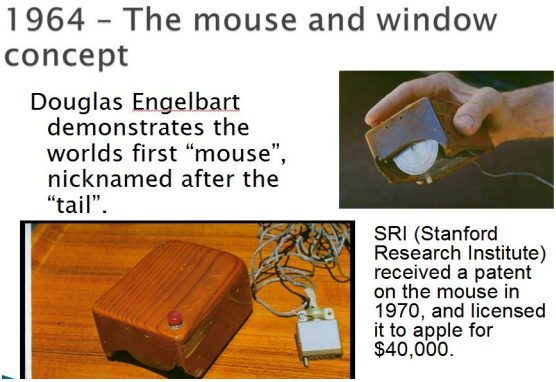

Рис. 3. Використання презентацій

Трохи докладніше про різноманітне навчаюче відео. Є матеріали, які підходять для загального застосування. Наприклад, про історію операційного середовища Windows від корпорації Microsoft.

Є такі, які гарно доповнюють лекційний матеріал, є для лабораторних занять. Так, наприклад, на початку навчання ми плідно використали на лабораторних цикл матеріалів корпорації Microsoft де просто та наочно розглянуті основні моменти роботи в ОС Windows 7 (рис. 4).

Рис. 4. Відео корпорації Microsoft (фрагмент)

Взагалі такі матеріали можливо знайти як на спеціалізованих англомовних сайтах в Інтернет, так і на відомому всім YouTube. Треба тільки переконатися, що до Вас потрапив не контрафактний матеріал.

Звертаємо увагу колег-викладачів на ресурс [13]. Це вільний онлайновий доступ до 2000 курсів МІТ: широкі можливості для університетів в небагатих країнах.

Але не все тут так просто та очевидно. Спроба використати цикл лекцій, який викладається в Массачусетському технологічному інституті не вдала, хоча й визвала не аби яку зацікавленість студентів. Студенти, та навіть, нажаль, деякі викладачі не достатньо розуміли американську мову та не встигали за лектором.

Але не треба припиняти пошуки - численні мультимедійні лекції та лабораторні роботи Mountain Empire Community College, який викладав лектор повільною англійською мовою, стали основою для всього першого семестру. Студенти дуже непогано його розуміли.

Хочу ще раз підкреслити, що при навчанні ми використовуємо тільки відкриті матеріали, не порушуючи авторські права. Зокрема, нам пощастило знайти сайт Free Download IT eBooks [14]. Тут у вільному доступі ми знайшли багато цікавої електронної літератури, яку також намагаємося використовувати.

Крім того, з самого початку викладання, значну увагу ми приділяємо термінології. Багаторічний досвід викладання свідчить, що вивчаючи будь-яку науку, ми спочатку засвоюємо мову науки (основні терміни та поняття), потім поступово переходячи від простого до більш складного, опановуємо вершини науки. Це особливо справедливо відносно сучасних інформаційних технологій, де питання термінології завжди стояли гостро. Розроблено два методичних посібника: англо-український та тлумачний словник найбільш вживаних термінів. Робота в цьому напрямку продовжується.

Ще кілька моментів. Дуже зручно викладати тоді, коли лекція і лабораторне заняття стоять один за одним і дозволяють добре, так би мовити, налаштуватися на англійську хвилю і викладачеві. Це треба враховувати учбовій частині ВНЗ і намагатися, якщо можливо, ставити заняття таким чином.

Безумовно виникає і багато проблем. На початку роботи важко і викладачам і студентам. Потрібен час та мовна практика. Студенти підготовлені по різному. Парадокс полягає в тому, що буває, що у студента була у школі непогана мовна підготовка, а шкільний курс інформатики він засвоїв не кращим чином. Буває і навпаки. Нарешті інша незручність. Матеріал викладається англійською, ліцензійні

операційна система та Microsoft Office "російськомовні". Додаткові незручності додаються коли в різних комп'ютерних аудиторіях ВНЗ стоять різні версії ОС та Office.

І саме головне, про що весь час повинен подумки повторювати викладач: не можна заради викладання англійською мовою, так би мовити, загубити інформатику.

Зараз ми є свідками і учасниками процесу перетворення освіти на основі задоволення вимог, більш динамічних і чутливих до потреб суспільства і ринку праці. Треба намагатися готувати спеціаліста для потреб майбутнього, забезпечити випереджаючу функцію освіти. Тому підготовка майбутніх фахівців, що володіють іноземними мовами, впевнено себе відчувають у використанні сучасних інформаційних технологій є необхідною і актуальною та дозволить їм бути компетентними у своїй професійній галузі.

Література.

1. Tuning Educational Structures in Europe. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www/let.rug.nl/TuningProjekt/index.htm.

2. Сборник основных документов по Болонскому процессу. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.bologna-berlin2003.de/pdf/compendium_of.pdf.

3. Болонский процесс: поиск общности европейских систем высшего образования (проект TUNING) / Под науч. ред. д-ра пед. наук, проф. В.И. Байденко. – М.: Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2006. - 211 с.

4. Смокотин В.М. Европейское многоязычие: от государств-наций к многоязычной и поликультурной Европе / В.М. Смокотин. – Томск: Изд-во Том. ун-та, 2010. – 178 с.

5. Дидактические модели и методы билингвального обучения в вузе: сборник научных статей и материалов Международной научно-методической конференции / отв. ред. Г.Ф. Глебова. – Смоленск: Изд-во СмолГУ, 2011. – 378 с.: ил.

6. Краснова Г. Подводит перевод? Без перехода на англоязычные программы российские вузы потеряют иностранных студентов. [Електронний ресурс] / Краснова Г. – Режим доступу: http://www.poisknews.ru/theme/edu/8812/.

7. Степанова М.М. Методика обучения написанию реферата по специальности (на английском языке) / М.М. Степанова // Английский язык в современном деловом мире: материалы международной научно-практической конференции (г. Астрахань, 17 февраля 2009 г.) – Астрахань, 2009. – С. 56-61.

8. Быкова Н. Обучение в вузе на английском: за и против [Електронний ресурс] / Н. Быкова – Режим доступу: http://www.strf.ru/material.aspx?CatalogId=703.

9. Смирнова Т.В. English for Computer Science Students / Т.В. Смирнова, М.В. Юдельсон – М.: Флинта: Наука, 2006. – 128 с.

10. Лапчик М. П. Методика преподавания информатики: учеб. пособие для студентов / М. П. Лапчик, И. Г. Семакин, Е. К. Хеннер; под общ. ред. М. П. Лапчика – М.: Академия, 2001. – 624 с.

11. Форум конференции «Преподавание и обучение на английском языке: ожидания, проблемы, потребности». [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://teachinglearningseminar. flybb.ru/forum2.html.

12. Мегель Ю.Є. Використання при вивченні ІТ - дисциплін технологій віртуалізації в контексті забезпечення комп'ютерної компетенції майбутніх менеджерів / Ю.Є. Мегель, І.В. Данілко, С.М. Коваленко, І.В. Чалий // Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства: Економічні науки – Харків: ХНТУСГ, 2012. – №125.– С. 13-21.

13. Свободный онлайновый доступ к 2000 курсов MIT: [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.unesco.org/bpi/eng/unescopress/2002/02-fea16e.shtml.

14. Free Download IT eBooks. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://it-ebooks.

ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНИХ СИСТЕМ ПРИ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ

Мегель Ю.Є., д.т.н., професор, Онегіна В.М., д.е.н., професор, Коваленко С.М., к.т.н., доцент, Чалий І.В., к.т.н., доцент, Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

Останнім часом в університетах України, як і в інших країнах Європи, при підготовці майбутніх спеціалістів дуже популярним стає так званий компетентнісний підхід. Він передбачений рекомендаціями Болонської групи і є одним із етапів на шляху реформування системи освіти в Україні. Основна мета цього підходу: забезпечення конкурентоспроможності випускників на ринку праці, формування у студента професійних та соціально-особистісних якостей, які б дозволили йому повністю реалізувати свій інтелектуальний потенціал [1-3].

Європейський проект TUNING дає можливість ввести у дію рекомендації Болонського процесу. За цим проектом, сутність підготовки студентів у ВНЗ - це здобуття під час навчання компетентностей та інших результатів, які визначені перш за все у тісному співробітництві з практикою (професійним світом) [4].

Згідно його положень [5,6] серед 8 ключових компетенцій, якими повинен володіти кожний європеєць, окремими рядками виділяються комп'ютерна компетенція і компетенція підприємництва.

Освітньо-кваліфікаційна характеристика (ОКХ), яка містить вимоги до професійних якостей, знань та умінь бакалавра з економіки підприємства, може передбачати зокрема такі основні напрями професійної діяльності як: організаційно-управлінська, адміністративно-господарська та інформаційно-аналітична. Так виробничі функції, типові завдання діяльності та уміння, якими повинен володіти випускник вищого навчального закладу з кваліфікацією бакалавра та спеціаліста з економіки підприємства, передбачають, наприклад, впровадження раціональні схеми планування та організації, передовий досвід оснащення та обслуговування робочих місць, роботу з фіксованою інформацією, документальне оформлення управлінських рішень та інше. Що стосується фахівців з кваліфікацією магістр з економіки підприємства, то в цьому випадку можуть знадобитися такі уміння як: забезпечення функціонування ефективної мережі корпоративної інформації, у т.ч. інформації з обмеженим доступом, формування інформаційного забезпечення управління організацією, участь у розробці алгоритмів і програм оптимізаційних рішень, ефективне використання можливості автоматизованого робочого місця, розробка достатньої кількості альтернативних варіантів рішень та вибір оптимального на основі інформаційного забезпечення та комп'ютерних технологій.

Причому, бакалавр та спеціаліст з економіки підприємства можуть працювати не тільки на посаді економіста. Його професійні знання та навики дозволяють працювати також на посадах бухгалтера, менеджера, бізнес-аналітика тощо на підприємствах та в установах усіх форм власності та різних масштабів. Його виробничі функції різнопланові, мають тенденцію до доволі частих змін, які породжуються стрімкими економічними змінами у суспільстві.

Треба також пам'ятати, що на якій би посаді не працював цей фахівець, його робочим інструментом є персональний комп'ютер (зараз до нього відносяться різноманітні по конструкції, ступеню мобільності, функціональним характеристикам гаджети), який

повинен бути приєднаний до різноманітних мереж і, перш за все, до Інтернету.

Враховуючи вимоги до випускника, які фактично і встановлює ОКХ, формується і освітньо-професійна програма (ОПП) та навчальний план підготовки по галузі знань – 0305 "Економіка та підприємництво", його нормативна та вибіркова частина, цикли дисциплін гуманітарної, професійної та практичної підготовки.

Комп'ютерна компетенція сучасного фахівця формується починаючи з першого курсу з навчальної дисципліни "Інформатика". Наповнюється протягом усіх років навчання (як шляхом безпосереднього вивчення інших ІТ-дисциплін, так і використання ІТ-технологій при вивченні спеціальних дисциплін за фахом). Остаточно вона закріплюється при виконанні дипломних робіт, де ІТ-технології використовуються комплексно. Сучасний ринок праці передбачає у спеціалістів з економіки наявність достатньо великого обсягу знань з ІТ-технологій та вміння на практиці їх застосовувати. Ця обставина входить у протиріччя з обмеженою кількістю учбового часу, що відводиться на їх вивчення. Тому дуже важливо щоб протягом усіх років навчання в університеті, при вивченні більшості дисциплін професійної та практичної підготовки економіста застосовувалися ІТ-технології, забезпечувалася дійсна наскрізна комп'ютерна підготовка [7].

Критерієм відбору програмних продуктів, якими повинен оволодіти економіст, крім багатьох різноманітних чинників, слід вважати необхідність їх застосування як протягом усіх років навчання в університеті так і в подальшій роботі за фахом. На наш погляд до таких програмних продуктів треба безперечно віднести різноманітні інформаційні системи.

У працях багатьох педагогів приведені детальні розробки процесу підготовки майбутніх фахівців на основі компетентнісного підходу [1,2,6,8-11].

Менше відомо публікацій, які присвячені підготовці майбутніх економістів на основі цього підходу, особливо в контексті застосування сучасних ІТ-технологій [3, 12-14].

Різні інформаційні системи в економіці докладно розглядаються в багатьох роботах різного масштабу [15-21]. Серед них є і роботи (розділи), які присвячені інформаційно-аналітичним системам (ІАС).

Так в підручнику К Балдіна та В. Уткіна зокрема справедливо відмічено, що "простота створення ІАС і високий позитивний ефект від їхнього використання визначили їхнє активне застосування у всіх

сферах професійної (у тому числі й управлінської) діяльності" [22]. А в статті А. Григорової та С. Чорного розглянуто основні вимоги для інформаційно-аналітичної системи на прикладі туристичної фірми, і основні ситуації, для яких необхідно розробляти ІАС [23]:

поліпшити фінансове керування;

поліпшити стратегічне керування організацією;

збільшити ефективність використання економічної й ринкової інформації;

забезпечити контроль на всіх стадіях бізнес-процесу й підвищити рівень внутрішньої організації компанії.

Відмічено, що така система повинна надавати можливість збору й обробки оперативної інформації в режимі реального часу зі зручним інтерфейсом. Статистична й аналітична інформація повинна надаватися відповідно до будь-яких виникаючих запитів із можливістю подальшої деталізації (все це притаманно тій системі, що аналізується в нашій публікації).

Особливості ІАС, як фактично, Web-порталу в мережах інтранет та Інтернет, а також деякі інші її особливості розглянуті в докладній публікації [24].

Робіт, присвячених методиці застосування ІАС в навчанні студентів-економістів ВНЗ набагато менше і в них розглянуті лише окремі питання.

Метою статті є обґрунтування доцільності та розкриття особливості використання сучасних інформаційно-аналітичних систем в процесі вивченні як безпосередньо ІТ-дисциплін так і інших предметів при підготовці студентів напрямку 0305 "Економіка та підприємництво".

Інформаційно-аналітична система (ІАС) — це комп'ютерна система, яка дозволяє отримувати інформацію, створювати її, та здійснювати її обробку та аналіз [25].

Завданнями ІАС є ефективне зберігання, обробка та аналіз даних. Технологічна платформа ІАС дозволяє підприємству (організації) здійснювати інтеграцію та координацію його бізнес-процесів.

Розглянемо спочатку можливості застосування ІАС при вивченні ІТ-дисциплін, якими студент оволодіває протягом навчання в університеті.

Перш за все це базова дисципліна "Інформатика". В рамках цієї дисципліни відбувається знайомство студента з ІТ рівня вищої освіти.

Створення нових ІТ і впровадження їх у професійну діяльність є одним з основних завдань інформатики. Саме тому в якості предмета інформатики доцільно розглядати ІТ, що визначають раціональні способи розробки й застосування інформаційних систем. Кожна ІАС забезпечує реалізацію деякої ІТ переробки інформації в процесі професійної діяльності [22]. Як приклад пропонується розглянути ІАС "Аграрний центр. Комунікація" (АЦК) [26]. Ця система пропонує зручний набір інструментів для управління процесами торгово-закупівельної діяльності, для збору інформації про стан ринків, для комунікації з цільовою аудиторією та інші. На наш погляд, це одна з найбільш вдалих ІАС завдяки таким її якостям, як простота у використанні, всебічний системний підхід, наявність як версії, для персональних комп'ютерів з операційною системою Windows XP, 7, Vista, 8 так і онлайн-ресурсу (рис. 1). Найближчим часом буде запущено версію для планшетів (для сучасної молоді зараз Internet це перш за все Internet через мобільні гаджети).

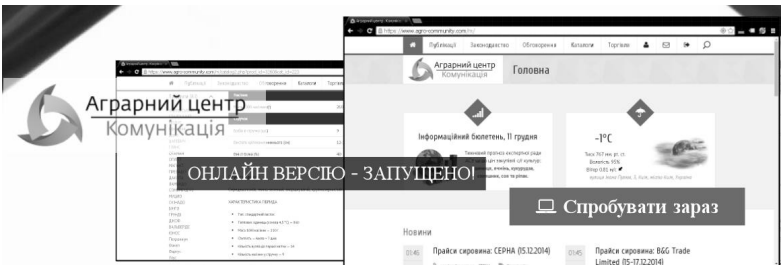

Рис. 1. Можливість використання онлайн-версії АЦК

Матеріали відео-презентацій, навчальні матеріали (відео-інструкції) стануть у нагоді при освоєнні мультимедійних можливостей ПК. При вивченні табличного процесора MS Excel, розділу баз даних MS Access, а також дисципліни "Оптимізаційні методи та моделі" для деяких складних задач стануть у нагоді аналітичні і статистичні данні, які студент може отримати за допомогою АЦК.

Ще більш корисними і необхідними можливості АЦК будуть при розгляді багатьох тем дисципліни "Комп'ютерні мережі, телекомунікації та інформаційна безпека". Вона допоможе забезпечити такі практичні вміння студента, як робота з основними програмними продуктами в комп'ютерних мережах, з основними ресурсами мережі Internet, пошук в мережі Internet необхідної

інформації і правильне її використання. Відмітимо, наприклад, дизайнерські "здобутки" АЦК, які студент може комплексно використовувати при виконанні самостійної роботи (ІНДЗ) зі створення особистого сайту [27].

Для дисциплін "Інформаційні системи і технології на підприємстві" (бакалавр), "Організація інформаційних систем" (спеціаліст, магістр) сучасна інформаційно-аналітична система взагалі є основним практичним інструментом роботи. Ми розробляємо цикл лабораторних робіт, які дозволять студентам навчитися впроваджувати інформаційні системи в процеси управління і діяльності підприємства, забезпечувати застосування автоматизованих інформаційних технологій на підприємствах, взагалі комплексно працювати з сучасними комп'ютерними системами. За допомогою системи АЦК студент краще та швидше засвоює основні поняття і роль інформаційних систем та технологій в управлінні підприємствами, сучасні підходи до розроблення і впровадження інформаційних систем, засоби створення і забезпечення автоматизованих інформаційних технологій на підприємствах, комп'ютерні системи підтримки прийняття рішень та їх використання.

Тепер коротко про те, як система на кшталт АЦК, може допомогти забезпеченню і розвитку у студента професійних компетенцій. При викладенні цього питання автори вимушені йти не шляхом розгляду окремих дисциплін (за браком місця), а шляхом аналізу основних можливостей і складових АЦК.

Але спершу відмітимо зручну можливість для студента ознайомитися на початку роботи з характеристиками системи та з'ясувати як отримати від неї максимальну користь (рис. 2).

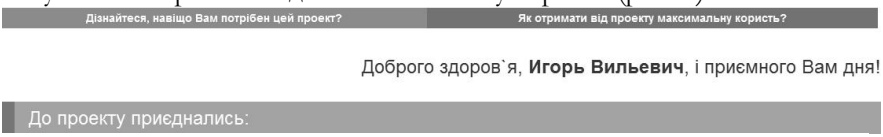

Рис. 2. Фрагмент стартової сторінки АЦК

Всього система АЦК має на сьогодні 8 основних і декілька додаткових інструментів для роботи. Ми розглянемо основні і найбільш цікаві [26].

Модуль "Новини" (рис. 3). Акумулює новини з різних інформаційних ресурсів учасників аграрного бізнесу. Сюди відносяться різні ЗМІ, державні ресурси, ресурси постачальників, ресурси громадських організацій, вузькоспеціалізовані ресурси і т.п.

Всі новини розбиваються за рубриками та категоріями (16 категорій на момент написання статті), що дозволяє максимально швидко і просто знаходити потрібну інформацію. Кожен учасник аграрного бізнесу може висловити свої коментарі щодо будь-якої події. Усі коментарі поширюються через програму всім учасникам, що створює можливість для конструктивного діалогу [26].

Методи використання:

- збір актуальної інформації про події аграрного ринку;
- інформування учасників аграрного ринку про новини Вашої компанії.

Переваги використання:

- скорочення часу на відстеження подій аграрного ринку;
- робота зі структурованими і відсортованими за категоріями наборами існуючих публікацій;
- широке покриття джерел інформації;
- скорочення часу на технічну складову (пошук, очікування завантаження сайтів);
- доступний канал для систематичного донесення інформації про події, досягнення та анонси Вашої компанії;
- загальне підвищення якісного результату роботи збору інформації за рахунок накопичення всіх новин в одному місці.

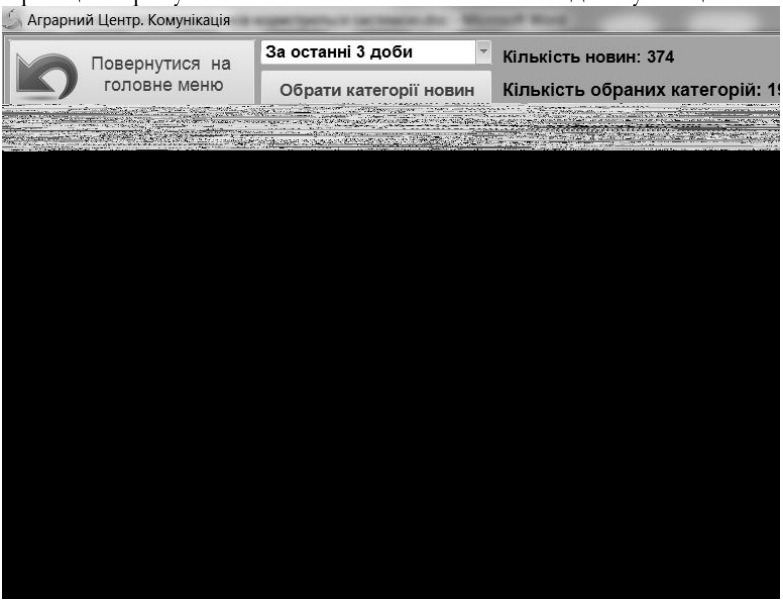

Рис 3. Фрагмент модулю "Новини" АЦК

Модуль "Аналітика" [26] (рис. 4). Модуль аналітики складається з трьох частин:

- Акумуляція готових аналітичних матеріалів з відкритих джерел (знаходиться в готовому, робочому стані);
- Цінові звіти про торги по всіх категоріях товарів і послуг які сформовані на основі статистичних даних торгово-закупівельного модуля (знаходиться в стадії тестування);
- Аналітика ринків в реальному часі (знаходиться в стадії розробки).

Перша частина модуля формується на основі модуля дайджесту новин. У неї входять закупівельні ціни основних агрохолдингів, тенденції біржових котирувань, основні міжнародні звіти та важливі події, які впливають на стан ринків.

Друга частина модуля формується на основі статистики торгово-закупівельного модуля. Так як всі товари суворо ідентифіковані, то модуль може відображати унікальні цінові звіти по абсолютно всіх товарах, що присутні на ринку. Більше того, цінові звіти містять інформацію з прив'язкою до регіонів і кредитних форм, і виводяться у вигляді мінімальної і максимальної ціни. Всі дані носять виключно статистичний характер і не розкривають комерційну інформацію компаній.

Третя частина модуля аналітики являє собою таблицю, що відображає фактори підвищення і зниження ціни по кожному ринку окремо. Таблиця оновлюється в реальному часі і дозволяє робити прогнози зміни цін ринків, ґрунтуючись виключно на фактах, а не на суб'єктивних припущеннях. Модуль дозволяє вести журнал подій, який можна використовувати для виявлення закономірностей руху цін.

Таблиця 1. Рівень цін на пшеницю в Україні та в світі

Умови поставки	Одиниці виміру	25.02.2015	04.03.2015	+/- до нижньої і верхньої межі ціни станом на 25.02.2015
Україна (EXW елеватор)				
2 клас	грн./т	4600-5000	4300-4900	(-300) – (-100)
фуражна	грн./т	4500-4700	4100-4600	(-400) – (-100)
Україна (CPT порти Чорного моря)				
2 клас	грн./т	4800-5200	4500-5000	(-300) – (-200)
фуражна	грн./т	4600-4900	4300-4700	(-300) – (-200)
Україна (FOB порти Чорного моря)				
2 клас	$/т	230-235 (бер)	228-229 (бер/квіт)	(-2) – (-6)
3 клас	$/т	225-227 (бер)	219-220 (бер/квіт)	(-6) – (-7)
фуражна	$/т	208-210 (бер)	198-205 (бер/квіт)	(-10) – (-5)
Ф`ючерсний контракт CBOT на пшеницю м`яку червону озиму, США	$/т	185(трав)	185,9 (трав)	+0,9

Рис. 4. Фрагмент матеріалів з модулю "Аналітика" АЦК

Методи використання:

- збір та аналіз актуальної інформації про стан і перспективи аграрних ринків;
- порівняння цін Вашого підприємства з загальнонаціональними цінами.

Переваги використання:

- єдина у своєму роді система дозволяє формувати цінові звіти по всіх категоріях товарів аграрних ринків;
- скорочення часу на відстеження стану та перспектив аграрних ринків;
- широке покриття джерел інформації;
- скорочення часу на технічну складову (пошук, очікування завантаження сайтів);
- загальне підвищення якісного результату роботи збору інформації.

Серед інших модулів системи звернемо увагу на модулі "Комунікація", "Керування торгівлею", "Законодавство" і особливо "База знань" [26].

У цьому модулі містяться каталоги:

- сільгоспвиробників;
- постачальників техніки і послуг;
- переробників сільськогосподарської продукції;
- агротрейдерів;
- пестицидів;
- сільськогосподарської техніки;
- посівного матеріалу.

Всі каталоги зрештою стануть вичерпними. Ця мета є пріоритетною і принциповою. Також каталоги пов'язані між собою, що дозволяє швидко шукати компанії пов'язані з товарами і навпаки.

У каталогах продуктів містяться інформація про результати їх практичного застосування, вказуються їх переваги і недоліки. Будь-який учасник проекту може залишити незалежний, але персоналізований відгук, що дозволяє формувати об'єктивний імідж продукту. Завдяки цьому, компанія, яка тільки планує використовувати новий продукт, може отримати об'єктивну рецензію, що скоротить час прийняття остаточного рішення і збільшить шанс укладання угоди.

Напрями використання АЦК:

- інформування потенційних клієнтів про продукти та послуги;
- докладне роз'яснення конкурентних переваг;

- пошук партнерів;
- пошук продуктів і послуг;
- пошук об'єктивної рецензії на продукт;
- пошук досвіду практичного застосування.

Переваги використання:

- всі каталоги завжди під рукою;
- регулярне і необмежене донесення інформації по всьому асортименту продуктів і послуг компанії;
- формування репутації продуктів, послуг і компаній;
- зручна навігація, що дозволяє швидко знаходити бажане;
- швидке редагування і доповнення нової інформації про продукти.

Також у нас час важливо, що для навчальних закладів, державних установ і некомерційних організацій використання програми є абсолютно безкоштовним. При чому кількість користувачів некомерційної ліцензії до 10, дозволяє встановити в комп'ютерному класі достатньо робочих місць с АЦК.

Підготовка майбутніх фахівців-економістів потребує опанування ними способів та напрямів використання сучасних інформаційно-аналітичних систем. Такі системи є зручною формою систематизації, актуалізації інформації, та є важливим практичним інструментом щоденної роботи економістів у сучасній інформаційній та глобальній економіці. Використання ІАС виступає невід'ємною складовою їх компетентностей у професійній галузі.

Література.

1. Щодо нормативно-методичного забезпечення розроблення галузевих стандартів вищої освіти: Лист Міністерства освіти і науки України від 31.07.2008 р. N 1/9-484. Головам робочих груп МОН України з розроблення галузевих стандартів вищої освіти та головам науково-методичних комісій МОН України. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.uazakon.com/documents/date_cp/pg_gbgast/index.htm.

2. Тенденции в реформировании высшего образования, развитии стандартизации и образовательных стандартов высшей школы в странах СНГ: Монографический сборник научных статей - М.: Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2007 - 232 с.

3. Використання при вивченні ІТ- дисциплін технологій віртуалізації в контексті забезпечення комп'ютерної компетенції майбутніх менеджерів / Мегель Ю.Є., Данілко І.В., Коваленко С.М., Чалий І.В. // Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства: Економічні науки. Вип. 125. - Харків: ХНТУСГ, 2012. – с.13-21.

4.. GIP FIPAG. Ноябрь 2011 (док. B11-1) Проект Tuning [Електронний ресурс] / Пюжен Жан – Режим доступу: http://www.kspu.ru/upload/documents/2013/03/21/01ebf6404ad0bcb0ceca2b2edc2f060b/prezentatsiya-proekt-tuning.pdf.

5. Tuning Educational Structures in Europe. [Електронний ресурс] – Режим доступу:. http://www.unideusto.org/tuningeu/.

6. Болонский процесс: поиск общности европейских систем высшего образования (проект TUNING) / Под науч. ред. д-ра пед. наук, проф. В.И. Байденко. - М.: Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2006. - 211 с.

7. Сучасні вимоги до інформаційно-комп'ютерної підготовки фахівців сільськогосподарської галузі / Лютинський В.Л., Мегель Ю.Є., Тіщенко Л.М., Чалий І.В. // Новий колегіум. -2006. №4(35). - С. 29-31.

8. Головань М.С. Компетенція і комкомпетентність: досвід теорії, теорія досвіду.[Електронний ресурс] / М.С. Головань – Режим доступу : . http://dspace.uabs.edu.ua/bitstream/123456789/111/1/Holovan_3.pdf

9. Мойсеюк Н. Педагогіка. - [Електронний ресурс] / Н. Мойсеюк. - Режим доступу : http://pidruchniki.ws/16930803/pedagogika/kompetentsiya_sut_struktura_osnovni_vidi.

10. Демченко О. Реалізація основних підходів, методів та форм організації самостійної роботи у сучасній педагогічній практиці /О. Демченко// Рідна школа. – 2006. – № 7. – С. 19 – 21.

11. Зимняя И.А. Ключевые компетенции – новая парадигма результата современного образования. - [Электронный ресурс] / И.А. Зимняя. – Интернет-журнал "Эйдос". - 2006. - 5 мая. http://www.eidos.ru/journal/2006/0505.htm.

12. Кустовська І.М. Формування професійно значущих умінь та навичок як основна складова процесу підготовки майбутніх економістів. [Електронний ресурс] І.М. Кустовська.- Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/peddysk/2008_03/kustovska.pdf

13. Хоцкіна С. Проблема формування комунікативної компетентності майбутніх викладачів економіки у процесі фахової та педагогічної підготовки. [Електронний ресурс]. - /С. Хоцкіна. – Режим доступу: http://oldconf.neasmo.org.ua/node/778

14. Костриченко В. Формування компетенції фахівця з економіки підприємства на основі обґрунтування господарських рішень / В. Костриченко // Нова педагогічна думка . - 2013. - № 1.1. - С. 268. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Npd_2013_1_70.pdf

15. Коваленко А.Є. Розподілені інформаційні системи: навч. посіб. / А.Є.Коваленко .-К.: НТУУ «КПІ», 2008.-244 с.

16. Основи інформаційних систем: Навч. посібник. / В.Ф. Ситник, Т.А. Писаревська, Н.В. Єрьоміна, О.С. Краєва – К.: КНЕУ, 2005. – 420 с.

17. Гужва В.М. Інформаційні системи і технології на підприємствах: Навчальний посібник. / В.М. Гужва. – К.: КНЕУ, 2001. – 400 с.

18. Інформаційні системи і технології в економіці: Навчальний посібник/ В.С.Пономаренко, Р.К.Бутова, І.В.Журавльова, Г.Н.Назарова; За ред. Пономаренко В.С.- К.: Академія, 2002.- 544с.- (Альма-матер).

19. Джексон П. Введение в экспертные системы / П. Джексон. – М., С.-П., К.: Издательский дом «Вильямс», 2001.

20. Автоматизированные информационные технологии в экономике / Под ред. Г.А. Титоренко. – М: Компьютер. ЮНИТИ. 2006. – 400с.

21. Михальчик С.О. Інформаційні системи і технології підприємства. Лабораторні роботи та методичні вказівки до їх виконання для студентів спеціальності «Економіка підприємства» / С.О. Михальчик. – Хмельницький: ХНУ, 2007.

22. Балдин К.В. Информационные системы в экономике: Учебник / К.В. Балдин, В. Уткин. — 5-е изд. — М.: Издательско-торговая корпорация «Дашков и К⁰», 2008. — 395 с.

23. Григорова А.А. Формирование современной информационно-аналитической системы для поддержки принятия решений / А.А. Григорова, С. Г. Чёрный // ААЭКС. – 2003. - № 2(12).

24. Волков И. Архитектура современной информационно-аналитической системы / И. Волков, И. Галахов // Директор. - 2002. - №3.

25. http://uk.wikipedia.org

26. https://www.agro-community.com/

27. Особистий сайт студента – як центр крізної та комплексної підготовки майбутнього фахівця / Мегель Ю.Є., Коваленко С.М., Данілко І.В., Чалий І.В. // Матеріали XXI міжнародної науково-практичної конференції «Інформаційні технології: наука, техніка, технологія, освіта, здоров'я (МістоCAD-2013). - Харьков: НТУ «Харківський політехнічний інститут», 2013.

КОМБІНАТОРНІ ЗАДАЧІ ПЛАНУВАННЯ СІВОЗМІН

Путятін В.П., д.т.н., професор, Чалий І.В., к.т.н., доцент, Коваленко С.М., к.т.н., доцент, Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

Однією з основних агротехнічних задач, що має комбінаторну природу і, відповідно, потребує застосування комбінаторних методів їх розв'язання, являється задача планування сівозмін з урахуванням культур-попередників.

Математичну модель даної оптимізаційної задачі можна розглядати як окремий випадок загальної оптимізаційної задачі, що описана в [1,2]. В цьому випадку модель буде мати вигляд:

$$Q(\pi^*) = \max_{\pi \in \Pi \subset \Pi} Q(\pi, f^*),$$

$$\pi^* = \arg \max_{\pi \in \Pi \subset \Pi} Q(\pi, f^*),$$

де Π^* – підмножина комбінаторної множини перестановок, елементи якого задовольняють системі обмежень;

π – елемент комбінаторної множини перестановок;

π^* – оптимальний (найкращий у будь-якому сенсі) елемент комбінаторної множини;

$Q(\pi^*)$ – значення критерію оптимальності;

$f^* = (f_1^*, f_2^*, f_3^*, f_4^*)$ – значення природно-кліматичних та погодних параметрів, що мають прогнозний (ймовірнісний) характер.

Рішення задачі, отримане після реалізації даної математичної моделі, буде представлене кортежем $< \pi^*, Q(\pi^*), f^* >$.

В загальному випадку розв'язання такої задачі можна розбити на декілька послідовних етапів: 1) генерування елементів комбінаторної множини, що відповідає оптимізаційній моделі; 2) оцінка розмірності задачі, що розв'язується, тобто визначення кількості елементів комбінаторної множини; 3) визначення методу оптимізації (повний перебір або пошукова оптимізація); 4) селекція (відбір) елементів комбінаторної множини, що задовольняють заданій системі обмежень; 5) формування області допустимих рішень; 6) пошук локального екстремуму; 7) спрямований перебір локальних екстремумів; 8) визначення рекордного значення функції мети та/або близьких до нього значень, що необхідні експерту для підтримки прийняття остаточного рішення.

Безумовно, вибір методу оптимізації визначається, насамперед, числом елементів комбінаторної множини та виглядом обмежень і функції мети. Для достатньо невеликої кількості елементів комбінаторної множини можливо застосування методу повного перебору. Для великої кількості елементів необхідно застосовувати пошукові методи оптимізації. При цьому визначення понять «великої» та «невеликої» кількості елементів комбінаторної множини залежить від застосовуваними обчислювальними засобами.

Безумовно, саме повний перебір та аналіз комбінаторних сполучень гарантує отримання глобального екстремуму. Існує велика кількість алгоритмів для формування повної множини комбінаторних

сполучень, що являє собою перший етап реалізації математичної моделі. Ці алгоритми досить широко представлені в літературі [3,4].

Однак, необхідно зауважити, що задачі комбінаторної оптимізації завжди мають велику розмірність. Крім того, незначне зростання кількості елементів в множинах, що формують комбінаторні сполучення (для задачі, що розглядається, це – кількість сільськогосподарських культур та полів, на яких ці культури можуть бути розміщено) призводить до експоненціального зростання числа комбінаторних сполучень. Таке «прокляття розмірності» в свою чергу призводить до стрімкого зростання часових витрат.

Було проведено дослідження максимальної розмірності, при якій існує можливість отримати рішення поставленої задачі методом повного перебору та отримання глобального екстремуму. Для цього було розроблено пакет прикладних програм в вільному середовищі розробки програмного забезпечення Lazarus, яке було протестоване на комп'ютерах різної конфігурації.

Після тестування пакету програм було зроблено висновки про те, що для розв'язання задач оптимізації перестановок методом повного перебору на сучасних персональних комп'ютерах, число елементів комбінаторних сполучень повинно бути не більше 13! (для визначеності було розглянуто задачу де кількість полів дорівнює кількості культур і дорівнює k). Часові витрати при цьому складають близько 7 годин. Для числа полів та культур k>13 рекомендується застосування пошукових методів комбінаторної оптимізації при використанні персональних комп'ютерів.

Було проведене оцінку розмірності задачі, для якої може бути проведена оптимізація повним перебором за допомогою розрахунків на найпотужнішому суперкомп'ютері України СКІТ-4, що створено в Інституті кібернетики імені Глушкова. Даний суперкомп'ютер виконує $18 \cdot 10^{12}$ операцій в секунду. Якщо припустити, що один елемент комбінаторної множини допустимих рішень генерується за одну операцію, то для кількості k=20 культур і полів метод повного перебору буде виконуватись приблизно 37 годин. Однак слід зауважити, що реальні витрати часу будуть, безперечно, набагато більші. Тому навіть при використанні потужних обчислювальних систем задача, з кількістю вхідних параметрів k>19 може бути розв'язана тільки з використанням пошукових методів.

Література.

1. Коваленко С.Н. Задачи комбинаторной оптимизации агроэкосистемы севообороты – технологии – машины – экология / С.Н.

Коваленко // Восточно-европейский журнал передовых технологий. – 2007. – № 4/5(28). – С. 20–24.

2. Путятин В. П. Модели задач комбинаторной оптимизации для поддержки принятия решений в аграрно-промышленном комплексе/В.П. Путятин, С.Н. Коваленко // Системи обробки інформації. – 2007. – №. 2. – С. 71-75.

3. Стоян Ю. Г. Оптимизация технических систем с источниками физических полей / Ю.Г. Стоян, В.П. Путятин. – К.: Наук. думка, 1988. – 192 с.

4. Математичні моделі функціонування економіко-виробничих і технічних систем та методи їх дослідження / [Ю.Є. Мегель, А.П. Руденко, С.М. Коваленко, І.В. Данілко]. – Харків: «Міськдрук», 2013. – 389 с.

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ КРИЗОВОГО ТА ПОСТКРИЗОВОГО РОЗВИТКУ

Бабіна Н.О.,
Київський національний університет технологій та дизайну

В сучасних умовах господарювання однією з важливих проблем стає розробка механізму економічної безпеки підприємств та інструментів управління останньою. Економічна безпека підприємства розуміється як стан його функціонування в умовах заздалегідь запланованого розвитку, у відповідності до чого реалізуються задекларовані місія, цілі і завдання.

В умовах фінансово-економічної кризи, що обумовлена низкою зовнішніх та внутрішніх чинників, українські підприємства зазнають значних втрат, пов'язаних зі стрімким падінням попиту на виготовлені продукти або послуги, відтоком капіталу, подорожчанням кредитного ресурсу, нестабільністю макроекономічного середовища, зростанням кримінальних зазіхань на економічні процеси та ін.

В цих умовах з'являються нові проблеми, які необхідно вирішувати сучасними методами та інструментами. Насамперед виникає доцільність вжиття заходів мінімізації ризиків, які каталізують загострення стану економічної безпеки підприємств. Серед цих ризиків: загострення конкуренції за доступ до ресурсів (сировинних, фінансових, інтелектуальних); штучне обмеження можливостей виходу на фінансові ринки; відновлення проблеми рейдерства; стрімкі (непередбачувані) зміни ринкового середовища; поширення

комп'ютерної злочинності; ускладнення фінансових інструментів та процедур; сучасні наслідки економічної глобалізації тощо. Звідси, дослідження управління економічною безпекою підприємства в умовах кризового та посткризового розвитку є актуальним і представляє значний інтерес для науки і практики.

Економічна безпека підприємства визначається стабільним станом функціонування, у відповідності до якого забезпечується досягнення мети його діяльності, зміцнення фінансової стійкості і платоспроможності, при цьому продукція є конкурентоспроможною, ефективно використовуються ресурси, інтелектуальний та кадровий потенціал, створено ефективну систему протидії зовнішнім і внутрішнім загрозам, налагоджено механізм убезпечення комерційної таємниці та інформації, безпеки персоналу, майна і капіталу.

Одна з провідних ролей в забезпеченні належного рівня економічної безпеки підприємства належить ресурсам (матеріальним і нематеріальним), які мають різний ступінь доступності і мобільності. Рівень ризиків для економічної безпеки підприємства залежить від розміщення ресурсних джерел, інформації про їхню якість і продуктивність тощо.

Розвиток інституціонального середовища через створення ефективних інститутів регулювання та інститутів ринкової інфраструктури (інформаційно-обслуговуючої, грошово-кредитної та торгово-посередницького сегменту) сприятиме підвищенню рівня економічної безпеки країни, регіону, суб'єкта підприємницької діяльності (підприємства).

Головною метою функціонування системи економічної безпеки підприємства є захищеність життєвого простору підприємства від дестабілізуючих факторів та внутрішніх і зовнішніх загроз, без нейтралізації яких відбувається зниження фінансово-економічних й організаційно-функціональних показників діяльності підприємства.

Ефективне функціонування комплексної системи економічної безпеки можливе лише за умови гармонізації взаємин між її елементами: об'єктом - стабільним економічним станом підприємства в поточному та майбутніх періодах, який забезпечується усіма його ресурсами; суб'єктами (внутрішніми і зовнішніми), які безпосередньо забезпечують економічну безпеку підприємства; адекватним механізмом забезпечення безпеки та відповідними діями співробітників із забезпечення економічної безпеки.

В умовах розвитку транзитивної економіки України взаємодія підприємств із зовнішнім середовищем відбувається в умовах

недостатньо розвиненої ринкової інфраструктури, правової неоднозначності, різких фінансових коливань, високої степені невизначеності. Це істотно підвищує ступень загроз економічній безпеці підприємств, ефективна підтримка якої можлива тільки в разі використання спеціальних механізмів.

В сучасній науковій літературі механізм забезпечення економічної безпеки підприємства розглядається як сукупність управлінських, економічних, організаційних, правових і мотиваційних способів гармонізації інтересів підприємства з інтересами суб'єктів зовнішнього середовища, за допомогою чого, з урахуванням особливостей діяльності підприємства, забезпечується одержання прибутку, величина якого достатня для перебування підприємства в економічній безпеці.

Ефективне функціонування механізму забезпечення економічної безпеки підприємства передбачає існування адекватної системи, що: розпізнає загрози, передбачає їх наслідки, визначає методи локалізації небезпек, подає попередження до системи управління, де приймаються оперативні рішення щодо усунення загроз і/чи коригування стратегічних цілей підприємства.

Враховуючи варіативність розвитку підприємства, механізм забезпечення економічної безпеки підприємства в посткризовий період має бути готовим реалізуватися у визначеному варіанті двох груп стратегій: статичних стратегій, сутністю яких є ідентифікації рівня загроз і їх локалізації або усунення; активних стратегій, що базуються на розширенні життєвого простору підприємства та передбачають перманентне виникнення загроз і миттєву реакцію щодо їх нейтралізації.

Безпечне функціонування економічного суб'єкта визначається достатньою кількістю ресурсів, оптимальною організаційною структурою, адекватністю цілей, захистом від зовнішніх і внутрішніх загроз, дотриманням правил гри в економіко-правовому полі. Забезпечення високого рівня економічної безпеки досягається також і за рахунок зниження ризиків у всіх функціональних сферах діяльності підприємства.

Про загрозу економічній безпеці можна говорити, якщо підприємство вичерпало адаптаційний потенціал пристосування до зростаючої нестабільності зовнішнього середовища у межах сталої місії. Практичним відображенням такої ситуації є істотне погіршення фінансового стану підприємства, зниження рівня конкурентоздатності його продукції, втрата ділової репутації. Підприємство, як будь-яка

система, має граничні можливості адаптації до зовнішніх і внутрішніх умов, що постійно трансформуються. Граничні можливості адаптації зумовлюють потребу в коригуванні стратегічної цілі, переорієнтації напрямів господарювання, технічній, технологічній та організаційній модернізації підприємства, оновленні/підвищенні рівня кваліфікації персоналу.

Менеджмент більшості українських підприємств, у тому числі і великих, не використовує сучасні підходи управління економічною безпекою. Нестійкість економічного розвитку та невизначеність на зовнішніх ринках формують ризики стабілізації макроекономічного становища. Відтак, макроекономічне середовище в цілому можна оцінити як несприятливе для підприємств і як таке, що каталізує низку ризиків, що негативно впливають на рівень їх економічної безпеки.

В українській економіці зберігаються «розриви» у строках та обсягах фінансування інвестиційного та споживчого попиту, що підсилюють диспропорції між сукупним попитом і пропозицією. Зберігається загрозливо висока залежність українських підприємств від зовнішньої кон'юнктури; існує суперечність між потребою використання зовнішніх фінансових ресурсів для відновлення достатніх темпів зростання та необхідністю зменшення фінансової залежності, яка «нівелює» ключові інструменти прискорення економічного зростання.

Основними ризиками і викликами, які негативно впливають на рівень економічної безпеки промислових підприємств в Україні є: дефіцит оптимальних (за вартістю і термінами) ресурсів, що знаходяться у розпорядженні менеджменту підприємств; висока вартість, і як наслідок – неприйнятність, банківських кредитів; висока збитковість, недостатня прибутковість більшості підприємств, що обмежує їхні можливості до самофінансування інвестиційних проектів; збереження сировинної моделі експортного виробництва, що обумовлює нестійкість промисловості як основної рушійної сили економічного зростання в Україні; низька привабливість інвестиційного клімату, значні ризики та несприятливість інвестиційного середовища.

СУТНІСТЬ ТА СКЛАДОВІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Василішин С.І., к.е.н., старший викладач,
Харківський національний аграрний університет
імені В.В. Докучаєва

Адаптація підприємств до умов ринкового середовища, нестабільність зовнішнього середовища та поглиблення внутрішніх загроз призводять до зниження рівня економічної безпеки сільськогосподарських підприємств, від рівня якої залежать їх кінцеві результати господарювання, фінансовий стан та конкурентоспроможність.

Реалії ринкової економіки вимагають принципово нових підходів до формування та підвищення ефективності функціонування вітчизняних сільськогосподарських підприємств, що актуалізує наукові дослідження з означених питань.

Проблематика економічної безпеки знайшла своє відображення у численних працях вітчизняних науковців, серед яких О.М. Бандурка, А.С. Полянська, Г.В. Козаченко, М.В. Фоміна, Т.М. Гордієнко, В.В. Третяк, В. Крутов, Є. Бобров, В.О. Ткач та багатьох інших. Ці вчені внесли значний вклад в розвиток понятійно-категоріального апарату, класифікації загроз, складників та компонентів економічної безпеки господарюючих суб`єктів та надали рекомендації щодо її зміцнення в умовах нестабільної економіки.

Проте, питання теоретичної сутності та складників економічної безпеки сільськогосподарських підприємств вивчені не достатньо глибоко, та потребують подальшого дослідження, що і зумовило вибір теми дослідження.

На думку професора В. Крутова, сталий розвиток економіки держави прямо залежить від поліпшення інвестиційного клімату, створення гарантованих умов для захисту прав власника й інвестора, підвищення корпоративної безпеки. Саме у сфері корпоративної безпеки підприємництва склалася важка та непрогнозована ситуація [1].

Із вказаною думкою вченого можна цілком погодитись, оскільки безпека ведення бізнесу (комерційна безпека) передусім є запорукою збереження національної безпеки країни, безпеки її економіки. В той же час, сільськогосподарське виробництво, його місце у розвитку суспільства є запорукою та гарантом продовольчої безпеки, без якої

неможливо забезпечити населення життєво необхідними продуктами харчування.

Саме поняття економічної безпеки, яке в рамках окремої науки дістало назву «екосестейт» (від англ. economic security of stste), покликане займатися визначенням загроз економіці, їх джерел, потужності та спрямованості, з`ясуванням їх сутності, розробці заходів їх нівелювання [2].

У країнах Західної Європи концепція економічної безпеки формувалась на базі усвідомлення поняття «безпека», яке з'явилось наприкінці XII століття і трактувалось як стан відсутності або нейтралізації загроз, небезпеки, а також створення умов та соціальних інститутів, що його забезпечують [3].

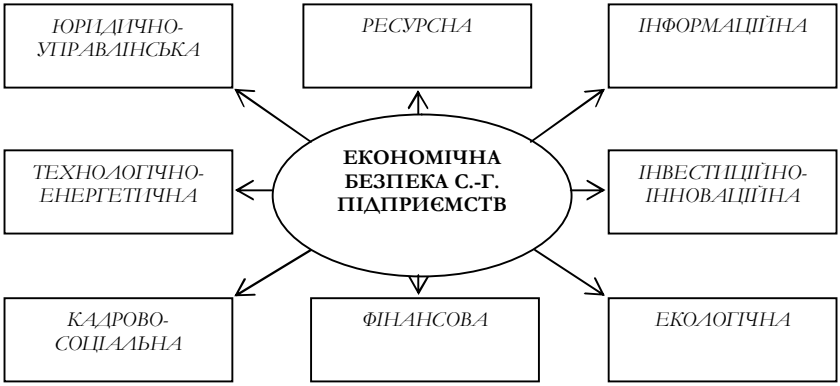

Рис. 1. Складові економічної безпеки с.-г. підприємств
Джерело: власна розробка.

Зазначимо, що принципово трактування економічної безпеки залежить із позицій її функціонування – статичної чи динамічної, зовнішньої чи внутрішньої, на рівні країни чи підприємства.

На сьогодні досить багато різних думок щодо складників економічної безпеки. Враховуючи специфіку сільськогосподарського виробництва, пропонуємо наступні її компоненти (рис. 1).

Також варто пам`ятати, що формування регіональної системи економічної безпеки передбачає врахування специфічних ознак економічного розвитку регіону. Результати дослідження основних

параметрів соціально-економічного розвитку регіонів України, проведені В.О. Ткач, показали значний рівень їх диференціації [4].

Отже, під економічною безпекою сільськогосподарських підприємств варто розуміти сукупність інструментів нівелювання загроз внутрішнього та зовнішнього середовища з метою отримання максимального прибутку та мінімізації фінансових ризиків. При цьому, серед об`єктів економічної безпеки, що вимагають захисту, ми виокремлюємо юридично-управлінську, ресурсну, інформаційну, технологічно-енергетичну, інвестиційно-інноваційну, кадрово-соціальну, фінансову та екологічну складові.

Література.

1. Крутов В. Безпека підприємництва як невід`ємна складова економічного розвитку країни / В. Крутов // Підприємництво, господарство і право. – 2012. – № 12. – С.147-149.

2. Куркін М.В. Контроль та захист економічної безпеки діяльності підприємств: навч. посібн. / М.В. Куркін, В.Д. Понікаров, Д.В. Назаренко // Х.: ФОП Павленко О.Г., ВД «ІНЖЕК», 2010. – 300 с.

3. Основи економічної безпеки: [підручник] / О.М. Бандурка, В.Є. Духов, К.Я. Петрова, М. Черняков. – Х.: Вид-во Нац.ун-ту внутр. справ, 2003. – 236 с.

4. Ткач В.О. Система економічної безпеки регіону: аналіз та перспективи / В.О. Ткач // Вісник Дніпропетровського державного аграрного університету. – 2011. – № 2. – С. 165-168.

МАТЕРІАЛЬНА ДОПОМОГА: ВИДИ, ПІДСТАВИ ДЛЯ ВИПЛАТИ ТА ОПОДАТКУВАННЯ

Грибовська Ю.М., к.е.н.,
Полтавська державна аграрна академія

Відповідно до ст. 9 Кодексу законів про працю України від 10.12.1971 р. № 322-VIII підприємства, установи, організації в межах своїх повноважень та за рахунок власних коштів можуть установлювати додаткові, порівняно із законодавством, трудові й соціально-побутові пільги для працівників, зокрема – проводити виплату співробітникам матеріальної допомоги [2].

За характером виплати матеріальна допомога, що надається працівникам, поділяється на систематичну та разову.

Згідно із пп. 2.3.3 Інструкції зі статистики заробітної плати, затвердженої наказом Державного комітету статистики України від 13.01.2004 р. № 5 (далі – Інструкція № 5) матеріальна допомога, що має систематичний характер, видана всім працівникам (чи більшості), зокрема, допомога на оздоровлення, включається до фонду оплати праці у складі інших заохочувальних і компенсаційних виплат [1].

Разова матеріальна допомога, відповідно до п. 3.31 Інструкції № 5, не входить до фонду оплати праці. До цього виду відносять допомогу, що виплачується окремим працівникам:

- за сімейними обставинами;
- на лікування;
- на оздоровлення дітей;
- на поховання.

В залежності від особливостей оподаткування та мети виплати матеріальної допомоги, виокремлюють такі її види:

1. Нецільова матеріальна допомога – допомога, оподаткування якої регулюється пп. 170.73 Податкового кодексу України від 02.12.2010 р. № 2755-VI (далі – ПКУ) [4]. У разі її видачі працівник не надає жодних документів, що підтверджують витрати, на покриття яких буде спрямовано матеріальну допомогу. Окремо серед нецільової допомоги можна виокремити систематичну допомогу, що надається в межах заробітної плати, з відповідним оподаткуванням, при цьому роботодавець не з'ясовує напрями використання матеріальної допомоги.

Нецільову матеріальну допомогу, що виплачують систематично всім або більшості працівників фіксують у Колективному договорі, Положенні про соціальний пакет на підприємстві, Положенні про порядок та умови виплати матеріальної допомоги, що є додатком до Колективного договору.

Матеріальну допомогу разового характеру виплачують на підставі Заяви працівника, в якій зазначають причину звернення співробітника з проханням про виплату йому матеріальної допомоги. На підставі Заяви видають Наказ по підприємству, в якому прописують підставу для виплати матеріальної допомоги та її розмір.

Згідно із пп. 2.3.3 Інструкції № 5 до фонду оплати праці включають матеріальну допомогу, що має систематичний характер і надається всім або більшості працівників, відповідно допомога на оздоровлення або виплачувана у зв'язку з екологічним станом допомога є об'єктом нарахування єдиного внеску та податку з доходів фізичних осіб.

2. Цільова благодійна допомога – благодійна допомога, що надається на певні цілі, умови та спрямування її витрачення. Відповідно до п. 170.7 ПКУ для цільової благодійної допомоги передбачено пільги. Прикладом даного виду допомоги для працівника є виплата підприємством закладам охорони здоров'я компенсацій витрат на лікування родичів співробітника (дітей, батьків або одного із членів подружжя). Також допомога, що перераховується протезно-ортопедичним підприємствам і реабілітаційним закладам для компенсації вартості реабілітаційних послуг та засобів реабілітації для працівника-інваліда чи його дитини-інваліда.

Допомогу перераховують вказаним вище закладам за зверненням фізичної особи на підставі Заяви, до якої додається Рахунок-фактура лікувального закладу. Цільову благодійну допомогу звільнено від оподаткування.

3. Матеріальна допомога на лікування і медичне обслуговування – неоподатковувана допомога, яка надається працівнику для компенсації вартості його лікування та медобслуговування відповідно до пп. 165.1.19 ПКУ [4].

Допомогу виплачують працівнику на підставі його Заяви та документів, що підтверджують витрати на лікування: Договорів, платіжних документів, Виписок банку та інших. Після надання документів керівник підприємства видає Наказ про виплату матеріальної допомоги. Відповідно до пп. 165.1.19 ПКУ допомога на лікування й медичне обслуговування не підлягає оподаткуванню [4].

4. Допомога на поховання – матеріальна допомога, яку в разі смерті працівника чи когось із його родичів роботодавець може надати родичам чи працівнику на поховання за рахунок коштів підприємства. Допомога має пільговий режим оподаткування, передбачений пп. 165.1.22 ПКУ [4].

Порядок надання та розмір допомоги на поховання працівника чи його родича визначається в Колективному договорі. Допомогу на поховання надають на підставі Заяви та копії Свідоцтва про смерть.

Кошти або вартість майна (послуг), наданих як допомога на поховання померлого працівника його роботодавцем за останнім місяцем роботи (перед виходом на пенсію), не включають до оподаткованого доходу одержувача допомоги в розмірі, що не перевищує подвійної величини суми, визначеної в абз. 1 пп. 169.4.1 ПКУ [4]. Суму перевищення за її наявності визнають додатковим благом й оподатковують під час її нарахування (виплати, надання). Якщо роботодавець виплачує працівнику допомогу на поховання його

родича, допомога на поховання оподатковується податком на доходи. Така допомога визнається благом для працівника.

Матеріальна допомога не є базою для нарахування єдиного внеску, якщо:

- вона має разовий характер;
- її виплачують за сімейними обставинами, на лікування, оздоровлення дітей або поховання;
- надають окремим працівникам;
- необхідність її одержання виникла раптово, незалежно від того, скільки разів на рік її виплачували;
- працівник надав Заяву на її одержання;
- її розмір визначає адміністрація підприємства в Наказі [3].

Отже, матеріальна допомога, яку включають до фонду оплати праці відноситься до податкових витрат відповідно до п. 142.1 ПКУ. З цієї ж допомоги утримується податок з доходів фізичних осіб. Нарахування матеріальної допомоги, передбаченої Колективним договором відображають за кредитом субрахунку 661 «Розрахунки за заробітною платою» у кореспонденції з дебетом рахунків: 23 «Виробництво», 91 «Загальновиробничі витрати», 92 «Адміністративні витрати», 93 «Витрати на збут», 94 «Інші витрати операційної діяльності».

Разова матеріальна допомога не відноситься до податкових витрат у тій сумі, з якої не сплачено податок з доходів фізичних осіб.

Нарахування нецільової благодійної допомоги, матеріальної допомоги на лікування та медичне обслуговування доцільно відображати за кредитом субрахунку 663 «Розрахунки за іншими виплатами» у кореспонденції з дебетом субрахунку 949 «Інші витрати операційної діяльності».

Література.

1. Інструкція зі статистики заробітної плати, затверджена наказом Державного комітету статистики України № 5 від 13.01.2004 р. [Електоронний ресурс]. – Режим доступу : http:/zakon.rada.gov.ua.

2. Кодекс законів про працю України № 322-VIII від 10.12.1971 р. [Електоронний ресурс]. – Режим доступу : http:/zakon.rada.gov.ua.

3. Перелік видів виплат, що здійснюються за рахунок коштів роботодавців, на які не нараховується єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, затверджений постановою Кабінету Міністрів України № 1170 від 22.12.2010 р. [Електоронний ресурс]. – Режим доступу : http:/zakon.rada.gov.ua.

4. Податковий кодекс України № 2755-VI від 02.12.2010 р. [Електоронний ресурс]. – Режим доступу : http:/zakon.rada.gov.ua.

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ЯК ОСНОВА ДОБРОБУТУ КРАЇНИ

Кулішова Н.С., Хоменко О.М., студенти*, Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

Безпека являється багатофункціональною системою,яка поєднує у собі безліч галузей та сфер розвитку як окремого члена суспільства, так і самої держави в цілому. Дана категорія поєднує у собі не тільки якісну характеристику об'єкта та його здатність розвиватися і захищатися від усіляких загроз, а й являється таким станом економіки за якого забезпечується захист національних інтересів та суспільства. Економічна безпека посідає особливе місце серед інших складових національної безпеки. Основоположна роль економіки країни підкреслюється в першу чергу під час виробництва, розподілу і споживання матеріальних благ.

Опрацювання нормативно-правових актів свідчить, що питання безпеки держави, насамперед її національної безпеки взагалі та економічної безпеки зокрема, врегульовано Конституцією України, ЗУ «Про основи національної безпеки України», статутних і галузевих законів, підзаконних нормативних актів, а також деяких політико-правових документів.

Проте поняття національної безпеки значно ширше за економічну. На нашу думку, економічну безпеку країни слід розуміти як міцність та надійність усіх елементів економічної системи, здійснення державного контролю над ними та за використанням національних ресурсів, здатність самостійно реалізовувати та захищати власні економічні інтереси. Аналізуючи дані динаміки росту ВВП України зазначаємо, що загалом розглядається тенденція до зниження даного показника у порівнянні з 1992 роком. Рівень даного показника був колосально низьким протягом 1995-2003 року і становив менше 50%, що свідчить про низький рівень виробництва продукції та малі зв'язки із зовнішніми ринками. Ситуація поліпшилася у 2007-2008 роках. Тоді цей показник склав більше 70% та спостерігалося поступове покращення з 2010 року.

---

* *Науковий керівник – Дудник О.В., старший викладач*

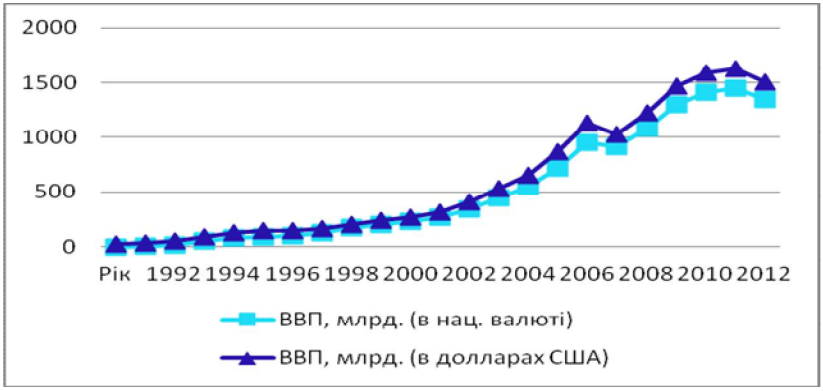

Рис. Динаміка росту ВВП України

У зв'язку з нищівною політичною ситуацією у 2014 році економічна безпека України стояла на порозі краху. За даними Національного Банку України показник ВВП України за 2014 рік впав на 7,5%, рівень споживчої інфляції зріс до 25%, девальвація гривні склала 100%, золотовалютні резерви зменшились до 7,5 млрд. доларів, банки втратили третину депозитних вкладів населення. У наслідок бойових дій на Сході країни постраждали галузі металургії,машинобудування, хімічної промисловості та переробки нафтопродуктів. Більшість із шахт,які постачали вугілля до різних областей України, були зупинені, що призвело до збитковості багатьох підприємств. Також вщент була зруйнована інфраструктура країни, пошкоджені ЛЕП, що, знову – таки, ускладнило діяльність підприємств у даних регіонах. За даними Держкомстату в 2014 році промислове виробництво в країні скоротилося на 10,7%.

Це пояснюється не лише тими негативними факторами, що були перелічені вище, але і значним скороченням інвестицій, нестабільний зовнішній попит (при цьому продукція України характеризується недостатньо високої якості). В минулому році наша країна розраховувала лише на внутрішній попит, але він виявився дуже низьким через цінову політику підприємств-виробників, торгових посередників та зниження купівельної спроможності населення.

Дослідивши ситуацію, можна виділити ряд факторів, що негативно впливають на зростання економіки. Серед них є: скорочення золотовалютних резервів, зниження купівельної

спроможності домогосподарств, ріст зовнішнього боргу країни, скорочення інвестицій, уповільнення зростання секторів економіки.

Для поліпшення економічної безпеки України на даний період необхідно:

- врегулювати ціни національних товаровиробників на державному рівні;
- розширити список соціальних продуктів (що встановлюються державою);
- підтримка товаровиробника (закупка сировини без урахування іноземної валюти);
- перерахунок прожиткового мінімуму, мінімальної заробітної плати та споживчого кошику;
- відновлення ключових інфраструктурних об'єктів (шахти, залізничні вузли, заводи) з метою створення робочих місць, покращення та комунікації зв'язку і виробництво стратегічно важливих запасів ресурсів для нашої країни.

Подолання даних проблем допоможе нашій державі вийти із кризи та підняти економіку на належний рівень.

РЕЙДЕРСКИЕ ЗАХВАТЫ

Шасейидова М., студентка*,
Харьковский национальный технический университет сельского хозяйства имени Петра Василенко

Рейдерство на рынке корпоративного контроля является особым видом деятельности и имеет существенные отличия от силового предпринимательства и деятельности гринмейла. Суть рейдерства заключается в последовательной или параллельной реализации рейдерских акций – особых инвестиционных проектов, характеризующихся высоким уровнем риска и доходности.

В нашей стране рейдерство возникло при острой потребности в изменении структуры распределения прав на экономические активы и при отсутствии условий для активизации трансакций. Рейдерство ускорило развитие рынка корпоративного контроля и обеспечило переток активов между субъектами экономики. Однако специфика

* *Научный руководитель – Заика С.А., ст. преподаватель*

социально-экономической и институциональной среды определила более агрессивный и менее цивилизованный характер рейдерских акций в нашей стране в сравнении с другими странами. В связи с этим рейдерство ведет не столько к достижению эффективного распределения прав на экономические активы, сколько к обострению социально-экономических и правовых проблем.

Рейдер в переводе с английского захватчик. В сегодняшних реалиях можно выделить определенные виды рейдеров. Первые – «белые рейдеры» работают исключительно в рамках закона и «черные рейдеры», которые используют весьма криминальные способы. Существуют также и гринмейлеры – «серые рейдеры».

«Белые» рейдеры в своем арсенале используют весьма стандартный набор приемов в основном они касаются различных манипуляций с акциями и долями общества и противоречий и пробелов корпоративного законодательства в достижение намеченной цели.

«Черные» рейдеры – это весьма опасный и определенно криминальный вид рейдерства. В их арсенале можно встретить подкуп суда, прокуратуры, администрации районов, судебных приставов исполнителей с вытекающими из этого последствиями в виде незаконных решений и действий по определенным вопросам касающихся активов общества. Не редко можно встретить и действия связанные с использованием фальшивых документов, а также незаконной выемкой документов и подделки печатей. Некоторые «черные» рейдеры иногда и прибегают к решению вопроса путем применения устрашающих мер виде бойцов со стволами.

Гринмейл («серые рейдеры») – это комплекс мер направленных на дестабилизацию обстановки в обществе с целью вынудить акционеров или участников приобрести акции (долю) гринмейлера по завышенной цене. Политика рядового гринмейлера сводится к следующему: он приобретает небольшой пакет акций или долю общества после чего он начинает различными действиями, которые не выходят за рамки закона, а наоборот основываются на нем, мешать обществу вести нормальную хозяйственную деятельность, так сказать «вставляет палки в колеса». В результате таких действий работа общества парализовывается, а управление будет нефункционально и придет к решению о выкупе акций у гринмейлера.

Рейдерская атака может привести к самым печальным последствиям. Бизнес может быть полностью утрачен, и бывший владелец не сможет ничего сделать, так как все будет в рамках закона. Если же всеми правдами и неправдами удастся вернуть свой бизнес, то

все равно это будет связано с огромными потерями, как временными, так и финансовыми.

Основные признаки готовящегося рейдерского нападения.

Результаты проведенного исследования российской практики рейдерства указывают на непрекращающуюся трансформацию этого бизнеса на протяжении всего периода его существования. К настоящему времени рейдерство уже прошло стадии зарождения и «расцвета», войдя в стадию поиска новых направлений и форм. Расширяется количество участников рейдерских атак, усложняются формы рейдерских акций, меняются способы оказания воздействия на оппонентов, преобразуется состав компаний, атакуемых агрессорами. Доходность рейдерства в его текущем виде и формах снижается, риски проектов возрастают. Это способно привести либо к значительному сокращению числа рейдерских атак, либо к новой трансформации рейдерства. Сценарий дельнейшего развития рейдерства зависит от действий государства. Отсутствие эффективной государственной политики противодействия рейдерству может привести к возникновению еще более агрессивных видов и форм передела собственности.

Место бессистемной борьбы с рейдерами должна занять политика стимулирования трансформации «белого» и «серого» рейдерства в необходимые экономике формы активности. По характеру поведения на рынке рейдеры имеют множество положительных характеристик, которые роднят их с венчурными инвесторами. Доходность венчурных инвестиций в инновационный бизнес может не уступать доходности рейдерских акций. В таком случае, эффективная государственная политика в сфере инноваций будет способствовать смене приоритетов в выборе рейдером проектов для реализации, формируя основы для инновационного развития российской экономики.

С такой позиции, основной стратегической целью государственного противодействия рейдерству должно стать обеспечение благоприятных условий для ускоренной трансформации «белого» и «серого» рейдерства в желательную для экономики инновационную активность.

Достижение цели государственной политики противодействия рейдерству возможно при условии соответствия проводимой политики ряду императивных принципов: системность, систематичность и последовательность, законность, приоритет экономического воздействия, открытость.

Секція

Теоретичні та практичні проблеми менеджменту соціокультурної діяльності

ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ И ПРАКТИЧЕСКИЕ ПРОБЛЕМЫ МЕНЕДЖМЕНТА СОЦИОКУЛЬТУРНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Бабаджанов Р., студент*[*]*,
Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

В настоящее время трудно назвать более важную и многогранную сферу деятельности, чем управление, или менеджмент, от которого в значительной мере зависят и эффективность производства, и качество обслуживания населения.

Цель данной работы ознакомить с объектами управления в области социально-культурной.

В результате непосредственного участия людей в управленческой деятельности. Он обогащается за счет знаний основ науки управления, мировых достижений в практической организации экономических и социальных процессов. Реорганизовываются старые структуры управления в области социально-культурной сфере, при этом используются западные модели управления.

Задача данной работы показать существующие концепции управления объектами социокультурной сферы, показать что, менеджмент в социально-культурной сфере обусловлен разными моделями управления и структурами, а так же познакомить с формирование объектов социокультурного менеджмента.

Говоря языком экономическим, спрос и предложение, в конечном счете, стимулирует, а иногда и сдерживает создание и освоение культурной продукции, что объясняет характер изменений в управлении социокультурной деятельностью.

Управление социокультурной деятельностью - это сознательная деятельность государственных институтов по регулированию субъект-объектных отношений во всем их многообразии для достижения определенных социокультурных целей. Социально-культурная деятельность относится, как известно, к непроизводственной сфере, то есть в ней не производятся материальные продукты, формирующие национальный экономический потенциал страны, но она производит особый вид продукта, который имеет потребительское свойство.

Нетрудно заметить, что социально-культурная деятельность, входящая в непроизводственную сферу, является лишь ее частью, так

[*] *Научный руководитель – Заика С.А., старший преподаватель*

как такие области деятельности, как, например, жилищно-коммунальное хозяйство, бытовое обслуживание, финансы и кредит, трудно соотнести с социально-культурной деятельностью Нематериальное производство в социально-культурной деятельности, скорее всего, можно представить как "духовное производство" или производство культурных, духовных и социальных ценностей и продуктов.

Но эти ценности и продукты не являются только нематериальными, часть из них относится к материальным ценностям и продуктам, так же, как сама культура несет в себе духовные нематериальные начала (знания, интеллект, нравственность, эстетика, мировоззрение, способы и формы общения людей и т.д.) и материальные (памятники истории и культуры, картины, скульптура, шедевры письменности, музейные ценности и т.д.).

В основе материальной и духовной культур, находящихся в органическом единстве, лежит, конечно, развитие материального производства. Однако материальные ценности культуры не относятся напрямую к экономической категории материальных продуктов, формирующих, как отмечалось, экономику страны, но представляют собой высшую ценность - культурное и национальное достояние общества.

Духовные и материальные продукты культуры имеют характерные ценностно-эмоциональные качества, благодаря которым формируются и удовлетворяются культурные, духовные потребности людей.

При этом статус некоммерческих социокультурных организаций в рыночном хозяйстве подтверждается при условии их деятельности в целях: социальных, культурных, благотворительных, образовательных, научных, удовлетворения духовных потребностей, развития физической культуры и спорта, охраны здоровья, управленческих и т.д. Естественно, что статус некоммерческой организации получили все субъекты, входящие в социокультурную систему.

Вместе с тем, некоммерческим организациям, в том числе и социокультурной сферы, разрешено заниматься предпринимательской деятельностью, но только в рамках тех целей, для которых они созданы. Кроме того, доходы, получаемые этими организациями от платных видов деятельности, имеют строго регламентируемый характер использования. В данном случае не следует путать такие экономические категории, как доход и прибыль.

Механизмы менеджмента в социокультурной сфере оказываются расчлененными на разрозненные фрагменты планирования, контроля, отчетов. Отсутствие целостной системы механизмов менеджмента, рассогласованность задач, отсутствие целевой установки и гарантированной оплаты труда, размер которой соответствовал бы трудовому вкладу каждого конкретного работника, существенно сдерживают развитие нормальных рыночных отношений и необходимых управленческих механизмов.

Таким образом, мы определили, что объекты управления в социокультурном менеджмент - это одна из областей управленческой и хозяйственной деятельности, обеспечивающей рациональное управление в социокультурной сфере, организации систем управления и его совершенствования в соответствии задачам социально-экономического развития.

Данная информация в понимании сути и значения социокультурного менеджмента делают необходимым более детальное изучение объектов менеджмента. Таким образом, эффективное становление рыночных отношений во многом определяется формированием современных управленческих отношений, повышением управляемости экономики. Именно объекты управление обеспечивает связанность, интеграцию процессов в социально-культурной деятельности.

ГУМАНІСТИЧНІ НАПРЯМИ В УПРАВЛІННІ БІБЛІОТЕКАМИ ВНЗ

Кухаренко А.Л., доцент,
Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

Сучасний етап розвитку бібліотекознавства в Україні має свої особливості, які позначені необхідністю пошуку якісно нових підходів до проблем самовдосконалення менеджменту бібліотечної діяльності. З усією певністю можна стверджувати, що виживання бібліотеки, не кажучи вже про процвітання залежить насамперед від того, чи має вона власну стратегію і чи може вона послідовно реалізувати її на практиці. Найважливішою складовою бібліотечного менеджменту є стратегічне управління, яке стосується ключових сфер бібліотечної діяльності взагалі й бібліотек вишів, окремо, а саме: розвитку та

адаптації бібліотек до інформаційно-комунікаційного простору ВНЗ, застосування бібліотечних послуг, проведення кадрової політики.

Стратегічне управління базується на важливості врахування людського фактору, тобто спрямовує бібліотечну діяльність на потреби читачів, гнучко реагує і проводить в бібліотеці своєчасні реформи, які відповідають вимогам зовнішнього середовища й дозволяють стабільно функціонувати, що в сукупності надає можливість бібліотечному інституту цілеспрямовано розвиватися, передбачати перспективи й досягнення. Бібліотеки як поліфункціональні установи, використовують у власній стратегії якісне обслуговування, наукові принципи та нормативні установки:

- диференційований підхід до користувачів на основі вивчення їх потреб та запитів;
- системність, плюралізм, діалогічність, принцип подвійного впливу;
- наочність, краєзнавчий підхід.

Термін «гуманістичний менеджмент» ми вживаємо для позначення ціннісної складової в управлінні бібліотечною діяльністю, яка базується на усвідомленні сенсу пріоритетності гуманістичних цінностей у формуванні бібліотечної політики, в центрі якої сукупність ідей, поглядів, переконань, що стверджують гідність людини, її права і свободу. Серед цього і право на інформацію, а також – визнання ідеалу гуманістичної культури – всебічно розвиненої людської особистості. Принцип гуманізму передбачає ставлення до людини як до найвищої цінності, повагу гідності кожної особистості, її права на життя, вільний розвиток, реалізацію своїх здібностей і прагнення щастя. Саме це виступає критерієм оцінки ефективності й якості функціонування бібліотеки, як соціального інституту:

- створення можливостей користувачам для задоволення своїх інформаційних потреб і інтересів;
- регулювання соціально-комунікаційних взаємовідносин на засаді партнерства;
- забезпечення стійкості соціального життя ;
- сприяння інтеграції прагнень, дій і інтересів індивідів;
- здійснення соціального контролю.

Гуманістична місія сучасних бібліотек ВНЗ обумовлена соціокультурним призначенням і полягає у різноплановому впливі на організаційну-виховну діяльність вишів за рахунок:

• підвищення духовно-культурного рівня системи інформаційно-когнітивного сервісу бібліотечних установ;

• забезпечення провідної ролі бібліотеки у трансляції національних і загальнолюдських цінностей;

• підвищення виховної функції бібліотек у процесі соціалізації студентської молоді і створюванні умов для гармонійного розвитку студента, розкритті його творчих здібностей;

• участі у коригуванні моральної свідомості шляхом утвердження таких гуманістичних цінностей як безкорисливе людинолюбство, соціальна відповідальність, справедливість і здатність до толерантного діалогу працівників бібліотеки з читачами й колегами.

Реалізація гуманістичної місії бібліотеки потребує ретельно спланованої функціональної діяльності вишів, використання різноманітних форм соціокультурних заходів, спрямованих на культивування й зберігання інтелектуально-моральної атмосфери поваги до істини, творчої думки, сміливого новаторства, стимулюючих тим самим розвиток креативного потенціалу в освітньо-комунікаційному просторі ВНЗ.

Роль бібліотеки в культурному просторі освітнього закладу визначається тим, як організована робота всередині бібліотечної інституції, а саме зворотний зв'язок з читачами – студентами, педагогічним складом, вченими, а також з адміністративними службами. Гуманізація та гуманітаризація освітньо-комунікаційного простору вищого навчального закладу є необхідною умовою комунікаційної діяльності бібліотеки, яка забезпечує трансляцію гуманістичних цінностей в навчально-виховному процесі ВНЗ. Створюючи інтелектуально-моральне, духовне середовище для формування культурних норм і цінностей майбутнього фахівця, бібліотека впливає на активізацію його пізнавальної діяльності, сприяє розвитку інформаційної культури особистості студента.

Аксіологічний рівень розвитку особистості визнається рангом цінностей, трансформованих у ціннісні орієнтації (установки, переконання, інтереси, прагнення, бажання, наміри), їх багатоплановістю і гармонійністю поєднання. Особливе місце в ієрархії цінностей займають гуманістичні цінності, які характеризують індивідуальну культуру особистості та рівень її вихованості: добро, любов, патріотизм, справедливість, милосердя, відповідальність, чесність, принциповість тощо…ці категорії взаємопов'язані між собою, взаємодоповнюють одна одну. У кожної людини існує своя

система цінностей та розташування акцентів на пріоритетність ціннісних орієнтацій, але саме за допомогою формування гуманістичних цінностей забезпечується оволодіння нормами і правилами взаємодії з оточенням.

Соціальні функції бібліотек ВНЗ обумовлені її сутнісними особливостями як соціокультурної інституції, що проявляються у збереженні та трансляції документованого знання, що забезпечує сталий розвиток освітнього закладу, в тому числі соціальних норм і цінностей. Соціокультурна діяльність має свої специфічні функції: інформаційно-просвітницьку, практичну, виховну, розважальну, комунікативно-організаційну, естетичну, творчу, погоджувальну. Функціональна діяльність бібліотек це відповідь на запитання, що саме бібліотека робить для освітнього закладу, які завдання та обв'язки допомагає вирішувати. Для цього бібліотеки повинні постійно творчо вдосконалювати свою роботу, шукати шляхи формування власного культурного середовища. Лейтмотивом комунікативної функції є ідея гармонійної взаємодії бібліотекаря та читача і пов'язані не стільки з об'ємом послуг, що надаються, скільки з їх особистою цінністю та значимістю для споживача. Використовуючи різноманітні форми обслуговування, організації дозвілля бібліотеки сприяють формуванню високоморальної, всесторонньо розвинутої особистості, збагаченні її духовного світу, орієнтації на прогресивні цінності та традиції, і тим самим забезпечують діалог культури в освітньо-комунікаційному просторі ВНЗ.

Бібліотеки вишів допомагають не тільки засвоювати нові ідеали, але і розвивають здатність людини осмислювати факти і явища, розмірковувати про них, висловлювати свою думку. Виконуючи свою практичну функцію у вузі, бібліотеки тим самим сприяють самореалізації суб'єктів інформаційно-комунікаційного середовища. Закладаючи користувачу правильне відношення до дійсності, бібліотеки здійснюють виховну та розвиваючу функції, сприяють становленню певних його переконань, навиків поведінки, активної життєвої позиції. Виховні можливості бібліотек найбільш ефективно реалізуються при умові дотримання соціально-педагогічних принципів: історизму, науковості, правдивості, синкретизму, цінності, значення, неперервності та єдності.

Соціокультурна діяльність бібліотек сприяє моральній і соціальній орієнтації, тобто більш повній реалізації людиною своїх інтелектуальних можливостей. В цій діяльності бібліотеки використовують як свої класичні форми та методи (лекції,

консультації, бесіди) так і (специфічні конференції, театралізовані вечори, зустрічі, екскурсії, клубні об'єднання, гуртки). Підвищити ефективність виховної та розвивальної функції, зацікавити студентів соціально значимими справами бібліотека може організовуючи зустрічі з цікавими людьми, презентації, масові заходи, благодійні акції, марафони. Володіючи вільним доступом до гуманістичних джерел, завдяки використанню різноманітних комунікаційних каналів трансляції інформації, книгарні допомагають користувачам відібрати необхідну та цінну інформацію. Здійснюючи якісне сервісне обслуговування бібліотека має орієнтуватися на резерви посилення культурно-просвітницької та виховної діяльності ВНЗ. Книгарні мають брати активну участь в організації виставок, конкурсів, літературних вечорів, влаштовувати презентації літературно-художньої творчості молодих дарувань серед студентської молоді. Цим вони сприяють формуванню інтелігентності студента, його високих духовно-моральних якостей.

Іміджеві чинники діяльності вишів та їх відображення у бібліотечній політиці повинні бути довгостроковими та прогнозованими, спрямованими на вмінні дотриматися досягнутого рівня престижності та підтримки певної резонансної думки серед громадськості. Бібліотекам необхідно ефективно та планомірно організовувати широкі рекламні акції для того, щоб стимулювати поведінку споживачів, поширювати сферу партнерства. Відповідно, це має створювати необхідні стимули сприяння пошуку нових форм взаємодії з читачами, викликати емоційно-психологічний вплив на зовнішнє та внутрішнє середовище діяльності бібліотек.

Слід підкреслити, що формування сприятливого іміджу бібліотеки має пов'язуватися з найвищим професіоналізмом, компетентністю та організаторськими здібностями співпрацівників, що дозволяють знайти свою нішу, визначити доцільність і незамінність даної професії. Це також стає внеском у підвищення соціального статусу соціокультурної інституції. Сучасна бібліотека є комунікаційним, науково-інформаційним центром, що потребує нової генерації висококваліфікованих кадрів, комунікаторів-консультантів, які б могли вільно оперувати інформаційними ресурсами, володіти програмами автоматизації і комп'ютеризації електронних бібліотек, зведених каталогів корпоративних бібліотечних мереж, служб віртуального бібліотечного обслуговування – все це потребує професіоналізму і компетентності бібліотекарів, вимагає динамізму,

індивідуальності, швидкої адаптації фахівців до сучасних вимог професійної діяльності.

Ціннісні установки професійної бібліотечної діяльності в усіх її різновидах втілені у загальнолюдських цінностях – пошані, честі і гідності людини, унікальності її особистості. Вони базуються на етичній надійності особистості фахівця бібліотечної справи. Гуманістичні цінності складають основу його світоглядних позицій. Кредо бібліотекаря, на наш погляд, це – дбайливе збереження і відтворювання духовних цінностей; турбота про інтелектуальне, етичне здоров'я читачів, інформаційна безпека. Людина духовна в тій мірі, в якій вона замислюється над цими питаннями і прагне отримати на них відповідь. Формування духовних потреб своїх читачів є найважливішою задачею бібліотекарів. Духовність характеризується добрим відношенням до інших людей, увагою, готовністю прийти на допомогу, розділити радість або горе.

Сьогодні нам потрібен новий тип бібліотечно-інформаційного фахівця – досвідчена, творча, товариська, креативна особистість, сконцентрована на потребах користувача, але академічно нейтральна, особистість, яка здатна мислити як вчений, бути дослідником-експериментатором, здатна надати реальну допомогу в процесах обміну знаннями в інформаційно-комунікаційному середовищі і при цьому бути носієм гуманістичного світогляду. Саме такий фахівець зможе реалізувати концепцію глибокої інтелектуалізації і гуманізації бібліотечної професії – формування «зони позитиву» як толерантного комунікаційного середовища для дискусій, обміну думками, творчими здобутками в будь-якій галузі (науці, мистецтві, техніці), «аптеки душі»; збільшенні можливостей їх творчої самореалізації у професійній сфері».

Таким чином, введення поняття гуманістичної інтенційності управління бібліотеками дає змогу вибудовування нових структур і зв'язків, а також відбором нових засобів, методів та способів трансляції гуманістичних цінностей в інформаційно-комунікаційному просторі ВНЗ. Сьогоднішній студент – майбутній фахівець, який формується не лише в інформаціно-комунікаційному полі, тобто накопичує знання і досвід, але й у духовно-моральному – стає людиною з глибоким гуманістичним потенціалом світогляду. Тому стратегічний вектор управління бібліотечною діяльністю вишів спрямовано на:

- стимулювання ініціативи та залучення всіх суб'єктів до проявлення активності життєдіяльної позиції в інформаційно-

комунікаційному просторі ВНЗ;

- забезпечення успішності засвоєння усіма суб'єктами гуманістичних цінностей, особистісного самоствердження, захищеності і підтримки;
- створення різноманітних комунікаційних ситуацій сповнених позитивних емоційних переживань, спрямованих на значуще особистісне самовизначення та інтелектуально моральний розвиток;
- врахування моніторингу змін індивідуальних комунікаційних якостей суб'єктів навчально-виховного процесу;
- створення умов для прояву суб'єктом життєвої активності вищого рівня, установки на позитивний суб'єктний досвід – досвід самовизначення, досвід творчості, досвід комунікації як кооперації.

EFFICIENCY OF COMPUTER-AIDED TRANSLATION SYSTEMS

***Chala O.I.*[*],**
V. N. Karazin Kharkiv National University

Today computer linguistics is a developing field of scientific research. Despite significant progress in this area, associated primarily with the organization of knowledge bases and formalization of grammatical rules, many problems of machine translation are still pressing. Although there are many software systems of automatic machine translation, most professional translators in their daily work use the so-called computer-aided translation, CAT-tools (Computer Aided Translation tools) [1-3]. In contrast to the automatic translation these systems are designed to help the translator to accumulate his own database of translations, but not reduced to automaticity the process of translation because in this case it is impossible to achieve quality results.

The lack of an acceptable translation quality by using automated tools: traditional system Google Translate [4], Promt and other demonstrate. The main purpose of this class of software –is to give a general idea of the content of the text to the user, who does not know original language, so as not to look for a translation of every word in the

[*] *Research counselor – Mikhnova O.D., PhD in Engineering*

dictionary. These systems are unacceptable for professional translation, when as result you need to get really high-quality the text that will be read by a native speaker.

Moreover, the complexity of the translation often belongs to the specifics of the original text and its narrow focus on the subject area, such as: law, information technology, economics or geography. Polysemy of terms of the source language makes translation completely unreadable to a particular area specialist. The so-called by linguists "problem of untranslatability" is impossible to be solved with machine tools, even laying heuristic rules of transmission, not to mention the grammatical peculiarities of each language.

The functionality of the automated systems usually limited to the accumulation of translation memory (TM) and a comparison of individual segments, words or phrases, during the next they appear in the text with the previously stored TM. Each record of TM is a sentence (or part thereof) of parallel bilingual texts. The database allows quick search through the content. When processing the newly received text for translation, system in turn compares each of the sentences with the existing translation pairs, showing the percentage compliance and offering substitution Translations in a high percentage of matches. The translator will have to work through the segments without compliance with TM, edit partly overlapping and confirm all the corresponding segments.

Thus, it turns out that the principle of self-studying is inherent to TM. Moreover, it is expedient to form TM for each subject area. In addition, the translator receives a powerful tool for terminology search that, unlike conventional dictionary with many meanings of the word, has a narrow focus on the context and takes into account the stylistic characteristics of each person performing the translation. Most of the systems on the basis of TM use fuzzy matching algorithm (fuzzy match), for finding phrases with even a small percentage of matches that can sometimes be very useful to meet the uniformity of terminology.

For machine translation system based on TM refer: SDLX, Trados, Deja Vu, Star Transit, WordFast and other. The undisputed leader among CAT tools is by far SDL Trados [5,6]. Over 7 years major change, notable for translator was only a retreat from integration with the word processor MS Word that, by and large, only complicated the adaptation to program. The principle of operation is more like a means of localization SDL Passolo, when the translated software interface "is loaded" in the localization program where the automated translation is performed with taking into account accumulated TM. Also a version of SDL Trados Studio

2014 is characterized by the addition of supported file formats, but a fundamentally new approach to the accumulation or extract of data from TM during 7 years and has not been proposed.

The advantages of using CAT-tools can seem not obvious, but as filling TM and subject to the same type volumetric source text "assumptions" of the system by substitution of ready translation segments will occur more frequently, and translations will be more accurate. In addition, working on a major project in terms of time constraints, the group of translators had to reconcile the terminology, which can also be automated using SAT and reduce to a minimum the possible mismatches. Not to mention the texts with lots of repeats where the efficiency of SAT is evident.

Thus, we can conclude the feasibility of using this software package based on TM for large projects with the volume of about ten or more author sheets that is approximately the average volume of the book. Using SDL Trados and the formation of TM for less-intensive projects, which today is practiced in many translation agencies, only complicates the work of translators. Of course, much more matches will be found and the probability of repetition is greatly increased, but the process of the translation can be compared with the shooting with cannon on sparrows. In other words, the style of old projects is imposed to new small projects. Preserving uniformity within the agency the individuality of each particular project is lost, which provided highly qualified translator could be transmitted more accurately to the target language.

References.

1. Computer-assisted translation [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://en.wikipedia.org/wiki/Computer-assisted_translation.

2. Татьяна Иванова. Не делайте один и тот же перевод дважды. "Компьютерра-Онлайн". [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://old.computerra.ru/hitech/37605/.

3. Денис Хамин. Идеальная CAT-программа. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://mozgorilla.com/analytics/idealnaya-cat-programma/.

4. Переводчик Google [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://translate.google.com.ua/?hl=ru&tab=wT.

5. SDL Trados Studio 2014. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.sdl.com/cxc/language/translation-productivity/trados-studio/.

6. SDL Trados Studio 2014 Краткое руководство по переводу и редактированию в SDL Trados Studio. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.tra-service.ru/files/Translating%20and%20Reviewing%20Documents%202014%20QSG_ru.pdf.

Зміст

СЕКЦІЯ ***ЕФЕКТИВНЕ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ МОДЕЛІ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ***

Гудзь О.Є. Забезпечення ефективності та конкурентоспроможності підприємства на інноваційній платформі 5
Россоха В.В. Адаптація управління до умов невизначеності.....7
Петров В.М. Визначення потреби сільськогосподарських підприємств у техніці 11
Ангелко І.В. Методологічні аспекти оцінки ефективності інвестиційних проектів підприємства 14
Антощенкова В.В. Трансфертне законодавство 2015 – нові «правила гри» для українського бізнесу та національної економіки 16
Антощенкова В.В., Мяснікова І.М. Економічна ефективність виробництва та реалізації молока в Україні 20
Бабаева О., Аннаев М. Эффективное функционирование предприятий в условиях формирования инновационно-инвестиционной модели 23
Береговий К.В. Забезпечення молокопродукцією населення країни 26
Бобрус Д.С., Бобрус М.С. Особливості та сучасний стан виробництва продукції рослинництва.....29
Бобрус Д.С., Бобрус М.С. Теоретичні аспекти вибору стратегії розвитку підприємства 32
Бондаренко В.О., Кущ Д.Є. Особливості розвитку молочної галузі України 34
Васютин Н. Сучасні тенденції трансформації організаційно-виробничих структур.....37
Воробйова Т.В. Аналіз економічної ефективності виробництва і реалізації озимої пшениці в Україні 40
Гиренко Т.Ш. Сучасна інноваційна політика держави 42
Гончар К.В., Шопін А.В. Світовий досвід виробництва біопалива..44
Грідін О.В. Роль зернопродуктового підкомплексу України в забезпеченні її продовольчої безпеки.....47
Дмитрієва К.М. Стан та проблеми розвитку ринку зерна в Україні.49

Дмитрієва К.М., Грищенко В.А. Економічна ефективність виробництва зерна та шляхи її підвищення в сільськогосподарських підприємствах 52
Добронос Т.М. Аналіз виробництва зернових та зернобобових культур в Україні 55
Дудник О.В., Коробка О. Дефініція понять «планування» та «прогнозування» 57
Захарченко О.В. Теоретичні основи районування 59
Ковальчук О.Д. Забезпечення якості продукції скотарства з врахуванням географічних зазначень 62
Колпаченко Н.М. Розвиток сировинної бази для виробництва біопалива 65
Коноваленко М.К. Підвищення конкурентоспроможності промислового підприємства на основі концепції економіки знань 68
Костенко С.І. Проблеми інноваційного розвитку України в сучасних умовах 71
Кривошея Є.В. Безпека харчової продукції у контексті угоди європейського союзу з Україною про асоціацію 75
Кулішова Н.С., Хоменко О.М. Ринкова трансформація як основоположне перетворення України 78
Литвин О.Ю. Фактори, що впливають на ціну нового житла в Україні 80
Лозинська І.В. Теоретичне визначення підходів до формування інституційного механізму в галузі м'ясо-молочного скотарства 84
Микитенко В.О., Пориваєва Д.Ю. Ефективне функціонування підприємств в умовах формування інноваційно-інвестиційної моделі розвитку економіки 86
Микитченко А.С., Трещула М.Ю. Зерновиробництво в Україні та світі: сучасний стан та динаміка 90
Мухаммедов В., Овезгелдиев С. Експорт зерна Украины и Туркменистана 92
Немченко М.О., Мельник К.Р. Актуальність стратегічного планування в сучасних економічних умовах 94
Ніценко В.С. Рівні інтеграції в агропродовольчій сфері 97
Семененко Т.С. Інноваційна діяльність – актуальність та проблеми розвитку 99
Сірик Т.І. Супутниковий gps – навігатор в сільському господарстві 103
Судакова А.О. Організаційні зміни на підприємстві 105
Skudlarski Jacek, Zaika S.O. Power plants as raw materials for biofuels 108

Терентієв І.А., Пашкова К.О., Юр'єв Є.Є. Особливості планування кормової бази тваринництва 111
Угненко І.Є. Передумови активізації інноваційного розвитку агропромислового виробництва в Україні 114
Ужва А.М. Інновації як важлива складова механізму функціонування економічних систем 116
Ушакова С.А., Андрус Я.І. Інвестиційна привабливість підприємства в умовах розвитку ринкової економіки 119
Фількіна В.В. Проблеми і перспективи банківського фінансування інноваційної діяльності в Україні 122
Фролова А.М. Проблеми сільського господарства України та можливі шляхи їх подолання 125

СЕКЦІЯ ***Актуальні напрями та новітні тенденції теорії та практики сучасного менеджменту***

Вольська В.В. Моніторингова функція аграрного менеджменту на етапі формування інформаційного суспільства в Україні 129
Гичгелдиев М. Актуальные направления и новейшие тенденции теории и практики современного менеджмента 133
Грищенко В.А. Конкурентоспроможність сільськогосподарських підприємств на ринку зерна 135
Грубнік О.Ю. Актуальні напрямки сучасного менеджменту в птахівництві (на прикладі ДП ДГ «Борки» Зміївського району Харківської області) 138
Дуднєва Ю.Е. Особливості стратегічного управління в умовах нестабільності середовища 140
Кукурудзяк Л.В. Підходи до управління нематеріальними активами підприємства 143
Макогон В.В., Мірошниченко Л.В. Критерій узгодження інтересів у системі оцінки ефективності менеджменту підприємств 145
Плотникова М.Ф. Родовые поместья – механізм социально-экономического возрождения Украины 148
Стародинська Л.О. Деякі аспекти управління змінами в організаціях 151
Фесенко Т.В. Корекція виробничої структури сегменту організацій аграрного профілю 154
Юнаш В.М. Сучасні тенденції розвитку менеджменту 156
Якубенко Ю.Л., Зубченко В.В. Система якості як елемент забезпечення високої якості сільськогосподарської продукції 159

СЕКЦІЯ ***Маркетинг і логістика в системі забезпечення соціально-економічного розвитку підприємств***

Артюхова К.В., Бондаренко В.В. Формування ринкової позиції сільськогосподарських підприємств 163
Воловікова І.І. Логістика в системі забезпечення соціального розвитку села 165
Данилевська І.В. Самоуправління як інтегрована функція 168
Лимаренко А.В. Влияние рекламы на общество 170
Мамєдова К.М. Персонал у комплексі маркетингу підприємства 174
Мандич О.В. Сучасний стан сформованості каналів розподілу на зерновому ринку 176
Матяш А. Маркетинг в управлінні підприємством 178
Мельник В.А. Правові аспекти регулювання економіки 182
Мензяк К.О. Взаємозв'язок маркетингу та логістики 185
Микитченко А.С. Особливості визначення теоретичної сутності категорії «ринок» 189
Нагорна О. Ціна як один з основних елементів маркетингу 191
Пашкова К.О., Терентієв І.А. Проблеми та перспективи соціально-економічного розвитку підприємства 195
Саєнко І.І. Ефективність використання основних фондів як основа економічного розвитку підприємства 198
Шатова Т.О. Стан функціонування основних інструментів маркетингу на ринку 201
Шилін В.О., Рок І.Є. Маркетинг – історичний розвиток концепції управління бізнесом 204

СЕКЦІЯ ***Фінансова система та обліково-аналітичне забезпечення виробничих та комерційних процесів в економіці***

Маренич Т.Г. Посилення вагомості бухгалтерського обліку в сучасних умовах господарювання 208
Стецюк П.А. Концептуальні основи управління фінансовим потенціалом регіонального АПК 210
Бадалов Х.М. Собівартість пшениці в Україні та ЄС як чинник конкурентоспроможності на світовому ринку 213
Балабатько Д.М. Обліково-аналітичне забезпечення як важлива складова системи управління підприємством 216

Бірченко Н.О. Порівняльний аналіз методів кількісної оцінки ризиків підприємства 219
Волченков Д.Е. Удосконалення обліку кредиторської заборгованості 221
Гіржева О.М. Теоретичні засади формування галузевої структури виробництва в аграрних господарствах 224
Горбачов С. Інтернет-банкінг в Україні 226
Губар А.А. Визнання продукції сільськогосподарського виробництва в бухгалтерському обліку 229
Губська А.С. Інноваційно-інвестиційне забезпечення розвитку птахівництва в Україні 232
Губська А.С. Проблеми та перспективи обліку біологічних активів у сільському господарстві 234
Добронос Т.М. Стан та шляхи удосконалення обліку виробничих запасів 238
Коробка О.В. Особливості обліку касових та фактичних видатків бюджетних установ 239
Коробка О.В. Теоретичні аспекти обліку заробітної плати в сучасних умовах 242
Лаптєва А.І. Удосконалення організації обліку розрахунків з оплати праці 244
Лаптєва А.І. Значення іноземних інвестицій для економіки України 247
Літвін О.А. Стан та шляхи удосконалення обліку розрахунків з постачальниками і підрядниками 250
Лукан О.М. Проблеми обліку витрат маркетингової діяльності підприємства у контексті нормативного забезпечення 253
Малій О.Г., Сорокіна О.М. Бухгалтерський баланс як об'єкт аналізу фінансового стану підприємства 256
Матяш Г.Є. Управління витратами на підприємстві 259
Міняйлюк О.С. Облік вибуття основних засобів 261
Нагорна О.І. Сутність витрат як об'єкта бухгалтерського обліку 265
Накісько О.В., Руденко С.В. Аналіз податкової реформи 2015 року 268
Овсяник І.В. Аутсорсинг та деякі його практичні аспекти в системі заходів щодо удосконалення організації обліку в сільськогосподарських підприємствах 271
Пантус О.С. Проблеми інвестиційного розвитку сільського господарства України 273

Пікуль Д.І. Облікова політика як інструмент подальшого стабільного розвитку підприємств 276
Рибочкіна Т.Ю. Інвестиційне забезпечення розвитку АПК 278
Робоча О.В. Соціальний захист населення України в умовах ринкової економіки 281
Романченко В.М. Актуальні питання обліку основних засобів 284
Сорокіна О.М. Аналіз та оцінка фінансового стану підприємства: шляхи покращення 288
Співак Н.В. Формування облікової політики підприємства 291
Теницька В.А. Послідовність створення КСБО на підприємствах. 294
Угненко І.Є. Кошторис бюджетних установ: сутність та значення. 297

СЕКЦІЯ ***Проблеми економічної кібернетики та економічної безпеки***

Мегель Ю.Є., Міхнова О.Д., Коваленко С.М., Чалий І.В., Яковенко Д.М., Чала О.І. Перший досвід викладання дисципліни "інформатика" іноземною мовою 301
Мегель Ю.Є., Онегіна В.М., Коваленко С.М., Чалий І.В. Використання сучасних інформаційно-аналітичних систем при підготовці майбутніх економістів 307
Путятін В.П., Чалий І.В., Коваленко С.М. Комбінаторні задачі планування сівозмін 318
Бабіна Н.О. Особливості управління економічною безпекою підприємства в умовах кризового та посткризового розвитку 321
Василішин С.І. Сутність та складові економічної безпеки сільськогосподарських підприємств 325
Грибовська Ю.М. Матеріальна допомога: види, підстави для виплати та оподаткування 327
Кулішова Н.С., Хоменко О.М. Економічна безпека як основа добробуту країни 331
Шасейидова М. Рейдерские захваты 333

СЕКЦІЯ ***Теоретичні та практичні проблеми менеджменту соціокультурної діяльності***

Бабаджанов Р. Теоретические и практические проблемы менеджмента социокультурной деятельности 337
Кухаренко А.Л. Гуманістичні напрями в управлінні бібліотеками ВНЗ 339
Chala O.I. Efficiency of computer-aided translation systems 345

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

МАТЕРІАЛИ

VI Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції
«Ринкова трансформація економіки: стан, проблеми, песпективи»

Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

Відповідальний за випуск ***Г.Є. Мазнєв***

Редактори ***О.О. Краснорущький, В.М. Онегіна***

Підписано до друку 27.02.2015.
Формат 60 × 84 $^{1}/_{16}$. Папір офсетний.
Гарнітура Garamond. Офсетний друк.
Умовн. друк. арк. — 22,1. Тираж — 300 прим.

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців і розповсюджувачів видавничої продукції ДК № 1002 від 31.07.2002 р.

Друк ТОВ «Майдан»
61002, Харків, вул. Чернишевська, 59.
Тел.: (057) 700-37-30. E-mail:maydan.stozhuk@gmail.com